

A vertical photograph of a sunset scene. The sky is a mix of orange, yellow, and light blue. In the foreground, dark, silhouetted tree branches frame the top and left sides. A body of water at the bottom reflects the sky and the trees. The text is overlaid on the middle section of the image.

Ivan Blagus

DRUGA POT

DRUGA POT

Ivan Blagus
DRUGA POT

LEKTORIRANJE: Nada Granduč
OBLIKOVANJE OVITKA IN PRELOM: Nina Mertik
TISK: PARTNER GRAF zelena tiskarna d.o.o., Grosuplje
NAKLADA: 240

Samozaložba, 2015

Vse pravice pridržane. Brez predhodnega pisnega dovoljenja avtorja je prepovedano fotokopiranje tega avtorskega dela in njegovih delov, skupaj s shranitvijo v podatkovno zbirko, prikazovanje v javnosti, prilagajanjem, prenosom, snemanjem ali kakršnokoli drugo obliko reproduciranja, kot je določeno z Zakonom o avtorskih in sorodnih pravicah, razen upravičene uporabe kratkih citatov v člankih ali kritikah.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-312.6

BLAGUS, Ivan

Druga pot : avtobiografski roman / Ivan Blagus. - Na Rakitni : samozal., 2015

ISBN 978-961-283-291-9

278943744

Ivan Blagus

Druga pot

Avtobiografski roman

Na Rakitni, 2015

Kazalo

11	Prolog
14	Sodni dan
85	Vrnitev iz večnosti
233	Epilog

...materi, za življenje in dobre gene...

Prolog

Prve septembrske sobote leta Gospodovega dvatisočšestega sem se proti carinski kontroli na ljubljanskem letališču Brnik premikal za ogromnim hrbtom moža, ki mu nisem segel niti do ramen. Čeprav mu nisem videl obraza, mi je deloval znano.

Sprva sem bil prepričan, da pred seboj gledam v hrbet katerega znanega slovenskega košarkarja, a ko je orjak pred menoj kratko pogledal preko rame in se je moj pogled za hip ustavil na neznančevi markantni čeljusti, me je prešinila nemogoča misel: »Hodi pred menoj Vitalij Kličko, svetovni boksarski prvak v super težki kategoriji?«

»Nemogoče,« sem takoj zavrgel neverjetno misel, »le kaj bi svetovni boksarski prvak počel v zaplankani Ljubljani?«

Sem velik ljubitelj borilnih veščin in boks je moj borilni šport številka ena. Veliki boksarski šampioni: Muhammad Ali, Joe Frazier, George Foreman, Mike Tyson, Mate Parlov, Marijan Beneš so me navduševali že od malih nog,

bili so moji junaki in vzorniki. Že kot otrok sem spremljal vse velike boksarske dvoboje na televiziji in zadnjih deset let, ko sta po vseh štirih verzijah svetovna prvaka brata Kličko, nisem zamudil nobene njune borbe.

»Mož pred menoj ne more biti Vitalij Kličko,« sem se prepričeval, ko sva se počasi pomikala proti carinski kontroli, »obisk boksarskega prvaka je dogodek, o katerem bi mediji zagotovo poročali, jaz pa o tem nisem zasledil ničesar v časopisu ali na televiziji.«

Pred carinika sva se postavila istočasno, in ko sem na pult položil svojo torbo poleg njegove, je zasukal glavo in se mi zvedavo zagledal v oči. Za hip so me omamile njegove temne oči; tako presenetljivo tople so bile, potem sta se najina radovedna pogleda za hip združila in bil sem prepričan, da stojim poleg svetovnega boksarskega šampiona.

Da, od svetovnega boksarskega prvaka bi pričakoval vse kaj drugega kot blage oči. Onemel sem od razburjenja, a sem se hitro zbral, globoko zajel sapo in šampiona po nemško ogovoril: »*Guten Morgen, Herr Kličko*. Kakšno prijetno presenečenje srečati vas na ljubljanskem letališču.«

Zagotovo je bil vaje podobnih ogovarjanj, a sem v njegovih očeh zaslutil drobec presenečenja. Z zanimanjem si me je hitro ogledal od glave do pet, potem je ogromno telo zasukal k meni, se rahlo naklonil in se prijazno predstavil: »*Vitalij Kličko, wie geht es Ihnen*,« je rekel v nemščini in mi ponudil ogromno dlan v pozdrav.

Hlastno sem pograbil ponujeno roko, se predstavil z imenom in s priimkom in svečano rekel: »Me veseli, gospod Kličko, da sva se spoznala,« tu sem zastal, ker sem šele sedaj ob njem prepoznal tudi mlajšega brata Vladimirja.

Zopet sem močno zajel sapo, se zbral in nadaljeval: »Odkar ste se preselili v Nemčijo, z velikim zanimanjem spremljam vašo športno pot in kariero vašega brata Vladimirja, seveda. Ogleдал sem si prav vse vajine borbe. Sem resničen ljubitelj boksa in sem vajin velik oboževalec.«

Ob slišanjem se je Vitalij obrnil k bratu in ga, najverjetneje po ukrajinsko, pozval, da se mi predstavi. Vladimir mi je podal trdo dlan v pozdrav in obenem v dobri nemščini natrosil nekaj običajnih vljudnostnih fraz.

Ko se je moja (sedaj) pisarniška dlan izgubila v ogromnih šapah svetovnih boksarskih prvakov Vitalija in Vladimirja Klička, sem začutil, da stisk njunih rok napoveduje velike spremembe v mojem življenju.

Poln pričakovanja, da se bo kmalu po srečanju z boksarskima prvakoma zgodil čudež, sem nato tri dni za šefoma po kölnskem sejmu GAFA letal kot zbegan pes po kuhinji. Kam onadva s pogledom, tja jaz s skokom. Lastnika firme sta po triletni odsotnosti z velike scene zopet bila v stari formi. Predvsem glava družine je bil ves pasji; vse ga je zanimalo, z vsakim bi se šel *business*. Prevajal sem kot sem vedel in znal, kajti vsaj za silo poslovno korektno potencialnim partnerjem prevesti šefove želje, zahteve in kaprice, je bilo neredko na meji mogočega.

V Kölnu se ni zgodilo nič nepričakovanega, kaj šele čudežnega. A hitro po vrnitvi v Ljubljano se je sprožil neverjeten plaz črnih dogodkov.

Ni združil Bog življenjskih poti dveh svetovnih boksarskih prvakov v super težki kategoriji in malega, nepomembnega človeka na isti dan kar tako brez razloga.

Sodni dan

1

Vozim se v nenavadnem vlaku, ki ga sestavljata vagon in pred njim vprežen velik tovorni konj.

Čeprav je velik in močan, rjavec težko sope pod težo velikega vagona. Iz njegovih širokih nozdrvi se v valovih zlivajo slapovi vroče sape in peneče sluzi, njegova od dežja, vetra in sonca resasta dlaka se koplje v znoju, ko se med tračnicami trudno prestopa z noge na nogo in počasi vleče vagon proti neznanemu cilju mučnega potovanja.

V vagonu ni veliko ljudi. Na sprednjih dveh klopeh sedijo moški in ženska, najverjetneje sta mož in žena, in njuna otroka. Dekle je staro trinajst, največ štirinajst let, fant je manjši in ga mati pestuje v naročju.

Znani se mi zdijo. Spominjajo me na družino iz moje vasi, a se nikakor ne morem spomniti, kdo bi lahko bili.

Mož sedi pri oknu. Spokojno je zleknjen na leseni klopi in si skozi umazano šipo nezainteresirano ogleduje rodovito pokrajino, po kateri se počasi premika vagon. Tudi dekle sedi ob oknu, a na klopi nasproti očetu. Njene velike oči s

sočustvovanjem opazujejo vpreženega konja, ki se ves v znoju trudi vleči težki vagon. Večkrat glasno vpraša očeta, zakaj trpinčijo ubogo žival in zakaj končno ne priklopijo lokomotive, a oče je tiho in dalje mirno gleda skozi okno. Fant je nemiren, vrti se v materinem krilu in glasno prosi kruha. Mati ga potrpežljivo tolaži, da bo potovanja kmalu konec in da se bo pri starejši sestri, kamor potujejo na obisk, lahko dobro najedel.

V pisanem cekarju, ki ga z žuljavo levico stiskam k sebi, imam košček koruznega kruha.

»Fantu ga ponudim,« se odločim.

Iz cekarja vzamem kruh in ravno, ko sem hotela vstati in ga ponuditi lačnemu fantu, se nasproti mene usede starejša ženska. Začudena se zastrmim v njene svetleče oči in se sprašujem, od kod se je nepričakovano pojavila. Prej je v vagonu nisem opazila. Neznanka je od glave do pet oblečena v črnino: črna svilena ruta, črna bluza, preko ramen črn plet, dolgo črno krilo do tal, obuta v črne čevlje. Njen obraz je neživiljenjsko bled, koža rok svetla in negovana. Na prvi pogled deluje veliko starejša od mene, a iz njenih oči žari neverjetna mladostna energija.

Njen pogled me prikuje na trdo klop vagona. Nekaj dolgih sekund si me ogleduje, nato tiho reče: »Francka, ne poznaš me, a moraš mi zaupati.«

»Zaupati? Kaj ali o čem vam moram zaupati?« jo zmedenno vprašam.

Njene svetle oči zableščijo v svetniškem siju, ko mi blago, vendar prepričevalno reče: »Francka, na zadnji postaji ostani v vagonu. Družina, ki sedi spredaj, te bo vabila s seboj, a jih ne poslušaj. Pusti, naj sami zapustijo vagon. Tudi brkati železničar te bo prepričeval, da zapusti vlak, a se mu upri in

za vsako ceno ostani v vagonu.«

V grlu se mi je naredil velik cmok. Z velikim naporom sem uspela iztisniti iz sebe: »Zakaj ne smem iz vagona?«

Svetniški sij v njenem pogledu ugasne in z zaskrbljenim glasom reče: »Francka, ne morem te prisiliti, da ostaneš v vagonu. Tokrat boš morala sama paziti nase. Lahko ti samo svetujem, da se čim prej vrni tja, od koder si prišla.«

Po slišanjem se vsa stresem od navala nerazumljivega strahu. Neznanko bi hotela še kaj vprašati, a mi je glas zastal v grlu in za hip se mi stemni pred očmi. Ko zopet spregledam, neznanka ne sedi več nasproti mene.

Čudežno, kot se je pojavila, je neznanka izginila iz vagona...

Iz nemirnega sna me je predramilo komarjevo brenčanje. Nervozno sem se ozrla po svoji mali spalnici, a komarja nisem opazila, slišalo se je le njegovo nadležno brenčanje. Nestrpno sem na slepo z desnico nekajkrat zamahnila okoli glave, večkrat udarila z rokama po zglavniku in lahki odeji, s katero sem bila pokrita, in nadležno brenčanje je nenadoma potihnilo.

V ušesih je zopet zavladala popolna tišina. Zgodnje nedeljsko jutro je bilo, urina kazalca sta kazala nekaj minut čez peto. Moj blok je še mirno spal in po kratkem spopadu s komarjem sem se umirila.

Poskusila sem ponovno zaspati, a mi misel na čudne sanje, ki jih je prekinil sitni komar, ni dala miru. Nenavadne sanje so me vznemirile, celo preplašile, tako zelo re-

snične so bile. Z vlakom, ki ga je po železniških tirih vlekel konj, sem se v mladosti zares peljala. Tudi ženska v črnini, ki me je v sanjah opozarjala, da naj vagona ne zapustim, je bila podobna starki, ki me je takrat utrujeno in preplašeno pripeljala do praga sestrine hiše.

Dogodka se še vedno dobro spominjam, čeprav je od takrat minilo že več kot šestdeset let. Začelo se je s potovanjem na obisk k starejši sestri Kati v Baranjo. Njen mož je dobil delo v narodnem parku Kopački rit in po poroki sta se preselila v vas z zanimivim imenom Zlatna Greda.

Stara sem bila štirinajst let in prvič sem potovala sama tako daleč od doma. Sestra mi je poslala pismo z natančnim načrtom potovanja, z voznimi redi vlakov in na poti naj ne bi imela težav. Bila sem še otrok, a se dolge poti nisem ustrašila. Nasprotno, zelo sem se veselila potovanja in srečanja s starejšo sestro in z njenim možem. Bil je čas velikonočnih praznikov in v velikem pisanem cekarju sem zanju nosila velikonočne dobrote: kos šunke, nekaj kuhanih jajc, koren hrena, hlebec domačega koruznega kruha in velik kos orehove potice.

Do najbližje železniške postaje v Donjem Kraljevcu me je peš pospremila teta Agna, potem sem se morala znajti sama. Bilo je to dolgo in naporno potovanje, večkrat sem morala presesti. Do Belega Manastirja v Baranji je šlo vse po sestrinem načrtu, a tam sem se usedla na napačen ozkotirni vlak. Sreča, da sem se s sopotnico zapletla v pogovor, in tik preden je vlak speljal, sva ugotovili, da ne sedim na pravem vlaku. Zadnji hip sem izskočila iz vagona in še pravočasno skočila na svoj vlak, ki je tudi že speljeval.

Sestra mi je v pismu zapisala, da se bom iz Belega

Manastirja z ozkotirnim vlakcem peljala do postaje s čudnim imenom *Kod tri čoška*; od tam dalje lokomotiva več ne vozi, je podčrtala in pripisala, da se bomo potniki za Zlatno Gredo presedli v vagon, ki ga bo po tirih vlekel konj. Nisem še slišala, da bi bil konj vprežen v vagon, in sem bila prepričana, da je to le sestrina neslana šala. To ne bi bilo nič nenavadnega, vedno je bila hudomušna in znala se je pošaliti na tuj račun.

Toda po štirih ali petih prevoženih postajah je bilo na postaji *Kod tri čoška* potovanja z ozkotirnim vlakcem res konec. Zadnji kos poti sem resnično, prav tako kot v nočnejših sanjah, potovala v vagonu, ki ga je po tirih vlekel okoren rjav tovorni konj. Po nekaj kilometrih mučnega potovanja se je vagon nenadoma ustavil. Pogledala sem skozi okno in presenečena ugotovila, da na obzorju ni nobene hiše, kaj šele vasi. Vagon je stal sredi širnih polj pred majhno železniško čuvajnico, pred katero je stal mlad, brkat železničar.

Spomnila sem se sestrinih navodil: »Pred železniško čuvajnico je potovanja z vlakom konec in do moje hiše boš morala peš. Za pot vprašaj železničarja,« mi je v pismu svetovala.

Ko sem zadnja izstopila iz vagona, je bila majhna peščen ploščad pred čuvajnico skoraj prazna. Vsi potniki so se že porazgubili po svojih poteh. Pred čuvajnico je ostala le še štiričlanska družina. Fanta, starega šest ali sedem let, je mati držala v naročju; očitno je bil bolan. V materinem naročju se je zvijal od bolečin in že v vagonu sem ga pogosto slišala vekati. Punca je bila mojih let. Mirno je stala ob očetu in se z zanimanjem ogledovala po valoviti pokrajini.

Njen oče se je nekaj živahno dogovarjal z brkatim železničarjem. Ko sem stopila bliže, sem njun pogovor razumela; fantov oče je železničarja prosil, ali lahko prenočijo v čuvajnici, ker z bolnim fantom do noči ne bi prišli domov.

Po krajšem prepričevanju sta se dogovorila, da družina lahko prenoči v čuvajnici. Usedla sem se na majhno leseno klop in potrpežljivo počakala, da je železničar družini v čuvajnici pokazal prostor, kamor se lahko namestijo.

Ko se je železničar vrnil na ploščad pred čuvajnico, sem se hrabro postavila predenj in ga, kot je v pismu naročila sestra, vprašala za pot do Zlatne Grede.

»Drži se kolovoza ob železniških tirih in čez dobre pol ure boš v vasi,« je prijazno povedal in mi z roko pokazal smer, v katero naj krenem.

Hitro sem se poslovila od prijaznega železničarja in odločno krenila po prašni poti, a mi je kmalu začelo zmanjkovati moči. Po celodnevni vožnji sem bila že zelo utrujena, novi čevlji so me hudo žulili in vse težje sem hodila. Kmalu sem popolnoma izgubila občutek za čas. Zdelo se mi je, da hodim že celo večnost, a na obzorju še vedno ni bilo nobene hiše. Hitro se je mračilo in vse bolj negotova sem bila, ali mi je železničar pokazal pravo pot.

Bila sem že vsa preplašena in na koncu z močmi, ko se je pred menoj iz sence dreves izvila v črnino oblečena starejša ženska. Prej je sploh nisem opazila in močno sem se prestrašila, ko se je nenadoma postavila predme.

Prijazno me je pozdravila: »Dober večer, Francka,« in kot da bi začutila moj strah, hitro dodala, »ne boj se, do hiše tvoje sestre Kate te pospremim.«

Želela sem odzdraviti, a mi je glas zastal v grlu. Tudi

enostaven dober večer mi ni hotel z jezika. Presenetilo me je, da neznanka pozna moje ime, a sem se hitro domislila, da je zagotovo sestra vsem v vasi raztrobila, da danes prihaja na obisk mlajša sestra. Starka v črnini je najverjetneje sestrina sosedka in, ker sva si s sestro bili precej podobni, me je prepoznala. Ni bilo druge razlage.

»Francka, ne izgublajva časa,« je rekla, »po bližnjici pojdeva.« Prijela me je za roko in me popeljala s prašne ceste na ozko, med nizkim grmičevjem shojeno stezo.

Brez besed sem ji sledila. Drugače sem do tujcev zelo nezaupljiva, a neznanka v črnini je izžarevala svetniško milino in nagonsko sem ji popolnoma zaupala.

Čudežno več nisem čutila prejšnje utrujenosti. V tišini sva hitro hodili in res sva kmalu prišli do prvih hiš. Na dvorišču pred nizko opečnato hišo je mlajša ženska ravno pobirala posušeno perilo z vrvi.

Starka v črnini jo je veselo pozdravila: »Zlato, to je Katina sestra Francka iz Medžimurja.« Za hip se je ogledala po prostornem dvorišču in nato mladenki odločno rekla: »Mudi se mi. Ti ji pokaži sestrino hišo in Kati obvezno naroči, da naj na Francko dobro pazi.«

Po teh besedah se je urno zasukala na petah in brez slovesa odhitela po prašni cesti. Preden sem uspela iz sebe iztisniti besedo zahvale za skrb in pomoč, je že izginila v večernem mraku.

Ko sva ostali sami, sem slišala sestrino sosedo sebi v brado zamrmrati: »Od kod le se je stara vzela? Nisem je še videla tod hoditi.«

Nekaj dolgih sekund je potem presenečena strmela vame, a ji je prijazen nasmeh počasi raztegnil okrogli obraz

in me je veselo pozdravila: »Francka, dobrodošla. Pridi, do vrat Katine hiše te odpeljem,« je še rekla in krenila proti hišam, ki so stale na drugi strani velikega dvorišča. Brez besed sem ji sledila. Na vse pretege sem se trudila odzdraviti, kar koli reči, a iz sebe nisem uspela iztisniti niti glasu.

Ustavila se je pred majhno, z apnom ometano hiško in odločno potrkala na lesena vrata. Kar nekaj časa je trajalo, da so se vrata odprla in je moja sestra Kata zvedavo pogledala, kdo tako besno razbija po vratih.

Ko me je v večernem mraku prepoznala, mi je najprej planila v objem, nato pa presenečeno dahnila: »Franccka, od kod si se vzela? Sem mislila, da danes ne prideš,« in me je še močneje stisnila k sebi, da mi je jemalo dih.

»Zakaj si mislila, da danes ne pridem?« sem jecljaje uspela vprašati, ko sem končno prišla do sape in do besede. Od trenutka, ko se je starka v črnini postavila predme, so to bile prve besede, ki sem jih uspela spregovoriti.

»Popoldne sva te z Vasom v Belem Manastirju zamenjala na vlaku. Ker te nisva našla, sva sklepala, da nisi krenila na pot,« je prizadeto razložila.

»Nič nisi pisala o tem, da me bosta počakala v Belem Manastirju,« sem bila vse bolj presenečena.

»Saj nisem vedela,« je nervozno povzdignila glas, »popoldne sva z Vasom z zadružnim kamionom lahko nepričakovano odpotovala v Beli Manastir. Želela sva ti prihraniti naporno potovanje od mesta do Zlatne Grede.«

Najverjetneje smo se zgrešili, ko sem sedela v napačnem vlaku, me je prešinila slaba vest, ker sem sestri in zetu povzročila nepotrebno skrb, a ji tega glasno nisem povedala.

Dolgo v noč sem sestri in svaku ob velikonočnih

dobrotah, ki so mi jih mati naložili v pisan cekar, pripovedovala o domačih in dogodkih v domači vasi, o mojem dolgem potovanju in o čudnem srečanju s staro gospo v črnini.

»Vaso, prosim, poišči gospo, da se ji zahvalim za pomoč,« sem prosila svaka, preden sem utrujena legla spat.

Kasneje je sestrin mož več dni neuspešno iskal kakršno koli sled za neznanko, a je v vasi, niti v celem Kopačkem ritu, ni nihče poznal, niti česar koli vedel o njej.

Zares je bilo nevsakdanje, da o skrivnostni starki do takrat ni nihče nič slišal. Še bolj čudno je bilo, da je ona poznala mojo sestro in vedela, kje živi. Dogodek se mi je zdel zelo mističen in kasneje sem si v svoji otroški glavi zamislila, da je skrivnostna starka v črnini moj angel varuh, ki se je spustil iz nebes, me varno pripeljal do sestrine hiše in se nato zopet vrnil v nebeško kraljestvo.

Skrivnostne starke v črnini sem se v življenju pogosto spomnila. Še danes verjamem, da sta me gospod Bog in moj angel varuh na poti k sestri obvarovala hude preizkušnje.

Preden sem se pogreznila v nemiren dremež, sem hitro zmolila očenaš Bogu v zahvalo za pomoč v morebitnih prihodnjih hudih izkušnjah.

2

Hodim po neznanih krajih in glasna množica v meni nerazumljivem jeziku nekaj zahteva od mene. »Mogoče zahtevajo, da poletim,« me spreleti v nekem trenutku odrešilna

misel. »To ne bo pretežka naloga, saj sem že velikokrat letel in tudi pred tujci mi bo polet zagotovo uspel,« se mirim s pogledom, usmerjenim v sivo nebo.

Hrumenje množice je čedalje močnejše in vse bolj sem nemiren. Hrupa nikoli nisem dobro prenašal. »Poleti končno; to nestrpnost čakajo,« si ukažem, ker je pritisk v ušesih že neznosen. Kot že neštetokrat prej se tudi tokrat poženem v hiter tek. V pravem trenutku odločno podaljšam korak, močno zakrilim z rokama in se dvignem od tal. Množica pod menoj tuli od navdušenja, ko zajadram po zraku v mračno nebo. Letim vse više, čim hitreje in čim dalj želim od hrupa podivjanih ljudskih množic, katerih tuljenje me potiska v blaznost in obup.

Dvigam se vse više in navdušenega kričanja množice pod seboj skoraj ne slišim več. Za trenutek se umirim in se zazrem proti tlom. Z žalostjo ugotovim, da pod menoj ni več mogočnih, s soncem obsijanih gora, hitrih rek, zelenih gozdov in urejenih trat. Na nebu ni sonca, obkroža me čedalje trša tema, ki me stiska za grlo in naraščajoča tesnoba cefra v drobce moje v tisočih bitkah ranjeno srce.

Nenadna ostra bolečina mi zareže srce kot skalpel mehak papir in začutim, da izgubljam zračno oporo pod seboj. Zračni tok, ki me sesa proti dnu, je vse močnejši, premetava me sem ter tja z lahkoto, kot premetava majhno ribiško ladjo od orkana razbesneli ocean. Tla se mi bližajo vse hitreje, obupno zakrilim z rokama...

Tik preden bi se v snu raztreščil na štrlečih skalah, me je boleč udarec z roko v leseni posteljni okvir prebudil iz nemirnega sna.

Te tople majske nedelje sem se v svoji letni "reziden-
ci" v Istri prebudil preznojen in pomečkan kot rjuhe po
prvi zakonski noči. Že dolgo nisem spal tako slabo. Pogled
na uro je pokazal, da sem spal slabih pet ur, kar je zame kar
precej, a sem se prebudil nenaspane glave in nespočitega
telesa.

Pogledal sem skozi okno, zunaj se je že danilo. Izku-
šeno sem ugotovil, da se bo sonce vsak čas pojavilo na ho-
rizontu. Še vedno sem imel oko za opazovanje neba; redka
spodobnost, ki mi je ostala iz mornarskih dni.

Za trenutek sem pomislil, da bi vstal in bi si s terase,
s katere je lep razgled na obalo pred otočjem Brioni, ogle-
dal sončni vzhod, a sem si hitro premislil.

Za starega mornarja, ki je s poveljniškega mostu oku-
sil nešteto sončnih vzhodov na brezmejnih prostranstvih
Atlantika ali Pacifika, je pogled z domače terase na majhen
košček morja v bližnjem zalivu le slaba imitacija; podobno,
kot če bi pil brezalkoholno pivo. Okusa sta sicer podobna,
a le alkoholno pivo omamlja, nealkoholno le napenja me-
hur.

»S terase lahko zija v horizont vsaka zguba,« sem se
glasno razburil, ko sem končno našel dovolj tehten razlog,
da sem lahko brezvoljno obležal v postelji. Potem me je
ključujoča bolečina v roki spomnila na nočno moro. Še do
pred kratkim sem večkrat sanjal podobne sanje, a s čisto
drugačnim koncem. Svoboden kot ptič sem letal po sinje-
modrem nebu in sanjsko letenje se je vedno končalo z var-
nim pristankom med veselimi ljudmi.

Nisem bil več mlad, dopolnil sem že dvainpetdeset let, toda moja duša je očitno še hrepenela po brezmejni svobodi. Ni druge razlage za sanjske polete po sinjemodrem nebu.

»Ali je v meni še dovolj življenjskih moči, da sanje končno izživim?« sem se pogosto spraševal. Pri dvainpetdesetih to ni več enostavno vprašanje. V teh letih že znamo razumeti, da so želje pogosto eno, realnost pa čisto nekaj drugega. Instinkt samoohranitve me je opozarjal, da sem nekje na življenjski poti zgrešil pravo smer. Mučilo pa me je vprašanje, ali sem po napačni poti že odšel predaleč. Se lahko vrnem na izhodišče in tokrat krenem po drugi poti? Na to na videz enostavno vprašanje nisem poznal odgovora. Poln sem bil dvomov, kako in kam naprej, in verjetno so to bili razlogi za mojo duševno utesnjenost, ki me je mučila zadnjih nekaj let.

Stres in depresija nista nedolžni zadevi, tega sem se dobro zavedal. »Ne smeš si lagati, da je vse v najlepšem redu,« sem si pogosto prigovarjal, »hodiš po poti, na kateri ne prepoznaváš cilja, in to je hudo narobe.« Notranji glas je opozarjal, da bodo boleče spremembe nujne. Dokazana zgodovinska resnica je, da edino krvava revolucija resnično spremeni tok zgodovine. Žametne revolucije so le lepotni popravki, ki na dolgi rok ne prinesejo ničesar.

Vse bolj nemirno sem se vrtel po pomečkanih rjuhah. Razmišljal sem, da bi vstal, a ura je bila šele pet zjutraj in tako zgodaj pokonci res nimaš česa početi, tudi za jutranji tek je še prezgodaj. Vse mogoče misli so se mi podile po glavi in kot pogosto, kadar sem malodušen, sem nehote predoživel čas, ko sem bil z ladjo Bovec v indijskem Bombayu.

»Kako hitro čas beži,« me je prešinilo, »od tistih dni je minilo že skoraj dvajset let.« Nostalgčno sem pomislil, da tudi ime mesta ni več isto; sedaj je moj Bombay uradno Mumbai.

Medtem, ko sem na videz mirno ležal na pomečkanih rjuhah, so iz možganskih vijug vreli spomini na prebolelo antropofobijo in na kasnejša brezskrbna potepanja po velikem mestu, ko sem bolezenski strah pred nepreglednimi ljudskimi množicami izgubil. V glavi so se nehote zavrtele zbledele slike ubogih deklet, ki v bordelih za nekaj rupij prodajajo svoja od pretirane seksualne rabe izmučena telesa. Podoživel sem nekontrolirana pijančevanja po pristaniških beznicah in prijateljevo neizpeto ljubezensko romanco s pristaniško vlačugo Sučarito.

Nenadoma se je filmski trak pretrgal in za hip sta v glavi ostali le topa bolečina in praznina. Nekajkrat sem globoko zajel sapo, umiril misli in naenkrat je stala pred menoj prikupna Indijka mojih let. Močno sem stresel z glavo, a ljubke črne glave nisem pregnal izpred oči. Kot takrat v Bombayu me je zopet z iskrivimi očmi vabila v svoj objem. A privlačna Indijka ni bila moja bolestna fikcija, ampak zelo resnično bitje.

Mario sem spoznal v enem od pristaniških pubov. Bila je prostitutka, a samostojna, in je svoje stranke izbirala sama. Ne vem, kaj je videla ali našla v meni, a zaljubila se je na prvi pogled. Ponujala se mi je zastonj, a sem jo zavrnil. Sprva je bila zbegana zaradi mojega zavračanja njenih brezplačnih seksualnih uslug, vendar je kasneje z razumevanjem sprejela moje razloge za spolno abstinenco in ni več silila vame. Pub, kjer je lovila stranke, je bil blizu pristanišča, le

petnajst do dvajset minut pešhoje od ladje. Pogosto sem bil tam, in če je bila prosta, se mi je pridružila ob šanku. Vedno me je najprej zbodla zaradi spolne abstinence, potem pa sva vedno našla temo za dolgo debato. Bila je zanimiva sogovornica in sčasoma sva postala dobra prijateljca.

Maria je bila lepo vzgojena ženska. Izhajala je iz višje hindujske kaste, a so jo izobčili, ko je zavrnila dogovorjeno poroko s starejšim moškim istega stanu. Zadnja dva meseca mojega bivanja v Bombayu sva se večkrat srečala, se brezbrizno sprehajala po velikem mestu in veselo čebljala o vsem mogočem. Na dolgo in široko mi je pripovedovala o zapletenih odnosih v indijski družbi, o razkošnem življenju pripadnikov višjih kast, o manjvrednostnem statusu žensk v indijski družbi, o revščini, obupu in popolni brezperspektivnosti malega indijskega človeka.

Na svojih poteh mornar z dekleti ali ženskami težko in redko stke resnične prijateljske vezi. Razlogov zato je več, eden najpomembnejših je čas. Prijateljstvo ne nastane v hipu, potrebuje čas, da se razvije in da dozori. Časa pa mornar enostavno nima. Izkušnja z Mario je bila na vsej moji mornarski poti edinstvena, neponovljiva. V nobenem pristanišču nisem bil tako dolgo kot v Bombayu in podobne izkušnje drugje niti nisem mogel doživeti.

Šele pozneje, ko sem se vrnil domov, sem se zavedel, kako blagodejno je moja osamljeno mornarsko dušo pomirjala njena bližina. So dnevi, ko obžalujem, da sem bil takrat neomajno zvest mož in da sem se dosledno držal zaobljube, da se v Indiji nobene ženske ne dotaknem niti s kombinirkami.

Vzgajan sem bil v krščanskem nauku in po šesti božji

zapovedi je nezvestoba greh. Tiste dni sem v Boga še verjel, a kasneje se mi je Bog izneveril in sedaj mi božje zapovedi niso več svete. Danes se druženje s privlačno Mario ne bi končalo le s prijateljevanjem, zagotovo ne.

Ko sem ponovno pogledal skozi okno, je bilo zunaj že svetleje. Sonce je že začelo svojo dolgo pot po nebesnem svodu. Kljub jasnemu dnevu se nisem mogel otresti mračnih misli.

»Zakaj sem danes po dolgem času zopet sanjal o svoji smrti, podobno kot takrat, ko se je na sidrišču luke Ploče s krvavim pretepom končala moja mornarska pot,« mi je nenadoma padlo na misel.

Da, pogosto sem takrat sanjal o svoji smrti, ampak ni bil pretep razlog za moje hude sanje. Zagotovo ne. Pretep je bil olajšanje, obliž na duševne rane. Nikoli me ni pekla vest, da sem objestnega ladijskega sotrpina z razbito arkado poslal na urgenco. Obžalujem le, da na isti naslov s podobno diagnozo nisem poslal še *barbe* Dobrića. Naložil bi mu jih bil na pokvarjeni gobec, a se je še pravočasno zaklenil v kabino.

Varno zaklenjen v svoji luksuzni kabini je potem z radiopostajo na pomoč poklical luško kapitanijo. Hitro je bil pod ladjo policijski čoln in še hitreje z menoj v lisicah nazaj na privezu pred postajo luške milice.

Čeprav sem se iz pretepa izvlekel le z oteklimi členki, posledica silovitega trčenja moje pesti s trdim bosanskim čelom, sem po tistih neljubih dogodkih večkrat sanjal o

svoji smrti, a tiste sanje so bile zelo drugačne od današnje more. Takrat sem v sanjah gledal, kako duša zapušča moje negibno telo. Videl sem jo, kako za hip še lebdi nad njim, kot da pomišlja, ali naj se vrne vanj in ga zopet obudi v življenje, a je potem skozi odprto okno ladijske kajute odplavala na prosto v objem sivih senc.

Sčasoma se je telo razbremenilo stresa, neljube dogodke sem potlačil globoko v podzavest in o svoji smrti kasneje nisem več sanjal.

»Kako daleč so tisti razburljivi časi,« sem otožen pomislil, ko sem se dalje nemirno obračal v postelji. Danes živim kar spodobno življenje, a v sebi pogrešam nekdanjo strast, radovednost in ostrino. Za svoj okus sem se preveč pomehkužil. Po abrahamu je to najverjetneje popolnoma naraven proces. V tej starosti se moškemu ni več treba dokazovati kot v mladih letih, ko si mora z možgani ali s pestmi izboriti svoj prostor pod soncem. Tudi ego in napuh, ki sta mojo dušo dolgo čvrsto držala v svojih krempljih, sta z leti popustila svoj jekleni prijem in v svoji koži se počutim celo bolje kot v mladih letih.

Hvala bogu, da so divja leta za menoj in da sem po vseh prehojenih poteh in stranpoteh ohranil čvrsto telo in zdrav razum. Očitno sem ustvarjen iz zelo trpežnega materiala. Slabe delovne in življenjske razmere, nekontrolirana pijančevanja, razvrat; nič mi ni moglo do živega.

Dobre gene sem verjetno podedoval po materi. Misel na mamo in še posebej na najin zadnji sprehod ob morju, me je spravila v dobro voljo. Ko je bila zadnjič z menoj na morju, sva si po končanem delu v vrtu privoščila dolg sprehod ob obali. Od moje hiše do Fažane so vsaj trije kilo-

metri, nato še najmanj dva do Valbandona in še toliko do rta Puntizela. Na poti se nisva ustavljala, hiter tempo hoje je narekovala ona. Redno tečem, v dobri kondiciji sem, a sem se moral kar potruditi, da sem ji sledil. Pri dopolnjenih štiriinsedemdesetih je bila še vedno bistre glave, hitra in okretna na nogah kot srna.

Ko sva bila že pri kampu Puntizela sem obzirno predlagal, da se za hip usedeva v senco na klopcu, od koder je bil čudovit pogled na otočje Brioni, in si malo odpočijeva. Strah me je bilo, da v takem tempu ne bo vzdržala še hoje nazaj domov.

Mojo ponudbo je karajoče zavrnila: »Kaj boš zapravljaj čas za sedenje! Res je lep razgled, a sedaj se sprehajava. Sedela bova doma,« je še dodala in odbrzela naprej.

Da, moja mama je res trdoživo bitje. Brezmejno je poštena, potrpežljiva in sočutna do sotrpinov, a obenem nepopustljiva, ko se za kaj odloči.

Rad bi imel njen značaj; tako mehak in tako neuklonljiv obenem.

3

Mirno sem ležala v postelji, a v duši sem bila vse bolj nemirna. »Zakaj mi je skrivnostna neznanka v sanjah zabičala, naj ne zapuščam vagona?« se mi je vrtelo po glavi, odkar sem se zbudila. Malo sem vraževerna in mučilo me je, da nisem razumela pomena tega sporočila.

Mogoče se ne bi toliko ubadala z jutranjimi sanjami, če me že nekaj dni ne bi preganjala huda slutnja. Notranji

alarm me je neprestano opozarjal, da je pred menoj huda preizkušnja, ki ji bom kos le s skrajno previdnostjo in z božjo pomočjo. Nocojšnje sanje in spomin na skrivnostno starko v črnini so me dodatno vznemirili. Tistega potovanja k sestri v Baranjo in čudežne starke, ki mi je takrat priskočila na pomoč, nisem nikoli pozabila.

Potem sem nenadoma začutila pekoče srbenje pod kolenom leve noge. Očitno je komar preživel moj slepi napad in se mi maščeval s skelečim pikom v golen.

Popraskala sem se po razdraženi koži; sitni komar me je pičil prav pod brazgotino, ki mi je ostala v večni spomin na v otroštvu premagano gangreno; majhna brazgotinica v velik spomin na dobre ljudi, ki niso rešili le moje noge, ampak moje življenje.

Vse se je začelo med okupacijo, jeseni triinštiridesetega takoj po šolskih počitnicah. Med razposajeno otroško igro sem bosa stopila na zarjavel žebelj. Rana ni bila prehuda in sprva se je zdelo, da jo bo hitro ozdravila moja stara mama. Babica Jelka je uspešno zdravila marsikatero težavo svojih sovaščanov. Poznala in nabirala je številne zdravilne rastline, iz njih pripravljala različne pripravke, a za mojo zastrupljeno nogo ni našla zdravilnega mazila. Rana se nikakor ni zacelila, noga mi je čedalje bolj zatekala in dobivala nezdravo temnosivo barvo.

Vojni čas je bil in v našo vas je zdravnik prihajal le enkrat, največ dvakrat mesečno. Takoj ko je bil zdravnik zopet v naši vasi, so me mati odpeljali na pregled v njegovo skromno ambulanto.

Po krajšem pregledu je zdravnik postavil diagnozo: gangrena v poznem stadiju, in odredil amputacijo zagno-

jene leve noge nad kolenom. Materi je predal napotnico za kirurga v bolnici v Čakovcu in jim še svetoval, naj ne odlašajo in naj me čim prej odpeljejo v bolnico na operacijo.

Po povedanem naju je želel hitro odsloviti, a preden sva zapustili njegovo preprosto ordinacijo, sem mu odločno zabrusila v nesočutni obraz: »Raje umrem, kot da dam nogo!«

Nič mi ni odgovoril, še pogledal me ni. Obrnil se je k materi in jim rekel: »Marija, storite, kakor želite,« malo je zastal in potem hladno nadaljeval, »a vedite, hči bo umrla, če se noga hitro ne amputira.«

Hudo sva jokali vso pot do doma. Čeprav mi je bilo takrat šele deset let, sem se že dobro zavedala, da je brez noge mojega življenja konec. Ne bom mogla delati, ne bom se poročila, nikoli ne bom imela otrok, nihče me ne bo imel rad in do konca bednega življenja bom bližnjim le v breme.

Doma so naju v skrbih čakali oče, starejša sestra Kata in mlajši brat Miška. Takoj ko sva v solzah stopili v kuhinjo, so oče zaskrbljeno vprašali mamo: »Marija, kaj so povedali gospod doktor?«

»Nič dobrega, Ivan, nič dobrega. Zelo hudo je. Napotnico za amputacijo noge so napisali,« so mati ihte uspeli povedati.

»Ne, ne grem na operacijo! Raje takoj umrem, kot da sem vse življenje *šantava*,« sem odločno rekla zbranim domačim. Brez besed so sprejeli moje besede in nihče več ni omenjal operacije.

Potem je bilo z menoj vse huje. Več dni nisem nič jedla, od visoke vročine se mi je že bledlo. Od bolečin in

slabosti nisem več mogla hoditi, noga je zatekala in na goleni se je naredila za otroško pest velika trda bula.

Nekega večera, ko sem bila že na koncu z močmi, je na naša vrata potrkala moja madžarska učiteljica Iren Nytroi. Čeprav je bila Madžarka, ji ni bilo vseeno za uboge hrvaške otroke in se je z nami trudila po najboljših močeh. V času okupacije je bila šola obvezna in zelo jo je skrbelo, zakaj njene najboljše učenke že več dni ni bilo v šolo.

Solze so ji stopile v oči, ko je videla moj od visoke vročine hudo izdelani obraz. Počepnila je poleg moje postelje, se mi zagledala v motne oči, me nežno pobožala po upadlih licih in mi nekaj tiho prigovarjala po madžarsko. Nič je nisem razumela, čeprav sem se v času okupacije kar dobro naučila madžarsko in sva se z učiteljico med poukom že dobro sporazumevali. Hotela sem ji povedati kaj lepega, jo potolažiti, a zaradi visoke vročine in slabosti nisem uspela izreči niti besedice.

Potem je odločno vstala, materi mimogrede na kratko nekaj povedala v madžarščini in hitro zapustila hišo. Naglo je odšla, a se je nepričakovano hitro tudi vrnila. Tokrat je nežno položila roko na moje vroče čelo in materi naročila, naj me zvečer prinesejo v šolo.

Močno so učiteljčine besede razveselile mojo trpečo dušo in jo napolnile z novim upanjem.

Proti večeru sta me mati in teta Agna odnesli v šolo, saj sama več nisem mogla hoditi. Moja dobra učiteljica Iren nas je čakala pred šolo in skupaj so me odnesle v ravnateljstvo pisarno, kjer je bila med okupacijo ordinacija nemškega vojaškega zdravnika. V njegovo ambulanto so smeli le nemški oficirji in vojaki. Vaščanov ni zdravil, a moja do-

brotnica ga je prepričala, naj pogleda, kako hudo je z mojo nogo.

Nemec si je dolgo brez besed ogledoval gnojno bulo na moji goleni in si pri tem zamišljeno gladil tanke sive brke. Potem je svoji pomočnici naročil, naj prinese velik *lavor* tople vode. Ko je predenj postavila veliko emajlirano posodo, je najprej preveril, ali je voda dovolj topla, in nato v vodi raztopil za pest sivega praška.

Posedel me je na stol in gnojno nogo potisnil v *lavor*. Potem je počasi, preudarno masiral in izpiral mojo nezaceljeno rano in nogo v sivi tekočini. Ravno ko sem v omrtvičeni nogi začutila prijetno ščemenje, je prekinil delo in nogo nežno, a temeljito obrisal z mehko krpo. Potem je tisto debelo bulo na goleni temeljito namazal s smrdljivo črno mastjo in celo nogo dobro povil.

Po končanem delu se je zadovoljno pogladil po brkih. Potem je po nemško z učiteljico izmenjal nekaj besed in ona je njegova navodila prenesla materi: »Pustite jo pri miru, naj počiva. Spala bo najmanj dva dni, in ko se zbudi, jo zopet prinesite k zdravniku, da dokončno uredi rano.«

Prijetno ščemenje v nogi je pomirjalo mojo vročo glavo, in takoj ko so me mati doma položili v posteljo, sem trdno zaspala. Spala sem dan in dve noči. Ko sem se zbudila, so mati stali ob postelji. Zadovoljni so me pobožali po hladnem čelu in me vprašali, ali sem lačna. V želodcu mi je krulilo kot še nikoli in zaželela sem si svojo najljubšo hrano, fižol.

»Nimam kuhanega fižola,« so smeje odgovorili mati in mi ponudili toplo mleko, kuhano jajce pa sveže pečen koruzni kruh.

»Ne, fižol hočem,« sem vztrajala, »k Šimonovim pojdite, oni ga imajo vedno kuhanega poln lonec in zame vam ga bodo radi dali.«

Popoldne tistega dne sta me mati in teta odnesli k nemškemu zdravniku.

Nemec je najprej pazljivo odvil povoj. Velika, prej trda bula, je počila in gost gnoj se je cedil iz odprte rane. Nič ni razlagal, le učiteljici in materi je na kratko rekel, naj me močno držita, ker me bo najverjetneje bolelo, ko bo gnojno rano temeljito čistil s strgalom.

Res je malo zbolelo, a sem stisnila zobe in mirno prenašala, da je delo končal. Kar dolgo je trajalo, da je bil zadovoljen z opravljenim, nato je očiščeno rano ponovno temeljito namazal z isto črno mastjo in celo nogo dobro povil. Z učiteljico Iren je izmenjal še nekaj kratkih stavkov v nemščini in nas odslovil.

»Z nogo bo sedaj vse v najlepšem redu,« je veselo povedala učiteljica Iren in me pomagala odnesti domov.

Že po slabem mesecu sem zopet veselo tekala po vasi, plezala na visoke topole, opravljala hišna opravila, čistila svinjak, hranila prašiča in pridno hodila v šolo.

Vaški zdravnik pa bi mi bil brez drobtinice slabe vesti mirno odrezal nogo.

Ob tej misli sem pozabila na nočno moro in slutnje, ki so me mučile zadnje dni. Hitro sem zmolila očenaš za dušo sedaj zagotovo že pokojnega nemškega oficirja. Že takrat, ko je zdravil mojo nogo, je bil star vsaj petdeset let in

nemogoče je, da bi še živel.

Pomislila sem na svojo ljubo učiteljico Iren in solze so mi privrele na oči. Tako rada me je imela, da mi je dan prej, ko je pred Titovo vojsko in rusko Rdečo armado pobegnila na Madžarsko, v solzah zaupala, da se zadnjič vidi-va, a da tega ne smem nikomur povedati. Ob slovesu me je trdno objela in s solznimi očmi za vedno odšla iz mojega življenja.

»Ona mogoče še živi,« me je spreletela prijetna misel. »Med vojno je bila stara največ trideset let, torej je danes blizu devetdesetih,« sem hitro preračunala, »to niso leta, ki jih je nemogoče dočakati.«

Hitro sem tudi zanjo zmolila očenaš, nato me je pogled na uro vrغل s postelje. »Hitro se uredim, nekaj malega pozajtrkujem in nato k frančiškanom k jutranji nedeljski maši,« sem si v glavi organizirala jutranje obveznosti, preden sem odhitela v kopalnico.

4

Pogled na uro je pokazal, da sem dremal skoraj celo uro. Tokrat nisem nič sanjal, a vraževerni črv je še vedno vrтал v možganih. Bila je nedelja, trinajstega maja, in trinajst je, pravijo vraže, nesrečna številka. Skušal sem se spomniti, ali se mi je na ta dan v preteklosti že zgodilo kaj posebnega ali neprijetnega, pa mi nič ni padlo na misel. To bi morala biti čisto običajna nedelja. No, ne čisto vsakdanja; svak in nečak Blaž sta praznovala rojstni dan. Bil sem povabljen na njun piknik, a sem se izgovoril, da imam delo na svoji letni

”rezidenci”. Ne počutim se dobro med svakovimi sorodniki. Preglasni in preveč objestni so za moj okus. Mater sem vabil s seboj na morje, a ona ima neizmeren čut odgovornosti do sorodnikov in njenega vabila ni mogla zavrniti.

Misel na mater in spomin na najin zadnji sprehod ob morju mi je dokončno pregnal moreče sanje iz glave. Pomirjen sem na trdi žimnici pretegnil zaležane ude in ob tem z zadovoljstvom ugotovil, da sem se po koncu pomorske poti doma dobro znašel.

V začetku ni bilo lahko; najprej sem moral zaradi pretepa in kasnejšega policijskega pridržanja v luki Ploče skozi kazenske in disciplinske postopke. V začetku so bile obtožbe zelo hude, vendar se je po treh mesecih obravnav zadeva končala le z dvoletno pogojno kaznijo. Ker se je postopek končal s pogojno kaznijo na Splošni plovbi nisem avtomatično dobil odpovedi. Nobenih pravnih ali formalnih ovir ni bilo več za ponoven odhod na ladjo, in res sem iz kadrovske službe v začetku avgusta devetinosemdesetega dobil nalog za vkrcanje na ladjo Maribor v pakistanski luki Karachi.

Dilema, ali vrnitev na morje ali začeti novo poslovno pot doma, je bila takrat moja vsakodnevna nočna mora. Za mojo neodločnost je bilo več tehtnih razlogov. Negotove politične in varnostne razmere so konec devetdesetih Jugoslaviji napovedovale hude čase. Odpluti na morje v času miru in obilja ni velik greh, a zapustiti družino brez zaščite v vojnih časih je vsega zaničevanja vredno podlo dejanje. Pred vojno vihro iz domovine dezertirajo izdajalci in te etikete se je moja duša otepala na vso moč.

Z Milojino morebitno nezvestobo se med večmeseč-

no odsotnostjo od doma nikoli nisem obremenjeval, a me je med plovbo pogosto mučila skrb za sina. Misel, da v času odraščanja potrebuje ob sebi očeta, ki mu bo v stiski priskočil na pomoč, me je mučila v dolgih nočeh brez sna.

Tisto jesen je moral v prvi razred osemletke, kar mi je povzročalo dodatne skrbi. Pregarjali so me strahovi, da bo brez moje zaščite v šoli prepuščen na milost in nemilost neuravnovešenim učiteljem, objestnim starejšim sošolcem, pokvarjenim razpečevalcem drog in podobne bojazni.

Nekaj dni pred napovedanim poletom v Karachi sem večtedensko mučenje prekinil s telefonskim klicem kadrovnika krova in mu odločno rekel: »Hvala za poslani nalog za vkrcanje, a me delo krmarja več ne zanima. Vkrkam se le kot tretji častnik krova.«

Takrat je v pomorstvu vladala recesija in tudi moja Splošna plovba je počasi pokala po šivih. Pomorščakov je bilo preveč, možnosti za napredovanje nikakršne, posebej ne zame, ki zaradi disciplinskih prekrškov in zadnjega kravega obračunavanja s pestmi nisem bil na dobrem glasu.

Mojemu statusu primeren je bil kadrovnikov odgovor: »Ivan, bodi srečen, da te nismo vrgli iz službe. Svetujem ti, da sprejmeš, kar se ti ponuja. Zate bo najbolje, da se čim prej vkrciš,« mi je še prijateljsko svetoval.

Za svoje zadnje prijateljske besede je dobil servirano zelo pikantno jezikovo juho. »Kdo si ti, da boš meni svetoval, kaj je najbolje zame,« sem mu neprijazno zabrusil in dodal, »vkrcaj me za *terca* ali pa mi mirno pošlji delavsko knjižico, ker se za krmarja ne vkrkam več.«

V slušalki se je slišalo še nekaj opolzkega o moji materi in preden sem mu uspel servirati podobno nespodob-

nost o njegovi mami, ženi in še hčerki za posladek, je prekinil zvezo. Takoj sem vedel, kaj sledi. Zaklenila so se mi pred nosom vrata ljube Splošne plovbe in moje pomorske poti je bilo dokončno konec.

Hočeš, nočeš, nastopil je čas za nove življenjske in poslovne izzive. Kljub nestabilnim političnim razmeram so bili časi za podjetne duše kar ugodni. Konec devetdesetih je v Jugoslaviji zavel nov veter. Pometel je z enopartijskim enoumjem, s planskim gospodarstvom in s podobno komunistično navlako. V novonastalih političnih in gospodarskih razmerah so za odločne, sposobne in podjetne osebe nastopili časi sreče in blagostanja. Novodobni kapitalisti smo takrat masovno ustanavljali družbe z omejeno ali neomejeno odgovornostjo, v domačih dnevnikih sobah, kuhinjah ali garažah smo odpirali bifeje, trgovnice, masažne salone, servisne delavnice in druge podobne laboratorije za hitro bogatenje. Na upravnih enotah smo svoja super podjetja, v katerih ni bil nihče zaposlen, lahko registrirali za neverjeten spekter različnih proizvodnih in storitvenih dejavnosti. Svojim podjetjem smo izmišljali pompozna imena in si izmenjavali vizitke, ki so bile prave grafične umetnine. Na ponudbe in račune smo se podpisovali kot generalni ali izvršni direktorji, prokuristi ali v najslabšem primeru le kot podjetniki.

Poenostavljeno povedano, takrat smo podjetni Jugoviči bili sposobni servisirati in proizvesti vse ali trgovati z vsem, po čemer je postkomunistična družba nenasitno hlatala.

Pri štiriintridesetih sem bil po vseh pravilih kadrovskega menedžmenta odličnih let za začetek nove poslovne

kariere. Imel sem vsa potrebna znanja, izkušnje in sposobnosti, ki so jih takrat delodajalci cenili in iskali, saj sem iz barantanja, prekupčevanja in *šverca* z odliko diplomiral že v mornarskih dneh.

Že v času dopusta, ko sem čakal na sklepe disciplinskih in kazenskih postopkov, sem na črno delal v ljubljanskem predstavništvu velikega hrvaškega trgovskega podjetja in se tam takoj redno zaposlil, ko sem na Splošni plovbi dobil pričakovano odpoved.

V nastalem postkomunističnem tržnem gospodarstvu sem se super znašel. Tudi sam sem, če bi našel kakšen nenačrtovan masten posel, ustanovil lastno podjetje s skrivnostnim imenom Alfa Scorpii, d.o.o., ki je bilo registrirano za trženje proizvodov in storitev v razponu od šivanke do letalonosilke.

To so bili še časi brez mobilne telefonije, interneta, elektronske pošte, še stacionarnih telefonskih priključkov je bilo premalo, zato smo se jugoposlovneži tistega časa družili in sklepali dobičkonosne posle na teniških igriščih, v masažnih ateljejih ali za šanki navadnih birtij s kozarcem škotske žganjice ali s steklenico piva v roki. To so delavni ambienti, ki so mi bili pisani na kožo in v katerih sem se počutil kot krap v kalni vodi. Posli so se odlično razvijali in hitro sem spoznal, da bom doma s pridnim delom, beri s prodajanjem megle in z legalnim prekupčevanjem s televizorji, videorekorderji, telefaksi, fotokopirnimi stroji in predvsem s fotokopirnim papirjem, zaslužil celo več kot tretji častnik na ladji.

Kmalu po nastopu redne službe sem del poslov za hrvaško podjetje preusmeril na račun svojega podjetja, denar

od gotovinskih poslov pa večidel pospravil kar naravnost v svoj žep. Večina podjetnih duš je takrat brez sramu molzla dve kravi naenkrat; jaz sem samo sprejel pravila igre, ki so vladala na tržišču. »Če si z volkovi, zavijaj,« pravi stari rek, ki v takih okoliščinah blagodejno pomirja morebitno slabo vest.

Zelo plodni časi so to bili, a jih je na žalost prekinila osamosvojitvena vojna. Skupna država je razpadla in za jugodobičkarje je bilo konec obilja in udobja. Ni bilo enostavno preboleti izgube redne plače in izpada gotovinskih prilivov od dobro vpeljanih privatnih poslov, a življenje gre dalje in treba je bilo poiskati nove načine preživetja.

Prvi poslovni projekt v novi državi sva izpeljala s prijateljem Dušanom, s katerim sva imela za seboj skupna osnovnošolska leta, burno obdobje mladostniškega pijančevanja in razvrata, a tudi uspešno poslovno pot v postkomunističnem času. Denar iz črnih fondov sva investirala v moderni fitness studio. Leto ali dve so bili prihodki od prodanih vadbenih terminov kar dobri. Kasneje, ko je postal dobiček za najine standarde prenizek, sva posel z vso opremo skupaj še pravočasno s profitom prodala. Izkušnja z vodenjem lastnega podjetja je bila dobra šola. Sprevidel sem, da se mi le legalni posli v lastnem podjetju ne bodo izplačali in da je za moje sposobnosti in ambicije dobitna kombinacija redna služba v perspektivnem podjetju, kakšno malenkost pa tu in tam na črno zaslužiti za svoj žep.

V novonastali samostojni državi so se močno spremenile razmere na trgu blaga in storitev, a tudi na trgu delovne sile. Finančno stabilnim in meni zanimivim delodajalcem nisi več mogel prodajati le megle, ampak so bila

potrebna druga znanja in veščine. Napel sem vse preostale, od alkohola in lagodnega življenja še nepoškodovane možganske gube, ob delu končal študij in si obenem v poslovni konverzaciji izpopolnil znanje angleščine in nemščine. Oborožen z novo učenostjo sem se odločno podal na trg dela. Pri izbiri delodajalcev sem imel srečno roko, vendar tudi pravo mero zdrave pameti in intuicije za pravočasno menjavanje služb. Hitro sem napredoval po socialni in karierski lestvici in prilezel celo do pozicije direktorja komercialne v uspešnem trgovskem podjetju.

Istočasno z gradnjo poslovne kariere sem uspel zgraditi še dve hiši in vsem sorodnikom in znancem, za katere sem bil v mornarskih letih navaden vagabund in pijanec, zelo učinkovito zaprl usta.

Ko sem razmišljal o prehojeni poslovni poti, so mi misli zopet nehote pobegnile na davno končano mornarsko življenje. Ej stari, to so bili časi. Gledano z današnjega zornega kota mi tista leta ni bilo hudega. V mornarjevem vsakdanu ni položnic za elektriko, računov za vodo, kanalizacijo, vrtec, šolsko prehrano in podobnega balasta, ni plačilnih kartic, ni življenja na kredit, zato je mornarsko življenje veliko manj stresno kot vsakdan navadnega delavca, uradnika ali menedžerja. Če prodajalki prijaznosti pošteno plačaš dogovorjen znesek, ti ne bo težila, četudi iz sebe stresesh vso svojo nesnago. Posel je pač posel. Z ženo je zgodba drugačna. Finančno te ožema vse življenje in pri tem zahteva še lojalnost in zvestobo.

Kot neizkuššen mladec sem napačno verjel, da se nam dekleta ali žene s seksom nesebično predajajo. Sedaj nisem več tako naiven.

Resnica, do katere sem se z leti pretolkel, je drugačna. Moški seks ponujamo, a odločajo ženske in pri tem so zelo preračunljive. Mati narava je ženski naložila breme, ali lepše povedano poslanstvo materinstva, zato v moškem najprej išče zanesljivega partnerja, ki bo dobro poskrbel za njene otroke. Njihova seksualnost je orožje, s katerim nam želijo omejiti moško svobodo, ki nam jo je evolucija radodarno položila v zibelko.

Dober star slovenski pregovor pravi: »Fuk slovenskih fantov grob.« Škoda, da sem prepozno spoznal, da ta modrost velja tudi za nas Medžimurce.

Po vseh teh globokih umotvorih sem se odločil, da bom dan začel s tekom. »Ivane, dovolj je poležavanja in neplodnega razmišljanja o preteklosti,« sem si ukazal in hitro skočil s postelje, oblekel ponošeno majico in kratke športne hlače, skočil v tekaške copate in že sem, poln nove energije, stekel proti morju.

5

Od maše sem se vrnila še pred deseto. Zet je napovedal svoj prihod ob enajstih in dobro uro časa sem imela, da se pripravim. Nič me ni mikal hčerkin piknik, a nisem imela srca odkloniti povabila. V petek bi se Meti še lahko izgovorila, da moram iti z Ivetom na morje dokončat začeta dela na vrtu, a v nedeljo zjutraj je bilo prepozno za tak

manever.

Meta bi mi zamerila, če bi s starejšim sinom odšla na morje. Očitajoče bi mi rekla: »Z Ivetom greš lahko na morje vsak konec tedna, a tvoj prvi vnuk praznuje devetindvajseti rojstni dan le enkrat v življenju.«

Prav bi imela. Blaž je priden in prijazen fant. Moj prvi vnuk je in vedno bo moj ljubljencek. Saj imam vse vnuke enako rada, a prvi je vseeno vedno najljubši in zamuditi njegov devetindvajseti rojstni dan bi bil smrtni greh.

»Kako enostavneje bi bilo vse, če bi deda bil še živ,« sem otožno pomislila, ko sem se v kuhinji usedla za mizo, da si malo oddahnem od hitre hoje po stopnicah, »z avtom bi se odpeljala do hčerkinе hiše in ostala na vrtni zabavi, dokler bi se nama ljubilo. Ko nama glasne družbe ne bi bilo več poslušati, bi se enostavno vrnila domov.«

Zavedela sem se, da ga v mislih še vedno kličem deda. Nikoli ga nisem klicala po krstnem imenu Pavel ali Pajo, kot so ga imenovali njegovi domači in prijatelji. Ko sva se spoznala, in dokler nisva imela otrok, je bil zame vedno le Srček. Ko so otroci odrasčali, so ga klicali fotr in tudi sama sem se tega nalezla. Ni bil več Srček, ampak enostavno fotr ali ata, kar je raje slišal. Kasneje sem ga skupaj z vnuki preimenovala v deda in v spominu je ostal zapisan kot naš deda.

»Bolje, da se dalje ne mučiš s temi spomini,« sem si skušala dopovedati, »že brez tega si preveč nervozna.« Nejasen strah mi je že vse jutro meglil um in me črvičil v trebuhu. Tudi lepa nedeljska maša me ni pomirila, čeprav so gospod župnik tako lepo pridigali in veliko brali iz Janezovega evangelija.

»Vaše srce naj se ne vznemirja. Verujete v Boga in dal vam bo prečudovite stvari...«, so mi v ušesih zvenele župnikove besede, a moja nemirna duša kljub molitvi ni našla miru.

Zamotila sem se s pripravo močne turške kave, njen opojni okus me je pomiril. Ko sem jo počasi srebala, sem nehote pomislila na pomembna dogodka, ki sta se zgodila na dan trinajstega maja.

»Kot je velikodušno odpustilo sveto papežovo srce grehe svojemu nesojenemu morilcu, tako verniki odpuščajmo grehe svojim sovražnikom,« so nas z lepimi besedami župnik spomnili, da je na ta dan pred šestindvajsetimi leti zlobni Turek hudo ranil našega ljubljene papeža Janeza Pavla drugega. Slike, kako krogle rešetajo papežovo telo, so me dolgo preganjale.

Velik človek so bili, gospod papež. Ko so ozdraveli, so v ječi obiskali svojega nesojenega morilca. Kleče se je pred papežem v solzah pokesal zločinec za svoj greh in papež so mu velikodušno oprostili storjeni zločin.

»Ali bi podoben greh oprostila svojim krvnikom?« sem se nehote vprašala, ko sem v glavi podoživljala slike papeža in pred njimi v solzah kleččega morilca.

Nisem bila prepričana, težko je biti pred bitko general. Šele ko na lastni koži doživimo podobno preizkušnjo, spoznamo pravo resnico o sebi.

Na še eno pomembno obletnico so nas med mašo spomnili gospod župnik. Povedali so, da se je na dan trinajstega maja pred točno devetdesetimi leti nekje na Portugalskem, pozabila sem ime vasice, trem mladim pastirjem prikazala Marija Devica. Od takrat sta trinajsti maj in tri-

najsti oktober največja romarska praznika. Res je čudno, da tega prej nisem vedela.

»Mogoče bi tudi sama morala na tako veliko romanje,« sem pomislila, »časa in denarja imaš dovolj, noge te še dobro nosijo, le družbo bi si morala poiskati.«

Daljš sem razmišljal o tem, bolj mi je bila ideja všeč. Mogoče tudi najti družbo ne bi bil problem. Pomislila sem na prijateljico Anico. Ni hodila redno k maši, a je rada veliko hodila v hribe in v naravo.

»Da, Anica bi bila dobra družba na romanju,« sem si rekla, »ob priliki jo vprašam za mnenje.« Ob teh razmišljanjih sem se počutila malo bolje, a me je še vedno nelagodno tiščalo v prsih.

Potem sem se spomnila, da moram Blažu napisati voščilnico. Zjutraj sem v mestu kupila novo kartico, ker s tistim, kar sem napisala včeraj nisem bila zadovoljna. Za devetindvajseti rojstni dan sem se morala bolj potruditi in napisati kaj izvirnega. Iz zvezka sem iztrgala list papirja, da bi nanj napisala osnutek voščila. »Ko boš s tekstom zadovoljna, ga boš prepisala na voščilnico,« sem si ukazala, potegnila dolg požirek kave in se lotila pisanja.

Preden sem uspela dobro začeti, me je zmotilo zvočenje domofona. Ura je bila šele pol enajstih, a zet je bil že pred vrati. Bil je nervozen, ker je moral še k mesarju. Običajno ni gospodovalen, a takrat mi je prigovarjal, naj čim prej kreneva.

»Zakaj si sploh prišel, če se ti mudi,« me je mikalo reči, a sem se raje ugriznila v jezik. Res bi mi bilo ljubše, če sploh ne bi bil prišel. Nikamor se mi ni ljubilo iti. Ni mi bilo do druženja z njegovimi sorodniki. Preglasni so za

moja ušesa. V njihovi družbi se nisem počutila sproščena, a zaradi Blaževega rojstnega dne in zaradi Mete sem morala potrpeti. Na smrt bi mi zamerila, če ne bi prišla.

Preden sva odšla, sem v kuhinji pred razpelom hitro zmolila očenaš. Ogledala sem se po svojem skromnem domu in še enkrat tiho prosila Boga, da ga najdem v takem stanju, kot ga zapuščam.

Listek z nedokončanim voščilom za Blaža in svinčnik sem potisnila v žep lahke vetrovke. Zaklenila sem vrata svojega mirnega doma in za zetom urno krenila po stopnišču.

»Kaj jima je bilo treba v teh letih graditi hišo in še tako daleč iz mesta?« sem se spraševala, ko sva se z zetom vozila proti Grosuplju. Prostorno in svetlo stanovanje sta imela v ljubljanskih Fužinah. Vnuka sta se že prej odselila in v stanovanju bi sama veliko lepše živela kot v hiši. Meti sem večkrat svetovala, naj se gradnje ne loteva, a zelo je trmasta in me ni poslušala. No, zdaj ko sta hišo zgradila, jima želim, da bi se v hiši dobro počutila in da ne bi nikoli obžalovala selitve iz mesta.

Med vožnjo do njune nove hiše je govoril v glavnem zet. Nervozen je bil zaradi mesarja, skrbelo ga je, ali bodo gostje zadovoljni z izbranimi jedmi in ali bo dovolj pijače. Nisem ga pozorno poslušala in tudi nisem veliko govorila. Jutranje nelagodje me je zopet počasi stiskalo za grlo in se mi kot težak kamen posedalo na srce.

Ko sva pripeljala na dvorišče, je bil pritisk v glavi še močnejši, a se s svojo tesnobo nisem več imela časa ubadati.

Takoj ko sem izstopila iz avta, mi je vnukinja Ana veselo, a robato, kot je njen običaj, skočila v objem in me za roko potegnila v hišo. Najprej mi je razkazala svojo sobo. Njen fant je mirno sedel na postelji, medtem ko mi je ona živahno razlagala, da v tej sobi ne bosta živela, ker se bosta z Borisom raje preselila v hišo njegovih staršev. Težko sem ji sledila in nič nisem komentirala. Odrasla ženska je in napravila bo, kot bo zanj prav. Vedno je bila samosvoja, nikoli ni upoštevala dobronamernih nasvetov in najbolje je bilo, da sem zadržala svoje mišljenje zase. Nisem se mešala v življenja svojih otrok, še manj sem se želela ubadati z življenjskimi odločitvami vnukov.

Zapustila sem Anino sobo in se po stopnicah spustila v kuhinjo. Meta me je med delom ob štedilniku na kratko pozdravila in nekaj nervozno razlagala o problemih s peko torte, da bodo gostje vsak čas zbrani, a juha še ni kuhana, in s podobnimi kuharskimi težavami, na katere ni imuna nobena dobra gostiteljica.

Ponudila sem ji pomoč pri kuhi, a me je odločno zavrnila: »Usedi se za mizo in raje rešuj križanko. Ob pultu je za obe premalo prostora.«

Brezvoljno sem se lotila reševanja križanke, a nisem dolgo zdržala za mizo.

»Ne zdržim več v kuhinji,« sem ji rekla, »zunaj pred hišo se usedem. Če boš potrebovala mojo pomoč, me pokliči.«

6

Z rednim tekom sem začel, potem ko sem na Splošni plovbi dobil odpoved. Tekel sem tudi prej, a prej v teku nisem užival. Ko sem igral nogomet, me je zanimala le žoga, tek je bil le obvezno nabijanje kondicije. Kasneje, ko sem treniral karate in jiu-jitsu, smo pred pravo vadbo v telovadnici tekli nekaj krogov za ogrevanje. Prej je bi tek le obvezen, nezanimiv del treninga, sedaj je užitek in sprostitev.

Ko sem se vrnil z zadnjega vkrcanja, se je prijatelj Aleš pripravljal za svoj prvi maraton. Povabil me je, naj mu med tekom nekaj kilometrov delam družbo. Sam sebe sem presenetil, ker sem že prvič odtekel celih deset kilometrov. Od takrat redno tečem. Z znojem se iz telesa izcedita nelagodje in nemir in po nekaj pretečenih kilometrih nobena težava ni več velika ali nerešljiva, kot se je zdela prej. Tek me pomirja in vse pomembne življenjske odločitve sem v zadnjih letih sprejemal med tekom.

Lepo nedeljsko jutro je bilo, in ko so se mišice po dobrem kilometru počasnega tempa ogrele, sem užival v hitrem teku. Vse mogoče misli so se mi vrtele po glavi in nenadoma me je preblisnila nora ideja: »Mogoče bi moral prodati obe hiši in nato iz ničle začeti novo življenje.«

Nora ideja, a samo na prvi pogled. Do Kristusovih let je bil moj življenjski moto: »Nikoli v življenju ne bom posedoval ničesar, kar bi oviralo mojo mobilnost!« Verjel sem, da je človek lahko svoboden in mobilen le, če ga prav nič ne veže na določen kraj. Če si danes pošteno priznam, sem bil resnično svoboden do takrat, ko sem vse svoje imetje lahko po svetu prenašal v stari mornarski vreči.

A hudič ne miruje in te slej ali prej zmami v nesrečo. Ko sem se osemnosemdesetega prvič vrnil z ladje Bovec, sem v tastovi hiši pripravil majhno slavo za družino in prijatelje.

Precej sem ga imel pod kapo, in ko sem se preveč objestno in oblastniško obnašal, me je tast zbodel z besedami: »Sezidaj si svojo hišo in se tam postavljal pred prijatelji.«

Prav je povedal tast, nikoli mu nisem zameril teh besed. Nevede je zadel v srčiko problema. Nikdar si nisem oprostil, da sem nekaj let živel v skupnem gospodinjstvu z ženinimi starši. V Medžimurju moškim, ki se priženijo na tastovo kmetijo, pravijo *muške kurve*. Sprva, dokler sem še plul na ladjah in sem bil doma le nekaj mesecev na leto, je še nekako šlo, a z leti sem bil s statusom prisklednika vse manj zadovoljen.

Napovedal je oče, da bo tako, a ga nisem poslušal. Preveč sem bil ohol in nespoštljiv, da bi upošteval kakršen koli njegov nasvet. »Ti boš meni govoril, kako naj živim,« sem grobo zavrnil vsak njegov dobronamerni poskus vmešavanja v moje pomembne življenjske odločitve.

Oče je bil zelo nejevoljen, ko sem mu povedal, da se bom po poroki preselil v tastovo hišo. »Ive, ne bom ti solil pameti, ker je pri tebi vsaka beseda brez haska,« je bil poln pelina. Malo je pomišljal, ali je vredno nadaljevati, a je nato na moj ego pritisnil še z močnejšimi besedami: »Nikoli nisi upošteval mojih nasvetov, a povem ti, da v tuji hiši ne boš srečen. Milena in Franc sta dobra človeka, a hitro boš ugotovil, da starci in mladi ne sodijo skupaj.«

Po teh težkih besedah je kratko zastal, nato pa pono-

sno dodal: »Z mamó sva se raje preselila v Ljubljano in živelá sedem let po barakah, kot da bi živelá pri njenih starših.«

Z izrečenim me je za hip potisnil v hude dvome, a tako kot vedno sem preslišal njegove besede in se po poroki res preselil v tastovo hišo. Hitro sem spoznal, da je oče imel prav, a mu tega nikoli nisem priznal. Raje bi se pogreznil v živo blato, kot da bi njemu priznal, da je imel v nečem prav. Danes, ko je že dolgo pokojni, mi je žal, da sem se tako obnašal do njega, a po toči zvoniti je prepozno, kot pravi tudi dobri stari rek.

Tastove besede: »Sezidaj si svojo hišo in se potem postavljal pred prijatelji,« so pognale moj ego in napuh do neslutelih višin. Že naslednji dan sem, ne da bi dosti razmišljal, podpisal pogodbo za nakup garsonjere na morju. Za nakup sem zapravil vse prihranke, pa še zadolžil sem se, da smo nekaj mesecev, dokler se nisem ponovno vkrcal na ladjo Bovec, tanko piskali. Poln maliganov in ranjenega ponosa sem pozabil na svoj življenjski princip in z nakupom stanovanja na morju napravil prvo usodno napako. Potem je po inerciji šlo le še na slabše.

Sedaj posedujem hiši v dveh državah, prostorno stanovanjsko hišo s pogledom na morje v državi, od koder izvirajo moje korenine, in drugo, manjšo, v hribih nad Ljubljano.

Dve hiši, v dveh državah; kakšno razmetavanje življenjske energije, časa in denarja!

Imam dve hiši, a nimam doma. Živim kot nomad, stalno se selim iz ene hiše v drugo in topel dom in mirno družinsko življenje sta vse bolj oddaljena cilja.

»Res bi bilo najbolje prodati vse, kar poseduješ,« se

mi je s prva nora misel zdela vse bolj privlačna, ko sem v hitrem teku ob morju nabiral kilometre. »Šele ko ne boš imel ničesar več, boš zopet svoboden. Lahko bi živel kjer koli na svetu,« sem razmišljal, medtem ko sem v vse bolj divjem tempu brusil pete po peščeni poti.

Notranji glas me je že dalj časa opozarjal, da je treba končati z novodobnim družbenokoristnim delom, kar prevedeno pomeni: veliko za šefe in malo zase. Navzven se je zdelo moje življenje mirno in udobno, a na enostavno vprašanje, ali sem srečen, bi bil odgovor prej ne kot da. Predolgo sem se vrtel v začaranem krogu in nagonsko sem čutil, da stresna služba in neharmonično družinsko življenje počasi najedata moje do takrat čvrsto zdravje.

Tistega dne sem si med tekom ob morju končno priznal, da imam poln *kufer* udobnega zakonskega stanu, da je dovolj žuljenja riti v pisarniških foteljih, mučenja ušes z brezkoristnimi telefonskimi razgovori in nekoristnega prekladanja nepotrebnih dokumentov iz levega v desni predal pisalne mize.

»S prvim junijem začneš s prodajo obeh hiš in takoj ko pobereš vsaj eno kupnino, oddaš šefu odpoved,« sem se naenkrat odločil. Prvi hip se nisem mučil z vprašanjem, kje in kako bom živel. O tem bi se odločal kasneje, ko bi bil denar na mojem računu. Lahko bi se preselil v tople kraje, kjer se nikoli ne vlečejo jutranje megle, kjer pozimi ne zapade sneg, ni zmrzali. Pomislil sem na Barcelono, Kanarske otoke in na Azore. Čudoviti kraji za udobno življenje. Večkrat sem bil tam kot mornar.

Za obe hiši skupaj bi takrat lahko iztržil vsaj tristo petdeset tisoč evrov, kar bi bilo več kot dovolj za mirno

čakanje na usojeno srečanje z gospo s koso. V Sloveniji, a tudi na Hrvaškem, se enostavno nisem videl več. Tudi v mladosti sem imel podoben problem, ki sem ga takrat rešil z odhodom na ladjo.

No, pošteno povedano, okoliščine, ki so me takrat potisnile na morje, so bile popolnoma drugačne. Ne spominjam se rad teh časov. Hvala bogu, da so jih možgani že davno zakopali globoko v podzavest in me slaba vest ne peče več. Kdo ve, kam bi me popeljala življenjska pot, če jeseni devetinsedemdesetega ne bi pijan za volanom v križišču pred staro polikliniko v trenutku zadremal pred rdečim semaforjem. Že to je bil hud prekršek cestnoprometnih predpisov, a da bo mera polna, je bil to čas, ko se je v kliničnem centru zdravil naš maršal Tito. Okoli bolnišnice je mrgolelo policajev in agentov v civilu kot uši na potepuškem psu. Varovanje predsednika je resna policijska zadeva. Na terenu so bili najboljši policijski kadri, ki so v okolici kliničnega centra neusmiljeno ukrepali ob vsakem, tudi miroljubnem dogodku, ki je kakor koli oviral normalen pretok vozil.

Torej, ko je od alkohola trudna glava sredi belega dne pred rdečo lučjo za hip padla na volan, se je za menoj stoječi voznik takoj ulegel na hupo. Čeprav alkoholno izčrpan, sem se urno pognal iz avta in nestrpnežu skozi odprto šipo stresel v butasti *ksiht* dva dobro odmerjena desna direkta. V naslednji sekundi se je v križišču slišalo le še preplašeno kričanje na pomoč in nestrpno hupanje voznikov, ki so prosili za svojo porcijo direktov, krošjev ali aperkatov. Vsem bi bil rad ustregel, a preden sem uspel osrečiti naslednjega nestrpneža, so mi na hrbtu viseli vsaj trije policisti. Preden

sem se zavedel, kaj se okoli mene pravzaprav dogaja, sem se vkljenjen z nadsvetlobno hitrostjo v marici peljal na Povšetovo, kjer sem na udobnem ležalniku iz golih desk preživel prijetnih dvanajst ur počitka.

Srečanje s sodnikom za prekrške je sledilo v roku meseca ali dveh. Ne spomnim se točno datuma obravnave, a se dobro spomnim naložene kazni. Sodnik me je za storjene prekrške kaznoval z odvzemom voznškega dovoljenja za dobo šestih mesecev, olajšal za trideset tisoč takratnih dinarjev in še dodatnih tri tisoč sem plačal za stroške obravnave. Da bi bila zadeva še bolj črna, sem tisto poletje že ostal brez voznške za dobo treh mesecev. Te kazni v času prekrška še nisem odslužil.

Izguba voznškega dovoljenja za skupaj devet mesecev je močno zavrla moje delo v službi. Takrat sem opravljal terensko delo in brez voznške sem bil obsojen na večmesečno vegetiranje v pisarni, kar pa v podjetju niso sprejeli z aplavzom.

Pri štiriindvajsetih sem z grenkobo v srcu spoznal, da kariera in življenje ne gresta v želeni smeri. V službi so nergali šefi, doma sem vse težje shajal s starši. Čas je bil, da bi se osamosvojil, a sem doživel še en bridek poraz. V podjetju sem se tisto jesen potegoval za dodelitev službenega stanovanja, a ker sem bil samski in še rosno mlad, sem iz natečaja izpadel. Zavrnitvena odločba me je močno potrla in me potisnila še globlje v nevrotično depresijo.

Nezadovoljstvo, ki me je vse bolj razjedalo, je sprožilo črn niz dogodkov. V začetku decembra sva se s pivskim kameradom Dušanom, s katerim sva desetletje kasneje skupaj odprla fitnes studio, med vožnjo v mestnem avtobusu

zapletla v neenakopraven spopad s skupino petih garačev iz naših bivših bratskih republik. Čeprav so bili številčnejši, sva z njihovi delovnimi pajaci in ksihti temeljito obrisala prah po avtobusnih tleh in klopeh. Po uspešno opravljeni čistilni akciji sva hotela mirno zapustiti bus, a se je voznik avtobusa postavil v bran najinim nasprotnikom in ni želel odpreti vrat. Ko sva ga z uporabo prisilnih sredstev končno uspela prepričati, da je vrata odprl, so bus že obkolile močne enote takratne ljudske milice. Za nagrado, ker sva na busu nepooblaščno poskrbela za javni red in mir, so naju ne prav nežno spravili v marico in odpeljali na hladno. Po večurnem zaslišanju sva bila izpuščena iz pripora, a so naju za opravljena čistilna dela in kaljenje javnega reda in miru čakali postopki pred sodiščem.

Nekaj tednov kasneje, bilo je na božični večer, sva s *frendom* Filipom pred Festivalno dvorano skupinici krščanske mladine za božičnico, za katero pošteno povedano niso prosili, s pestmi izbrisala božično veselje v očeh, s trdimi konicami čevljev pa temeljito pregnetla notranje in spolne organe.

Poučevanje mladih vernikov o komunističnih vrednotah ni bila enostavna naloga, a nama je šlo misijonarsko poslanstvo dobro od rok in nog. Ravno ko sva z inkvizicijskimi prijemi utrjevala poglavje o Titu kot edinem Bogu, so se v najino spreobračanje krščanske mladine v komunistični podmladek vmešali organi javne varnosti.

V komunistični Jugoslaviji je oblast sicer grobo zatirala cerkev in krščansko vero, a kljub temu ni odobravalala uličnega razsvetljevanja vernih duš in medverskih obračunavanja, zato sva se hitro umaknila z bojišča, a se razume, s

tropom besnih miličnikov za petami.

S Filipom sva bila soigralca v Slovanovi mladinski nogometni ekipi, bila sva hitra in vzdržljiva tekača, veliko prehitra za pretežke varuhe javnega reda in miru. Brez pretriravanja, takrat sva bila tako polna inkvizicijskega zanosa in adrenalina, da bi bila tudi za geparda težko ulovljiv plen.

Vsaj debelo uro smo se lovili in igrali skrivalnice v okolici ljubljanske železniške postaje, preden sva v takratnem Domu samskih delavcev na Taboru dokončno zabrisala vsako sled za seboj.

Potem so dogodki na silvestrovo izbili sodu dno. Prizorišče dogajanja, da bi bil moj greh popoln, je bila počitniška hiša last sindikata delavcev podjetja, kjer sem bil zaposlen. Ko mi je sindikalni poverjenik predajal ključne sedemsobne vile v Umagu, mi je zaželel lepo praznovanje, a obenem zabičal, da moram hišo zapustiti v takem stanju, kot jo bom našel. Dan pred silvestrskim večerom sem hišo našel v zares dobrem stanju, a na novega leta dan sem jo zapuščal demolirano do tal.

Sindikalno hišo sem najel iz dveh razlogov. Pivskim kameradam sem hotel pokazati, da sem v službi že pomembna živina, ki dobi za svojo privatno zabavo celo prostorno sindikalno hišo, in drugi, še pomembnejši razlog, nekajtedenska platonska ljubezen z eno od povabljenih deklet naj bi končno prešla v čutni, telesni odnos. Intimna atmosfera prostorne hiše ob morju je obetala nepozaben začetek dolgo želene seksualne zveze, a so se zadeve, podobno

kot takrat vse, česar sem se lotil, obrnile v hudičevo smer.

Pekel je zakurila ena od dveh vročekrvnih Štajerk, ki sta nama s Filipom po pretepu pred Festivalno dvorano v svoji sobici v Domu na Taboru, čeprav se nismo poznali, nesebično ponudili zatočišče pred pobesnelimi organi javne varnosti. Polna adrenalina in hvaležnosti sva potem, ko so policaji dolgih nosov zapustili ploščad pred Domom, do jutra uživala gostoljubje v njihovih toplih posteljah.

Med vročimi stegni moje dobrotnice sem sicer užival, a me je obenem močno pekla vest, ker sem svojo punco prevaral, še preden sva najino zvezo sploh kronala s spolnim odnosom. Tolažil sem se z mislijo, da sem skušnjava podlegel le zato, ker sta naju novi znanki rešili pred policijskim preganjanjem, in se zaklinjal, da bom po načrtovanem novoletnem seksu svoji puncici stoodstotno zvest.

Zjutraj sem se hotel hitro posloviti, a je Filip neprevidno izdal, kje bova silvestrovala. Potem so se zadeve zapletle. Najprej sta na dolgo napletali, da imata za silvestrovanje že več ponudb, vendar zaenkrat še nič obvezujočega, in končali z izjavo, da se nama radi pridružita. Šesti čut je opozarjal na nevarnost, a ker sta nama pred policijsko gonjo hrabro ponudili zatočišče in naju za povrhu še olajšali enormnega adrenalinskega naboja v mednožju, se je spodobilo, da ju povabim. Ko sem na vizitko pisal naslov najete hiše, sem bil prepričan, da naslova nikoli ne bosta našli, tudi če bi uspeli priti do Umaga. Toda puncici nista bili od muh. Hudičevo sta me presenetili, ko sta se na silvestrski večer v starem fiču pripeljali na dvorišče najete sindikalne vile. Filip je bil sam in mu je njun prihod legel kot as na desetko, a jaz sem se ob pogledu nanju kuhal v sto mukah.

Moja punca je hitro ugotovila, da ima pohotna Štajerka z menoj svoje načrte. Ljubosumje je vražje seme, hitro so začele padati težke besede, in ko so se v razreševanje nastalega ljubezenskega trikotnika dejavno vključili pivski kameradi in njihove bolj ali manj zveste boljše polovice, se je sprva sproščeno prijateljsko druženje sprevrglo v nekontrolirano pijančevanje, razbijanje pohištva in inventarja ter v obračunavanje s pestmi.

Ko sem se na novega leta dan z alkoholnim tigrom v glavi in s krvavimi členki prebijal med okrvavljenimi soborci, prevrnjenimi omarami, razbitimi umivalniki, večji ali manjšimi drobci razbite steklovine in porcelana, si ogledoval z vinom polite zidove, odpiral s tečajev sneta vrata, sem spoznal, da so zadeve dokončno ušle izpod nadzora.

Skrajna točka še sprejemljivega je bila presežena. Moči za nadaljevanje nesmiselnega boja z mlini na veter ni bilo več. Samoohranitveni nagon je panično veleval beg iz tega okolja in od ljudi, s katerimi sem ga delil.

Tistega jutra sem v nemirni glavi podoživel pijančevanje v umazanem bifeju na avtobusni postaji v Travniku in se živo spomnil besed prihodnjega soborca Anteja: »Ivane, iz pravega testa si. Pravi pomorščak boš. Ne pomišljaj, vkrcaj se na barko takoj, ko se ti ponudi priložnost.«

Takoj po novoletnih praznikih sem na luški kapitaniji v Kopru vložil zahtevek za izdajo pomorske knjižice in potem do konca januarja opravil obvezne zdravniške preglede in predpisana cepljenja proti koleri, steklini in rumeni mrzlici. Z urejeno dokumentacijo sem se na Splošni plovbi javil pri kadrovniku stroja in v začetku maja sta me prijatelja Drago in danes žal že četrto stoletja pokojni Milek

na Reki pospremila na ladjo Branik.

O svoji nesojeni nevesti in borbeni Štajerki po tistem novoletnem jutru nisem slišal glasu, niti ju nisem nikoli več srečal.

Neprijetni spomini na nore čase, ki so me za nekaj let potisnili med mornarje, so me motivirali za nekaj dodatnih kilometrov teka. Po dobri uri hitrega teka sem se zadovoljen vrnil v hišo. Ves sem bil preznojen, pretekkel sem vsaj trinajst kilometrov, a sem se počutil veliko bolje kot zjutraj, ko sem se z bolečo roko prebudil iz morečih sanj.

»Dopoldne z Milojo hitro dokončava začeta dela na vrtu in takoj po kosilu se odpeljeva domov,« sem sklenil, ko sem si v kopalnici z brisačo otiral znojno telo.

7

Pred hišnim pragom sem se usedla na majhno leseno klopco in kmalu je toplo majsko sonce prijetno grelo moje stare, a še vedno živahne ude. V miru sem hotela zbrati misli. Iz žepa sem potegnila droben listek papirja, na katerega sem že doma začela pisati osnutek voščila. Za devetindvajseti rojstni dan sem Blažu želela podariti nekaj lepih, spodbudnih besed, a sem bila nemirna in nikakor nisem mogla zbrati misli. Več osnutkov voščila sem že načerkala na papir, a z nobenim nisem bila zadovoljna. Dobro sem začela, pa se mi je tok misli ustavil, prečrtala sem zapisano in začela znova.

»Francka, ustavi se malo. Zapri oči, si malo odpočij in uredi misli. Veliko voščilnic si že napisala in tudi tokrat

jo boš,« sem se mirila in prepričevala, sključena na neudobni klopci, »nikamor se ti ne mudi.« Kasneje, ko bi bila z napisanim zadovoljna, bi čestitko lepo zapisala na voščilnico.

»Ne smeš se zmotiti,« se mi je stalno vrtelo v glavi, »samo eno voščilnico si kupila.«

Zaprta sem oči, a se nikakor nisem mogla umiriti in zbrati misli. »Teh nekaj uric bo hitro minilo,« sem se tolažila, »takoj po kosilu pa zaprosim zeta, da me hitro odpelje domov.«

Pozno popoldne sem bila dogovorjena s prijateljico Angelco za kratek sprehod po mestu in za klepet ob kavi. Z Angelco se pozna vse življenje. Bili sva sosedki in sošolki v osnovni šoli v Goričanu, kasneje sva se obe preselili v Ljubljano in ostali dobri prijateljici. Druženje z njo je tako zabavno. Nekaj zadnjih poletij sva pomagali v kuhinji velikega počitniškega kampa v Premanturi pri Puli. Delo je naporno, a poleti bi šli zopet tja. Angelca se je že za obe dogovorila in popoldne bi mi ob kavi povedala podrobnosti o plači in o najinem terminu. Veselila sem se popoldneva z njo.

Toplo sonce mi je vse bolj gredo glavo in upočasnjevalo misli. »Mogoče bi se morala presesti v senco ali se vrniti v hišo,« sem pomislila, a sem vseeno obsedela pred hišo na neudobni klopci.

Vse mogoče misli so se mi vrtele v razgreti glavi. Skušala sem se osredotočiti na kaj lepega, veselega, a mi ni uspelo. »Kaj je danes narobe s teboj, Francka?« sem se spraševala, medtem ko sta bili moja duša in glava, brez pravega razloga, vse bolj polni le črnih misli in strahov.

Pa ni bilo razlogov za nezadovoljstvo. Po moževi

smrti je bilo nekaj mesecev hudo, a kasneje sem se sama dobro znašla. Z otroki je vse v redu, vsi imajo službe, urejena življenja, zdravi so, kar je najpomembnejše. Kazalo je, da bo tudi z vnukom Rokom po hudi nesreči, ki jo je pred kratkim doživel v francoskih hribih, vse v najlepšem redu.

Rok je imel zares neverjetno srečo v nesreči. Pravi čudež je, da je padec sploh preživel, da pa jo je odnesel brez hujših posledic, pa je že na meji božanskega. Veliko sem molila zanj zadnje mesece in moje molitve so bile uslišane. Mlad je in močan in z božjo pomočjo je po težki nesreči hitro okrevail. Očitno tudi nad njim drži roko Bog in ga varuje zvesti angel varuh, podobno, kot je čuval mene, da sem kljub hudim stresom in trdemu življenju dočakala zavidljivo starost. Zavedela sem se le še, da sem v roki močnejše stisnila droben listek papirja, na katerega sem pisala voščilo Blažu, preden sem se pogreznila v rahel dremež.

Polna skoraj objestne moči bosa tečem po mehkih tratah. Pokrajina me spominja na moje Medžimurje. Moji otroci in vnuki veseli tekajo ob meni. Srečna sem.

Potem me nerazumljiva sila potegne v vse bolj divji tek. Občutek sreče blede; otroci in vnuki mojemu dirjanju ne sledijo več. Veliko hitrejša sem od njih. Slišim, kako me prestrašeni prosijo, naj upočasnim korak in naj jih počakam, a naenkrat jih nočem slišati in kljub njihovim prošnjam tečem vse hitreje. Njihovi glasovi so vse šibkejši in kmalu ostanem sama. Pokrajina, po kateri sedaj tečem, ni več moje ravno, sončno Medžimurje, ampak je gorata, siva, neprijazna. Sedaj

ob meni ne tečejo moji otroci, ampak me spremljajo le neznan obraz, iz katerih srepijo hladne oči. Prejšnjo radoživost na mah zamenjata strah in obup. Utrujena se v grozi sprašujem, kam naprej. Za hip pomislim, da bi neznance prosila za pomoč, pa me njihovi mrki pogledi odvrnejo od te namere. Nato zagledam pred seboj leseno klopco. Varno in domače mi deluje. Ko pridem bliže, se mi zdi, da slišim, kako me tih glas osladno vabi: »Ne boj se, Francka, sem prisedi in se odpočij.«

Usedem se na klopco, a se v njenem okrilju ne pomirim. »Kam si zašla, Francka?« se vsa zbegana sprašujem, ko se s klopce ogledujem po kamniti pokrajini.

»Se boš od tu sploh lahko vrnila domov?« me spreleti zloslutna misel in ob tem spoznanju v grozi zatrepetam po vsem telesu.

Za hip se mi od hude duševne stiske zamegli um. Stresam z glavo, in ko se mi pogled končno razbistri, nisem več sama. Pred menoj se je čudežno pojavila debela, kosmata glava, pravi vrag v človeški podobi.

Prepoznam ga. Vem da je hudičev poslanec, čeprav ta pred menoj nima repa, ne rožičkov in iz smrdljivih ust mu ne sikata ogenj in pepel, kot vruga upodabljajo svete knjige. Hitro pomolim k Bogu in ga prosim, naj me obvaruje hudičeve bližine.

A tokrat bog ne usliši moje prošnje. Ne pošlje svojega poslanca ali angela varuha v pomoč in s hudičevim slom ostane sama. Oblastniško stoji pred menoj in iz zlobnih oči mu žarita napuh in pohlep, ko me ogovori: »Čas je, Francka!«

»Čas! Za kaj je čas?« preplašena upam vprašati.

»Čas, da odideš! Tu te nihče ne potrebuje. Dobro veš, da ne sodiš sem,« mi objestno vrže v prestrašeni obraz.

»Nimaš prav,« se uprem, »tudi tu me imajo vsi radi in ne želijo, da jih zapustim,« vendar moj glas ne zveni prepričljivo.

»Ne delaj si utvar, Francka. Tu ni nikogar, ki bi ti želel pomagati. Sama si med mojimi zvestimi pomagači in tvoja duša sedaj pripada nam in z njo storimo, kar nas je volja,« se vsuje val sovražnih besed iz smrdljivih ust.

Čutim, da ima satanov glasnik mojo dušo vse čvrsteje v svojih krempljih in se mu skušam močneje upreti. Tiho kličem otroke in prijatelje, a nikogar ni v bližini, da bi mi priskočil na pomoč v tej hudi preizkušnji.

Nato satan še močneje pritisne na mojo zmedeno dušo: »Vstani, Francka! Ne izgubljaš časa. Če boš poslušna, bo hitro vsega konec.«

»Česa bo hitro konec?« vsa prestrašena iztisnem iz sebe.

»Tega ti ne povem, vsaj za sedaj še ne, a verjemi, najbolje bo, da me ubogaš,« je satanov sin vse bolj nestrpen in nepopustljiv.

Tako nebogljen sem in satanovim zahtevam se dlje ne morem upirati. Vstanem s klopi in kot v transu sledim hudičevemu glasu, ki me vodi po bregu proti prepadu. Nikogar ni ob meni v tej hudi preizkušnji, da bi me zaščitil pred demonovimi pritiski, sama pa nimam dovolj moči, da bi se mu uprla. Zelo blizu roba prepada sem že; na dnu temne luknje že vidim grmado kamenja, ki me vabi v svoj objem.

Na robu prepada uspem zbrati vso preostalo voljo in se zlobcu še enkrat uprem: »Vse svoje življenje sem živela po božjih zapovedih. Nič nimam s teboj. Pri miru me pusti.«

»Tudi prav, Francka. Če ne greš ti z menoj, vzamem nekoga od tvojih najbližjih. Kaj porečeš na to, Francka?« reče

in se mi z zlobnim pogledom zavrta v prestrašene oči.

Po teh satanovih besedah ostanem brez besed. »Ali Bog od mene zahteva, da se žrtvujem za enega od svojih otrok?« me presune črna slutnja.

»Ti satan, moje otroke pusti pri miru,« v grozi izdavam, »mene vzemi!«

Sedaj ne omahujem več. Če bo moja žrtev rešila nekoga od mojih najbližjih, potem nobena žrtev ni prevelika. Če je taka božja volja, potem sem na to žrtev pripravljena, se tiho vdam in predam svojo dušo na milost in nemilost v satanove roke.

»Tako je prav, Francka. Meni se prepusti,« se mi sedaj prilizuje hudičev sel in me počasi, korak za korakom, potiska proti robu prepada.

Začutim, da sem prešla skrajni rob in da od tu vrnitve ni več. Za hipec še pomolim k Bogu, nato se prepustim demonu, da me kot odsluženo lutko odvrže na dno prepada.

Zavedala sem se le še, da ne čutim nog in da v desnici še vedno stiskam droben listek, na katerega sem pisala voščilo vnuku Blažu, preden me je v neznosni bolečini zagrnila trda tema.

Dopoldne je v urejanju vrta hitro minilo. Na vrtu je vedno veliko dela, posebej v maju, ko je bujna vegetacija.

Sedaj sem se že sprijaznil s preprosto resnico, da v boju s plevelom lahko zmagaš le v posamezni bitki, a da vojne ne dobiš nikoli. Prejšnji teden sva z materjo temeljito prekopala in oplela majhen zelenjavni vrt, vendar je v tednu dni plevel gredice zopet popolnoma prerasel.

Z Milojo sva pri delu zelo usklajen par. Težja fizična dela so na mojih plečih, ona pa mi medtem streže in podaja potrebna orodja po reku: »Kam jaz z očmi, tja ona s skokom.« Škoda, da se pri vseh pomembnih zadevah ne znava tako odlično uskladiti.

Do kosila je bil pogled na vrt in pokošeno trato brezhiben. Najprej sva pokosila visoko travo in nato oplela že prejšnji teden pripravljene gredice. Kot vsako leto, je nato polna upanja o rekordnem pridelku v urejenih vrstah nasadila paradižnike, bučke, papriko, posejala solato in blitvo. Prepričan sem bil, da kot vedno pridelka ne bo in da bi bilo pametneje čas in denar potrošiti za zabavo, kot za nekoristno lomljenje hrbtenice po vrtu.

»Dela naj bik, ki ima debel vrat,« je govoril prijatelj Tufi, *sekondo* krova na ladji Branik. Hudičevo prav je imel, a dokler posestva ne prodam, moram biti dober gospodar. Tistega nedeljskega dopoldneva sem bil prepričan, da je dan odrešitve že na horizontu.

Odhod v Ljubljano sem napovedal ob treh popoldne. Miloji zgodnji odhod z morja ni bil po volji in je nekaj nergala v smislu, kam se mi tako mudi.

»Izkoristiva lepo vreme in pojdiva na plažo ali pa se s kolesi odpeljiva do Svete Foške ali do Fažane,« je predlagala, polna upanja, da si bom premislil. Nič nisem komentiral, pa je pritiskala dalje: »Čas imava, doma naju nihče ne

čaka. V Ljubljano se lahko odpeljeva jutri zgodaj zjutraj. Če kreneva četrto pred šesto, bova ob osmih brez problema v službi.«

Nisem bil razpoložen za poslušanje njenih romantičnih izlivov in praznega besedičenja o skupnih načrtih in sem jo nervozno prekinil: »Ob treh greva. Če ti ni prav, ostani tu!«

Tako kot vedno, je tudi tokrat obveljala moja. Pogledala me je, kot bi ravno ugriznila v kislo jabolko, a rekla ni nič več. Samo otožno je še gledala.

V najin sveti zakon sem vložil ves čustveni naboj, kolikor ga premorem za življenje v dvoje. Po njenih kriterijih to ni ravno veliko, ker ne razume, da so čustva limitirana duhovna dobrina. Človek ne more dajati več, kot ima, ali podarjati bližjim tisto, česar sploh nima. Miloja je prepričana, da je s čustvi podobno kot z žarnico; na stikalo pritisneš in žarnica sveti, a človeška čustva ne delujejo po tem enostavnem elektromehaničnem principu. Ne sprožajo se z enostavnim pritiskom na gumb. Ne, veliko več je potrebno, da se med dvema osebama vzpostavi čustveno kroženje. To je enostavna življenjska resnica, ki pa je Miloja, ker je nezlomljivo lojalna in do groba zvesta, ne sprejema. Čustven človek sem in čutim, da ob meni ni srečna, a tu zdravila ni.

Največji slovenski poet France je zapisal:

*»Zvesto srce in delovno ročico,
za doto, ki je nima milijonarka,
bi bil dobil z izvoljeno devico.«*

S temi verzi pesnik stoodstotno opiše karakter moje ženke Miloje. »Takih žensk ne delajo več,« me pogosto

muči misel, ko jo vidim nesrečno. No, moja mama ima podoben značaj. Očitno drži nauk, ki pravi, da si fantje nehote izbiramo žene po materinem vzorcu.

Miloja se res ni osrečila z menoj, a nihče ji ni držal pištole na čelu in je silil v mojo družbo. »Moški ponujamo, ženske odločajo,« sem pred leti slišal reči pametno misel enega svojih mornarskih kameradov. Prostovoljno se je odločila za sveti zakon z izgubljeno mornarsko dušo. Pustila bi me bila na ladji, mogoče bi tako bilo bolje za oba. Nevede je razdrla mojo vročo ljubezensko romanco s pomorstvom in sedaj oba plačujeva ceno za to zmoto.

Za srečo, a tudi za nesrečo, moramo razloge najprej poiskati pri sebi. Nihče ni kriv naše nesreče, krivi smo le mi sami. Kdor se zna sprijazni s tem preprostim dejstvom, živi veliko lažje sam s seboj in z ljudmi, s katerimi deli življenje.

Ko sem prvič odšel na ladjo, bi ji moralo biti jasno, da sem nestanovitni kot veter. Voda ali zrak se lahko zajame v dlan, a je ni zveste ženske ročice, ki bi lahko ujela veter. Vetra se ne da zapreti v posodo in ga izkoristiti kasneje, ko bi to nam ustrezalo. Ne, z vetrom se ni šaliti; blagi piš nas le nežno poboža po licih, divji orkan nas bo odpihnil kot smet, če se mu neprevidno postavimo po robu.

O svojih načrtih ji nisem lagal, nisem je zavajal. Poznala je mojo nestanovitno nravo, a ni dvignila rok od mene, ko je bil še čas za to. Miloja bi bila resnično srečna le ob zelo stanovitnem moškem, kar pa jaz nisem bil in nikoli ne bom.

»Volk dlako menja, a čudi nikdar!« Podobno velja za naše značaje. Sem navaden *jebiveter* in nikoli se ne bom spremenil.

Miloja se je po kosilu sama s kolesom odpeljala do Svete Foške. Verjame, da pred tamkajšnjo cerkvico iz zemlje sevajo blagodejne praenergije, ki napolnijo njene prazne življenjske baterije. Kakšne praenergije neki? Meni se to zdijo prazne čenče.

Bil sem utrujen in sem raje ostal doma. Kratko nočno spanje, dolg jutranji tek pa še dopoldansko delu na vrtu so me izčrpali. Toplo majsko sonce in tiha glasba iz radia sta polenila moje čute in kmalu sem zadremal.

Zbudil sem se z nerazumnim nelagodjem v prsih. Zamotil sem možgane z mislijo, ki mi je polnila glavo med jutranjim tekom: »Mogoče pa bi res moral začeti znova,« sem se hrabil, »pri dvainpetdesetih še nisi prestar za nov začetek.«

Ob tem sem nehote pomislil na Metulja, junaka Charrierjevega romana. Metulj je pri oseminštiridesetih uspel pobegniti s Hudičevega otoka in v Venezueli začeti novo življenje. Nekje sem prebral ali slišal, da gre pravzaprav za avtobiografijo. Kakor koli, Metuljevo kruto zaporniško življenje v Francoski Gvajani in njegovo neustavljivo hrepenenje po svobodi me je vedno prevzelo. Metulj je moj najljubši roman. Prebral sem ga že najmanj desetkrat, nazadnje lani, in zopet sem ga bral nestrpno kot prvič.

»Malo dodatne motivacije ne bo odveč. Takoj jutri se knjige ponovno lotim,« sem se odločil. Henrijeva življenjska zgodba mi je bila v zadnjih dvajsetih letih pogosto spodbuda pri iskanju novih poti in upal sem, da bo tudi tokrat tako.

Razmišljanje o Metulju in njegovi usodi me je malo pomirilo, a nepričakovano se je tok pozitivnih misli pretrgal. Pred seboj sem zopet kristalno jasno videl tistega mladega sikha, ki sem ga takrat nameraval s pestmi zriniti z enega od bombajskih pločnikov in ki mi kasneje, ko sva se spoprijateljila, ni upal ali mi ni želel prerokovati prihodnosti.

»Zakaj nisem odločneje pritisnil nanj?« me je prešinilo že tisočkrat izrečeno vprašanje. Mi takrat ni hotel prerokovati prihodnosti, ker je začutil skorajšnji konec moje pomorske poti ali pa je videl pred menoj še kakšno težjo preizkušnjo, sem se pretekla leta pogosto spraševal.

Potem so mi možgani nehote v spomin potisnili lansko srečanja z bratoma Kličko. »Kaj če sta onadva znanilca usodnega obrata v mojem življenju,« me je spreletela srhljiva misel. Zagotovo mi usoda ni prekrizala poti z obema svetovnima prvakoma v težki boksarski kategoriji kar tako brez razloga.

Res se je od takrat zvrstilo nekaj nepričakovanih, večinoma neprijetnih dogodkov. Že prvi teden po vrnitvi iz Kölna so se poslabšali do takrat vedno korektni medčloveški odnosi z delodajalcem.

Razlog za prepir je bil banalen. Konec tedna je sin odhajal v Tibet in dogovorila sva se, da mi več o odpravi v Himalajo pove med poslovilnim kosilom. Takrat sva se s sinom redko videvala, veliko sva si imela za povedati in kosilo se je zavleklo. Ko sem se vrnil v pisarno z uro zamude, sta se me lastnika podjetja zelo grdo lotila. Predvsem boljša polovica je bila vsa strupena. Zamero, da ju za podaljšani izhod nisem prosil, bi še bil tiho prežvečil, a ko sta mi navr-

gla, da mi plače ne bosta podarjala za sedenje po gostilnah, je bila čaša pelina polna.

»Nič vaju nisem dolžan prositi!« sem jima brez dlake na jeziku zabrusil, »očitno sta že pozabila, da sem pretekli konec tedna preživel z vama v Kölnu in ne doma z družino.« Ker sta me že potegnili za jezik, sem jima še serviral, da letno presedim v pisarni ali v avtomobilu na službenih poteh vsaj tristo ur preko rednega delovnega časa in da za opravljeno nadurno delo nikoli nisem zahteval plačila ali drugih bonitet.

A novodobni podjetniki imajo že pregovorno zelo kratek spomin in moji argumenti niso padli na plodna tla. Nasprotno, beseda je dala besedo, nepomembna zgodba o majhni zamudi je prerasla v resen besedni spopad, ki se je končal z izgubo službenega avtomobila. Zadeva me je stala precej živcev in nikoli je nisem do konca prebavil.

Dva meseca kasneje se je sin vrnil iz Himalaje zdrav in zadovoljen, ker je preplezal prvenstveno smer na gori Chomolhari, toda kmalu zatem je doživel hudo nesrečo v francoskih Alpah. Poškodbe so bile hude, a jo je srečno odnesel brez trajnih posledic.

No, ni bilo vse le črno. Dober teden po prepiru z delodajalcema, sem prejel zanimiv telefonski klic. Gospod se je predstavil kot Loris in me v dobri angleščini ogovoril: »Gospod Ivan, vašo telefonsko številko sem dobil od najinega skupnega poslovnega prijatelja. Pripravljamo velik projekt v vaši državi in prijatelj vas je priporočil kot zaupanja vredno osebo, ki bi nam pri realizaciji projekta lahko pomagala.«

»Gospod, mi lahko zaupate, kdo je najin skupni po-

slovni prijatelj,« sem ga previdno vprašal. Sogovorca nisem poznal in nekaj previdnosti v takih primerih ne škodi.

Ko je povedal, kdo me je priporočil, ni bilo več potrebe po pretirani previdnosti. Paolo je bil moj dolgoletni poslovni partner, a tudi dober prijatelj. Bil je edini Italijan, ki sem mu resnično zaupal. Če me je on predlagal, potem je zadeva poslovno korektna.

V nekaj kratkih stavkih je Loris razkril osnove načrtovanega posla. O podrobnostih po telefonu nisva govorila. Projekt me je v osnovi zanimal in za naslednjo soboto sva se dogovorila za sestanek v Palmanovi, mestu približno na pol poti med Reggio Emilio, od koder je doma Loris, in Ljubljano.

Sestanek je bil zanimiv. Loris je uglašen poslovnež, malo starejši od mene in hitro sva se ujela. Njegova korporacija je želela razširiti posle na trge bivše Jugoslavije in Loris mi je ponudil, da prevzamem vodenje poslov na teh trgih. Projekt in moja vloga v njem sta me zelo zanimala. Dogovorila sva, da v nekaj tednih pripravim poslovni načrt in da se kasneje, ko ga proučijo, ponovno sestaneva.

Svoj del naloge sem res hitro opravil. Že za takratnega delodajalca sem pred nekaj leti opravil podobno delo in naloga res ni bila zahtevna. Poslovni načrt sem poslal v enem mesecu, a do tiste nedelje v maju od Lorisa ni bilo ne duha ne sluha. No, ni bilo čisto tako, poslal mi je novoletno voščilnico, a o možnem poslu niti besedice.

»Škoda, spremembo potrebujem,« sem pomisli, »a z menjavo službe očitno ne bo nič.« Po krajšem premisleku pa sem sprevidel, da je mogoče bolje tako. »Če bi se dogovor z Lorisom izšel, potem sedaj ne bi mogel enostavno

dvigniti rok od posla in Lorisa pustiti na cedilu,« sem v glavi preigral različne možnosti. Pomirilo me je spoznanje, da nikomur ničesar ne dolgujem, ne družini in ne delodajalcu. Družini sem po končani mornarski poti velikodušno razdal svoje duhovne dobrine, denarja ne bom niti omenjal, in tudi delodajalcu sem vse podarjene bonitete že zdavnaj pošteno odslužil.

Miloja bi sicer rekla, da prijaznih besed in dejanj ni bilo prav veliko, a imel sem mirno vest. Nesebično sem dal vse, kar duševni revež lahko da. »Vse jih lahko kadar koli zapustiš brez sence slabe vesti,« sem si odločno zamrmral v brado, »očitno je končno napočil čas, da si vzameš svobodo, po kateri hrepeniš vse življenje.«

S to mislijo v razgreti glavi sem se pogreznil v rahel spanec. Medtem se je Miloja že vrnila s kolesarjenja in se mi pridružila pri popoldanskem poležavanju na soncu. Mirno sva kinkala vsak na svojem ležalniku, ko naju je kot strela z jasnega vrglo pokonci predirno zvonjenje telefona.

Najmanj sedemkrat je zlovešče zazvonilo, preden sem zbral dovolj volje in dvignil slušalko... in sanje o svobodnem, brezskrbnem življenju na enem od atlantskih otočij so se v hipu razblinile kot megla na vročem soncu.

9

Zadnje, kar prepoznajo preplašeni čuti, je kosmat obraz in njegove zlobne oči. Potem me preseka neznosna bolečina in v naslednjem hipu možgani z olajšanjem zaznajo, da hudičev sel moje duše nima več v oblasti.

Ko se zavem, sedim v ogromnem naslanjaču. Rada bi ustala z neudobnega fotelja, kot sem to storila že tisočkrat prej, a tokrat noge ne sledijo mojim mislim. Negibni, kot debeli leseni veji, visita z mojega telesa, nobenega nadzora nad njima nimam več. Mrzlično razmišljam, kako naprej. Alarm v glavi panično zvoní, da je nekaj hudo narobe.

Potem nenadoma v daljavi zaslišim tiho glasbo in čudovito petje, ki blagodejno poboža moje otrple čute in hipno pomiri moj panični strah. Iz nenadne močne svetlobe se pred mojimi očmi izvije velika steklena hiša.

Bleščeča svetloba me slepi, a vseeno dobro razločim, da se v stekleni hiši ziblje, prepleta, valovi na milijone sivih človeških senc. Sedaj že dobro razločim nežne glasove, ki me vabijo: »Pridi, Francka, z nami ti bo večno lepo.«

Tiho petje in mile prošnje valujočih človeških senc godijo moji izmučeni duši, a naenkrat iz teme za mojim hrbtom zaslišim glas, ki mi tiho, a odločno prigovarja: »Ne, Francka, tu ostani, ni še napočil čas tvojega slovesa.«

Ozrem se preko rame, a za seboj ne vidim nikogar. Od kod prihaja ta skrivnostni glas, se začudim, in kaj pomenijo besede, da še ni napočil čas mojega slovesa.

Še vedno si želim v objem bleščeče svetlobe in v družbo človeških senc, a glas je zmedel mojo nemirno dušo. Ne vzdržim več in glasno zavpijem v gosto temo za svojim hrbtom: »Glas, daj, povej mi, zakaj še ni napočil čas mojega slovesa!«

»Zato ker tu še nisi opravila svojega poslanstva,« odgovori nevidni glas iz teme.

»Kakšnega poslanstva tu še nisem dokončala?« si po

krajšem premisleku upam glasno vprašati v temo za svojim hrbtom.

»Otrokom še moraš pokazati njihove usojene poti, potem bo šele čas, da odideš,« je tokrat glas popolnoma jasen.

Preden uspem zbrati misli, mi v ušesih zopet močnejše zazvenijo mili glasovi človeških senc. »Ne poslušaj varljivega glasu, Francka,« jih slišim reči, »tu nikomur nič več ne dolguješ. Ne odlašaj, nam se pridruži,« mi vse odločnejše prigovarjajo človeške sence.

»Prav imate,« odgovorim, »otrokom nič več ne dolgujem.«

»Pomisli, Francka! So tvoji otroci na pravi poti k osebni sreči?« vse odločnejše pritiska na zmedene možgane glas iz teme.

Vse bolj sem nemirna. Ne vem, kako naj se odločim, katere glasove naj sedaj poslušam. Za trenutek nemirna obsemim v fotelju, nato se odločim: »Nikoli se nisem mešala v življenje svojih otrok. Sami bodo morali poiskali svojo srečo,« odgovorim glasu v temo.

Tokrat iz teme ni odgovora. Sliši se le tiho petje človeških senc: »Tako je prav, Francka. Otroci bodo morali sami najti svoje poti. Ne odlašaj, pridi končno v naš objem.«

Obrnem se k sijoči hiši in ogovorim človeške sence: »Prav, pridružim se vam, a ne čutim nog. Ne bom zmogla sama hoje do vaše hiše in koraka preko hišnega praga.«

»Seveda boš zmogla, Francka,« živahno odgovarjajo človeške sence, »pomagale ti bomo, le poskusiti moraš.«

Napnem vse moči, noge se prebudijo in tokrat res uspem vstati z naslanjača. Ko se čvrsto postavim na noge, malo zastanem, ker me glas iz teme ponovno, a sedaj že panično,

poziva: »Stoj, Francka, na fotelj se vrni. Iz bleščeče hiše ni povratka.«

Ozrem se preko rame in tokrat nisem več sama. Nekaj korakov za menoj stoji starka v črnini. Njen blede obraz je na prvi pogled zelo star, a je čudežno gladek, brez ene same gube ali brazgotine. Svetniško svetle oči mi tiho prigovarjajo, naj ostanem z njo.

S težavo odvrnem pogled iz objema njenih oči in ji odločno rečem: »Tokrat ne pojdem s teboj. Sivim sencam v bleščeči hiši se raje pridružim.«

Nekaj dolgih trenutkov me nemo gleda s svojimi svetniškimi očmi, nato tiho reče: »Francka, ne morem ti prepričati, da odideš, a razmisli, še je čas, da ostaneš tu.«

»Ne, odločila sem se. Od tu pojdem. Sedaj je pravi čas.«

Po mojih besedah starka v črnini obstane na mestu in razočarano povesi roke. Vidim, kako ugasne svetniški sij v njenih očeh, in njenega tihega opozarjanja se ne sliši več.

Obrnem se od nje in se z drsajočim korakom napotim proti sijoči hiši in valujočim človeškim sencam, ki me z magično močjo vabijo v svoj objem. Na pragu sijoče hiše pritisnem kljuko, a se vrata ne odpro. Večkrat poskusim, pa mi vrat ne uspe odpreti.

»Kaj je narobe, da ne morem odpreti vrat?« zmedena vprašam človeške sence.

»Ne boj se, Francka,« odgovarjajo z nežnimi glasovi, »gospod s ključem bodo vsak čas tu, da ti odklenejo hišna vrata.«

Po teh besedah obstanem na pragu sijoče steklene hiše in pomirjena čakam, da pridejo gospod s ključem in mi odklenejo pot v objem človeških senc.

Dolgo se nič ne zgodi. Vse bolj nemirna se prestopam na pragu steklene hiše. Nikogar ni s ključem, da bi končno odklenil njena vrata.

Sumničav črv začne počasi najedati moje misli. Nisem več prepričana, da sem se prav odločila. Steklена hiša ne sveti več tako čudovito in mikavno, petje človeških senc je vse manj uglaseno in tiha glasba ne boža več mojih ušes.

To me čedalje bolj moti in nisem več prepričana, ali res želim ustopiti v vse manj bleščečo hišo in se pridružiti človeškim sencam, katerih glasovi ne pomirjajo več moje duše. Razmišljam, da bi se vrnila na fotelj, a ga v trdi temi za svojim hrbtom ne vidim več.

Potem, nenadoma, vse okoli mene prekrije siva, gosta megla. V naslednjem hipu iz megle priplava ogromna kamnita gmota in obvisi nad stekleno hišo. Preplašena se na negotovih nogah ritensko odmaknem s hišnega praga, in ko sem nekaj korakov proč, temna kamnita gmota s svojo ogromno težo pritisne na stekleno hišo. Krhka konstrukcija najprej kratko zaječi pod težo padajočega kamenja in nato jo skala v hipu pokoplje pod seboj. Istočasno izginejo človeške sence, utihne njihovo petje in zopet me zagrne gosta tema.

Za trenutek vse potihne in boleča tišina mi kot težek kamen sede na srce. Potem v daljavi zaslišim čisto življenjske zvoke. Miren, a odločen moški glas nekomu prigovarja: »Dihajte, gospa, ostanite z nami.«

Človeški glasovi me pomirjajo, a sem še vedno zbegana in še vedno ne vam, v katero smer naj krenem. Potem začne gosta tema nenadoma razpadati in sedaj že bolje zaznavam okolico.

Majhen možic v čudnem zelenem delovnem pajacu

vari na tleh zložen železni okvir. Visok bradač stoji nad njim in mu dopoveduje, da naj bo pri delu pazljiv.

Okoli velike mize čudnih oblik se drenja in glasno pre-reka več moških in žensk. Ne poznam jih, slišim le njihove razburjene glasove. Nekaj mora biti hudo narobe, da so tako vznemirjeni. Rada bi jih vprašala, kaj je narobe in kako lahko pomagam, a iz sebe ne iztisnem glasu.

Utrujena se zavem, da tem ljudem ne bom mogla pomagati, saj sem tudi sama potrebna hitre pomoči. Nestrpno se prestopam na vse bolj majavih nogah; brez postelje ne bom več dolgo vzdržala.

Ko že izgubljam tla pod majavimi nogami, iz sence pred mene stopi visoka neznanka prijaznega obraza, pšenično svetlih las. Razločno jo vidim v temi, saj je od glave do pet oblečena v bela oblačila. Nežno me prime za roko in me povabi s seboj: »Pridite, Francka, tu čisto blizu čuvam za vas veliko belo posteljo.«

Ob prijazni neznanki se pomirim. Nisva dolgo hodili in res se kmalu pred nama pojavi velika bela postelja. Ob postelji stoji tista starka v črnini, ki me je pred bleščečo hišo nagovarjala, naj ne vstopim v objem sivih človeških senc.

»Ne bojte se, Francka, tu se uležite,« reče neznanka v belem, »gospa ostanejo z vami in vas obvarujejo vseh, ki bi vas morebiti še nagovarjali v nesrečo.«

Starka v črnini mi stopi nasproti in reče: »Dobrodošla nazaj, Francka. Sedaj bom jaz pazila nate.«

Pomirjena se uležem na široko belo posteljo in za hip zaprem trudne oči. Nato se spomnim otrok in vnukov. Zdi se mi, da v bližini slišim njihove razburjene glasove. »Zagotovo jih skrbi zame. Pomiriti jih moram!« zaskrbljena pomislim.

Prosim starko v črnini, ki ves čas mirno stoji ob postelji, da jim na majhen košček papirja, ki ga stiskam v roki, napiše, da jih imam vse enako rada in da naj se mirno vrnejo domov.

Rada bi jim sporočila še kaj lepega, a sem zelo utrujena. Moje misli so vse počasnejše, jezik vse bolj okoren, zato starko le še prosim, naj na listek še zapiše, da je z menoj vse v najlepšem redu in da se bom kmalu sama vrnila domov.

Listek je majhen in ves pomečkan, a prijazni starki v črnini uspe nanj napisati vse, kot sem ji narekovala. Prosim jo še, da moje sporočilce preda mojemu najstarejšemu sinu. Iva je pameten in preudaren možki in bo zagotovo postoril vse tako, kot je prav.

Izčrpana, ampak pomirjena, se končno pogreznem v pomirjajočo temo.

10

Bratove nepovezane, v silnem razburjenju povedane besede: »Mama je padla s škarpe. V kritičnem stanju je. Ne ve se še, če se bo izmazala. Čakam te pred kliničnim centrom,« so mi za hip zameglile um.

Potem sem se nekako zbral in Miloji ukazal takojšen odhod. Nisem bil sposoben za vožnjo. Vrgel sem ji ključke od avta in se brez besed usedel na sovoznikov sedež.

Nato sem med vožnjo do ljubljanskega kliničnega

centra le preklinjal in obtoževal. Od kod le sem vlekel vsa izrečena prostaštva? Za mamino nesrečo sem z neverjetnimi vulgarnostmi psoval in obsojal praznoglavce in lahko-miselneže, ki so bili v hudem času ob mami, a ji nesreče niso znali ali niso hoteli preprečiti.

Nesreče se dogajajo, a nikoli brez razloga, kar tako same od sebe. Ljudje s svojimi nepremišljenimi dejanji ustvarjamo pogoje za nesreče, le naravne katastrofe so posledica višje sile. Za vsako nesrečo stoji krivec; v to naravno zakonitost sem vedno trdno verjel. Sedaj ko je hudo nesrečo doživela moja mama, me je ta preprosta logika dražila do blaznosti in sprožala v meni prvinski nagon po maščevanju.

»Nekdo je s svojo nepremišljenostjo ali objestnostjo spravil mamo v nesrečo,« je bila misel, ki se mi je neprestano vrtela v možganih in mučila mojo dušo, da sem tulil od nemočnega besa.

Miloja je med vožnjo skušala pomiriti moje nekontrolirano besnenje, a ji ni šlo dobro od rok. Njene dobrohotne besede v smislu, naj se pomirim, da z mamo mogoče ni tako hudo, kot so prve prognoze, in da bo Francka zagotovo hitro in dobro okrevala, me niso pomirjale, ravno nasprotno. Njeno pokroviteljsko govorjenje je le prilivalo olje na ogenj. Vse bolj pasji sem bil, a ona v svoji zaslepljenosti, da vedno govori in dela vse prav, tega ni začutila. Taka je Miloja. Resnicoljubna, a zmotno prepričana, da se ljudje lahko premišljeno vedemo v vsaki situaciji in se celo moramo vselej racionalno obnašati. Nikoli ne bo razumela, da smo na svetu tudi osebk, ki nas čustva zanesejo, neredko tudi predaleč. Pa četudi so naša dejanja neracionalna, to še

ne pomeni, da smo pokvarjeni ali hudobni.

Milojino enostransko pojmovanje resnice in laži, pravičnosti in krivice, greha in pokore mi je šlo vedno na živce. S svojim črno-belim resnicoljubjem me je vedno ubijala po koščkih, a tega v svoji nepopustljivosti in zaverovanosti, da je edino njena resnica zveličavna, nikoli ne bo sposobna opaziti. S tem sem se sprijaznil, a tu in tam mi popustijo živci in takrat znam biti hudičevo neugoden. Ni prenehala s svojimi pritiski in praznim govoričenjem, dokler ji nisem postregel z nekaj vulgarnimi psovkami in grožnjami: »Za pri že gobec, drugače ti ga bom s pestjo zaprl jaz. Vseeno mi je, če pri tem zletiva s ceste in se oba ubijeva.«

Po teh mojih besedah do Ljubljane ni rekla nič več in sem lahko dalje, brez njenega vmešavanja, nekontrolirano psoval in grozil z maščevanjem vsem pokvarjencem tega sveta. Ko sva se pripeljala pred Univerzitetni klinični center, sem jo z grobimi besedami nagnal domov. Nisem želel, da bo ob meni, ko se srečam s sestro in z bratom.

Meta in Zlate sta me še čakala pred urgenco ljubljanskega kliničnega centra, čeprav je od bratovega telefonskega klica minilo že vsaj tri ure. Utrujena in bledih obrazov sta se prestopala pred stopniščem urgentnega bloka in v zrak nervozno puhala ogromne kolobarje cigaretnega dima.

»Kaj se je zgodilo z mamo?« sem ju nahrulil brez pozdrava. Vso pot se je v meni kuhal strašen bes in sestra in brat sta bili pravi stranki, da na njiju izlijem vso nabrano gnojnico zadnjih ur.

Sestra ob mojih besedah ni niti trenila. Vedno je imela močne živce. Brat me je presenečeno pogledal. Ni pričakoval takega frontalnega napada, a se je hitro zbral: »Po telefonu sem ti povedal, da je mama padla s škarpe,« je odrezavo odgovoril, »več ne vem.«

»Zakaj nista pazila na mamo?« sem dalje spraševal oba, a je zopet odgovoril le brat.

»Nisem bil tam,« je hitro rekel in pomenljivo pogledal sestro, ki je poleg njega sesala cigaretni ogorek, »njo vprašaj!«

Ugotovil sem, da sva z bratom prišla do konca in sem tokrat napadel njo: »Kaj si tako modro tiho? Povej, kaj se je zgodilo!«

Meta ni nikoli imela dlake na jeziku in, če ji ni bilo kaj prav, se je znala postaviti zase: »Kaj se zadiraš name? Ni-mam ti kaj povedati! Ti je že Zlate vse povedal,« je rafalno zletelo iz nje nekaj grobih stavkov.

»Hočem slišati, kaj se je zgodilo mami! Tega mi Zlate ni povedal,« sem dalje nestrpno silil vanjo.

»Povedal ti je, da je padla s škarpe. Nimam kaj dodati,« je presenetljivo mirno rekla.

»Seveda, lahko kaj dodaš. Za začetek, kdo je spravil mamo v nesrečo,« sem neusmiljeno vrtal vanjo.

»Nič nimam z mamino nesrečo,« je odločno rekla in trmasto dvignila brado, »nimam ti kaj povedati.«

»Kako mi nimaš nič povedati?« sem za hip ostal presenečen, a sem takoj zatrmoglavil naprej, »še enkrat te vprašam, kdo je odgovoren za mamino nesrečo?«

Na vsak način sem hotel najti dežurnega krivca, a Mete moje agresivne besede niso zmedle, še manj prestra-

šile, nasprotno. Pogledala me je v oči in mirno rekla: »Razumi, da ni nihče kriv za mamino nesrečo. Mama je sama padla s škarpe.«

Za hip sem ostal brez besed, nato mi je zopet dvignilo pokrovko: »Ne govori mi, da je mama sama kriva za svojo nesrečo. Ko sem bil pred tremi tedni pri tebi na parceli, sem opozarjal na nezavarovan dostop do škarpe.«

»Nič ne vem o tem,« je nervozno rekla in se mimo moje rame zagledala v sosednjo stavbo.

»Kako nič ne veš o tem. Rekel sem, da postavita ograjo, ker bo kdo zletel s škarpe. Točno te besede sem uporabil, a me nista poslušala,« sem na koncu že vpil, da so se mimoidoči radovedno ozirali k nam.

Kratek čas je molčala, potem je bila zopet zelo neugodna in odločna: »Pred škarpo sva postavila lonce z rožami, da ne bi nihče hodil blizu k škarpi.«

»Kaj, lonce z rožami sta postavila?« sem v nejeverji vprašal in moj izraz je ob tem moral delovati skrajno bebaivo, ker je odločno rekla: »Tako je. Moral se boš sprijazniti, da ni nihče kriv za mamino nesrečo.«

Po teh besedah sem onemel. Obrnil sem se k bratu in ga proseče pogledal v oči: »Daj, pomagaj mi,« sem neslišno prosil. Ni začutil moje prošnje, le nervozno je dalje vlekel cigareto, kdo ve katero po vrsti že. Ni se hotel mešati v najino prerekanje. Vedno je bilo tako. Nikoli se nisva dva v prepiru ali tepežu združila proti tretjemu, ampak smo vedno bili vsak svoj boj. Tudi tokrat ne bo drugače. V bratu ne bom našel zaveznika, sem spoznal.

Debel cmok sem pogoltnil in skušal nadaljevati malo mirneje: »Dobro, mama je sama kriva za to, kar se ji je zgo-

dilo. Zaenkrat naj tako ostane, a povejta že za božjo voljo, kako je z njo.«

»Saj bi ti bila povedala, pa si me takoj popadel kot stekel pes,« je bila Meta še naprej zelo strupena. Z njo ni bilo nikoli lahko.

Nezlomljiva in trmasta je kot dalmatinski osel. Zopet mi je dvignila tlak do skrajne točke: »Če bi bil jaz ob mami, ko se je poškodovala, bi te za razliko od tebe prosil odpuščanja, ker trpiš zaradi moje neskrbnosti.«

»Nimam se ti za kaj opravičevati. Rekla sem ti že, da z mamino nesrečo nimam nič, a me očitno ne poslušáš.«

In sva zopet bila na začetku. Sedaj se je končno oglašil Zlate: »Dosti vaju imam! Domov grem. Vidva pa se prerekajta do jutra, če vama bo potem kaj lažje.«

»Počakaj malo, kam se ti naenkrat tako mudi,« sem ga poskušal ustaviti. Ni mi bilo do tega, da останem sam z Meto. Bil sem negotov, kaj sploh hočem doseči, in v njem sem iskal oporo za daljni besedni spopad s sestro.

Moje besede ga niso ustavile. Povešenih ramen je počasi krenil proti parkirišču. »Svetujem vama, da se dalje ne prerekata,« je preko rame rekel v hodu, »s tem ne bosta nič spremenila. Domov pojdita. Mama je v komi, in počakati bo treba do jutra, da bo kaj več znanega o njenem stanju.«

Z Meto sva se še nekaj dolgih sekund karajoče gledala iz oči v oči, nato je spravljujeje rekla: »Jutri popoldne bodo znani rezultati preiskav. Takrat lahko mam o v CIT-u v prvem nadstropju vidiš, če boš hotel. Danes je za obisk že prepozno,« je še rekla in se počasi brez pozdrava, odpravila proti svojemu avtu.

Ko sem na stopnicah urgence ostal sam, sem se v

hipu zavedel, kako neprimerno sem se obnašal. Balon, ki ga je divji bes v prsih napihoval zadnjih nekaj ur, je počil in v hipu me je bilo sram, da bi se najraje vdrl v zemljo. Želel sem ju poklicati, se opravičiti, a iz sebe nisem mogel iztisniti glasu, le nekaj debelih solz mi je tiho spolzelo po licih, ko sem ju opazoval, kako z utrujenimi gibi odklepata vrata svojih avtomobilov.

Potem sem še dolgo sam s svojo duševno stisko in topo bolečino v prsih stal na stopnišču urgence in premišljal o zli usodi, ki se je tako kruto poigrala z našimi življenji.

Vrnitev iz večnosti

1

Noč na ponedeljek je izcedila iz mene zadnjo kapljo duševne in fizične moči. Vso dolgo noč nisem zatisnil očesa niti za eno samo sekundo ne. Do onemoglosti sem se v znoju vrtel v postelji in trpel hude duševne muke. V mislih sem tisočkrat podoživel mamino nesrečo. Čutil v prsih strah, ki jo je obšel hip pred padcem, slišal njen presunljivi krik, doživljal njeno neznosno bolečino in agonijo, ko je polomljenih udov obležala na skalovju, dokler ji nezavest končno ni prinesla olajšanja.

Poleg travmatičnih podoživljanj mamine nesreče so me vso neprespano noč preganjali strahovi pred negotovo prihodnostjo, ki mi je nasilno prekrizala pot. Še včeraj sem sanjaril, da bi brez pomisleka zapustil vse, kar me utesnjuje, in krenil na novo življenjsko pot; a ko sem zjutraj v ogledalu zrl v svoj pomečkani obraz, sem vedel, da sem delal račun brez krčmarja. Usoda ali Bog sta imela z menoj drugačne načrte.

Niti za hip nisem pomislil, da se mama iz kome ne

bo prebudila, a sem se obenem dobro zavedal, da so pred njo hudičevi časi. Pa ne samo pred njo. Mamina nesreča bo temeljito spremenila ne samo njeno, ampak tudi naša življenja. Nisem bil prepričan, da se Meta in Zlate tega zavedata. Mama bo med okrevanjem v bolnišnici in kasneje doma potrebovala vso našo nesebično pomoč. Po nedeljskem prepiru pred urgenco sem močno dvomil, da smo sposobni stopiti skupaj in si breme skrbi za mamo enako-pravno razdeliti.

»Se sestra in brat zavedata, da bo po rehabilitaciji treba poskrbeti za mamo, ali računata, da bom, podobno kot po očetovi smrti, zopet sam poskrbel za vse?« mi je črv sebičnež celo noč vrtal v možganih.

Ko je umrl oče, smo si bili enotni, da je treba zapuščinske zadeve hitro in pošteno urediti. Vse lepo in prav, a vse umazane in tvegane posle sem moral postoriti sam. Mučile so me slutnje, da bo tudi tokrat tako. Hitro se bomo dogovorili, kaj je treba postoriti, a realizacija bo vedel zopet padla na moja pleča. V tem strahu je tičal eden od razlogov za mojo razdraženost in popadljivost.

»Nisi ravnal prav. Še danes se jima opraviči,« sem si rekel, preden sem malo pred sedmo uro zjutraj odšel v službo.

Psihično in fizično sem bil na psu, a sem upal, da se bom z delom zamotil in vsaj za kratek čas iz glave pregnal misel na materino nesrečo in na negotovo prihodnost.

Pa nisem dolgo vzdržal v službi. Največ uro in pol, mogoče dve, sem se uspel ubadati z banalnimi službenimi zadevami. Popolnoma nezbran sem bil in v takem razpoloženju je bilo vztrajanje v pisarni čista izguba časa. Še kakšno neumno napako, ki bi jo kasneje težko popravil,

bi bil lahko napravil. Poklical sem lastnika podjetja, jima povedal, kaj se je zgodilo, in ju prosil za nekaj dni dopusta. Bila je glavna sezona, dela preko glave, a sta tokrat z razumevanjem sprejela razloge za mojo odsotnost.

Preden sem odšel iz pisarne, sem poklical brata. Mobilni telefon je bil izklopljen, ujel sem ga na stacionarni telefon v pisarni.

»Pozdravljen, kako si kaj danes?« sem ga obzirno vprašal.

»Ustrano, če te že zanima,« je odrezavo rekel v odgovor.

»Čuj, Zlate, oprosti za včeraj. Res sem se obnašal kot zadnji primitivec. Žal mi je.«

Nekaj časa je bil tiho. Očitno ga je moje opravičilo presenetilo. Potem je mirno rekel: »Meni se ti ni treba opravičevati. Opraviči se raje Meti.«

»Saj se ji bom, a ne po telefonu.«

»Res bo bolje, da osebno umirita strasti,« je premišljeno rekel, »včeraj si se do nje vedel kot divjak.«

Ni mi prizanašal, prav je imel. Nisem mu zameril. »Ravno odhajam iz pisarne. Poln sem govna in bolje, da se umaknem od tu,« sem povedal bolj sebi v brado, »popoldne v bolnici pogledam, kako je z mamo, in potem se oglasim pri Meti. Saj še vedno dela na nuklearni medicini?«

»Da, še je tam. Dve nadstropji višje, kot leži mama.«

»Prav. Klical je ne bom, a ko bom v kliničnem centru, jo poiščem.«

»To bo najbolje. Tako napravi,« je rekel in se hotel hitro posloviti.

»Počakaj, Zlate,« sem ga zadnji hip ustavil, »daj, povej, kje leži mama, da je ne bom kot bebec iskal po vsem

kliničnem centru.«

»Mamo najdeš v CIT v prvem nadstropju.«

»CIT, praviš? Kaj za vraga to pomeni?« sem ga nestrpno vprašal. Spomnil sem se, da je tudi Meta pred urgenco nekaj omenjala CIT.«

»Nimam pojma. Dol mi visi, kaj to pomeni. Vprašaj vratarja, če te zanima.«

Res je bil neugoden in najbolje bi bilo čim prej prekiniti zvezo. Potem sem se spomnil nečesa pomembnega. »Poslušaj, Zlate, mame dolgo ne bo domov. Treba bo preveriti, če so zaprta okna, izprazniti in izklopiti hladilnik, odstraniti pokvarljivo hrano, sprazniti koš z odpadki,« sem uspel reči, preden je odložil slušalko.

»Prav imaš. Do petih delam, potem grem v stanovanje in pogledam, če je vse na svojem mestu.«

»Tudi jaz bi bil lahko po peti uri tam,« sem hitro rekel. Želel sem se čim prej soočiti tudi z njim in se mu osebno opravičiti za izpad pred urgenco.

»Meni je prav,« je še rekel in odložil slušalko.

Avto sem parkiral na obrobju mesta na parkirišču velikega nakupovalnega centra. Vedno sem raje hodil pol ure peš, kot da bi plačal parkirnino, posebej, če se mi ni nikamor mudilo. Počasi sem peš krenil proti centru mesta. Lep sončen dan je bil in brezciljna hoja po mestu me je pomirjala. Dolgo že nisem bil v mestu, sploh ne dopoldne, in presenetila me je množica ljudi, ki se je drenjala po pločnikih in trgih. Lokali so bili polni veselih obrazov in za hip

me je zamikalo, da bi se postavil za katerega od številnih točilnih pultov. Sorodnih duš ob šanku nikoli ne zmanjka in, če si pripravljen plačati rundo ali dve, hitro najdeš pivskega brata, s katerim lahko поделиš svoje duševno breme. Razgovor o mamini nesreči z neznancem bi mi mogoče dobro del. Nekdo, ki ni obremenjen z družinskimi vezmi, bi mi lahko odprl drugačen pogled na mučno zadevo ali pokazal pot iz stiske, ki je sam ne vidim.

Po krajšem razmisleku sem spoznal, da alkohol ne bi dobro del moji ranjeni duši. Še trezen sem težko nadziral čustva, pijan jih zagotovo ne bi. Sprva nedolžno popivanje bi se lahko zelo nepredvidljivo končalo. Še pravočasno sem spoznal, da z alkoholom problemi ne bodo izpuhteli iz glave in sem mimo vabljenih točilnih pultov raje nadaljeval svoj križev pot.

Popolnoma sem izgubil občutek za čas. Kot muha brez glave sem se vrtel po mestnih ulicah in trgih, dokler me glasno kruljenje v želodcu ni opomnilo, da od včerajšnjega kosila nisem zaužil niti grizljaja. Po krajšem premisleku sem v enem od številnih gostinskih lokalov ob Ljubljani nekaj malega pojedel. Po zaužiti hrani sem se počutil bolje in čas je bil, da odidem do kliničnega centra in pogledam, kako je z materjo.

Naenkrat se mi je mudilo. Hitro sem plačal račun in odločno krenil proti kliničnemu centru. Meta je včeraj, preden sem popolnoma izgubil živce, povedala, da bo danes popoldne že več znanega o materinih poškodbah in poteku zdravljenja. Ura je bila že skoraj dve popoldne in rezultati preiskav bi že morali biti znani.

»Mama je v komi, nič ji ne moreš pomagati,« sem si

rekel, »a mogoče bo v podzavesti začutila mojo bližino in lažje bila boj s smrtjo.«

2

Pred vstopom v oddelek Centralne intenzivne terapije, ali skrajšano CIT, kot mi je prijazno razložila starejša receptorka pri vhodu v klinični center, sem se najprej ustavil v oddelčni pisarni. Čim prej sem se želel soočiti z resnico, pa naj bo še tako boleča. Preden vidim mater, sem se moral pogovoriti z oddelčnim zdravnikom in dobiti odgovore na vprašanja, ki so me mučila zadnjih štiriindvajset ur.

Sprejela me je dežurna zdravnica. Bila je ženska približno mojih let, visoke in močne postave. Hladno me je povabila, naj se usedem na lesen stol pred njeno mizo. Počakala je, da sem se umiril na neudobnem stolu, potem se je preko velikih, debelih ustnic suhoparno, neusmiljeno usul plaz težkih besed: »Gospod, vaša mama je doživela hudo nesrečo. Sreča, da je padec preživela in da v glavo ni utrpela močnejšega udarca. Pri padcu si je hudo poškodovala hrbtenico. Ugotovljena je fraktura vretenc Th3 do Th7 in Th11 in Th12. Serijsko so zlomljena desna rebra od drugega do sedmega. Sedaj je v umetni komi, je stabilna in je zunaj življenjske nevarnosti. Številne odrgnine in podplutbe, ki jih je dobila pri padcu, niso življenjsko nevarne in se bodo hitro in lepo zacelile.«

Na tej točki se je ustavila in se mi za hip presenečena zastrmela v oči. Pričakovala je kakršen koli odziv, a na mojem okamnelem obrazu ni mogla prebrati ničesar.

V meni je divjal rušilni orkan, a mi moja zvesta življenjska sopotnika napuh in ego nista dovolila, da bi pred to nepri-zanesljivo žensko pokazal vsaj malo čustev.

Ker ni dočakala pričakovane reakcije, je še hladneje nadaljevala: »Vaša mama je sedaj stabilna, a je preslabotna za zahtevno operacijo. Če ne bo zapletov, bo naslednji teden operirana. Operacija bo res zahtevna, a kirurg pravi, da bo operativni poseg uspešen.

Po njenih zadnjih besedah me je v hipu zapolnil občutek nenadne sreče in olajšanja in sem ji hlastno vskočil v besedo. »Ali vaše besede pomenijo, da bo mama po operaciji lahko hodila?«

»Tega nisem rekla,« se mi je odločno postavila po robu.

»Rekli ste, da bo operacija uspešna,« sem zatrmoglavil, »torej bo mama lahko hodila.«

Preden sem uspel še kaj dodati, me je trdo postavila v realnost: »Ne! Tudi če bo operacijo preživela, bodo ostale hude posledice. Hrbtenjača je močno poškodovana in hodila zagotovo ne bo nikoli več. Vrat bo ostal gibljiv in tudi roki bo po terapiji uporabljala brez omejitev, kar je edina spodbudna informacija, ki vam jo lahko povem. Žal mi je, a taka je realnost.«

Njene besede so se kot skalpel zarezale v moje prizadeto srce, a sem se vseeno uspel upreti: »Moja mama ima levje srce. Borila se bo in gotovo so možnosti, da noge obudi.«

»Gospod, ne delajte si utvar. Vaša mama ne bo nikoli več hodila. Bolje, da se z resnico sprijaznite. Lažje boste živeli.«

Trenutni občutek olajšanja se je po njenih zadnjih besedah razblinil kot milni mehurček na vročem soncu. Slutil sem, da je z materjo hudo, a dokler nisem slišal resnice iz zdravničinih ust, nisem hotel verjeti, da so poškodbe tako hude in neozdravljive.

Obmolknil sem. Njenih zadnjih besed nisem komentiral, le negibno sem se ji s hladnim pogledom zavrtal v izbuljene oči. Začutil sem, da se ob mojem pogledu ne počuti najbolje, kar je silno dobro delo mojemu egu. Negotova si je z mesnatim jezikom obliznila suhe ustnice in tokrat bolj sočutno nadaljevala: »Gospod, težki časi so pred vami in vašo družino. Skupaj boste morali stopiti in po rehabilitaciji, ki bo trajala vsaj pol leta, za mammo primerno poskrbeti. Vaša sestra je naša kolegica, danes sem z njo in vašim bratom že govorila. Vsa dejstva poznata in najbolje bo, da vam podrobnosti sama povesta.«

Po teh besedah je vstala in me odslovila z besedami: »To je zaenkrat vse. Mater lahko vidite, če želite. Ne bojte se, vse življenjsko potrebne sokove dobiva po cevkah, ne trpi, nobenih bolečin ne čuti.

Tu je končala in se zagledala v papirje pred seboj. S tem mi je dala jasno vedeti, da ne želi dalje gledati mojega pokerskega ksihta. Tudi sam sem imel njenih govoranc polna ušesa. Res me ni štedila, a sem na koncu pogovora razumel njen način občevanja. Dnevno se ukvarja s podobnimi družinskimi travmami, in če bi jo vsaka čustveno prizadela, bi že zdavnaj končala ali na britofu ali v umobolnici. V tem poslu človek slej ali prej postane trd in neprizanesljiv v razgovorih s svojci, saj se drugače ne more osredotočiti na svoje delo.

»Mogoče v resnici ni tako groba, kot si jo sprva ocenil,« sem pomislil, »le svojemu nagonu po samoohranitvi sledi. Za mamino bodo v bolnici napravili vse po najboljših močeh.«

Le tisti, ki čustva lahko nadzira, bo v stresnih situacijah svoje delo opravil stoodstotno. Podobno je v borbi; če te zapeljejo čustva, ne boš nikoli iz sebe iztisnil vseh svojih sposobnosti. Resnica, ki sem jo sam večkrat skusil.

Ob tem spoznanju sem se počutil bolje, a sem kljub temu komaj čakal, da zapustim neprijeten prostor. Ne spomnim se, ali sem se ji zahvalil za trd, a korekten pogovor, preden sem se hitro poslovil in se izgubil na hodniku.

Mama je ležala na široki beli postelji. Njeno nepremično telo je bilo pripeto na številne cevke in aparature. Do brade je bila pokrita z belo rjuho. Na belem vzglavniku je bil viden le njen upadli, mrtvaško blede obraz. Samo monotoni piski in nihanje krivulje srčnega utripa na monitorju so potrjevali, da je v njej še življenje.

Ko sem skozi stekleno pregrado, ki me je ločila od njene postelje, strmel v njen negibni obraz, sta v meni naraščala tesnoba in strah, a tudi divji bes, ki je grozil, da v prah zdrobi vse, ki so krivi mamine nesreče.

»Dobrota je sirota!« uči dober stari pregovor, ki ga mama ni nikoli prav razumela, še manj upoštevala. Vedno je bila pripravljena pomagati, tudi tistim, ki si niso zaslužili niti pogleda, kaj šele roke v pomoč.

»Sem sokriv za mamino nesrečo?« me je nenadoma

prešinila slaba vest. Moral bi jo bil odločneje zavarovati. Oče, ki je mater gotovo poznal bolje od mene, mi je pred svojo smrtjo naložil to nalogo. Zelo slab je že bil in, ko matere ni bilo v bližini, mi je tiho rekel: »Ive, prosim te, da po moji smrti poskrbiš za mater. Mama ni več rosno mlada, a je neizkušena in naivna in glej, da se ji ne zgodi kaj slabega. Svet je poln zla in moraš jo obvarovati pred izkoriščevalci in zlobnimi ljudmi. Ti si pameten in izkušen moški, zato točno veš, kaj ti govorim in kaj te prosim.«

Očetu sem po liniji najmanjšega odpora obljubil vse, kot je želel, a se po njegovi smrti nisem vmešaval v materino življenje. Oče nas je vzgajal v patriarhalnem duhu in od prvorojenca je pričakoval, da po njegovi smrti prevzame vlogo maminega paznika. Njegova prošnja je bila preveč bizarna, da bi jo bil izpolnil.

Oče je bil zelo posesiven in ljubosumen mož in mater je držal na zelo kratki vrvici. Sama je smela le v trgovino ali na trg in še za te izhode ji je točno odmeril čas. Medtem ko je ona hitela po nakupih, je nervozen postopal po stanovanju in skozi kuhinjsko okno nestrpen oprezal, kdaj se bo njena črna glava pojavila izza vogala. Ko jo je zagledal prihajati po Poljanski cesti, se je z vidnim olajšanjem na obrazu usedel za mizo in na videz mirno počakal, da je vstopila v stanovanje.

Bog ne daj, da je ni bilo nazaj v času, ki ji ga je za izhod namenil. Naslonjen na okensko polico si je nestrpen mrmral v brado vedno isto vprašanje: »Kje hodi tako dolgo?«

Običajno ni dolgo ostalo le pri oprezanju in mrmranju. Hitro ji je enega od otrok, največkrat mene, poslal

naproti.

»Mama sama težko nese polne cekarje. Pojdi ji naproti in ji pomagaj!« je strogo ukazal in tu ni toleriral niti delčka sekunde odlašanja. Če se nisem takoj podvil, sem hitro dobil pospešek s trdo šofersko roko po koščeni riti.

Mama ni imela nobenih hobijev. Ko sem bil otrok, se mi je zdelo, da mama nima svojih potreb. Njeno življenje je bilo polno zapolnjeno s trdim delom v tovarni, vodenjem gospodinjstva, s skrbjo za tri otroke in z zadovoljevanjem očetovih potreb.

Sicer ne verjamem, da se je oče v odnosu z materjo držal mačističnega pravila: »Ženske so objekti za zadovoljevanje moških potreb,« kot je modroval, ko so mu od popitega alkohola popustile zavore v glavi. Očeta sem redko videl pijanega in moje slabosti do alkohola zagotovo nisem podedoval po njem. Sorodniki po mamini strani so bili pravi veseljaki in hitri pri kozarcu. Nagnjenost do veseljačenja in pijančevanja imam v krvi najverjetneje po starem očetu, maminem bratu in njenih bratrancih.

Prepričan pa sem, da se je mamino življenje, potem ko sta ostala sama, vrtelo le še okoli očeta in njegovih nečimrnih potreb. Res ji ni bilo lahko z njim, a vse je potrpela, vedno mu je stala ob strani.

Ko je zbolel za neozdravljivim rakom, je odklonil bolnišnično zdravljenje in kemoterapije. »Ne boste mi scvrli možganov! Zadnje slovo hočem dočakati z bistro glav,« je odločno rekel zdravniku in zapustil bolnico. Slabe tri mesece je trajala njegova agonija. Mama ga je negovala do zadnje sekunde in izdihnil je na njenih rokah. Nobena smrt ni lepa, a oče jo je vsaj dočakal na ljubljениh rokah.

Ko sem nemočen strmel v njen mrtvaško blede obraz, mi je bilo žal, da ga nisem poslušal. »To se ji ne bi zgodilo, če bi bil pazil nanjo, kot si obljubil očetu,« sem se obtoževal. Moral bi bil opaziti, da se je preveč razdajala, ji dopovedati, da je včasih koristneje gledati le svoje koristi, kot skrbeti za tujo srečo. Nesreča, ki jo je doletela, je zahvala za njeno naivno dobroto.

Debela solza mi je tiho spolzela po obrazu, ko sem se zavedel, da zadnje očetove želje nisem izpolnil. Ob tem bolečem spoznanju sem v nemočnem besu pomehkuženo dlan neodločno stisnil v šibko pest. Pred dvema desetletjema bi brez pomisleka z žuljavo mornarsko pestjo temeljito obračunal s tistimi, ki so bili krivi materine nesreče. Brez trohice slabe vesti bi jim bil razbil potuhnjene gobce, a niso bili več isti časi. Bil sem modrejši in že zdavnaj sem spoznal, da s pretepanjem ne rešiš ničesar, ravno nasprotno.

»Kako bi mama sprejela naša medsebojna obračunavanja?« se mi je stalno vrtelo v utrujeni glavi. Odgovor sem imel ves čas na dlani, le da si ga glasno nisem upal izreči. Zagotovo ji ne bi bilo prav, da bi bila njena nesreča razlog za vsesplošno obračunavanje s pestmi in tudi besednih prerekanj in medsebojnih obtoževanj ne bi bila sprejela z odobravanjem. Takšna je. Vso odgovornost za nesrečo bo prevzela na svoja pleča. Nikogar ne bo obtoževala; o tem sem bil prepričan.

Vedel sem, kaj bo rekla, ko se bo prebudila iz kome: »Sama sem kriva za svojo nesrečo in zaradi mene se ne prepirajte.«

Preveč sem bil duševno razrvan, da bi poiskal sestro in se pogovoril z njo, kot sem dopoldne obljubil bratu. Raje

sem hitro zapustil bolnišnico, se sprehodil po dolgi poti do parkiranega avta in se odpeljal do maminega stanovanja.

Brata in svakinjo Darijo sem našel v mamini kuhinji. Večino nujnih del sta že postorila. Hladilnik in zamrzovalnik sta že bila prazna, meso in zelenjava sortirana in zložena v vrečke in plastične posodice.

Nič preveč zgovorni nismo bili. Pred svakinjo se bratu nisem želel opravičevati za izpad pred urgenco, on pa me tudi ni nič spraševal, ali sem zgladil spor s sestro. Po krajšem pozdravu smo se hitro dogovorili, da začeto delo v kuhinji končata sama, jaz pa medtem pospravim spalnico.

V spalnici ni bilo veliko dela. Nekaj kosov oblačil je viselo na naslonih stolov, nekaj jih je v neredu ležalo na kavču. Mama je zelo redoljubno bitje in stanovanje je imela vedno pospravljeno kot v škatlici. Očitno se ji je v nedeljo zelo mudilo od doma, da je za seboj pustila nered.

Pogled na mamina razmetana oblačila me je zopet potisnil v depresijo, a sem se kot robot lotil pospravljanja. Vsak kos perila ali oblačila sem malo obračal v rokah in premišljal, ali ga bo mama še kdaj oblekla, preden sem ga obesil na obešalnik v garderobni omari ali zložil v predal komode. Po nekaj minutah mučnega dela je bilo vse na svojem mestu, vendar me pogled na pospravljeno spalnico ni spravil v dobro voljo. Nekaj dolgih trenutkov sem se negotov kar naprej vrtel na mestu, nato sem se utrujen od neprespane noči in dolgega dne usedel na kavč.

Na mizici pred kavčem je ležal star mamin album s

fotografijami. Po navadi je bil pospravljen v nočni omarici. Najverjetneje je iskala kakšno staro Blaževo sliko, da ga z njo preseneti za njegov rojstni dan. Malo sem pomišljal, ali naj album odprem. Listanje albumov s slikami me ni nikoli privlačilo. Kaj bi se mučil s spomini in se čudil, kako sem bil nekoč mlad, lep in pameten!

Nehote sem tokrat album odprl, a nisem prišel dalje od prve strani, kjer sta z majhne črnobeke slike vame zrla dva para znanih oči. Kot začaran sem se zastrmel v čeden obraz mlade ženske, ki v naročju ponosno nosi svojega šest-mesečnega prvorojenca.

»Kako lep par sva bila,« sem pomislil in neustavljivo plaz solz se je tiho ulil iz oči.

Dolgo nisem mogel odvrniti pogleda s slike in iz popolne otrplosti so me predramile bratove besede: »Midva sva svoje opravila. Ključ imaš, zakleni za seboj, ko boš odhajal.«

3

Po vrnitvi iz maminega stanovanja sem si v dolgem razgovoru z Milojo vsaj za silo opral slabo vest zaradi obnašanja in groženj, ki jih je bila deležna med vožnjo do kliničnega centra, in ponoči sem celo za tri ali štiri ure zaspal.

Naslednje jutro sem po kratkem premisleku odšel v službo. Nisem bil v običajnem ustvarjalnem zanosu, a sem čutil dovolj psihične in fizične moči za spopad z delovnimi obveznostmi.

V pisarni sem bil že pred sedmo. Uradno se delavnik

začne ob osmih, a v sezoni sem vedno prihajal v pisarno prej in kasneje odhajal. Nikoli mi ni bilo težko delati preko obveznega delavnega časa. Nadurnega dela sem bil vaju še iz mornarskih dni, dobra in redna plača pa sta dober dodatni motiv za predano delo.

Na mizi je bilo kar precej neprebrane pošte, v elektronskem poštnem predalu pa tudi precej novih sporočil. Za ogrevanje možganskih vijug sem najprej prebral vso še neprebrano pošto. Nič pomembnega ni bilo, le kup prošenj za sponzorstva gasilskih veselic ali sindikalnih piknikov, ki jih pred vsakim vaškim gasilskim domom v maju in juniju ne manjka.

Z denarjem lastnika sem bil zelo varčen, vendar mora biti podjetje vpeto v družbena dogajanja v lokalni skupnosti. Nekaterim okoliškim prostovoljnim gasilskim društvom sem odobril nekaj promocijskega blaga za njihove tombole ali srečelove. Promocije ni nikoli preveč, tovrstne pa še veliko ne stanejo.

Tudi v elektronskem poštnem predalu ni bilo nič kaj zanimivega. Nekaj ponudb dobaviteljev, in kot vedno, nekaj reklamacij in pritožb nezadovoljnih kupcev. Nič posebnega, nič novega, vedno iste zmedene zgodbe. Kot direktor komerciale sem bil odgovoren tudi za poprodajni servis in hočeš, nočeš sem se moral ubadati z zahtevki nezadovoljnih kupcev. Reševanje reklamacij bi bil najraje prepustil kate-remu od mlajših kolegov, a nezadovoljne stranke na koncu vseeno zahtevajo mnenje šefa in prelaganje odgovornosti ne bi v osnovi rešilo ničesar.

Današnji potrošnik je dobro poučen o svojih pravicah in v reševanju njihovih reklamacij sem se vedno držal

preprostega pravila: »Kupec je kralj, a samo če mi prinaša profit!« Če dosledno slediš temu preprostemu pravilu in po nepotrebem ne kompliciraš zadev, običajno nimaš problemov s kupci.

Malo po osmi je zazvonil telefon. Na liniji je bil mlajši kolega Pavle: »Oprosti, vem, da imaš hude dneve za seboj, a možakarja ne morem odsloviti. Govoriti hoče le z direktorjem. Že včeraj je večkrat klical in spraševal po tebi, sedaj ga imam zopet na drugi liniji.«

Pavle je sposoben komercialist in nepopustljivi pogajalec. »Z zelo neugodnim človekom imamo opravka, če ga brezčutni Pavle ni znal umiriti,« sem najprej pomislil.

»Ali je povedal, v zvezi s čim si me tako želi?«

»Ne! Nič noče povedati. Pravi, da bo govoril le z direktorjem.«

Malo sem pomišljal, ali naj telefonski klic sprejemem. Nisem še popolnoma prebolel zadnjih dogodkov in nisem bil prepričan, ali imam dovolj živcev za poslušanje in reševanje tujih, najverjetneje sila neumnih in nepomembnih problemov.

»Pavle, daj veži ga,« sem se na koncu odločil. Služba je služba in slej ali prej se je bilo treba soočiti s službenimi obveznostmi in začeti resno delati.

»Veliko potrpljenja ti želim,« je še dodal in prevezal klic.

Zahreščalo je v slušalki in nekaj časa nisem nič slišal, nato se je na drugi strani zaslišal nervozen glas: »Halo, direktor, se končno slišiva?«

»Da, sedaj vas dobro slišim,« sem mu potrdil, ne da bi se mu predstavil, »kaj lahko storim za vas?«

»Za začetek to, da me poslušate,« je bil odrezav.

Nisva dobro začela, a sem mirno sprejel njegov odrezavi ton: »Dobro, gospod, povejte, kaj vas muči.«

»V bolnici ležim in ne morem osebno priti do vas,« je začel. Ob teh besedah sem takoj nehote pomislil na mater in sem ga nejeverno vprašal: »Sem vas dobro razumel, pravite, da kličete iz bolnice?«

»Da, po prometni nesreči že več kot mesec dni ležim v bolnici,« je nestrpno povedal.

»Žal mi je, da ste doživeli nesrečo, a ne razumem, kako naj vam jaz pomagam.«

»Lahko mi pomagajte,« je začel in se hitro popravil, »ne lahko, direktor, vi morate pozitivno rešiti moj zahtev!«

»O katerem zahtevku govorite, gospod?« sem bil še vedno popolnoma miren in kooperativen, čeprav besedna zveza *direktor, vi morate* nikoli ni storila dobro mojemu egu.

»Zahtevke, o katerem bi vas bil obvestil že včeraj, če bi odgovarjali na moje klice,« je bil čedalje bolj neugoden in nervozen.

Človek me je napadel, ker včeraj nisem bil dosegljiv za njegov idiotski problem. »Neverjetno, kakšna nevzgojena goveda hodijo po svetu,« sem pomislil, a sem uspel zadržati miren glas, »žal mi je. Včeraj nisem bil dosegljiv, povejte sedaj, kaj vas muči.«

»Pazljivo me poslušajte, direktor,« je začel, malo postal in odločno nadaljeval, »zadeva je zelo kompleksna.«

Res je napletel ne samo kompleksno, ampak zares fantastično zgodbo. Večkrat je povedal, da je doživel prometno nesrečo in da leži že več kot mesec dni na travmato-

loškem oddelku v kliničnem centru. Odkar ga ni doma, je trava na sicer urejeni zelenici, zrasla za več kot pol metra, kar je meseca maja, ko je vegetacija najbujnejša, popolnoma razumljivo. Pred nesrečo je trato redno kosil s koso in srpom. Problem je, ker sedaj v hiši živi zunajzakonska partnerka sama, a njena roka je prenežna za tovrstno delo. Ker sam še dolgo ne bo sposoben poprijeti za koso in srp, sta se odločila za nakup motorne kosilnice, s katero bo partnerka lahko sama urejala okolico njenega doma.

Do tu vse lepo in prav. S partnerko sta se za nakup primerne kosilnice odločila v naši trgovini - in tu pridemo do srčike problema. Pokvarjen prodajalec je izkoristil njeno neukost, ji napačno svetoval in prodal drag, neroden stroj, popolnoma neprimeren njenim fizičnim sposobnostim. Doma sama tudi motorja ni uspela zagnati. Za trgovčev neprofesionalni odnos ima trdne dokaze, je trdil. S partnerko sta namreč tako močno povezana, da sta vedno štiriin-dvajset ur na telepatski zvezi. V našem trgovskem centru zaradi slabih bioenergetskih okoliščin telepatska povezava ni delovala, zato sta bila ves čas na telefonski zvezi in je celoten postopek prodaje stroja posnet.

Ni mi znal odgovoriti, kateri stroj smo partnerki prodali. Rekel je le, da gre za neko čudno napravo, ki se nosi na hrbtu. Je pa zelo jasno povedal svoj zahtevek: »Direktor, ker je vaš trgovec pri nakupu moji partnerki napačno svetoval, zahtevam, da ji vrnete celotno kupnino, prevozne stroške in dodatno še strošek računa za dve uri in pol dolg telefonski pogovor, ki sva ga vodila med nakupom.«

Ko je končno uspel končati svoj nebulozni zahtevek, sem se kopal v morilskem znoju, a sem se zadržal in mu

najmirneje rekel: »Gospod, na telefonskem displeju ne vidim vaše telefonske številke, mi jo, prosim, zaupate? Pogovorim se s trgovcem, ki je vaši partnerki stroj prodal, in vas kasneje obvestim, kako bomo zadevo rešili.«

Ni bil zadovoljen z mojim odgovorom. Zadevo je hotel končati takoj. Na partnerkin tekoči račun, ki mi ga je tudi zdrdral, naj kar takoj nakažemo zahtevani znesek. Ko bo denar na njenem računu, nas bo obvestil, na katerem naslovu stroj prevzamemo.

»Najprej se pogovorim s trgovcem,« sem odločno vztrajal in končno je popustil, vendar sem mu moral povedati svojo mobilno številko, na kateri sem vedno dosegljiv. Preden sva prekinila zvezo, sva se dogovorila, da me pokliče ob desetih.

Takoj ko sva končala pogovor, sem v trgovini poiskal poslovodjo. Gabr je diskreten in zanimiv sogovornik, ki me je znal spraviti v dobro voljo. Pogosto sva se šalila na račun dobaviteljev in strank, a tudi na račun lastnikov sva brez dlake na jeziku, ko je tako naneslo, rekla kakšno konstruktivno. Z njim se je dalo zanimivo razpravljati o aktualnih športnih dogodkih, a tudi o poslovnih zadevah sva pogosto izmenjala mnenja. Čeprav sem bil na organizacijski lestvici višje, sem se do njega obnašal spoštljivo, kar je cenil in mi bil vedno na voljo, ko sem potreboval pomoč.

Na daleč me je spoštljivo pozdravil: »Dober dan, direktor,« in nadaljeval, »slišal sem za tvojo mamo. Žal mi je, da je tako hudo z njo.«

»Hvala, Gabr. Res je hudo, a danes že nekako shajam,« sem se mu zahvalil za skrb.

Ni mi bilo do razpredanja o materini nesreči, zato

sem ga, preden je uspel še kaj reči, hitro vprašal: »Poslušaj, Gabr, ti je kaj znana prodaja, najverjetneje nahrbtnega motornega kosilnika, zmedeni dami, ki je med nakupom najverjetneje ves čas vrtela telefon v rokah. Se spomniš česa podobnega?«

»Kaj se ne bi spomnil,« je zletelo iz njega, »babnica je popolnoma zmešana.« Potem je nekoliko zastal in premišljeno nadaljeval: »Vsako našo izrečeno besedo je po telefonu dobesedno prenašala naprej. Tudi mene je imela v *paci* dobre pol ure, a sem jo nato uspel predati novemu agronomu. Ta ima jeklene živce. Razkazal ji je vse razpoložljive kosilnice, vsaj petdeset si jih je babnica ogledala, preden se je na koncu odločila za nahrbtnega oseminštirideset kubičnega kavasakija.«

»Za kaj ste ji prodali prav ta model?« sem se začudil, ko sem slišal, da so zmedeni ženski prodali vrhunski stroj, ki ga za svoje potrebe kupujejo tudi komunalna podjetja.

»Zato ker je trdila, da bo kosila vsaj pol metra visoko travo in da več kot enkrat mesečno nima časa za košnjo,« je prepričljivo povedal in dodal, »saj veš, kako visoko zraste trava v času bujne vegetacije v enem mesecu.«

»Ste jo vprašali, kako velik travnik bo kosila?« sem želel izvedeti še en pomemben podatek.

»Seveda, pa ne enkrat. Babnica je le odgovarjala, da rabi kosilnico za košnjo zelo visoke trave na zelo veliki parceli. Več podatkov iz nje nismo mogli izvleči niti s kombinirkami. Za košnjo velike parcele in visoke trave, pogoja, ki ju je stalno navajala, pa sta bočni ali nahrbtni kawasaki najboljši stroj. Se strinjaš?« je izkušeno sklenil in tu ni bilo kaj oporekati.

»Ste ji ponudili tudi bočni model?« sem preveril še ta koristen podatek.

»Seveda, tudi na koščeno truplo smo ji oba obesili. Dolgo je premišljala, a se je odločila za nahrbtni model.«

»In zakaj se je odločila prav za nahrbtni model?«

»Ker je ugotovila, da so naramnice pri bočnem modelu prenerodne za njena ozka ramena,« se je razburil in pri tem nervozno zavijal z očmi, »in da bo motor lažje nosila na hrbtu.«

»Gabr, ne razburjaj se,« sem ga miril, »mene zanima le, ali ste ženski korektno svetovali.«

»Direktor, verjemi, potrudili smo se po najboljših močeh, a z babnico je bil normalen razgovor nemogoč. V petnajstletni karieri česa takega še nisem doživel, a...« zastal je na sredi stavka, me pogledal izpod očesa in me sumničavo vprašal, »direktor, zakaj me vse to sprašuješ?«

»Pozabi!« sem hitro odgovoril in ob tem pomirjajoče zamahnil z roko. Nisem ga hotel še dalj časa obremenjevati s to zares nesmiselno zadevo. Na vrhuncu sezone je že brez tega imel svojih težav preko glave.

Hitro sem se poslovil in se vrnil v svojo pisarno. Nekaj časa sem nemo obsedel. Dalj časa sem o zadevi razmišljal, manj sem bil pameten. Očitno imam opravka s popolnoma zmedenima človekoma. Da sta s partnerko na neprekinjeni telepatiski zvezi, lahko izjavi le duševno mote na oseba. Prejšnji teden bi zmedencu in njegovi partnerki mirno predlagal, naj se s svojim zahtevkom obrneta k Bogu ali k hudiču, kdor jima je po veroizpovedi bližji, a tokrat sem bil zaradi mamine nesreče in zato ker je možakar poškodovan ležal v bolnici, tudi sam zmeden in neodločen.

Točno ob desetih je zazvonil mobilni telefon. »No, direktor, ali je vse tako, kot sem rekel,« me je naskočil brez pozdrava. Sedaj mi je šel že močno na živce, a sem vseeno mirno odgovoril: »Moji trgovci se dogodka dobro spominjajo. Vsi bodo, če bo treba, pred inšpekcijo ali na sodišču, govorili v en glas. Vaš posnetek, če ga res imate, bo njihove navedbe le potrdil. Skoraj tri ure jih je vaša partnerka z vami na telepatiski ali telefonski zvezi nadlegovala, a vse, kar sta uspela med nakupom povedati, je bilo, da rabita kosilnico za košnjo visoke trave na zelo veliki parceli.« Dobro je delo mojemu egu, ko sem mu vse tako lepo in argumentirano razložil.

Zajel sem sapo in strpno čakal na njegovo reakcijo. Nekaj časa se je v slušalki slišalo le njegovo težko hropenje, nato je previdno rekel: »Direktor, jaz sem še vedno prepričan, da ste nama prodali napačen stroj.«

»Glede na povedano, smo vam prodali optimalen stroj, kar bomo brez problema dokazali na sodišču, če bo to potrebno,« sem ga odločno zavrnil. Tega bebavega razgovora sem imel počasi dovolj in sem postajal vse bolj nestrpen, kar je najverjetneje začutil.

Zopet je dolgo trajalo, da se je oglasil. »Gospod direktor, je kaj možnosti, da se sporazumemo. Nisem v stanju, da bi se preganjal po sodiščih.« Prvič me je naslovil z gospod, prej sem bil vedno le direktor. V njegovem glasu ni bilo več arogance, le tiho upanje, da bo njegova zahteva uslišana.

Zasmilil se mi je in v trenutku sem se odločil: »Gospod, vaš zahtevk je popolnoma brez osnove. Ne dolgujemo vam ničesar, a vseeno bomo zaplet rešili v vašo korist.

Žal mi je, da ste v bolnici in da preživljate hudo stisko, zato vam v znak dobre volje in za dobro ime firme nudim sporazumen dogovor.«

Tu sem zastal in počakal njegovo logično vprašanje: »Kakšen dogovor imate v mislih, gospod direktor,« je previdno vprašal.

Ni se mi več dalo razpredati z njim. Že tako sem z zadevo izgubil preveč časa. »Naš prevoznik prevzame stroj na vašem naslovu, a prevoz plačate vi,« sem hitro ponudil, »tudi drugih prevoznih stroškov vam ne povrnemo. Stroj bomo temeljito pregledali in, če je nepoškodovan, hitro nakažemo celotno kupnino na tekoči račun vaše partnerke. Se strinjate?«

Nekaj časa se je iz slušalke slišalo le njegovo nemirno dihanje, nato je vprašal: »Kaj pa strošek računa za dve uri in pol telefoniranja?«

Po tem, ko sem mu velikodušno ponudil rešitev njegove zagate, kaj tako blaznega lahko vpraša le duševni bolnik. Moj odgovor je bil v istem modusu: »Gospod, zaradi mene ta račun mirno pošljite gospodu Bogu ali njegovem kameradu satanu, ker nista poskrbela, da bi s partnerko iz naše trgovine lahko občevala po telepatski zvezi.

Slišalo se je, kako je močno zajel sapo, a je proti pričakovanju mirno rekel: »Hvala za nasvet, malo več spoštovanja do Boga pa vam ne bi škodovalo.«

Nisem preslišal njegove pripombe, a je raje nisem komentiral. O božji pravičnosti sem imel dva dni po mamini nesreči zelo slabo mišljenje, a se mi z njim o tem ni dalo razpravljati. »Gospod, sedaj moja ponudba, da naš prevoznik prevzame stroj na vašem naslovu, ne velja več,«

sem kar se je dalo mirno rekel, »sporočite svoji partnerki telepatško ali po telefonu, da ima točno osem dni časa, da vrne kupljeni stroj v našo trgovino.«

Preden je uspel odgovoriti, sem brez pozdrava odložil slušalko. Poln kufer sem ga imel in še sreča, da me tistega dne ni več poklical.

Po kosilu me je poklical lastnik podjetja: »Ivan, ker si že v službi, kaj praviš, bi v četrtek odpotovala v Italijo? Vrnila bi se v petek zvečer ali v soboto dopoldne. Bi šlo?«

Prvi hip se mi je zdela njegova zahteva neobzirna, a sem se še pravočasno uspel ugrizniti v jezik. Previdno sem začel: »Ne vem, Tone,« tu sem zastal in njegovo ponudbo v glavi hitro premlel: »mama je v komi, operirana bo najhitreje naslednji teden in do operacije tako ne moreš zanj nič storiti ali ji biti v pomoč. Mogoče ti bo menjava okolja koristila.«

»Tone, šlo bi, zakaj ne!« je naslednji hip zletelo iz mene, »pošlji seznam dobaviteljev, s katerimi se bova sestala, da pripravim potrebne analize in poročila.«

»Super, a kaj bi si dopisovala. Jutri zjutraj se na kratko usedeva in dogovoriva o vsem potrebnem.«

Iz pisarne sem odšel že ob treh popoldne, kar v sezoni ni bil moj običaj, a že s tem da sem v službi vzdržal celih osem ur, sem bil več kot zadovoljen.

Medtem ko je mama v umetni komi čakala na operacijo, nisem več hodil v klinični center. Nesmiselno in preveč srce parajoče jo je bilo gledati pripeto na vse tiste cevke in aparature. Nič nisem mogel storiti zanjo. Nemirno glavo je bilo bolje zamotiti z vsakdanjimi obveznostmi in s tekom.

Dnevi čakanja na mamino operacijo so se vlekli kot pasja čreva in kar prav mi je prišlo vabilo lastnika podjetja na tridnevno službeno pot v Italijo. Menjava okolja mi je dobro dela. Tako sem ob obilici pomembnih poslovnih sestankov lažje pozabil na dogajanja doma.

Osem dni po nesreči je bila mama nenapovedano operirana. Težko pričakovano novico mi je sporočil brat. Ko me je tisto dopoldne poklical, se je njegov glas tresel od razburjenja.

»Ive, danes zjutraj je bila mama operirana,« je brez pozdrava zletelo iz njega, ko sem dvignil slušalko.

»In kako je z njo? Je operacija uspela?« sem previdno vprašal. Mučno čakanje, da bo končno operirana, je že močno najedalo moje živce.

»Govoril sem s kirurgom,« je nestrpno odgovoril, »pravi, da so jo zakrpali in da bo hitro okrevala.«

Velik kamen se mi je odvalil od srca, ko sem po dolgem času slišal dobro novico, a je bilo neodgovorjeno na najpomembnejše vprašanje: »Kaj pravi kirurg, bo mama zopet stala na svojih nogah?«

Nekaj časa je bil tiho, kot da pomišlja, kako naj odgovori, potem je s tresočim glasom izdaval: »Kirurg pravi, da bo ostala paraplegik.«

Zadnja, čeprav pričakovana informacija, mi je za hip stisnila grlo, da sem težko pogoltnil slino. Ko je jekleni prijem popustil, sem ga poln upanja uspel vprašati: »Zlate, kaj ti misliš, se kirurg lahko moti?«

»Ive, jaz sem prepričan, da bo mama še hodila,« je rekel z glasom, ki ni dopuščal oporekanja, »mama jim bo vsem pokazala, iz kakšnega testa je.«

»Prav imaš! Ne poznajo oni naše mame,« sem ga odločno podprl in bolj sebi v tolažbo in za dvig morale dodal, »dokazala jim bo, da nimajo pojma. Svoje diplome lahko obesijo mačku za rep.«

»Sedaj je najpomembneje, da je operacijo dobro prestala. Počakajmo, bomo videli, kako se bo odvijala terapija,« je malo umiril strasti.

»Da, prav imaš, ostati moramo potrpežljivi,« sem pametoval in v potrditev dodal star pregovor, »čas je najboljši zdravnik.«

Nič ni komentiral slišane modrost. Začutil sem, da mu ni dalj mlatiti prazne slame in sem ga le še vprašal, ali kaj ve o nadaljnjem poteku zdravljenja. Zlate je bil tekoče informiran o maminem stanju. Z Meto sta bila v stalni zvezi in ona, kot del medicinskega osebja kliničnega centra, je bila vedno v centru dogajanja. Z Meto po neprijetnem razgovoru pred urgenco še vedno nisva umirila strasti in posledično sem bil slabše informiran.

»Mama bo vsaj še dva dni na kirurgiji v CIT-u, nato jo bodo premestili v četrto nadstropje na travmatološko kliniko. Obvestim te, če bo kaj novega,« je še rekel, preden je prekinil zvezo.

Dva dni kasneje me je zgodaj zjutraj poklical in mi razburjeno rekel. »Ive, mamó so premestili na travmatološko kliniko in danes dopoldne jo bodo prebudili iz kome.«

Razveselil me je s to novico. »Popoldne po službi jo obiščem,« sem mu vesel rekel, »mogoče bo že budna in bom z njo končno lahko spregovoril vsaj nekaj besed.«

»Tudi jaz jo obiščem, a prej,« je odgovoril, »med pavzo za kosilo skočim do nje.«

»Lahko tebi, ko si v nekaj minutah peš v bolnici,« sem bil malo zavisten, »celo uro potrebujem do bolnice, če uspem kje v bližini najti parking.«

»Vsak svojo muko muči,« je modro izrekel eno svojim modrosti in se poslovil s kratkim, »se vidimo.« Odložil je slušalko, preden sem mu uspel vrniti s katero svojih modrosti. Ni mi prizanašal. Mojih besed, izrečenih pred urgenco, še ni popolnoma prebavil.

5

Sprva je čut sluha zaznal le nerazumljivo človeško žlobudranje, nato sem zaslišala oddaljeno ropotanje posode in nosnice mi je napolnil vonj po goveji juhi in ocvrtem mesu. Bolje sem prisluhnila in sedaj sem tu in tam že ločila posamezne besede in prošnje, ki jih je v moji bližini tiho izgovarjalo več neznanih glasov.

»Kje sem? Od kod ti glasovi?« sem se tiho spraševala z zaprtimi očmi.

Rada bi se bila razgledala okoli sebe, a me je bilo strah odpreti oči. Po krajšem premisleku sem zbrala dovolj volje in previdno dvignila veke. Zaslepila me je močna svetloba in pred očmi so se mi v trenutku zavrteli mavrični kolobarji, sestavljeni iz številnih barvnih pik. Nič nisem videla; zaznala sem le nenadzorovano utripanje vek, ki je ščitilo oči pred nenadno svetlobo. Potem so se mavrični kolobarji počasi razblinili in nad seboj sem zagledala okrogel ženski obraz, ovit s pšenično svetlimi lasmi, iz katerega so vame zrle tople oči.

»No, pa ste se le prebudili,« sem jo slišala reči.

Nič nisem odgovorila, le presenečeno sem se spraševala, od kod le se je svetlolaska vzela.

»Gospa, mi poveste svoje ime, prosim,« me je prijazno vprašala, medtem ko se je še vedno sklanjala nad menojo.

»Francka Blagus sem,« sem ji brez odlašanja povedala.

»No, gospa Francka, ali veste, kje ste?« je prijazno dalje vrtala vame in ob tem rahljala vzglavnik pod mojo glavo.

Pogledala sem okoli sebe. Desno od mene je ležala mlajša ženska, zavita v bele rjuhe. Leva postelja je bila prazna; mlajši fant, oblečen v svetlosivo majico, je ravno po žimnici razgrnil belo rjuho. Nasmehnil se mi je, ko sta se najina pogleda srečala. Ob nasprotnem zidu je stala majhna mizica, polna loncev, posode in pribora. Levo od servirne mizice sem na zidu zagledala veliko okno. Lep razgled mi je za hip zaprl sapo; že dolgo nisem zrla v sončno nebo. Počasi sem premikala glavo po vidnem polju in v skrajnem desnem kotu okenske šipe sem zagledala znan cerkveni zvonik. Ko sem ob fasadi cerkve razločila še majhen del

gradbenega odra, sem bila prepričana, da vem, v katero cerkev strmim.

»Če skozi okno vidim cerkev Svetega Petra,« sem preudarno rekla neznanki, »potem sem v kliničnem centru. V bolniški sobi ležim, ni druge možnosti.«

»Če tako pravite, potem je vaša glava čista in na pravem mestu,« je veselo rekla in začela nekaj brkljati okoli postelje.

»Gospa Francka, bi kaj pojedli?« me je vprašala, ko se je zopet sklonila nadme.

»Mogoče bi res kaj malega zaužila,« sem pomislila. Lakote sicer nisem čutila, a vonj goveje juhe mi je prijetno dražil nosnice.

»Lahko dobim krožnik goveje juhe?« sem vprašala prijazno svetlolasko.

»Seveda, takoj vam postrežem,« je uslužno rekla in preko sobe odhitela k servirni mizici. Gledala sem jo, kako je z zajemalko napolnila skledico, pograbila prtiček in žlico in se urno vrnila k meni.

»No, sedaj bova jedli,« sem jo slišala reči, ko mi je k ustom nesla pol žlice juhe.

»Kaj me mislite hraniti kot otroka?« sem se začudila in obenem skušala z desno roko prijeti ponujeno žlico. Roki sem uspela premakniti, a ne tudi dvigniti, in brezmočni sta omahnili nazaj na žimnico. Napela sem vso voljo, toda telesa in nog sploh nisem mogla premakniti. Ob tem spoznanju mi je dušo prešinila huda slutnja, da mora biti nekaj zelo narobe, da sem tako slabotna in nemočna. Potem sem se megleno spomnila padca z visoke škarpe, razburjenih glasov, zavijanja sirene in zdravnice, ki

je z injekcijo prekinila mojo agonijo.

Prijazna svetlolaska je morala začutiti moj nenadni nemir. Za trenutek ji je senca skrbi padla na okrogli obraz, potem je blago rekla: »Zaenkrat ne bo šlo drugače, a ne skrbite, kmalu boste jedli sami.«

Njene besede so me malo pomirile. Zavedela sem se, da sem preživela hudo nesrečo in da moram sedaj jesti, da se okrepim. Svetlolaska me je potrpežljivo hranila in z velikim naporom sem uspela pogoltniti nekaj žlic okusne juhe, nato mi je glava trudno omahnila na blazino.

»Mirno počivajte,« so še zaznala ušesa, preden sem se pogreznila v temo.

Ko sem zopet odprla oči, je bila ista svetlolasa glava zopet nad menoj. »Ste kaj lepega sanjali?« me je vprašala, medtem ko je moj obraz in vrat umivala z mehko vlažno krpo.

Prijeten je bil dotik vlažne krpe in njenih mehkih rok, a prijazni svetlolaski sem morala povedati nekaj zelo neprijetnega o njenem možu. Zelo "žleht" in pokvarjen možakar je. Včeraj je grdo preklinjal in me nesramno žalil. Pa ni bil žaljiv samo do mene, tudi o drugih ženskah v sobi je grdo govoril. Svetlolaska se zdi prijazna ženska in moram jo opozoriti na moževo zlobnost in nemoralnost.

»Gospa, vi ste zelo prijazna oseba, a vaš mož je pravi hudič. Zelo slab človek je. Včeraj me je žalil in nesramno nadlegoval,« sem ji odkrito povedala.

Pričakovala sem njeno ostrejšo reakcijo, a me je presenetljivo mirno vprašala: »Moj mož vas je nadlegoval, pravite?«

»Da, zelo je bil neotesan, pa ne samo do mene. Gnjavil je tudi druge ženske, mlajše je celo otipaval,« sem ji povedala po resnici. Ni bilo razloga, da ji kaj prikrivam. Ne mešam se rada v tuje posle, a so zadeve, ki jih je treba jasno povedati.

Na vse grdobije, ki sem jih ji povedala o njenem možu, je le rekla: »Hvala, da ste mi to povedali. Doma se pogovorim z njim.«

Mlada je še in očitno močno pod moževim vplivom. Morala sem ji odločneje svetovati: »Trdo ga primite v roke. Tako se poročen moški ne sme obnašati do starejših žensk.«

»Prav imate. Nič ne skrbite, gospa. Jih bo slišal doma. Temeljito mu navijem ušesa. Zagotovo vas ne bo več nadlegoval.«

Zasmilila se mi je. Tako je prijazna in dobra, pa ima tako smolo z možem. Morala sem jo malo potolažiti: »Vi ste tako prijazni, zaslužili bi si boljšega moža. Zapustite tega zlobneža. Mladi in čedni ste, hitro boste našli drugega, ki bo dobrega srca in vam bo zvest.«

»No, saj tudi ta ni tako slab,« je negotovo odgovorila.

Sedaj ga bo še branila. Takšne smo ženske. Vemo, da nas možje varajo, a jih branimo in v sebi iščemo razloge za njihovo nezvestobo. Res mi je je bilo žal. Hudobec jo ima močno v oblasti in sama se ne bo uspela iztrgati iz njegovih krempljev. Morala sem še bolj pritisniti na njeno mehko dušo: »Sestra, odprite oči. Vaš mož je zelo slab človek. Pomagala vam bom zbežati od njega. Potem ko zapustim bolnico, vas odpeljem s seboj na Havaje. Tam boste varna pred njim.«

»Na Havaje bi me odpeljali. To se pa lepo sliši. Tja pa grem rada z vami,« je živahno rekla in me blago pobožala po čelu.

V njenem veselem glasu sem začutila, da sem ji vlila novo upanje. Ob tem spoznanju sem se malo pomirila, a ne popolnoma. Preveč je dobra in naivna in ravno sem jo hotela še enkrat opozoriti na moževo zlo nrav in nezvestobo, ko sem na vratih zagledala svojega sina Iveta. Zaskrbljeno se je oziral okoli sebe.

»Zagotovo ima slabo vest. Slišal jih bo, ker se je včeraj tako nesramno obnašal,« sem v hipu preusmerila gnev s svetlolaskinega moža na družinski problem, ki ga moram nujno rešiti.

6

V bližini bolnice nisem našel nobenega prostega parkirnega mesta. Nikoli ne parkiram zunaj označenih parkirnih con, a takrat sem parkiral na pločniku. Preveč se mi je mudilo k materi, da bi v nedogled po mestu iskal prosto parkirno mesto.

Na oddelku intenzivne nege na travmatološki kliniki sem se najprej zgasil v oddelčni pisarni. Sprejela me je mlajša zdravnica, prijaznega okroglega obraza. Kot pred dobrim tednom njena kolegica v CIT-u, mi je tudi ona ponudila neudoben stol pred svojo pisalno mizo.

Usedla se je nasproti mene in mirno rekla: »Gospod, operacija je uspela. Vaša mati je zunaj življenjske nevarnosti. Zlomljena rebra so s kovinskimi vložki sedaj privarjena na hrbtenico. Pljuča se dobro čistijo, a zaradi vstavljenih kovinskih ploščic niso več tako raztegljiva. S terapijo se bo mati naučila dihati s trebušno prepono in z dihanjem ne

bo težav.«

Tu sem ji vskočil v besedo: »Kako pa je z nogami. Ali bo lahko hodila?«

Malo je zastala, potem je obzirno rekla: »Ne, gospod. Žal mi je. Vaša mati ne bo več hodila.«

»Se s terapijo in z močno voljo stanje ne bi moglo popraviti?« sem dalje upal na pozitiven odgovor.

»Ne. Poškodbe hrbtenice so tako hude, da tu upanja zagotovo ni. Žal mi je,« je obzirno povedala in potem, ko je zajela sapo, nadaljevala, »vem, da to ni dobra tolažba, a mati vsaj ni tetraplegik, kar bi po takšnih poškodbah tudi bilo možno. Pozitivno je, da bo vaša mati po terapiji roke uporabljala brez omejitev, a negativna novica je, da odvajanja urina in blata ne bo nadzirala.«

»Kaj to pomeni, da ne bo nadzirala odvajanja urina in blata?« sem se začudil. Do takrat o tej možni težavi še nisem nič slišal.

»To pomeni, da bo obsojena na uriniranje v kateter in nošenje pleníc.«

Zadnja informacije me je pretresla celo bolj kot to, da mama ne bo več hodila. Mama je čista ženska in to težavo bo težje prenašala kot to, da ne bo hodila. Močno sem bil pretresen ob tem spoznanju, a sem se odločil, da dalje ne bom spraševal. Pustimo času čas. Mogoče pa se zdravniški motijo. Ne bi bilo prvič.

Vstal sem, a preden sem odšel, je prijazno rekla: »Gospod, naj vas ne skrbi materino obnašanje. Ne zaveda se, kaj govori.«

»Kako da se ne zaveda, kaj govori?« sem presenečen zastal v polkoraku.

»Ne skrbite, gospod,« me je hitro potolažila in razložila, da se v narkozi v možganih začasno zmedejo prenašalci informacij, ki se jim pravi nevrottransmiterji. To ni trajna poškodba in v nekaj dneh po narkozi se v možganih vzpostavijo normalni prenosi informacij in bolnik večinoma pozabi, kaj vse je v postoperacijskem stanju govoril. Svetovala mi je, naj se mirno pogovarjam z njo in naj jo celo spodbujam, da bo čim več govorila. Pogovor ji bo dobro del.

»Ne obremenjujte se s tem, kaj vse bo govorila,« je na koncu rekla z drobnim nasmeškom na čednem obrazu, »čez nekaj dni bo vse pozabila.«

Pred vrati bolniške sobe sem malo postal, da bi zbral misli in se pripravil na srečanje z materjo. Nisem ji smel pokazati, kako močno me je skrbelo zanjo in kakšne muke sem preživel zadnji teden, ko se je v komi borila s smrtjo.

V bolniški sobi so bile tri postelje in vse so bile polne. Okoli postelj in bolnikov se je drenjalo medicinsko osebje in njihovi obiskovalci. Presenetila me je vsa ta množica ljudi in nemir, ki je vladal v sobi. Na intenzivni negi travmatološke klinike bi človek pričakoval več miru. Ko sem se zaskrbljen približeval materini postelji, sem se spraševal, ali me bo sploh prepoznala. Ko sta se najina pogleda za hip srečala, sem takoj vedel, da točno ve, kdo je prišel na obisk.

»Dober dan, mama,« sem jo veselo pozdravil, ko sem se nervozen postavil ob posteljo, »kako si kaj?«

Brez pozdrava me je brezčutno vprašala: »Ive, zakaj

si prišel danes?»

»Kaj misliš s tem, zakaj sem prišel danes?« sem zmeden vprašal. Presenetil me je brezobziren ton njenega glasu. Nisem je še slišal tako govoriti. Materin obraz je bil nemiren, oči so ji begale po prostoru kot v kletko ujeti divji ptici. Njen izraz, pred nesrečo vedno miren in spokojen, je bil čisto spremenjen. Nekako zloben, lisičji pogled je imela v motnih očeh. Takšne je še nisem videl. Najverjetneje je to bila posledica dolgotrajne kome in zdravil, s katerimi so jo polnili. Še vedno je bila priklopljena na infuzijo, in kdo ve, kakšna vse zdravila in pomirjevala so se ji pretakala po žilah.

Ni mi odgovorila, le hladno me je vprašala: »Zakaj včeraj nisi vzel mojega listka?«

Presenečen sem uspel butasto vprašati: »Kakšnega listka nisem vzel?«

Užaljeno me je pogledala v oči, potem je karajoče zdrdrala nekaj težko razumljivih stavkov: »Listek, ki vam ga je po mojem nareku včeraj napisala moja stara znanka in sem ji naročila, naj ti ga preda. Pričakovala sem, da boš potem ostale obvestil o zapisanem. Močno si me razočaral, ker listka nisi hotel vzeti.«

»Mama, nič ne vem o kakšnem listku ali o tvoji stari znanki,« sem se branil, kot sem vedel in znal.

Nestrpno je pogledala po bolniški sobi, kot da bi preverjala, ali nama kdo prisluškuje, nato je močneje zavrta vame: »Zakaj mi lažeš?! Prijateljica mi je povedala, da si listek prebral, a si trdil, da ni moj, ker ni bil napisan z mojo pisavo.«

Težko sem sledil toku njenih misli. Materi se je oči-

tno bledlo od preživete kome in od zaužitih zdravil in pomirjeval. Spomnil sem se zdravničinih besed. Rekla je, da se bo mama čudno obnašala in zmedeno govorila. Prav je povedala, mama se očitno ni zavedala, kaj govori. V možganih so se ji zmešale realne informacije s sanjami in z moro, ki jo je preživljala v komi.

Nisem se počutil najbolje, ko sem jo gledal in poslušal v takšnem stanju, a čutil sem, da se z njo ne smem prepirati.

»Oprosti, mama, da tvojega listka nisem vzel,« sem se opravičil in spravljivo vprašal, »kaj naj bi na listku pisalo?«

Pogledala me je, kot da sem vprašal največjo neumnost tega sveta, in mi odrezavo rekla: »Da se umirite in da pojdite domov, ker danes za vas nimam časa.«

»Dobro, mama, razumem,« sem jo miril, »to je bilo včeraj. Danes imaš čas zame, ali pač ne?«

»Dobro, ker si že tu, lahko malo ostaneš, ampak povem ti, da ne grem s teboj domov. Odločila sem se, da bom ostala tu,« je trmasto rekla.

»Prav, mama, razumem, odločila si se ostati tukaj. Meni je prav, ne bom te silil domov. Vzemi si čas, in ko boš želela domov, mi boš to povedala,« sem jo miril, sedaj že popolnoma prepričan, da se ji blede od preživete nesreče in zaužitih zdravil. A pogovor jo je pomirjal in instinkt mi je narekoval, da nadaljujema temo v istem tonu. »Kdo je neznanka, po kateri si mi poslala listek?« sem jo obzirno vprašal.

»Ne vem, nisem prepričana, a se mi zdi, da se že dolgo pozna. Podobna je tisti stari gospe, ki me je pri štirinajstih v Baranji pripeljala do praga sestrine hiše. Tokrat je

vso noč bedela ob meni in me obvarovala, da nisem odšla v bleščečo stekleno hišo k človeškim sencam, ki so me s čudovitim petjem vabile v svojo družbo,« mi je zopet natresla nekaj novih šokantnih misli.

Njena pripoved me je presenetila, a obenem močno zainteresirala. »Sem te prav razumel? Človeške sence so te vabile v sijočo stekleno hišo?«

»Da, tako je. V stekleni hiši me je čakalo veliko novih prijateljev in z njimi bi mi bilo veliko lepše kot tu. Stala sem že na pragu te čudovite hiše in ravno, ko sem hotela vstopiti, je od nekod priletela ogromna skala in stekleno hišo s pojočimi sencami vred pokopala pod seboj. Potem ko je črna granitna skala padla na hišo, sem se vrnila sem,« je zmedeno povedala čudno zgodbo, za katero pa sem po kratkem razmisleku našel razlago. Tako blizu smrti je bila, da je mogoče videla v onostranstvo. Vedno sem verjel, da smrt ni dokončen konec, ampak le prehod duše iz tega sveta nazaj v večnost.

Dotaknila se me je njena izpoved. »Mama, lepo in prav je,« sem presunjen rekel, »da si se vrnila k nam.«

Potem sva bila nekaj dolgih sekund tiho, okupirana vsak s svojimi misli. Nato me je kot strela z jasnega zadela z nepričakovano zadolžitvijo: »Ive, na svojega mlajšega brata boš moral bolj paziti!«

Resnično sem bil presenečen z nenadno spremembo teme pogovora. »Zakaj bi moral paziti nanj?« sem jo obzirno vprašal, »Zlate je odrasel človek.«

Nestrpno me je pogledala. »Njegov starejši brat si,« je ukazovalno rekla, »moraš ga zaščititi pred nepremišljenimi dejanji!«

»Nič ne vem, da bi Zlate delal kaj napačnega,« sem premišljeno odgovoril. Niti slutil nisem, kaj ima za bregom.

»Ne laži, da ne veš za njegove ljubice,« me je obdolžila, »potuho mu daješ.«

»Mama, prepričan sem, da Zlate nima nobene ljubice,« sem stopil bratu v bran, »Zlate je enostavno prelen, da bi se zapletal z drugimi ženskami.«

»Za šlatanje ženskih riti ni bil nikoli prelen. Včeraj sem ga videla, kako je otipaval tisto veliko sestro,« je rekla in mi s prstom pokazala na mlajšo žensko širokih bokov.

»Mama, ne verjamem, da bi se Zlate dotaknil tiste ženske,« sem skušal ostati miren, čeprav sem ob misli, da bi Zlate pred mamo otipaval veliko rit tiste sestre, komaj zadrževal smeh.

»Seveda jo je otipaval,« je kljubovalno rekla.

»Dobro, mama, verjamem ti,« sem jo miril, a brez uspeha. Zdelo se je, da sem le dolil olje na ogenj.

»No, pa ni samo on kriv. Nastavljala se mu je. Sumim jo, da je poceni lovača,« se je vse bolj razburjala, »če poleg Darije, ki je zelo dobra ženska, potrebuje še ljubico, bi si lahko našel boljše.«

Ostal sem brez besed. Mrzlično sem razmišljal, kaj naj ji odgovorim, a me je prehitela s še bolj groteskno trditvijo: »Že zaradi punc bi se lahko zadržal.«

»Katerih punc?« mi je nehote zletelo z jezika.

»Njegovih punc!« je rekla in me karajoče pogledala, »Katarina in Tanja sta dobri punc in ne zaslužita si, da morata biti priči nesramnostim, ki jih v javnosti počne njun oče.«

Tu se je za hip ustavila, nato mi je zadala dokončen

udarec: »Ive, ti si isti. Vidva z Zlatom ne poznata nobenega sramu. Po kom le sta pobrala te nesramne gene?«

»Najbrž po *fotru*,« je jezik zopet prehitel že močno zmedene možgane.

»Ne, deda že ni bil tak, on...« tu ji je glas zastal. Bilo mi je žal zadnjih besed in sem jo skušal pomiriti: »Oprosti, mama, nič slabega nisem hotel reči. Fotr je bil dober mož in oče.« Kratko sem zastal, a ni rekla nič, pa sem nadaljeval v spravljivem tonu: »V kratkem se bom pogovoril z Zlatom in ustavil njegova ljubimkanja s tukajšnjim osebjem. Ti bo tako prav?«

Ob teh besedah sem se prvič po mamini nesreči v sebi kislo nasmehnil. »Res si ga bom na to temo ob priliki malo privoščil,« sem se škodoželjno namuznil sebi v brk.

Moj odgovor jo je malo pomiril, a še vedno je z lisičjim pogledom česala okolico. Z roko mi je pomahala, naj se sklonim bližje, nato me je tiho vprašala: »Ali si kje videl malega zelenega, ko si prihajal?«

»Kakšnega malega zelenega?« sem se zopet nehote začudil. Ravno sem pomislil, da je izstrelila vse naboje in da me ne more presenetiti z ničimer več.

»Tistega malega možica v zelenem pajacu, ki je tu včeraj končno naredil red,« mi je zarotniško povedala.

»Torej praviš, da se tu nekje skriva neki mali zeleni,« sem jo provokativno vprašal. Res me je zanimalo, kaj ima tokrat za bregom.

»Včeraj je bil tu velik trušč in prepir. Mali v zelenem pajacu je nekaj varil in visoki bradač ga je pri delu stalno priganjal. Nekaj časa sta se grdo prepirala, potem se je bradač spravil na medicinske sestre. Grozil jim je in jih psoval,

da so preplašene vreščale kot kure v kurniku, ko se vanj priplazi lisica. Kdo ve, kaj vse bi jim bil veliki bradač storil, če ne bi nenadoma mali v zelenem pajacu skočil vanj in ga z železnim okvirjem, ki ga je prej varil, večkrat dobro užgal po glavi.«

Nisem ji segal v besedo, a je nenadoma zastala, kot da je izgubila rdečo nit. Zgodbica me je resnično zanimala, pa sem jo podžigal, naj govori naprej: »Mama, mali v zelenem pajacu je torej z železnim okvirjem namlatil visokega bradača.«

»Tako je,« je živahno rekla, ker je zopet ujela misel, »najprej se je zdelo, kot da mali zeleni in bradač skupaj delata kraval, a ni bilo tako. Ko je bradač začel groziti ženskam, ga je mali zeleni dobro zboksals kot in ga utišal. Kasneje je bil v sobi do jutra mir.«

Nato je zastala, kot da se je spomnila nečesa pomembnega in mi zaskrbljeno rekla: »Ive, pazi se ga. Grozil je, da bo tudi tebe pošteno namlatil, ker si na hodniku glasno vpil in grdo govoril o zdravnikih.«

»Saj nisem bil preglasen in nikogar nisem psoval,« sem se nevede branil. Od kod le vleče te misli, sem bil čedalje bolj začuden.

»Ne laži mi!« se je glasno razburila in potem tiše dodala, »slišala sem te, kako si včeraj vpil in se prepiral z zdravniki. Tudi mali zeleni te je slišal in ne bo dobro, če te ujame.«

V njenem glasu sem začutil vse večjo skrb in sem jo skušal pomiriti: »Mama, priznam, včeraj sem bil res preglasen, a obljubim, da od danes mali zeleni od mene ne bo slišal več glasu.«

Napetost na obrazu ji je vidno popustila, ko je tiho rekla: »Tako bo prav. Mali zeleni sovraži objestne in preglasne ljudi.«

»Nič se ne boj, mama. Pazil bom, kaj govorim. Obljubim!« sem svečano rekel in jo nežno prijel za dlan.

Po mojih zadnjih besedah sem zaslutil olajšanje v njenih očeh. »Utrujena sem,« je šepnila in še tiho rekla, »pojdi zdaj, a me lahko zopet obiščeš, če boš hotel.« Ob tem ji je drobna solza spolzela po upadlih licih.

»Mama, ne skrbi, kmalu se zopet vidiva,« sem pretresen še uspel reči, potem sem hitro zapustil sobo, da ne bi videla solza v mojih očeh.

7

Na vetrobranskem steklu sem našel zalepljeno obvestilo redarstva. Avtomobila res nisem pustil na urejenem parkirišču, a tu, kjer je stal, ni oviral nikogar. Darilo redarstva v višini osemdeset evrov me niti ni presenetilo. V okolici urgence in kliničnega centra mestno redarstvo in njihov vrhovni šef gospod ljubljanski župan lahko vedno računajo na bogat ulov, zato so tu neutrudno na preži. Kaj bi se obremenjevali s stiskami ljudi in z razlogi, zakaj puščajo avtomobile zunaj urejenih parkirišč? Dandanašnji čas je pomembno le, da bo mestni proračun poln in da bo dovolj denarja za nekoristne projekte, ki jih bodo za dobro plačilo opravili najbližji županovi sorodniki in prijatelji.

Veliko gnojnice sem že dobil na glavo v zadnjih dneh in obvestilo redarstva je bilo po vseh preživetih šokih kot

česnja na torti.

Nikoli nisem namerno, izjema so vožnje pod vplivom alkohola v mladih letih, kršil cestnoprometnih predpisov, a sem imel res neverjetno smolo z organi javne varnosti. Ko sem z nervoznimi prsti z vetrobranskega stekla snemal zalepljeno obvestilo redarstva, sem se spomnil zares neverjetne izkušnje, ki se mi je primerila v začetku julija 1991.

Vsi svetovni mediji, brez izjeme, so takrat na dolgo in široko poročali, da tanki osovražene agresorske Jugovojске orjejo in rijejo po ljubi deželici, čeprav jaz v Ljubljani in okolici ves čas vojne nisem videl niti enega agresorskega vojaka, kaj šele tanka. Med desetdnevno osvobodilno vojno in še dolgo kasneje je bila prestolnica blokirana. Promet v vseh pomembnih križiščih je bil močno oviran s *španskimi jezdec*i, z betonskimi bloki, ovirami iz bodeče žice, s kamioni. Glavne vpadnice so nadzirali pripadniki slovenske policije in vojske. Nelogično je sicer, da je bila agresorska armada zabarikadirana v svojih vojašnicah, a to je bil očitno del vojaške strategije. Vojaška doktrina ter metode in načini bojevanja so kompleksna znanost, ki je navadni smrtniki ne razumemo.

Torej tiste noči, bilo je blizu polnoči, sem se s stranske ulice z osebnim avtom vključeval na prednostno cesto. Pot do doma, ki bi jo v normalnih razmerah prevozil v petnajstih minutah, sem tisto noč vozil že skoraj uro, pa sem bil šele na pol poti. S polžjo hitrostjo sem se premikal med ovirami, ko mi je dober meter od prednjega odbijača pred avto skočil uniformiran možakar s pištolo v roki. Istočasno je z leve strani pristopila druga uniformirana oseba in mi z močno baterijo posvetila v obraz.

»Kdo sta sedaj ta dva možakarja,« me je stisnilo v grlu, »sta naša ali agresorska vojaka ali le navadna cestna razbojnika, ki koristita turbulentne vojne razmere za cestne rope?« Možakar z baterijo v roki me je v lepi slovenščini opozoril, naj ugasnem motor in izstopim iz avta. Ko so se mi oči privadile na močno svetlobo, saj mi je možakar še vedno usmerjal baterijo v obraz, sem po uniformi ugotovil, da je naš policist, zaradi česar mi je odleglo. »V rokah naše policije in vojske sem varen in ne bo mi nič hudega,« sem se miril. Hitro bosta ugotovila, da sem navaden državljan in me spustila naprej. Vojni čas je in zahtevala bosta, da se čim prej umaknem z barikade.

Previdno sem odprl vrata in z izrazom velikega razumevanja na obrazu za njuno akcijo izstopil iz avta. Možakar pred menoj, ki je bil oblečen v uniformo sestava rezervne policije, je še vedno držal pištolo v roki. Deloval je zelo odločno, skoncentriran na vsak moj gib, željan prave akcije. Premeril sem ga od glave do pet in ocenil, da je na vsak moj nagli ali nepremišljeni gib, pripravljen tudi streljati.

Policist me je pozval, da se obrnem in se z razširjenima nogama naslonim na avto. Na telesu sem začutil njegove dlani, ko me je pretipaval od glave do pet.

»Prav je, da temeljito opravi svoje delo,« sem si prigovarjal, ko me je otipaval, »vojna je, in policist ne ve, kdo je diverzant, terorist ali samomorilski napadalec.«

Ko je ugotovil, da sem čist, kar je glasno povedal tudi svojemu tovarišu, je od mene zahteval dokumente. Brez ugovora sem mu predal vozniško dovoljenje in osebno izkaznico in bil odločen mirno ugoditi vsaki njegovi dodatni zahtevi. Zavedal sem se, da sta možakarja na bojnem polo-

žaju in da morata racijo temeljito opraviti.

»Vojna je, borita se, da bom jaz lahko živel v svobodni državi,« sem se miril, »njuno gorečnost je treba spoštovati.«

Policist je temeljito preveril moje dokumente in nato zahteval, da odprem prtljažnik avtomobila. Mirno sem ga ubogal, saj nisem imel česa skrivati. V avtu sem imel le staro potovalko in v njej polno preznojene športne opreme. Najprej je temeljito pregledal in obrnil vse, kar je našel v prtljažniku, nato je pazljivo pregledal še notranjost avtomobila. Dvignil in obrnil je prtljažnike, potipal pod sedeže, obrnil vse mogoče predalčke in pepelnike v avtu. Možakar je bil res temeljit. Sicer je vojni čas, a noč je treba nekako preživeti in čas hitreje mine, če se s čim zamotiš. Ja, vojni čas je bil, veliko prometa res ni bilo. Od kar sta ustavila mene, mimo ni pripeljal noben civilni avtomobil ne naše ali agresorjevo vojaško vozilo.

Po temeljito opravljeni raciji avtomobila se je očitno zadovoljen z opravljenim delom usedel na enega od naloženih betonskih blokov in začel pisati uradni zapisnik. Sedaj sem že počasi izgubljal potrpljenje.

»Vojna je, človek,« sem si misli, »kaj boš sedaj pisal zapisnik?«

Drugi borec za svobodo je z bojevitim ognjem v očeh še vedno držal pištolo v roki, zato sem se raje ugriznil v jezik in nisem spregovoril ničesar. Dolgo je pisal zapisnik in, ko ga je končno spisal, mi ga je ponudil v podpis. Bila je sicer lepa poletna noč, a svetloba je bila preslaba, da bi zapisano lahko prebral. Prosil sem ga, če lahko posveti z baterijo, da si zapisnik preberem, a me je zavrnil, da je vojna

in da po nepotrebnem sovražniku ne bo izdajal položaja. Zopet sem se raje ugriznil v jezik, kot da bi ga povprašal, zakaj je potem tako neusmiljeno svetil v moj obraz, ko me je ustavil. Bolje je biti tiho, sem si rekel, saj me lahko drugi, ki me je še vedno srepo gledal, celo ustreli. Vojna je in enostavno bosta opravičila svoje dejanje in našla razloge, zakaj sta morala uporabiti strelno orožje. Pozna ura, tanki žici, agresiven Neslovenec in, ko sem ju napadel, sta v samoo-
brambi uporabila strelno orožje. »Enostavno ko pasulj,« bi rekli naši bivši bratje Bosanci.

Mirno sem vzel zapisnik, ga še pred njim zmečkal in odvrigel pod avto. Videla sta, kaj sem naredil z njegovim uradnim zapisnikom, a sta ostala tiho, le rezervist je pištolo čvrsteje stisnil v pesti in cev nekoliko dvignil proti višini mojih kolen.

Hitro sem se usedel v avto in se počasi, mimo preostalih ovir, odpeljal v svobodo. Digitalna ura na kontrolni plošči je kazala skoraj pol enih. Cel postopek je trajal skoraj uro. Ja, vojni čas je bil in vsak otrok ve, da sovražnik nikoli ne spi, zato so morali biti borci na položajih silno previdni in temeljiti v preverjanju vseh sumljivcev, ki so se tako pozno prevažali po okupiranem mestu.

Na začetku jeseni istega leta, ko sem na dogodek že pozabil, me je presenetila priporočena pošta. Dolgo sem začuden obračal v roki dospelo pismo, preden sem ga odprl. Bil je poziv na zaslišanje k sodniku za prekrške zaradi odklonitve poskusa alkoholiziranosti in prevožene rdeče luči v križišču Drenikove in Vodovodne ulice, dne...

»Kako sem lahko prevozil rdečo luč, ko pa semaforji sploh niso delali?« sem se spraševal s peno na ustih, med-

tem ko so nervozni prsti nevede cefrali poziv. Preden sem uspel prebrati ostale navedbe o prekršku in datum razprave, je bil poziv raztrgan na tisoče koscev.

Ja, vojni čas je bil, a so vrli policisti imeli dovolj časa za pisanje prijav za banalne prometne prekrške zapoznelim voznikom, ki so se prebijali med številnimi cestnimi zaporami.

Razprave pri sodniku za prekrške se nisem udeležil. Zadeva je bila preveč plehka, da bi se zaradi nje pred komer koli zagovarjal, pa tudi datuma razprave nisem poznal, saj sem poziv raztrgal, še preden sem ga do konca prebral. V nekaj tednih sem prejel odločbo sodnika za prekrške o odvzemu vozniškega dovoljenja za dobo mesec dni in plačilo kazni v višini približno sto takratnih nemških mark.

Med branjem odločbe sem si dal duška. Vrlima policistoma in sodniku, ki se je pod pravniško skrupucalo podpisal, sem z izbranimi vulgarnostmi osrečil družine, starše, stare starše in še hišne ljubljence za nameček.

Po temeljitem premisleku se na izrečeno kazen nisem pritožil. Ko sem zadevo v miru pretehtal iz vseh zornih kotov, sem spoznal, da sta me policista pravzaprav zaščitila pred veliko hujšo izkušnjo. Če tisto uro ne bi bil v varnem okrilju naših miličnikov, bi lahko bil padel v roke sovražniku. Potem se zgodba najverjetneje ne bi končala le s plačilom globe za prevoženo rdečo luč.

Ob spoznanju, da sta mi hrabra borca najverjetneje rešila življenje, sem se pomiril. »Škoda dragocenega časa in živcev,« sem si pomirjen rekel, »naj bo plačana kazen moj skromni prispevek za blaginjo nove domovine.«

Vesel, da končno lahko storim koristno dejanje za

svojo novo domovino, sem plačal kazen in se mesec dni s kolesom vozil v službo.

»Tudi tokrat ne bom izgubljal živcev s pritožbami in podobnimi zavlačevalnimi manevri,« sem si premišljeno rekel, ko sem obvestilo redarstva vrtel v rokah, »takoj jutri plačam kazen in prihranim štirideset evrov.«

Razumem, da morajo gospod župan napolniti mestni proračun, a jim ni v ponos, da globijo obiskovalce bolnice. Vse dobro jim želim na poti v duhovni propad. Hlaskanje za denarjem te na koncu potisne v brezno, iz katerega ni povratka. Večina novodobnih bogatinov bo to preprosto resnico okusila prej ali slej.

Usode malih ljudi v tej državi ne zanimajo nikogar več. Devetdesetega, ko so na referendumu potrebovali naše glasove, so jim bila usta polna sladkobesednih parol in obljub. Sedaj mi je pogosto žal, da sem na referendumu dal svoj glas za samostojno državo. Na oblasti so ali bivši komunisti ali njihovi izdajalci ali potomci kolaboracionistov iz druge svetovne vojne.

Potomci belogardistov in domobrancev sedaj pišejo novo zgodovino, po kateri so se naša življenja začela leta 1991. Trdijo, da je komunizem večje zlo, kot sta bila fašizem in nacizem, in s tem opravičujejo svoje kolaborantstvo. Razumem in lahko sprejemem njihove razloge za boj proti komunizmu, a nikakor ne sodelovanja z okupatorjem. Če bi jim bil obstoj slovenskega naroda takrat edino načelo, bi se morali obenem boriti proti partizanom in proti okupa-

torju. Tako bi bilo prav in tako ravnanje bi spoštoval.

Nesporno zgodovinsko dejstvo je, da so belogardisti in domobranci delovali v okupatorjevem okrilju in te krivde se njihovi potomci, tudi s pisanjem svoje zgodovine o drugi svetovni vojni, ne bodo oprali.

Komunistov nikoli nisem maral, a še bolj zaničujem izdajalce. Pravilno jih je Dante v svoji Božanski komediji postavil ob Satanov bok na vrhu piramide zločincev. Bivši vidni predstavniki Titove mladine, perspektivni mladi partiji in njihovi lokalni šefi, ki so se množično udeleževali praznovanj v čast svojemu maršalu, mu vzdikali zvestobo do groba, danes najbolj udrihajo po komunizmu in satanizirajo delo in lik svojega nekdanjega vrhovnega ideologa. Izgovarjajo se, da so bili takrat premladi, da so bili zavedeni, da jih je partija s prevaro pritegnila v svoje vrste. Ne verjamem jim, tudi jaz sem bil mlad, tudi mene je mati partija vabila v svoje okrilje, pa sem jo vedno odločno zavrnil. Judeži in karieristi so, ki so v okvirju matere partije računali na visoke politične funkcije ali dobro plačane službe, za katere ne bodo potrebovali ne znanj ne delovnih izkušenj, ampak le partijsko knjižico.

Bili so in so ostali navadni ritolizci. Dokler je bil njihov maršal živ, so mu na vse pretege lezli v rit, ko ga je pobrala matilda, so ga izdali, podobno kot je Judež izdal božjega sina Jezusa.

Kakšna bo prihodnost komunistične drhali v samostojni državi, sem prvič slišal, ko sem malo pred referendumom peljal takratnega šefa in njegovega svetovalca na službeno pot v hrvaško Istro. Po uspešnem sestanku sta si privoščila bogato ribjo pojedino, ki sta jo zalila s tremi bu-

teljkami vrhunskega vina. Rib sem bil deležen, vina ne, ker sem bil zadolžen za ključke službenega mercedesa. Med vožnjo domov sta udobno zleknjena na zadnjih sedežih mercedesa, kot se za uspešne možakarje srednjih let spodobi, nekaj časa kvantala o babnicah in o novih avtomobilih, ki sta jih že vplačala, a sta se kmalu zapletla v zanimiv razgovor o prihodnosti nove države in o njunih osebnih perspektivah v tem projektu.

Rahlo okajen je šef vprašal svojega zvestega svetovalca: »Miro, kaj ti misliš, ali je za naju bolje, da se država osamosvoji ali da ostane v federaciji ali v nekakšni konfederaciji, kot se tudi omenja kot možnost?«

Kot iz topa je s pijanim glasom odgovoril zvesti svetovalec: »Stane, za naju bo veliko bolje v samostojni državi.«

Za hip se je nad besedami svojega večšega svetovalca zamislil lokalni veljak: »Dobro, Miro, praviš, da bo za naju v novi državi bolje, ampak še vedno ne razumem, zakaj.«

»Stane, kako, da ne razumeš. Zadeva je jasna kot beli dan,« je pijano modroval o vseh državotvornih zadevah temeljito informiran svetovalec.

»Daj, Miro, ne modruj,« je nestrpno vanj rinil šef, »po kmečko razloži, zakaj bo meni v samostojni državi bolje.«

»Enostavno, Stane, sedaj si tretjeligaški igrač, v novi državi pa boš prva liga,« je v športnem žargonu direktorju razložil vrli svetovalec.

Takrat ga nisem popolnoma razumel, a danes so mi njegove besede kristalno jasne.

Ne želim biti krivičen in vseh bivših komunistov in njihovih prisklednikov metati v isti koš. Čudna pota kroji

usoda in lahko, da so med njimi tudi resnični skesanci. A če ti mislijo pošteno, potem naj zažgejo diplome in doktorate, ki so jih dobili na enoumnih univerzah od svojih komunističnih mentorjev in mecenov. Naj vrnejo ugodne kredite in sindikalna stanovanja, ki so jih potem po Jazbinškovem zakonu poceni sprivatizirali, in naj začnejo od ničle. Tako kot sta od ničle po očetovi izključitvi iz komunistične partije začela moja starša, ko sta se štiriinpetdesetega preselila v Slovenijo. Nič nista imela, le majhen lonček, nekaj žlic in mene v naročju.

A dvomim, da je izdajalska mati rodila takega junaka. Šele ko bo kateri od bivših komunistov ali potomcev kolaboracionistov to storil, bom verjel v njihovo spreobrnitev. Do takrat pa so zame le izdajalci, karieristi in ritalizci.

8

Domov sem se vrnil kisle volje. Vse, kar se mi je dogajalo zadnje dni, je bilo hudičevo delo. Obvestilo redarstva je le še prililo olje na ogenj in zanetilo neobvladljiv gozdni požar. Vso pot do doma sem preklinjal, da se je kadilo. Kakšne vse vulgarnosti sem sklepal skupaj! Še dobro, da sem bil v avtu sam in se mi za izrečena prostastva kasneje ni bilo treba nikomur opravičevati.

Najraje bi bil takoj legel spat, a tako zgodaj zagotovo ne bi zaspal. Vrtel sem se po hiši kot cucek brez glave, potem sem se nenadoma spomnil, da že od prejšnjega tedna nisem preveril privatne elektronske pošte. Zadovoljen, da sem si našel delo, čeprav sila nekoristno, sem se usedel pred

računalnik in odprl poštni predal. Med številnimi oglasi turističnih agencij in kvaziklinik za počitniške pakete, kombinirane z operativnim podaljšanjem penisa, mnogimi ponudbami za nakup viagre ali podobnih pripravkov za povečanje čvrstosti in vzdržljivost moškega spolnega uda, sem odkril Lorisovo sporočilo. To je tisti Loris, ki mi je leto prej ponujal zanimivo službo, a se od takrat ni javil. Preveril sem datum in presenečen ugotovil, da je bilo sporočilo poslano v ponedeljek, štirinajstega maja ob sedmih zvečer, torej dan po materini nesreči.

Veliko se je spremenilo od najinega srečanja in ponujeno službo sem že zdavnaj odpisal kot resno opcijo. Za trenutek me je zamikalo, da njegovega sporočila ne preberem in da ga enostavno zbrišem.

»Daj, nič ne stane, če prebereš, kaj je napisal,« sem si rekel po krajšem premisleku, »nikoli ni odveč vedeti, kaj konkurenca naklepa.«

Odprl sem sporočilo. Loris je v korektni angleščini zapisal:

Dragi Ivan,

upam, da si zdrav in dinamičen v poslu, kot si bil, ko sva se nazadnje srečala. Tudi posli tvoje firme, upam, da so se razvijali uspešno v zadnjem obdobju.

Opravičujem se za daljši molk, a dokler projekta lastniki grupacije niso potrdili, te z zadevo nisem želel obremenjevati. Analiza trga in poslovni načrt, ki si ga pripravil, je bila dobra osnova za našo odločitev in danes me veseli, da te sedaj lahko uradno povabim v našo sredino. Tvoje kompetence in izkušnje bodo odločilnega pomena za uspeh v našem podjetju in resnično si želim, da boš kmalu del našega uspešnega tima.

Prosim, sporoči termin in kraj sestanka, da se dogovorimo o finančnih in drugih pogojih za tvojo zaposlitev.

Upam, da si še vedno zainteresiran za sodelovanje in te v pričakovanju hitrega odgovora prisrčno pozdravljam, iskreno, tvoj Loris

Globoko sem zajel sapo, ko sem sporočilo pazljivo prebral do konca. Ponujena služba me je še vedno zanimala, a kako naj sedaj, ko sem z živci popolnoma na psu, začnem delo pri tako obsežnem projektu. Nov delodajalec bo upravičeno pričakoval stoodstotno zavzetost in uspeh. Dvomil sem, da bom kos temu izzivu. Bil sem psihično izžet, poln dvomov, kako v življenju naprej, in popolnoma brez potrebne samozavesti za začetek nove poslovne kariere.

»Pozabi na novo službo,« sem si dopovedoval, »če se materi ne bi primerila nesreča, potem bi to bila druga zgodba.«

V odgovor sem hitro sklepal zmedeno in sila neposlovno skrpucalo. Med običajnimi vljudnostnimi publicami sem zapisal, da so z odločitvijo predolgo čakali. Natvezil sem zgodbico, da sem medtem v sedanji službi že začel nove posle in ne morem hitro zamenjati službe, kot bi jo bil lahko takrat, ko mi je posel ponudil prvič.

A preden sem napisan negativni odgovor odposlal, mi je neznana sila ustavila prst v zraku in notranji glas mi je odločno ukazal: »Ivan, razmisli malo! Kam se ti tako mudi? Če si je Loris vzel sedem mesecev časa za odgovor, potem si ti za svojega moraš vzeti vsaj sedem minut.«

Res, čemu prehitre reakcije. Pri dvainpetdesetih ne dobiš vsak dan ponudbe za tako dobro plačano delo. V

takih primerih je koristno dobro zajeti zrak, pogledati na zadevo z različnih vidikov in se potem odločiti. Ko sem bil mlad tega nisem bil sposoben, a so leta, hvala bogu, prinesla izkušnje in tudi nekaj malega modrosti.

Ugasnil sem računalnik in odšel na sprehod. Med hitro hojo sem si ohladil vročo glavo in o zadevi temeljito razmislil.

»Mogoče je to zadnja priložnost za začetek nove poslovne poti, zakaj bi jo zavrgel brez boja,« sem se odločil, ko sem se zopet usedel za računalnik. Lorisu sem v angleščini napisal:

Dragi Loris,

hvala za tvoje prijazno pismo.

Še vedno si želim postati del vašega tima, a se je v zadnjem tednu moje življenje obrnilo na glavo. Prejšnji teden je mama doživela hudo nesrečo in ravno danes se je po težki operaciji prebudila iz kome.

Težke čase preživljam in takoj bi težko začel novo delo. Vem, da gre življenje dalje in da bom moral vsaj še deset let odgovorno delati, a trenutno se težko odločam o tako pomembnih korakih. Ne bi bilo ne človeško ne profesionalno korektno, da se vam pridružim, potem pa zaradi skrbi za mamino naloge ne opravi stoddodno, kot to vi upravičeno pričakujete.

Sem pa se pripravljen dalje dogovarjati o zaposlitvi v vašem podjetju, takoj ko bom vedel več o materinem zdravstvenem stanju in o poteku terapije. Seveda je odločitev vaša, ali ste pripravljeni toliko počakati.

Veselim se tvojega hitrega odgovora in ti želim vse dobro, z iskrenimi pozdravi, Ivan

Z napisanim odgovorom sem bil tokrat zadovoljen. Lorisu sem dovolj jasno povedal, da me služba še zanima, a da mi je sedaj mama prva in edina skrb. Moja situacija jim mora biti popolnoma jasna. Če me kljub mojim obveznostim do mame povabijo, da se jim pridružim, potem ne bom imel slabe vesti, če bom med službenimi obveznostmi moral poskrbeti tudi za mamo. Natočil sem jim čistega vina, oni pa se bodo odločili, ali ga popijemo skupaj ali ne.

Pomirjen, da sem jim moje stanje korektno opisal, sem sporočilo še isti večer odposlal.

Loris je odgovoril že naslednji dan. Njegovo pismo je bilo polno razumevanja za družinsko tragedijo, ki jo preživljamo.

Zapisal je, da se jim sicer mudi, a razumejo, da so nastopile posebne okoliščine. Strinjal se je in mi tudi svetoval, naj sedaj najprej poskrbim za mater. Na moj končni odgovor bodo počakali vsaj do konca junija, ko se ponovno oglasijo. Mama bo do takrat že toliko okrevala, da se bom lahko mirne glave odločal, kako v življenju naprej.

Pismo je končal z željo, da bi se vse skupaj dobro izteklo; mama naj hitro okreva in jaz naj se priključim njegovemu timu.

Njegova prizadevanja, da me zaposli, so se nekaj mesecev kasneje uresničila. Včasih pomislim, da je prav mamina nesreča sprožila tok dogodkov, ki so me nehote prisilili v menjavo službe. Samo Bog ve, ali je kaj resnice v tem, a gotovo je, da si sedaj za mamo lahko vzamem veliko

več časa, kot bi si ga lahko v prejšnji službi.

9

Z malo slabe vesti sem po treh dneh zopet vstopil v njeno bolniško sobo. Meta in Zlate sta bila pri mami vsak dan. Lahko njima; Meta je delala le nadstropje nižje in je mamo obiskovala kar med službo, Zlate se je od svoje pisarne do bolnice sprehodil največ v petnajstih minutah. Lokacija moje pisarne in naše delovne obveznosti so bile neprimerljive; pa na službene poti sem moral pogosto, za razliko od njiju, ki svoji riti ves delovni vek nista premaknila z istega naslova. Po zadnjem obvestilu redarstva, globo sem plačal takoj naslednje jutro, sem imel še dodaten problem. V okolici kliničnega centra je bilo iskanje prostega parkirnega mesta vedno Sizifovo delo, a boljše dodatna izguba časa kot polnjenje mestnega proračuna.

Mama je mirno spala, ko sem vstopil v njeno bolniško sobo. Še vedno je bila pripeta na infuzijo in tudi cevka za dovod kisika je bila še vedno v nosnici.

Tiho sem stal ob postelji in zrl v njen upadli obraz, ki pa ni bil več tako mrtvaško bled. Videlo se je, da je v njej več življenja kot pred dnevi, ko so jo prebudili iz kome.

Ležala je na desnem boku. Med spanjem ji je rjuha zlezla z leve goleni. Brazgotina, ki ji je ostala od mladostne gangrene, je bila na dnevni svetlobi dobro vidna. Dolgo je že tega, kar sem brazgotino videl prvič. Poskusil sem se spomniti, ali je to bilo v tretjem ali četrtem razredu, ko sem se ji med otroško igro plazil med nogama, medtem ko je ona

nekaj brkljala okoli štedilnika, da sem brazgotino na njeni levi nogi prvič zagledal.

»Kam si se tako močno udarila,« sem bil radoveden in obenem z drobnimi prsti nežno pobožal poškodovano kožo, »to pa je moralo močno boleti?«

»Da, bolelo je, a se je noga lepo zacelila. Sedaj ni več videti tako grdo, kot je v resnici bilo,« je rekla in ob tem ji je debela solza spolzela po licu.

Njene solze so me vedno ganile. »Zakaj jočeš, ali te še boli?« sem jo presunjen vprašal.

»Ne skrbi, že dolgo ne boli več,« me je potolažila z veselim glasom.

»Zakaj potem jočeš?« sem se začudil. Kot otrok sem jok povezoval le z bolečino in nisem razumel, da ljudje lahko jokamo tudi zaradi čustev.

»Ko se spomnim dobrih ljudi, ki so mi nogo rešili, se mi vedno zasolziyo oči,« je ganjeno povedala.

Močno me je zanimalo, kdo so bili dobri ljudje, ki so ji pozdravili rano. »Daj povej, kaj se je zgodilo,« sem nestrpen rinil vanjo.

Potem je zanimivo, tako kot je zanimivo pripovedovala pravljice, povedala razburljivo zgodbo o rani na nogi v času vojne, ki je povzročila gangreno. Pripoved je končala z molitvijo za plemenite ljudi, ki so ji med okupacijo v hudi stiski velikodušno pomagali in rešili nogo.

Ko smo kasneje, mislim da je bilo v šestem razredu, pisali šolsko nalogo na temo, kakšne vse hudobije so okupatorji zganjali nad nemočnim življem med drugo svetovno vojno, sem v spisu napisal mamino zgodbo. V Medžimurju okupator ni počel nobenih hudobij, sem zapisal v

uvodu in v nadaljevanju opisal, kako sta dobra madžarska učiteljica in nemški oficir moji mami rešila nogo. Na koncu sem napisal, da so nemški vojaki pekli dober kruh, s katerim so pogosto nahranili lačne otroke. Tudi tega si nisem izmislil. Nekoč, ko mami kruh ni dobro uspel, je nergala, da so nemški vojaki pekli boljšega in da so ga pogosto delili otrokom.

Profesorici slovenščine moj spis ni bil nič kaj po volji. V branje ga je dala ravnatelju in mama je morala v šolo na zagovor. Ravnatelj, za katerega sem danes prepričan, da je bil komunistični izmeček, ji je zabičal, da je treba o okupatorjih in o narodnoosvobodilni vojni širiti pravo resnico, ne pa laži o dobroti okupatorske sodrge.

Od takrat bi bil lahko za šolsko nalogo napisal cel roman, kot je Hemingwayev Starec in morje, na primer, pa bi pri prfoksi za slovenščino dobil največ oceno minus tri. Kurc jo gleda babnico zmešano. Kot otrok sem se žrl, ker mi je ocena dobro iz slovenščine pokvarila odlično spričevalo. Danes mi za to dol visi. Odlično ali prav dobro osnovnošolsko spričevalo, komu danes mar za to, a tisti spis bi ponovno napisal tako, kot sem ga takrat. Čeprav okupatorja sta bila madžarska učiteljica in nemški zdravnik dobra človeka in materina dobrotnika; ta resnica naj ostane zapisana za vedno.

Iz globoke zasanjanosti me je predramil nenaden sunek mamine noge. »Ali je to krč ali pa so se noge prebudile?« sem se presenečen spraševal, ko sem gledal, kako

ji na žimnici poskakuje noga in se premikajo nožni prsti. Ko sem prihajal, sem na hodniku pred bolniško sobo videl dežurnega zdravnika in takoj sem stekel ponj.

»Gospod zdravnik, mama premika nogo. Pridite, prosim,« sem ga razburjen prestregel na hodniku. Nejeverno me je pogledal, a je vseeno stopil z menoj k mamini postelji. Mama se je medtem prebudila in je mirno ležala na postelji. Pred minuto močno aktivna noga je sedaj mirovala.

Zdravnik je brez besed z majhno kovinsko paličico, ki jo je potegnil iz žepa, požgečkal mamine podplate. Tudi trznila ni.

»Samo krč je bil,« je rekel in naju pustil sama.

»Dober dan, Ive,« me je prijazno pozdravila, ko sva ostala sama, »kako si?«

»Dobro sem, mama, in kako si ti?« sem presenečen odgovoril. Njen glas, a tudi izraz na obrazu, sta me prese-netila. Očitno so se, odkar sva nazadnje govorila, prenašal-ci informacij v možganih uskladili. Zopet je bila kot pred nesrečo, blaga in mirna. Njena duša, ki je že bila na poti v večnost, se je vrnila v njeno telo.

»Dobro sem, glede na okoliščine,« je tiho rekla in se kislo nasmehnila.

Nisem vedel, kaj naj rečem, kaj lahko vprašam, da je ne prizadenem. »Me veseli, da si dobro,« sem končno zmeden izdaval.

»Ni druge, kot da se sprijaznim s tem, kar se je zgo-dilo,« je filozofsko rekla in se mi pri tem s toplimi očmi zagledala v izmučen obraz, »in ti se tudi sprijazni s tem.«

Zadnje dni sem slabo spal in moj obraz ni bil v naj-lepši formi, kar je kot skrbna mati takoj opazila. Vsa je bila

polomljena, a jo je skrbelo zame. Težek kamen se mi je usedel na srce, ko sem se tega zavedel.

Preden bi opazila senco skrbi na mojem obrazu, sem hitro zamenjal temo: »Kaj pravijo zdravniki?«

»Nič ne povedo. Pridejo dvakrat na dan, me od daleč pogledajo in odidejo dalje,« je tiho rekla, kot bi se bala, da jo kdo od osebja ne bi slišal, da se pritožuje o delu zdravnikov.

Za hip sem pomislil, da bi ji povedal, kaj so zdravniki povedali meni, a sem se zadnji hip premislil. »Če nič ne govorijo, potem je to znak, da je vse tako, kot mora biti,« sem jo skušal butasto pomiriti.

»Ne vem, če je res vse v redu,« je tiho rekla, »nog ne čutim.«

»Nog ne čutiš?« sem igral začudenje, da bi si vzel čas za premislek, ali naj ji povem, kaj pravijo zdravniki. Odločil sem se, da bom o tem molčal. »Si povedala zdravnikom, da ne čutiš nog?« sem jo vprašal, da bi izvedel, kaj so ji o tem že povedali drugi.

»Saj to vedo, a nič ne povedo, koliko časa bo to trajalo,« je previdno rekla, kot bi se bala razgovora o tem.

Uspel sem se ugrizniti v jezik, preden sem zinil kaj neprimernege. Zdravnik ali psiholog ji bosta povedala resnico na primeren način. Pomislil sem, kako bi jaz sprejel resnico, da ne bom več svobodno tekal po gmajnah ali se sproščeno, z rokama v žepu, sprehajal po mestnih ulicah. Ob teh črnih mislih me je oblil mrtvaški znoj. Kot bi začutila mojo duševno stisko, je tokrat ona zamenjala temo.

»Imam pa dobro sestro, lepo skrbi zame,« je živahno rekla, »hrani me, umiva in vozi na preiskave. Dve drugi

sestri pa me večkrat dnevno posedeta na stol in mi masirata nogi.«

»Na kakšen stol te posedeta?« sem jo z zanimanjem vprašal. Razveselila me je vest, da so terapevti že začeli z razgibavanjem zaležanih udov.

»Poseben stol pritrdita na posteljni okvir in me posedeta vanj. Včeraj sem sede vzdržala le pet minut. Danes mi ni bilo več tako slabo in sem vzdržala dalj.«

»Potrudi se, sodeluj v terapiji, kolikor moreš, da boš čim prej na nogah,« sem hrabil njo in obenem tudi sebe. Nič na svetu si nisem želel bolj kot to, da bi mama shodila.

»Saj veš, da se bom potrudila po najboljših močeh. Čim prej bi rada odšla od tu,« je hrepeneče rekla, a senca strahu, ki sem jo zaznal na njenem obrazu, je kazala, da se dobro zaveda svojega težkega stanja.

Začutil sem, da je trenutek za novo spremembo teme: »Kakšna je hrana? Ali kaj ješ?«

»Hrana ni dobra. Sama si doma najbolje skuham,« je bila kritična, »a jesti moram.«

»Tako je prav, mama. Moraš jesti, da se okrepiš,« sem jo želel spodbuditi, »le tako boš hitro spet doma.«

»Ne skrbi,« je zopet ona mirila mene, »prvi dan sem pojedla le nekaj žlic juhe, a vsak dan se počutim bolje in lahko več pojem.«

»Ali ti lahko kaj prinesem iz trgovine ali od doma?« sem ponudil. Končno sem našel temo, o kateri sem lahko govoril brez strahu, da je nepremišljeno s čim ne prizadenem.

»Kaj se boš mučil. Nič ne potrebujem,« je bila skromna kot vedno. Nikoli ni ničesar prosila.

»Kaj bi se mučil? V trgovino skočim in ti prinesem,

kar koli si poželiš,« sem silil vanjo.

»Nič ne rabim, povej raje, ali si bil kaj v mojem stanovanju. Veliko hrane je ostalo v hladilniku, koš za smeti bi bilo treba izprazniti...«

Ko sem ji povedal, da sva z Zlatom že prvi dan po nesreči poskrbela za vse potrebno in da sedaj snaha Darija redno zrači stanovanje in zaliva rože, se je pomirila.

Potem sva se še dobro uro pogovarjala o vsem mogočem. Novice, da sem medtem, ko je bila v komi, dobil ponudbo velike italijanske korporacije za novo službo, ni dobro sprejela. Kot skrbna mati mi je hitro natresla nekaj nasvetov v smislu pregovora: »Bolje vrabec v roki, kot golob na strehi.« Miril sem jo, da bom o ponudbi dobro razmislil in jo sprejel le, če bo novi delodajalec pripravljen z menoj podpisati individualno pogodbo o zaposlitvi, drugače ne. To jo je malo pomirilo, a je bila še vedno zelo nezaupljiva, ker so po njenem Italijani nezanesljivi plačniki.

Želel sem jo spraviti v dobro voljo in sem ji na dolgo in široko razložil zadnji primer reševanja nebuluzne reklamacije duševno motene osebe, ki mogoče leži v eni od sosednjih bolniških sob. Ko sem končal, ji je za hip zaigral nasmešek na suhih ustnicah, a me je vseeno karajoče pogledala in rekla: »Ive, o Bogu bi moral lepše govoriti.«

Mogoče bi bilo bolje, da bi jezik ostal čvrsto za zobmi, a tokrat ga nisem mogel zadržati na vajetih. »Veš mama, naš Bog je silno nepravičen patron. Barabe in grešniki se pod njegovim okriljem mirno sprehajajo po svetu, tebe, ki pa si vse življenje živela po njegovih zapovedih, je nemočno potisnil v prepad.«

Med obiskom sem imel vprašanje o dogodkih na

usodno nedeljo stalno v mislih, a mi beseda ni hotela z jezika. Nisem si upal odpirati še svežih ran, a misel, da je za njeno nesrečo nekdo kriv, mi vseskozi ni dala miru. Za mamino nesrečo nisem smel neposredno obtožiti nekoga od smrtnikov, ki so bili v času nesreče ob njej, in v hipu sem nerazumno našel v Bogu dežurnega krivca.

Nekaj dolgih sekund me je nemo gledala v oči, potem je tiho rekla: »Ive, ne muči se z mojo nesrečo. Padec mi je bil usojen. Moja žrtev je rešila hude nesreče nekoga od vas. V tej veri najdi svoj mir.«

Po teh preroških besedah sem ostal brez teksta. Kako le bi ji smel oporekati? Nekoč sem nekoga slišal reči: »Kjer je vera, je upanje, in kjer je upanje, je tudi pot.«

Mama v Boga verjame, v veri je našla razlog za nesrečo in iz vere bo črpala moč za boj s hudimi posledicami. Ob tem spoznanju sem začutil nerazložljivo olajšanje. Potisnil sem čustva in se poslovil z obljubo, da se kmalu zopet oglasim. Ko sem bil pri vratih, sem se še enkrat ozrl preko rame in se ji na kratko zagledal v oči. Navzven je bila mirna in spokojna, a čutil sem, da ji srce trgajo bolečina, strah in obup zaradi nesreče, ki jo je doletela.

Ženska močnega duha je in vse bo tiho pretrpela, da bi nas slabiče obvarovala skrbi. Kaj bi dal, da bi imel njeno potrpežljivost, dobroto in neuklonljivost!

Med delavniki v bolnico nisem hodil prav pogosto, a ob sobotah in nedeljah sem mamo redno obiskoval. Na

travmatološki kliniki so bili obiski dovoljeni do šeste ure zvečer in le enkrat ali dvakrat tedensko sem uspel svoje službene obveznosti uskladiti z urnikom obiskov. Meta in Zlate sta bila pri materi vsak dan in še kup sorodnikov in prijateljic jo je dnevno obiskalo. Nikoli ji ni bilo dolgčas, nasprotno, večkrat mi je potožila, da je obiskovalcev preveč in da jo obiski utrudijo.

Presenetilo me je, da pozna tako veliko ljudi in ima toliko prijateljic. Če me spomin ne vara, se je v bloku družila le z dvema sosedama, Medžimurko Nado in Bosanko Begzado. Ampak nikoli niso šle skupaj ven, le čvek ob kavi so si občasno privoščile pri kateri od njih v kuhinji.

Dokler je bil oče živ, res ni imela veliko družbe. Nekaj mesecev po očetovi smrti je bilo z mamo hudo, a si je po selitvi v novo stanovanje, proti pričakovanju, hitro opomogla in se dobro znašla. Mama je komunikativna in prilagodljiva oseba in hitro je spoznala veliko novih ljudi, s katerimi se je rada družila. Kmalu se je včlanila v prostovoljno gasilsko društvo in tam bila zelo aktivna gasilka, veteranka. Redno se je udeleževala gasilskih vaj, tekmovanj in izletov.

Življenje vdove si je res dobro organizirala. Poleg skromne pokojnine je bila sposobna celo kaj malega zaslužiti. Med poletnimi dopusti je s prijateljico Angelco pomagala v kuhinji počitniškega kampa v Istri in med letom gospodinjala pri dobrih ljudeh. Bila je predana in skrbna varuška Marka in Veronike, kar sta njuna starša Polona in Igor zelo cenila. Zanje je bila dobra teta in šteli so jo za polnopravnega člana svoje družine.

Do usodnega trinajstega maja je živela svobodno in

lepo življenje. Od srca sem ji ga privoščil in močno me je potrla, ko ga je izgubila.

Dobra dva tedna po operaciji so jo iz intenzivnega oddelka prestavili v bolnišnični oddelek travmatološke klinike. Tu je bilo v sobah pet postelj in v času obiskov je bila bolniška soba za moj okus prepolna obiskovalcev.

Strogo sem se držal pravila, da sem ob mamini postelji stal sam. Če je dobila obisk, sem se hitro poslovil, da sem mesto ob postelji prepustil novemu obiskovalcu.

Moje početje jo je motilo, dokler ji nisem razložil, kaj je vzrok za to: »Mama, če se nas več drenja okoli tebe, te preveč utrujamo in obenem po nepotrebnem vznemirjamo druge bolnike v sobi.«

Vedno sem se skušal postaviti v kožo njenih sotrpinov. Kako bi se počutil, če bi ves polomljen ležal v postelji, ob meni pa bi se drenjal trop neznanih ljudi? Kot se poznam, bi zblaznel od hudega, zato sem se v bolniški sobi obnašal skrajno uvidevno do drugih bolnikov.

A so ljudje, ki ne premorejo sočustvovanja s trpljenjem soljudi, in zgodilo se je, da je bilo v bolniški sobi istočasno za cel avtobus obiskovalcev. Posebej ob postelji mlade ženske, po govoru sem sklepal, da je po rodu iz ene naših bivših bratskih republik, se je vedno trlo ljudi.

Zadnjo soboto v juniju je bila bolniška soba zopet polna sosedinih obiskovalcev. Kot v gledališču so se posedli okoli sorodničine postelje, se med seboj glasno pogovarjali in se sploh obnašali, kot da so na recitalu guslarske glasbe.

Mama je vsa prepotena ležala v postelji. Nič ni rekla, ni se pritoževala, a sem brez besed začutil njeno stisko. Tisti dan sem bil zelo na tankem z živci. Zatohel zrak, poln bo-

gatega vonja po zdravilih, urinu in dreku, izboljššan s par-
fumom prisotnih dam in s smradom prepotenih guslarskih
nogavic, je že tako slabo razpoloženje v hipu dvignil na toč-
ko eksplozivnosti. Bil sem na tem, da brez opozorila zač-
nem deliti brce in udarce levo in desno. Oskrba morebitnih
poškodovanih je bila pri roki. Ampak da bi pred maminimi
očmi začel pretep v bolniški sobi, bi še za moje mornarske
dni bilo preveč. Nervozen sem se nekaj časa prestopal ob
postelji, nato me je preblisnila prava ideja. »Mama, ven te
odpeljem,« sem odločno rekel, in kadar sem tak, je ni sile,
ki bi me zadržala.

»Kako me boš peljal ven?« je presenečena vprašala.

»Enostavno, kar s posteljo te potegnem na hodnik.
Na preglede po bolnici te tudi vozijo kar v postelji, ali ne,«
sem bil odločen, da mamu na vsak način spravim iz tega
zatohlelega in preglasnega prostora.

»Ne smem iz sobe,« je nervozno rekla, »prijateljica
Ana pride na obisk. Prestrašila se bo, če me ne najde v sobi.«

»Katera Ana?« sem zadirčno vprašal. Vse tanjši sem
bil na živcih in tudi do mame nisem bil več prav spoštljiv.

»Ahlinova Ana, moja dobra prijateljica. Jutri odpo-
tuje na dopust in obljubila je, da me danes še obišče.

»Na tvoji omarici ji pustiva listek, da sva šla na spre-
hod in da naj naju počaka,« sem jo butasto miril, medtem
ko sem preučeval možne poti za vožnjo postelje iz sobe.

»Ne morem ji kar tako pustiti listka,« se je odločno
uprla.

»Seveda ji lahko!« mi je zletelo iz nervoznih ust, »če
si ga meni uspela poslati iz onostranstva, potem to ne bo
problem.«

Nič ni odgovorila, le nejeverno je zrla vame. Hudo mi je bilo, ker mi je jezik prehitel možgane. Nobene potrebe ni bilo za odpiranje svežih ran. V duševni stiski sem vse bolj nervozno brkljal okoli postelje in jo skušal na silo premakniti. Prisotni guslarji in njihove boljše polovice so z zanimanjem opazovali, kaj se ob mamini postelji dogaja, a nič ni kazalo, da razumejo, da so oni vzrok moje zagate.

Mama me je zmedeno gledala, a ni rekla nič, le nevede se je močneje oprijela posteljnega okvirja.

Potem se je za mojim hrbtom od nekod pojavila mlajša medicinska sestra. »Gospod, ste sin gospe Francke?« me je obzirno vprašala.

»Da, ali je kaj narobe,« sem nestrpen odgovoril. Pogled na materin izmučeni obraz me je delal blaznega.

»Ne, nič ni narobe. Vidim, da želite premakniti posteljo,« je pomirljivo rekla, kot da je slutila, da sem na robu z živci, »je s posteljo kaj narobe?«

»S posteljo ni nič narobe. Mamu moram čim prej spraviti iz sobe,« sem zadirčno rekel in v prisotno guslarsko publiko usmeril morilski pogled.

Začutila je moj bes, a me ni upala pogledati v oči, ko je sočutno rekla: »Gospod, danes je tu velika gneča, a kaj moremo, tak je režim obiskov.«

»Seveda, da morete, a očitno ne upate ali nočete. Bolniška soba ni družabni prostor in, če se tega obiskovalci ne zavedajo, bi jim to marali reči vi,« sem si dal duška in pri tem provokativno zrl v guslarje, posedene okoli mamine bolniške postelje. Nihče ni črhnal niti besedice, a se tudi nihče ni premaknil s stola.

Tu se je vmešala mama. »Ive, ne bodi tako nestrpen,«

me je mirila, »bom že potrpeła.«

»Ne, ne boš trpela, ven iz sobe te odpeljem,« sem povzdignil glas, »sestra, pomagajte mi posteljo zvleči na hodnik!«

»Gospod, to ne gre! Ne morete mame s posteljo vleči po hodnikih,« je zgrožena rekla.

»Zakaj ne? Postelja je na kolesčkih. Tudi vi jo vozite po bolnici v postelji,« sem bil sedaj že zelo neugoden. Guslarji in njihove goveje polovice so sedaj, še vedno brez vidne nervoze, zrli nekam v steno za menoj.

»Gospod, če bi mamó peljali ven, potem jo pripravim za voziček. Z opornico sedaj že lahko sedi in kakšno uro bo v invalidskem vozičku brez težav vzdržala,« je po krajšem premisleku ponudila. Očitno je začutila, da ima opraviti s primitivcem, ki ga bo najbolje čim prej zadovoljenega poslati iz sobe.

»Dajte, veliko bolje bo mami na zraku kot tu v tej zatohli sobi,« sem odrezavo rekel. Bes v meni ni popuščal. Medle reakcije guslarjev so me v besu le spodbujale. Že dolgo nisem čutil takega adrenalinskega naboja. V morebitnem spopadu bi jim bil podelil nekaj preciznih *zুকিয়েব* v butaste ksihte, preden bi številčno nadmočni morebiti ubili boga v meni.

Sestra je prosila okoli postelje sedeča goveda, naj se vsaj toliko odmaknejo, da je lahko zagnila zaveso in je mami spretno namestila plenico. Potem je odhitela iz sobe in se hitro vrnila z invalidskim vozičkom in s steznikom.

»Gospod, sama sem, morali mi boste pomagati, da mamó posedeva v voziček.«

Mama se mi je zdela krhka kot lutka iz porcelana.

Strah me je bilo, da ne bi šlo kaj narobe. Skrbno sem upošteval sestrina navodila. Postavil sem se mami za hrbet, jo prijel pod pazduhama, sestra pa jo je prijela za nogi. Na njen znak sva jo dvignila in jo posedla v voziček. Mama je bila peresno lahka in naloga ni bila težka.

»Sedaj je gospa vaša skrb,« je z olajšanjem rekla, ko je mama sedela v vozičku in ji je na trup namestila tritočkovni steznik, »po dobri uri jo pripeljite nazaj.«

»Ne bojte se, pazil bom nanjo kot na oko v glavi,« sem se uspel malo pošaliti. Sedaj ko je bila mama varno v vozičku, je adrenalin popustil in postal sem boljše volje.

Nikoli prej nisem potiskal invalidskega vozička in prvih nekaj korakov nisem bil ravno spreten. Ko sem uspel voziček pririniti mimo sedečih guslarjev na širok hodnik, je dalje šlo veliko lažje.

Mama je kljub opornici iz trde plastike sedela čudno sključena v vozičku in je nekaj tiho godrnjala, da jo steznik duši. Osredotočil sem se na potiskanje vozička in se nisem preveč ubadal z njenimi težavami. Čim prej sem hotel iz bolnice. Pred vhodom v klinični center je majhen park z nekaj klopami in to je bil najin cilj.

Ko sva se uspela z dvigalom spustiti v pritličje, sem vožnjo vozička že obvladoval in preko široke glavne avle sva bila zunaj, kot bi trenil. V senci dreves sem se usedel na prazno klopeco, invalidski voziček pa sem obrnil tako, da sva si z mamo gledala iz oči v oči. V debeli senci velikih listavcev in smrek se ji je počasi vračala na obraz barva. Od nesreče je minilo že sedem tednov in tokrat je bila prvič zunaj. Zadovoljno je vdihavala svež zrak in me ob tem hvaležno gledala. Nič nisva govorila, s priprtimi očmi sva se v

tišini predajala občutku svobode, ki jo človek lahko doživi le zunaj na svežem zraku in pod svetlim soncem.

Najino idilo je zmotil Metin glas: »Sem sta se zavlekla. Po vsej bolnici sem vaju iskala.«

»Saj naju ne bi bilo treba iskati,« sem ji brezobzirno odgovoril.

»Ive, ne bodi tako nekulturen,« je vskočila mama in povabila Meto, naj prisede.

Od nesreče je minilo že skoraj mesec in pol, a zgodbe pred urgenco še nisva zaključila. Prve dni po nesreči sem se ji hotel za neprimerno govorjenje opravičiti, a nikoli nisva bila sama, pred pričami pa se ji nisem hotel opravičevati. Sčasoma nisem več čuti potrebe, da se komur koli opravičujem, tudi sestri ne.

»Zakaj bi se moral vedno jaz opravičevati,« sem se spraševal, »kdo se bo opravičil mami in meni za vse, kar nama je s svojo nepremišljenostjo povzročil?«

Meta je bila oblečena v delovno obleko. Sklepal sem, da je bila dežurna, a nisem nič vprašal. Potisnil sem nestrpnost in mirno obsedel na klopi. Mati in Meta pa sta se zapletli v dolg razgovor o tem, da je Ana noseča in kakšno veselje je v hiši, ker bo Meta kmalu prvič babica, mama pa prvič prababica. V tišini sem poslušal njuno neplodno debato, toda dalj kot sta govorili, manj me je njuno čvekanje motilo. Počasi sem še sam tu in tam posegel s kakšno neumestno pripombo v njun pogovor, kar sta kar dobro sprejeli. Očitno jima je bilo bolj prav, da v pogovoru sodelujem, pa čeprav trosim neumnosti, kot da kuham mulo in ne rečem nič.

Potem je Meta rekla nekaj, kar je pritegnilo mojo

pozornost.

»Mama, včeraj sem govorila s tvojim zdravnikom,« je uspela reči, ko ji je mama že nestrpno vskočila v besedo. »In kaj pravijo zdravnik?« je vprašala z radovednim glasom in oči so se ji zaiskrile v pričakovanju dobrih vesti.

»Povedal mi je, da te bodo najkasneje v dveh tednih odpustili iz bolnice in premestili v Sočo. Tam ti bo veliko bolje kot tu. Bivalne razmere so boljše, začela boš s pravo terapijo. Boš videla, hitro boš okrevala,« je optimistično končala.

»Praviš, da bo mama v dveh tednih pripravljena za selitev v Sočo?« sem nestrpno prekinil njeno besedičenje. Komaj sem čakal na to novico. Tudi sam sem verjel, da bo mama v Soči hitro in dobro okrevala.

»Tako je. Zadnji zaplet z vnetjem pljuč se je dobro pozdravil in, če ne bo nepredvidenih težav, bo najkasneje do desetega julija v Soči.«

Razveselila me je ta novica. Kliničnega centra sem imel preko glave in sedaj, ko prihajajo vroči dnevi, bo za mamó res najbolje, da čim prej odide od tu. Podobnim družabnim srečanjem, kot so si ga danes privoščili junaški guslarji in njihove boljše polovice, se bo v Soči enostavneje izogniti. Mama bo že toliko gibljiva, da se bo iz sobe na vozičku sposobna umakniti sama, če ravno ne bo nikogar od nas tam.

Ura na svežem zraku je prehitro minila. Še bi bili ostali, a je mama na vozičku vse bolj lezla skupaj in skrajni čas je bil, da jo odpeljem nazaj v bolniško sobo.

Meta je previdno rekla: »Ive, pusti, da sama odpeljem mamó na njen oddelek. Ti pojdi kar mirno domov.«

Pogledala me je s takim pogledom, da sem slutil, da ji je dežurna sestra povedala, kako nekulturno sem se obnašal, in mi je hotela prihraniti živce, če ponosni guslarji še vedno dežurajo ob sorodničini postelji.

»Ni šans,« sem brez pomisleka ustrelil, »mamo je sestra zaupala meni in jaz jo vrnem v sobo.«

Nič ni rekla, le pomirljivo me je gledala, pa sem ji upal svetovati: »Pelji mamo ven, kadar koli boš imela čas. Na zraku se počuti veliko bolje kot v sobi.«

Odleglo mi je, ker je bila mamina bolniška soba skoraj prazna. Vrli guslarji so očitno počakali, da sva najprej sobo zapustila midva, šele potem so se iz nje umaknili tudi oni. Guslarski ponos jim ni dovoljeval, da se umaknejo prvi. Zmagovalci ostajajo na bojišču, umaknejo se slabiči in poraženci, a se tokrat s temi nečimrnostmi nisem preveč ubadal. Štelo je le, da sem mami omogočil uro vdihavanja svežega zraka, nič drugega ni bilo pomembno. Ko sem zapuščal bolniško sobo, sem bil po dolgem času zadovoljen sam s seboj.

11

Mamo sem prvič obiskal v Univerzitetnem rehabilitacijskem inštitutu, skrajšano imenovanim Soča, nekaj dni po Rokovem petindvajsetem rojstnem dnevu. Spomnim se, da je na njegov rojstni dan še bila v Kliničnem centru, a dan ali dva zatem so jo končno premestili v Sočo.

Dan prej sem v službi dal odpoved. Na sestanku sem lastnikoma razložil razloge za prekinitev sodelovanja in

tudi odkrito povedal, kje se bom zaposlil in kaj bo moja funkcija, čeprav bi jima to lahko zamolčal. Skupaj smo kar dobro shajali (edinkrat smo se resneje sporekli nekaj dni po mojem srečanju z bratoma Kličko) in želel sem obzirno končati skoraj desetletno sodelovanje. Po pogodbi o zaposlitvi bi moral oddelati trimesečni odpovedni rok in sprva smo se sporazumeli, da službo zaključim s tridesetim septembrom; še isti večer pa sem od lastnikove soproge dobil kratko SMS sporočilo, da naj v službo več ne hodim. Očitno sta se ustrašila, da bom preostali čas v pisarni izkoristil za krajšo pomembnih dokumentov, ki jih bom uporabil v svoji novi službi. Ker sem odhajal v konkurenčno podjetje, je bil njun strah razumljiv, a vse, kar sem potreboval, sem nosil v glavi. Tega mi nihče ni mogel vzeti. Zadnjih nekaj let sta podcenjevala moje sposobnosti in moj prispevek k razvoju njunega podjetja. To je bil eden od pomembnih razlogov, da sem sprejel Lorisovo ponudbo. Nikoli nisem delal z ljudmi, ki niso cenili mojega dela in so smatrali, da mi plačo podarjajo. Verjamem, da si svojo plačo s predanim delom zaslužim, ne želim, da mi jo kdor koli podarja.

No, takrat je bila izjemna situacija in sem svoj življenjski moto začasno zamrznil. V službo skoraj tri mesece nisem hodil, a plačo sem dobival. Če je bilo lastnikoma tako prav, zakaj ne bi bilo meni. Poletje se je šele dobro začelo in po desetih letih trdega dela mi je tri mesece počitka dobro delo, posebej ker zaradi materinega stanja telesno in mentalno nisem bil v običajni formi.

Torej, namesto v službo sem se tistega dne, mislim da je bila sreda, odpeljal k mami na obisk. S parkirnim prostorom ni bilo problema. Pred inštitutom Soča je veliko

parkirišče, kjer je takrat parkiranje bilo še prosto. Danes ni več tako. Kasneje so gospod župan parkirišče podjetno zaprli z rampami in obveznimi parkirnimi blagajnami, tako sedaj tudi obiskovalci Soče plačujejo skromen prispevek v nenasitno mestno blagajno. Denar dobesedno leži na ulicah, pločnikih in javnih parkiriščih in gospod župan, kar jim je treba priznati, ga znajo pobrati.

Ko sem vstopil v prostorno vežo, mi je nosnice preplaval težek smrad po dreku. Želodec imam iz armiranega betona in smrad mi ne pride hitro do živega, a vonjave, ki so me preplavile v Soči, so bile na meji vzdržljivega.

»Kaj hudiča se je zgodilo? Je počila glavna kanalizacijska cev?« sem se začuden spraševal, medtem ko so možgani iz spomina že izbrskali podoben smrad še iz časov služenja vojaškega roka v Travniku. Zaradi pogostih nedovoljenih izhodov v mesto sem po kazni nekaj tednov čistil stranišča v stari kasarni. Nisem pričakoval, da bom podoben smrad še kdaj zavohal, posebej ne v tako modernem medicinskem inštitutu.

Desno od vhoda sem opazil zastekljeno čuvajnico in se napotil tja. V majhni kabini je sedel mlajši možakar in bral časopis. Potrkal sem na šipo, dvignil je glavo, a šipe ni odprl. »Želite, prosim,« se je slišalo skozi zaprto šipo.

»Kaj tako smrdi? Je kaj narobe s kanalizacijo?« sem ga najprej vprašal. Tisti trenutek me je to zanimalo bolj kot to, kje leži mama.

»S kanalizacijo ni nič narobe,« je rekel smeje, »danes je odvajalni dan.«

Preden sem o njegovih besedah razmislil, je v začudenju zletelo iz mene: »Kakšen odvajalni dan?«

»Dan za praznjenje debelega črevesja,« me je strokovno poučil še vedno z nasmeškom na mladem obrazu. Malo je počakal, da so moji od smradu omamljeni možgani predelali informacijo, potem je nadaljeval: »Ponedeljek, sredo, petek so v Soči dnevi bogatih vonjav. Gotovo ste prvič tukaj, da tega ne veste.«

Možakar je imel zdrav smisel za humor. Bil mi je simpatičen. »Prav imate. Prvič sem tukaj. Sedaj mi je jasno, zakaj ste se zabarikadirali v tej stekleni kletki.«

Nič ni komentiral, široko se je zasmel in me vprašal, po kakšnem poslu sem tu.

»Mojo mamo, Francko Blagus, so včeraj iz kliničnega centra premestili sem. Mi poveste, kje leži?«

Preveril je seznam pred seboj in me napotil v tretje nadstropje, soba 6.

Prijetno me je presenetila prostornost sobe, v katero sem vstopil. V sobo si prišel po kratkem hodniku z garderobnimi omarami na desni strani, levo je bil vhod v prostorne sanitarije s kopalnico. Od treh bolniških postelj sta bili zasedeni prvi dve.

Mama je ležala na levem boku in se pogovarjala s sosedo na levi. Opazila me je šele, ko sem se sklonil nad njo. »Dobro jutro, mama,« sem pozdravil in jo poljubil na čelo.

Bila je presenečena. Tako zgodaj me ni pričakovala. »Dobro jutro, Ive, kaj nisi v službi,« jo je zaskrbelo, »ob tej uri bi moral delati.«

»Včeraj sem dal odpoved in sedaj sem do prvega ok-

tobra prost kot ptica,« sem veselo rekel, a bil pripravljen na njena dodatna vprašanja.

»Si zadevo dobro premislil? Danes ni lahko s službami.«

»Pustiva mojo službo. Sedaj je, kot je, in zadeve se ne da več spremeniti. Rajе povej, kako se počutiš na novem naslovu,« sem obrnil temo.

»Dobro! Tu je veliko bolje kot v kliničnem centru,« je veselo rekla in se obrnila k sosedi, »Poli, to je moj starejši sin Ive.«

Ženska pri štiridesetih je ležala na hrbtu, a za razliko od mame, ki je med govorom stalno gestikulirala z rokama, sta sosedini roki negibni ležali ob telesu. Na moj pozdrav je odzdravila s kratkim prikimavanjem. Na prvi pogled se je videlo, da je veliko manj gibljiva kot mama.

Otrpnil sem ob pogledu na njeno še vedno mlado, a negibno telo. »Ženska je morala preživeti hudičevu nesrečo, da je tako brezmočna.« sem pomislil, a nisem nič spraševal.

Iz otrplosti me je predramil mamin glas: »Ive, k meni na rob postelje se usedi.«

»Daj, povej, kako si se počutila, ko so ti povedali, da se seliš v Sočo,« sem jo vprašal, ko sem se namestil na postelji.

»Sobna sestra mi je šele predvčerajšnjim povedala, da naslednje jutro odhajam. Zelo sem bila vesela te novice. Verjamem, da bom tu hitro okrevala. Samo da začutim noge, potem bo vse veliko lažje.«

Mami zdravniki še vedno niso povedali, kako hude so njene poškodbe, in ji razodeli svojih prognoz za njeno prihodnjo gibljivost. Mama je ob prihodu v Sočo še verjela, da bo ponovno shodila. Sam v to možnost nisem več verjel in

sem raje preslišal njene zadnje besede. Naporna dva meseca zdravljenja v kliničnem centru je preživela in nobene želje nisem imel, da bi ji sedaj, pred začetkom terapije, razlagal zdravniške prognoze. »Ji bodo že sami povedali, ko bo čas za to,« sem se prepričal in hitro spremenil temo pogovora.

»Si že začela s terapijami?«

»Ne še. Danes je odvajalni dan, jutri zjutraj pa začnem s telovadbo, vsaj tako mi je včeraj povedal oddelčni zdravnik.«

»Tukajšnji zdravnik te je torej že pregledal?«

»Ne, ni me pregledal. Včeraj sta se psihologinja in zdravnik le na kratko pogovorila z menoj.«

»Pogovorili ste se! Sta kaj pametnega povedala?« sem iz vljudnosti previdno vprašal. »Manj kot veš, lažje živiš!« pravi stari rek. Če ne moreš biti v pomoč, in v tej fazi mamine rehabilitacije res nisem mogel zanjo storiti nič, bi bilo bolje vedeti čim manj o napletanjih tukajšnjega medicinskega osebja; vendar se je na obisku o nečem treba pogovarjati.

»Nič pametnega nista povedala. Najprej sta preverila dokumentacijo, ki sem jo prinesla s seboj iz kliničnega centra, potem je psihologinja rekla, da bo potrebna psihološka obravnava. Veliko je še govorila, a je nisem nič razumela. Zdravnik pa me je le butasto spraševal, kaj se mi je zgodilo, da imam tako komplicirane poškodbe.«

»In kaj si mu povedala?« Do takrat je nisem nikoli spraševal, kako se ona spominja dogodka, a tokrat sem začutil priložnost, da iz njenih ust končno slišim, kako se sama spomni svoje nesreče.

»Povedala sem mu tako, kot je bilo.«

»In kako je bilo?« sem dalje silil vanjo.

»Kaj me to sprašuješ, saj veš, kako je bilo,« je rekla in pri tem ji je brada nekajkrat nervozno trznila, a je vseeno nadaljevala, »sedela sem pred hišo, ko sem zaslišala znane glasove. Odšla sem do roba hiše, da bi jih pozdravila, a mi je na neutrjenem zemljišču spodrsnilo in padla sem preko škarpe na kamenje pred hišo.«

Upal sem, da bo povedala več. Da bom končno iz njenih ust slišal imena tistih, ki so jo z objestnim obnašanjem spravili na rob škarpe, a ni rekla nič več. Glavo je položila na blazino in uporniško zaprla oči; le živčno trzanje kotičkov ustnic je izdajalo njeno hudo stisko, ko so navreli neprijetni spomini.

Začutil sem, da je ta zgodba zanjo za vedno zaključena in da je ne smem več spominjati na preživeto tragično izkušnjo. Ko sem jo gledal pred seboj krhko in nemočno sem se v sebi zaklel, da nikogar več ne bom obtoževal niti s komer koli obračunaval zaradi mamine nesreče. Mami bo tako najbolj prav. Ona je zadnja, ki bi želela ali odobravalala naše prepire.

Ob tem spoznanju je v prsih popustil krč, ki mi je blodil misli in stiskal srce zadnja dva meseca.

»Prepozno je za ljubezen ali za sovraštvo. Pusti izgubljene duše pri miru,« sem si odločno zamrmral v brado, »usoda ali Bog bosta poskrbela, da bodo slej ali prej vsi poplačali za svoje grehe.«

Nekaj dolgih minut sva se otrplih čutov tiho predajala vsak svojim mislim. Začutil sem, da bo najbolje, če se poslovim. »Oprosti, mama,« sem tiho dahnil, preden sem zapustil sobo.

Smrad na hodniku me je predramil iz otrplosti in, kar se je dalo urno, sem zapustil rehabilitacijski inštitut Soča, idealno mesto za prevzgojo prometnih prekrškarjev in za opravljanje družbenokoristnih del. Ko enkrat doživiš smrad odvajalnega dne, boš hudičevo dobro premislil, preden boš s pijano glavo sedel za volan in s težko nogo do konca pohodil plin.

12

Julij in avgust sta minila, kot bi trenil. Že od leta devetnosemdeset, ko sem se zadnjič izkrcal iz ladje, nisem bil vse poletje prost. Nič delati za polno plačo, kaj bi si človek želel boljšega. Če mama ne bi bila na rehabilitaciji v Soči, bi se življenje zdelo skoraj idealno.

Zjutraj sem, kot je moj običaj, zgodaj vstajal in po zajtrku je sledil jutranji tek. Po obveznem dopoldanskem pohajkovanju po mestu sem se ob času kosila odpravil k mami.

»Tu je vse super, le hrana je obupno zanič,« se je stalno pritoževala, »sama bi si veliko okusneje kuhala.« S svojo prisotnostjo v času kosila sem jo motiviral, da je vsaj kaj malega pojedla. Če nič od ponujenega kosila ni spravila vase, sem ji prinesel kaj iz trgovine. Odraščala je v pomanjkanju in nisem mogel razumeti, da je pri hrani tako izbirčna. Čudno, a tudi oče je bil tak. Jedel je le to, kar je skuhala mama. Raje je bil lačen, kot da bi jedel v gostilnah ali v restavracijah, ki jih je smatral za leglo umazanije in pokvarjene hrane.

»Ves dan sem brez hrane, a bolje je biti lačen, kot da bi me zastrupljali nekvalificirani kuharji in njihovi umazani pomagači,« je rekel, ko se je po celodnevnem delu zvečer, sestradan kot volk, usedel za mizo.

Res sta čudna patrona moja starša. Odraščala sta v veliki revščini in pomanjkanju pa sta imela tako občutljiva želodca. Od ljudi, ki so odrasčali v pomanjkanju, bi pričakoval, da lahko pojedjo vse, kar jim pride pod roko. A moja starša sta imela zelo izbirčen prebavni trakt. Otroci jima v tem nismo bili podobni in smo lahko jedli povsod in vse, kar je bilo na mizi.

Mami je terapija v Soči dobro dela. V hudih usodah svojih mlajših sotrpinov je našla dodatno energijo za trdo vadbo in je hitro napredovala. V prvi polovici avgusta je že lahko sedela v invalidskem vozičku brez steznika in, ko je bilo vreme lepo, sem jo obvezno odpeljal na dvorišče.

Okolica Soče takrat ni bila prav lepo urejena; pravzaprav tam ni bilo urejenega parka, ki bi ga človek pred takim inštitutom upravičeno pričakoval. Mogoče pa bodo sedaj, odkar pred Sočo pobirajo parkirnino, del pobranega denarja gospod župan namenili za ureditev senčnatega parka na prostranem dvorišču? Tako bi bilo prav, a je to malo verjeten scenarij.

Gospod ljubljanski župan so slab birokrat in humanist, a so zelo uspešen poslovnež. Proračunski denar raje kot za drevesni park namenijo za nerjaveče stebričke, vsak menda stane petinpetdeset evrov, s katerimi so tako lepo okrasili mestne ulice in istočasno onemogočili nesramnim voznikom parkiranje na pločnikih. Obiskovalci mesta sedaj ne morejo svojih jeklenih konjičkov vsepovprek puščati na

pločnikih in so prisiljeni, proti plačilu seveda, parkirati v parkirnih hišah ali na urejenih parkiriščih.

Da, podjetni so, gospod župan. Oni že vedo, kako se iz nič dela denar.

Ko je bila mama v Soči so poleg glavne stavbe ravno gradili oddelek za rehabilitacijo otrok in morda so kasneje, ko je bila gradnja končana, na dvorišču med stavbama uredili drevesni nasad s klopami in sprehajalno stezo.

Prav bi že bilo, da bi bil v rehabilitacijskem kompleksu urejen park, a upam, da tam klopce v senci nikoli ne bom iskal. Nobene želje nimam še kdaj tam postopati ali bog ne daj, se celo voziti v invalidskem vozičku.

Kljub temu da je bilo takrat dvorišče pred Sočo vse prej kot urejeno, nama je bilo zunaj vseeno veliko lepše kot v neprezračeni sobi. Ni bilo veliko možnosti, a sva na dvorišču vedno uspela najti vsaj malo sence, kjer sva se lahko v miru dolgo pogovarjala.

Nekega dne, bilo je proti koncu avgusta, mi je zunaj potožila: »Ive, treniram kot nora, a ni nobene spremembe.«

»Seveda so spremembe, le ti jih ne vidiš. Spomni se, kako šibka si bila, ko si prišla sem,« sem jo miril in skušal obrniti pogovor v pozitivno smer.

»Tako pravi tudi Suzana, a ne vem, če ji lahko verjamem.«

»Suzana? Kdo je Suzana?«

»Moja fizioterapevtka. Mlada, zelo čedna ženska. Suzana pravi, da je malo tako zagnanih, kot sem jaz,« je

živahno rekla in ponosno dvignila brado.

»Prav pravi ta tvoja Suzana. Voljo do treninga si podedovala po meni,« sem se pošalil, »ker pridno vadiš, imaš sedaj lepo zdravo barvo in močne roke.«

»Dobro, roke imam res močne, a drugače ni nobene spremembe?«

Začutil sem, kam meri, in nič pametnega za odgovor mi ni padlo na misel. »Mama, ubogaj zdravnike in terapevte in vse bo dobro. Oni že vedo, kaj delajo,« sem uspel bebavo reči.

»Poglej, Ive, če Suzana odredi deset ponovitev, jih jaz napravim vsaj dvanajst. Stalno me hvali in daje za vzgled mlajšim. Nekateri se na začetku na rokah res niso mogli dvigniti niti enkrat niti stati pripeti ob stolu dalj kot pet minut, a prav ti se že malo premikajo in dvigajo noge.«

Tokrat nisem rekel nič. Kaj le bi ji bil lahko rekel? Modro sem ostal tiho in si dal delo s preverjanjem prednjih kolesčkov vozička, da ne bi opazila nelagodja v mojih očeh. Da dela več, kot bi bilo po programu zanjo treba, me ni presenetilo. Z mamó imava voljo do telesne vadbe očitno v genih. Ko sem še treniral karate in jiu-jitsu sem vedno napravil vsaj eno ponovitev več, kot je zahteval mojster.

Malo je čakala na kakršno koli mojo reakcijo, a ker je ni dočakala, je dalje nervozno razpredala: »Sedaj vem, da nimam nič od tega, da sem se toliko trudila in bila drugim za vzgled.«

Tu sem ji vskočil v besedo. Zaslutil sem, da pogovor ne pelje v dobro smer. »Seveda imaš. Veliko samostojnejša si kot pred prihodom v Sočo,« sem jo miril, ne da bi ji upal pogledati v oči.

»Ker sem pretiravala z vadbo, sem si poškodovala vretence,« je končno povedala slabo novico, »jutri me odpeljejo v klinični center na slikanje in pregled h kirurgu.«

Hudo me je potrla, ko sem to slišal. Želel sem ji reči kaj pomirjujočega, a sem imel možgane popolnoma blokirane. »Mama, upajva, da bo vretence hitro zopet na svojem mestu,« je bilo edino, kar sem uspel tiho iztisniti iz sebe.

13

Dan po tistem, ko mi je povedala za poškodbo vretenca, nisem šel v Sočo. Ni mi znala točno povedati, kdaj pride ponjo rešilec in kako dolgo se bo zadržala v kliničnem centru. Živcev, da bi ves dan postopal po Soči in jo čakal, pa nisem imel.

A dva dni kasneje sem jo zopet obiskal. Našel sem jo v njeni novi sobi. Pred nekaj dnevi so jo ločili od Poli in jo premestili v sosednjo sobo. Njeni novi sostanovalki sta bili doma s Krasa. Starejša gospa je bila zelo vitalna in gibljiva in čudno je bilo, da je v takem stanju v Soči. Okretna kot mladenka se je cele dneve potepala po veliki stavbi. Nikoli je ni bilo v sobi. Druga mamina nova sostanovalka je bila ženska srednjih let, ki je po hudi prometni nesreči in dolgi terapiji pred kratkim začutila noge. Pred dnevi, ko mi je mama povedala to novico, sem v njenem glasu začutil malo zavisti, a tudi upanje, da se bo morda tudi njej zgodil podoben čudež.

Mama je bila ob taki uri običajno že v vozičku, tokrat je za spremembo še ležala v postelji. Bila je sama, obe

njeni sostanovalki sta bili zunaj. Starejša Kraševka se je zopet nekje potepala, mlajšo pa sem videl, ko sem prihajal, kako je v avli s hojico delala prve nerodne korake.

Že na prvi pogled sem začutil, da je nekaj hudo narobe. Po kratkem pozdravu sem se usedel na rob postelje in nekaj dolgih trenutkov sva bila tiho. Prvi sem prekinil tišino. »Mama, pojdiva na zrak. Zunaj je lep dan, škoda ga je zapraviti v postelji,« sem ponudil z igrano veselim glasom. V zraku je bilo čutiti, da jo nekaj hudo muči.

»Kaj se boš mučil. Nima smisla,« je žalostno rekla, da me je presekalo do srca.

»Kako nima smisla? Ko boš na svežem zraku, boš takoj boljše volje. Pa tudi jaz se bom bolje počutil,« sem nehote rekel. No, nič novega nisem povedal in za povedano nisem imel slabe vesti. Neštetokrat prej sem ji že povedal, da se v bolniških sobah ne počutim dobro.

»Dobro, vse skupaj nima smisla, a pojdiva ven,« je omahljivo rekla, »se boš vsaj ti počutil bolje.«

Njen ton ni obetal nič dobrega in njenih zadnjih besed raje nisem komentiral. Čim prej sem hotel iz sobe in nisem želel izgubljati časa za neplodna razpredanja o njenih počutjih. Raje sem ji pomagal v voziček in hitro sva bila zunaj pred stavbo. Lep poznoavgustovski dan je bil in počasi sem potiskal voziček po peščeni poti ob stari terapevtski kliniki. Na drugi strani blizu Linhartove ceste sva pod nadstreškom našla prostor v senci in nekaj časa sva se tiho predajala ugodju svežega zraka.

Kar dolgo nisva nič govorila. Nisem se mogel več zadrževati in prvi sem spregovoril: »Mama, kako je bilo včeraj v kliničnem centru?«

Malo se je obotavljala, potem je nejevoljno rekla: »Najprej sem bila na CT slikanju hrbtenice in nato me je pregledal kirurg, ki me je operiral.«

»Da, in kaj je rekel?«

»Nič posebnega. Razumela sem ga le, da ni nič hujšega in da se bo vretence sčasoma zopet usedlo na svoje mesto,« je nadaljevala z brezvoljnim glasom.

»No, to je dobra novica,« sem premišljeno začel, »zakaj si potem tako potrta?«

Zopet je kar dolgo trajalo, da je odgovorila. Besede ji nikakor niso šle z jezika, a kar je uspela povedati, se ni slišalo lepo.

»Dolgo sem sumila, da mi zdravniki ne povedo vsega, zato sem včeraj, ko sem se vrnila iz kliničnega centra, CT sliko hrbtenice odnesla k fizioterapevtki Suzani. Prosila sem jo, naj pogleda sliko in mi po resnici pove, ali so kakšne možnosti, da začutim noge, kot jih je moja cimra.«

Ko sem to slišal, sem takoj vedel, kaj bo sledilo. Nič več ji ni bilo treba reči, a čutil sem, da morava pogovor pripeljati do konca. Za hip sem pomisli, kako dalje, potem sem jo previdno vprašal: »In kaj je povedala Suzana?«

Odločno me je gledala v oči, a je trajalo kar nekaj sekund, da je iztisnila pričakovan odgovor: »Gospa Francka, žal mi je, a vi ne boste hodili nikoli več.«

Z resnico, da ne bo shodila, sem se v sebi že zdavnaj sprijaznil, a dokler je upala ona, je v podzavesti telo upanje

tudi v meni. Ves čas sem vedel, da za najino upanje ni bilo realnih osnov. Dandanes se zdravniki redko motijo in čudeži se nikoli ne dogajajo; vsaj nam nepomembnim ljudem ne. A človek, ki upa, živi. Ko v nas umre upanje, umre z njim tudi naša duša.

Hudo me je prizadela mamina duševna stiska, čeprav je navzven ni kazala. Močna oseba je in nikogar ni hotela obremenjevati s svojimi strahovi in obupom, a mene ni mogla preslepiti.

Kako grozno mora biti spoznanje, da nikoli več ne boš stopil na svoje noge? To vprašanje me je mučilo dan in noč. Zopet sem bil depresiven, slabo sem spal, preganjale so me nočne more. Za nobeno delo nisem bil sposoben. Edina sreča, da sem še bil na dobro plačanem izrednem dopustu.

»Nekako ji moraš pomagati najti novo upanje,« se mi je stalno pletlo po glavi, a bil sem preveč psihično razrvan, da bi mi kar koli uporabnega padlo na misel.

Potem mi je rešitev mojega problema sama položila na srce. Bil je deževen dan, nisva bila prav zgovorna, pa še ven na zrak nisva mogla. Sedela sva v bifeju v spodnji avli, ko me je ob kavi nenadoma vprašala: »Ive, je z mojim stanovanjem vse v redu?«

»Seveda je. Vse položnice so pravočasno plačane, snaha Darija stanovanje redno čisti in zrači. Zakaj me to sprašuješ?«

»Saj vem, da moji otroci niste takšni,« je premišljeno začela, »a tu se marsikaj sliši.«

»Kaj se sliši?« sem vprašal. Ni mi bilo jasno, kam s povedanim meri.

»Zadnjič sem slišala, da so otroci stanovanje ene od tukajšnjih bolnic prodali brez njene vednosti in sedaj, ko mora iz Soče, nima ubožica kam. Menda jo bodo spravili v dom nekam bogu za hrbtom, samo da se je rešijo. Reva je čisto iz sebe od hudega.«

»Mama, ne verjemi vsega, kar zlobni jeziki napletajo,« sem jo skušal pomiriti, »očitno tu preveč gledate mehiške žajfnice. Saj ne moreš prodati tujega stanovanja, tudi v tej neurejeni državi ne.«

»Pa lahko,« je ostala neomajna, »takoj po njeni nesreči so od gospe s prevaro izsilili pooblastilo o zastopanju in kasneje njeno stanovanje prodali brez zadržkov. Da jih ni sram, brezsrčneži!«

Vse bolj je bila razburjena, a sedaj mi je bilo jasno, kaj jo teži. »Nič se ne boj, mama, tvoje stanovanje te čaka takšno, kot si ga pred štirimi meseci zapustila. Nikoli ne bi dovolil, da ti kdor koli kaj stori za hrbtom,« sem izpovedal z glasom, ki ni dopuščal nikakršnega dvoma.

Moj odgovor jo je potolažil. Napetost na obrazu ji je vidno popustila. Nekaj časa je tiho srebala svojo kavo, potem je zbrala energijo za izpoved, ki ji je očitno dalj časa ležala na duši: »Ive, strah me je, kam bom šla od tu. V Soči me ne bodo gledali do smrti.«

»Domov greš, kam drugam sicer,« sem odgovoril, ne da bi pomislil, kaj govorim.

»To bi bilo lepo. Rada bi se vrnila domov,« je s tresočim glasom rekla, »a ne vem, ali bom doma sposobna sama živeti in ali bi se po stanovanju sploh lahko z vozičkom gibala?«

»Mama, prepričan sem, da boš sposobna sama žive-

ti,« sem strastno rekel, da sem še sebe presenetil.

V njenih očeh je za hip zagorel droben žarek upanja, a ni rekla nič. Onemela je, kot da bi se ustrašila, da bi nadaljnji pogovor razblinil krhki mehurček upanja, ki se je pravkar pokazal na obzorju.

Usedel sem se za volan, vajeno potisnil ključ v kontakt, a potem mi je nevidna sila ohromila možgane. Za hip sem ostal zmeden za volanom. Potem sem v glavi podoživel žarek upanja, ki sem ga zaznal v maminih očeh med najinim pravkar končanim pogovorom ob kavi. Notranji glas mi je prigovarjal, da sem blizu spoznanja o pomembnem prelomu v maminem okrevanju, ki mi bo kot zrela hruška padel v naročje, le malo časa za razmislek si moram vzeti. Potegnil sem ključ iz kontakta in se mirno zleknil na sedehu svojega volva. Zatisnil sem oči in se predal tihi glasbi, ki so jo po pločevini in šipah avtomobila igrale drobne kapljice zgodnjega jesenskega dežja. Ne vem, kako dolgo sem negibno sedel za volanom, nato me je neznana kozmična energija pognala iz avta.

Sedaj sem imel v glavi jasen cilj, in ko sem tak, mi nobena naloga ni pretežka. Počasi sem prečkal krožišče na koncu Linhartove ulice in si pri tem temeljito ogledal višino pločnika in klančin za kolesarje in invalide. Zadovoljen sem ugotovil, da pri prečkanju krožišča z invalidskim vozičkom ne bo težav. Na ravnem drevoredu pred Plečnikovimi Žalami sem pospešil korak. Pokopališče sem prečkal po srednji asfaltirani poti in ga zapustil pri Jarški cesti. Od tu

do maminega bloka v naselju Nove Jarše ni več daleč. Prehodi med pločnikom in cestiščem na Jarški cesti niso bili brezhibni, a za spretnega človeka ne bo težav. Po slabe pol ure hoje sem se zadovoljen ustavil pred maminim blokom. S parkovne strani je bila vhodu v blok naknadno prizidana klančina za gibanje otroških ali invalidskih vozičkov. Precej strma je, a sem bil prepričan, da to za mojo moč in spretnost ne bo ovira.

Od mamine selitve se z dvigalom nisem peljal in sploh nisem imel predstave o njegovi prostornosti.

»Dvigalo je lahko šibka točka,« sem zaskrbljeno ugotovil, ko sem v drugem nadstropju izstopil iz majhne, smrdeče kletke.

Prostran hodnik in široka vhodna vrata nista napovedovala dodatnih težav, in ko sem vstopil v mamino majhno stanovanje, sem si zadovoljno oddahnil. Stanovanje je bilo čisto in dobro prezračeno; Darija je skrbno opravljala svoje delo.

Do Soče sem se vrnil po isti poti. Ponovno sem si pozorno ogledal morebitne težavne prehode med pločniki in cestišči in bil zadovoljen, ker na poti ni bilo nepremostljive ovire. Slabo uro sem potreboval za pot do maminega stanovanja in nazaj do parkiranega avtomobila, sem ugotovil, ko sem se premočen od znoja in dežja zopet usedel za volan.

»Da, dvigalo je edina šibka točka celotnega podviga,« sem si zaskrbljeno zabrundal v brado, preden sem speljal s parkirišča, »a kljub temu jo v nedeljo, če bo lepo vreme, v invalidskem vozičku zapeljem domov.«

V nedeljo je bil čudovit septembrski dan. Ko sem ob devetih prišel v Sočo, je toplo sonce že posušilo jutranjo roso na okoliških zelenicah in razkadilo redko meglo.

Mami nisem nič govoril o svojem načrtu, le svoj prihod sem ji napovedal točno ob devetih. Našel sem jo v sobi. Sedela je v vozičku in reševala križanko. Kot vedno, ko je bilo zunaj lepo vreme, je komaj čakala, da odideva ven. Res nisva dolgo izgubljala časa v sobi in kmalu sva bila z dvigalom v spodnji avli. Od dvigal sva običajno krenila levo in naprej skozi velika steklena nihajna vrata na dvorišče za veliko stavbo, tokrat sem krenil desno. Nič ni rekla, najverjetneje sploh ni opazila, da sva tokrat stavbo zapustila na sprednjih vratih. Ko sva prečkala parkirišče, še vedno ni nič vprašala, a ko sem se na krožišču postavil pred prehod za pešce, je vznemirjeno vprašala: »Ive, kam ti to mene pelješ?«

Malo sem bil na trnih zaradi načrtovane poti, a nika-kor nisem želel, da začuti mojo nervozo. »Kam te peljem? Nikoli ne ugameš, a ne bom te mučil,« sem zaigrano veselo rekel, »domov te peljem!«

Zmedena je za hip onemela, nato me je boječe vprašala: »Kaj, tako v vozičku me misliš peljati domov?«

»Zakaj pa ne! Nič se ne boj! V dobri uri bova tja in nazaj. Okoli Soče te vozim pogosto veliko dalj časa,« sem ji sedaj že s prepričljivim glasom razložil svoj načrt.

»Okoli Soče je drugače. Kaj pa če bo šlo po poti kaj narobe?« je zaskrbljeno pripomnila.

»Nič se nama ne more primeriti,« sem jo miril, »vso

pot sem si že temeljito ogledal.«

»Kaj pa če se pokvari voziček?« je zaskrbljeno vprašala in se strahoma ozirala na levo in desno.

»Vozički se ne kvarijo,« sem bebavo rekel in še močnejše potiskal voziček po ravnem drevoredu proti Plečnikovem pokopališču. V svoji zagnanosti na to možnost nisem pomislil, a sedaj je bilo prepozno, da bi se zaradi tega obrnil. Vedno sem si upal tvegati.

Potem je bila nekaj časa tiho, a ko je ugotovila, v katero smer greva, je nejeverno vprašala: »Morava po pokopališču? Ni druge primernejše poti?«

»To je najbližja in najmanj prometna smer. Le Jarško cesto bova morala prečkati, tam pa ob nedeljah ni veliko prometa,« sem ji razložil, zakaj je prečkanje pokopališča najboljša izbira.

Potem je obmolknila in se predala svojim mislim. Po izrazu obraza sem sodil, da je prvi šok mimo in da sedaj tudi ona nestrpno čaka, kako se bo končala najina avantura. Tudi ona si je vedno upala tvegati.

Na poti do maminega naselja res ni bilo nobenih težav. Kot bi trenil, sva bila v senci dreves pred vhodom v njen blok. Dobro pol ure sem potreboval za pot, malo več, kot sem pričakoval, a vozička zaradi mamine varnosti nisem mogel povsod potiskati na vso moč.

Na klopcah v senci dreves pred vhodom v mamin blok je sedelo nekaj starejših žensk. Najprej so radovedno opazovale najino približevanje, a ko so mamo prepoznale, se je usul plaz dobrodošlic. Po krajših uvodnih vljudnostih so hitro začela padati vprašanja o poteku maminega zdravljenja, ali že čuti noge, kdaj se bo, če se sploh bo, vrnila

domov in podobne medsosedske prijaznosti. Začutil sem, da mama ne uživa v razpredanju o svojih težavah, a da sosedam sama ne bo kos. Da se nama mudi, sem glasno rekel v opravičilo, in potisnil voziček po strmi klančini. Na hrbtu sem čutil njihove zvedave poglede. »Mu bo uspelo?« so se nemo spraševale. Malo mi je bilo nelagodno, a sem voziček po strmi klančini varno potisnil do vhodnih vrat in nato v prostorni vetrolov.

Ko sva bila zunaj dosega njihovih zvedavih pogledov, sem se ustavil in rekel: »Mama, do tu nama je šlo kot po maslu, zriniti se morava še v dvigalo.«

Nič ni rekla, le ganjeno se je ozirala po hodniku. Dvigala nisva dolgo čakala. Poln upanja sem potisnil voziček v majhno kabino in res je šlo za las. Nič več kot dva ali tri centimetre je bila kabina daljša od vozička. Ker sem vitek in spreten, sem se uspel mimo ročajev še sam stlačiti skozi vrata in se postaviti ob voziček.

Ko sva se v njenem nadstropju v obratnem vrstnem redu uspela zriniti iz dvigala, se mi je odvalil velik kamen od srca, v njenih očeh pa so se zalesketale prve solze, ki so v njeni kuhinji že tekale v potokih. Nisem pričakoval, da bo vstop v stanovanje tako čustveno doživela, da bo ob tem začutila takšno nepopisno veselje. Ob pogledu na solze sreče v njenih očeh, sem si še sam moral na skrivaj obrisati zarošene oči.

Nekaj minut sva brez besed obsedela v kuhinji, jaz na kuhinjskem stolu ona v invalidskem vozičku. Ko se je malo zbrala, sem jo zapeljal po stanovanju. V spalnico je bil dostop enostaven, v kopalnico je šlo na tesno, a šlo je.

Ko sva bila zopet v kuhinji, je končno prišla do be-

sede. »Bili so trenutki, ko sem pomislila, da nikoli več ne bom videla doma,« je z drhtečim glasom rekla, »grozne čase sem preživela, a sedaj je najhujše za menoj.«

Utihnila je, zopet so jo premagale solze. Ob njenih besedah se mi je v grlu nabral cmok, da sem še slino s težavo požiral, kaj šele da bi uspel kaj reči.

Prva se je zbrala in nadaljevala: »Ive, z ničemer me nisi mogel bolj osrečiti, kot s spoznanjem, da se bom po odpustu iz Soče lahko vrnila domov. Hvala vam vsem, da lepo skrbite za moje stanovanje.«

»Nič se ne zahvaljuj,« sem končno prišel do besede, »vesel sem, da sem ti polepšal nedeljsko jutro.«

»Res si mi ga polepšal. Hvala ti!« je ganjeno rekla in zopet so se ji zasolzile oči.

»Kaj se boš zahvaljevala. Današnje potovanje je bilo zanimivejše kot posedanje na vedno istih klopcah okoli Soče,« sem se uspel pošaliti, »poznaš me, malo adrenalinske rekreacije mi ni nikoli škodilo.«

Preden sva zapustila stanovanje, je pred razpelom v kuhinji zmolila očenaš in prosila Boga, da ga kmalu najde v takem stanju, kot sva ga zapuščala.

Mamine sosede so še vedno uživale v septembrskem soncu in bile še bolj firbčne kot prej, ko sva prihajala. Tudi tokrat nisva bila preveč radodarna s pojasnili in sva se hitro poslovila, a jim je mama pred slovesom odločno napovedala, da se kmalu zopet vidijo.

Po natančno isti poti sva se vrnila v Sočo, in ko sva

končno bila v avli pred dvigali, sem si močno oddahnil. Sedaj ko je padel nivo adrenalina v krvi, sem se zavedel, kaj vse bi lahko šlo po poti narobe. Ob teh mislih me je oblival hladen znoj. Še dobro, da je bila majica od hitre hoje in potiskanja vozička že prepotena.

Vrnila sva se ravno ob času kosila. Obrok jo je čakal na servirni mizici v njeni sobi. Dvignila je pokrovko in po svoji navadi začela vihati nos.

»Zopet nič užitnega,« je zagodrnjala.

Preko njene rame sem pogledal v krožnik in meni sta se ocvrt piščanec in krompirjeva solata zdela spodoben obrok.

»Mama, vem, da bi si sama skuhalo bolje, a če bi bil jaz na tvojem mestu, bi kosilo pojedel. Ne boš več hodila, a še boš lahko gibljiva in samostojna. Invalidski voziček bodo tvoje noge, zato se potruj, da ga boš čim lažje obvladovala.«

Malo je še vihala nos, a je potem vseeno previdno zagriznila v meso.

»Vidiš, da ni tako slabo,« sem se pošalil in ji zaželel dober tek, preden sem se zadovoljen sam s seboj poslovil.

16

Po tistem nedeljskem izletu v svoje stanovanje z invalidskim vozičkom je zopet dobila voljo za vadbo. Veliko se je sama vozila z vozičkom po veliki stavbi in kmalu ji tudi vzvratna vožnja na ozkih prehodih ni več predstavljala problema.

Zadnjo septembrsko nedeljo sva, tokrat v dogovoru, izkoristila za ponovno pot v Jarše. Tokrat se je po stanovanju v vozičku gibala sama. Dobro ji je šlo, največ težav je po pričakovanju bilo v kopalnici, a je po več poskusih našla pravo pot do umivalnika in straniščne školjke. Uspela si je sprazniti vrečko za zbiranje urina in si v umivalniku splakniti roke. Zelo zadovoljna sva zapustila stanovanje, prepričana, da se bo po odpustu iz Soče lahko vrnila domov.

S prvim oktobrom je bilo moje trimesečne dobro plačane svobode konec. Začelo se je garaško delo, veliko časa sem preživel v avtomobilu, v pisarni podjetja v Šempetru pri Novi Gorici, in v Sočo sem hodil le še ob koncih tedna. Mama je bila zdrava, pridno je vadila, tudi jedla je več kot prej, pri upravljanju invalidskega vozička je bila že pravi virtuoz. V oktobru je dobila svoj invalidski voziček, in to je bila prva napoved, da odhod iz Soče ni več daleč.

V začetku novembra me je po dolgem času poklical brat. »Oddelčna zdravnica nama je pri mami pustila vabilo na razgovor,« me je obvestil, potem ko me je za v uvod prijazno pozdravil, povprašal po počutju in mi voščil vse lepo za triinpetdeseti rojstni dan.

Presenetil me je njegov prijazen ton, a nisem bil pri volji razglabljati o svojem počutju. Na kratko sem odzdravil in ga odrezavo vprašal. »Kakšno vabilo na razgovor?«

»Kaj vem, o čem se hoče pogovoriti z nama, a na vabilu piše, da se morava pri njej oglasiti oba, in to še ta teden.«

»Med tednom nimam časa,« sem se razburil, »dela imam čez glavo.«

»Na vabilu piše, da se lahko oglasiva v njeni pisarni tudi v soboto dopoldne,« me je miril. Kljub moji očitni ne-

strpnosti je ostal miren. Vse bolj me je presenečal. Zadnje mesece sem ga bil vaju drugačnega. Običajno je bil prav tako kot jaz zelo na kratko z živci.

»Prav, če ne gre drugače. Se vidiva v soboto,« sem vdan v usodo nejevoljno dahnil v telefon. Z nikomer se mi ni ljubilo sestajati, posebej ne v soboto. Vsakodnevnih dolgih voženj, novih poslovnih projektov in službenih težav sem imel že polno glavo, a zadeva je očitno bila nujna in je nisem smel ignorirati. Pred obveznostmi nisem nikoli bežal, saj s tem, da zakoplješ glavo v pesek, ne rešiš ničesar. Slej ali prej te problem dohiti in takrat običajno udari še močnejše.

S slušalko na ušesu sem čakal, da se poslovi. Kar dolgo je trajalo, da je zopet spregovoril. »Čuj, Ive, nekaj bi ti povedal, a nisem prepričan,« je obotavljivo začel, a potem odločno rekel, »oprosti, pozabi!«

Začutil sem, da ga nekaj muči. Malo sem imel slabo vest, ker sem bil prej tako odrezav z njim. »Zlate, če se želiš o čem pogovoriti, sem ti vedno na voljo,« sem mu tudi jaz presenetljivo blago ponudil svojo ramo za jokanje.

Nekaj časa je bil tiho, slišal sem le njegovo težko sapo, nato je tiho rekel: »Ni pravi čas. Mogoče kdaj drugič.«

»Zlate, ni problema. Pokliči, ko boš pripravljen. Od mamine nesreče skoraj nisva spregovorila besede. Mogoče bi nama odkrit pogovor ob kozarcu obema koristil.«

»Mogoče res, bova videla, kakšno bo razpoloženje v soboto. Ti je prav, če se dobiva ob desetih pri mami in potem skupaj odideva do zdravnice?«

»Meni ustreza ob desetih,« sem potrdil, a preden sem prekinil zvezo, sem ponudil, »Zlate, vseeno se lahko dobiva

pred soboto, če želiš.«

Poklical me je že naslednje jutro in me prosil, če bi se lahko zvečer dobila na pijači. Zelo čudno se mi je zdelo vse skupaj, a nisem nič spraševal in hitro sva se dogovorila, da se dobiva po večerji v enem od številnih gostinskih lokalov blizu njegove stolpnice.

Ko sem vstopil v pub, je že sedel za eno od miz. Za razliko od mene, ki vedno pijem za šankom stoje, brat raje uživa svoje pivo sede. Prisedel sem, in kot bi trenil, je pred menoj stala mlajša punca, ki se ji je na morsko miljo daleč videlo, da o strežbi nima pojma. Naročil sem bourbon, a je predme postavila Johnnie Walker. Kdor ne loči viskija od bourbona, ni gostinec. Nisem bil pri volji priučene pomočnice v strežbi učiti profesionalne strežbe, a sem si jo dovolil poučiti o osnovnem pravilu: »Gospodična, vsak bourbon je viski, a ni vsak viski bourbon.« Po zmedenem izrazu njenega obraza sem sklepal, da sem ji povedal nekaj iz domene znanstvene fantastike. »Postreži, kar ti pride pod roko,« sem jo potolažil in se vdan v usodo ves večer nalival z viskijem.

Ekspresno sva si zlila dve ali tri runde po grlu in ob tem sproščeno čvekala o družinskih razmerah, o službenih težavah in istočasno hitro analizirala domačo in svetovno športno ter politično sceno.

O materi in njeni terapiji nisva dolgo nič rekla, po tretji ali četrti rundi pa me je presenetil: »Vem, da sta bila z mamó v začetku septembra pri njej doma. To si se dobro

spomnil.« Potegnil je požirek in prijazno nadaljeval: »Zelo si jo razveselil. Veliko ji je pomenilo, ko je ugotovila, da stanovanje nedotaknjeno čaka na njeno vrnitev.«

Mame nisem nikoli vprašal, ali je o najinem podvigu komu kaj razlagala, z njim pa o tem tudi nisem govoril. Pravzaprav od mamine nesreče pa do takrat nisva dosti govorila, mislim, da sva se sploh prvič dobila na pijači.

»Pustiva sedaj to,« sem bil neiskreno skromen, »predvidevam, da si se hotel o nečem drugem pogovoriti z menoj.«

Nič ni odgovoril in zdelo se mi je, kot da v sebi tehta pomembno odločitev. Pustil sem ga pri miru in se posvetil svojemu viskiju in mladi natarici, ki je po neprebavljeni lekciji o bourbonu in viskiju pogosto pogledovala k najini mizi in prikrito vlekla na ušesa, o čem ostarela modreca govorita.

Bila je čedna punca na dolgih nogah in ravno sem jo hotel sprehoditi do šanka po novo rundo, ko me je pogledal v oči in resno rekel: »Ive, nekaj bi ti povedal, a obljubi, da se ne boš norčeval.«

Presenetile so me njegove besede. Nisem ga še slišal reči česa podobnega. »Zlate, nič se ne boj. Povej, kaj te muči,« sem ga hrabil, »tvoja skrivnost je pri meni bolj varna kot v bančnem sefu.«

Močno je potegnil iz steklenice, potem je počasi začel: »Ive, od mamine nesreče do začetka septembra sem bil v hudi duševni stiski. Bili so dnevi, ko sem sovražil ves svet s samim seboj na čelu. Mamina nesreča in vse, kar se je dogajalo z njo v času zdravljenja, me je spravilo na rob norosti.«

»Zlate, ni mi treba razlagati,« sem mu vskočil v besedo, »z menoj je bilo podobno. Le mamina dobrota in nezlomljiva volja do življenja sta me obvarovali hudih in nepremišljenih dejanj. Za noht je manjkalo, pa bi se zadeve s svakovimi sorodniki urejale s pestmi.«

»Ive, hudo pokoro bodo delali, preden bodo lahko zapustili ta svet,« je preroško rekel, »pusti izgubljene duše pri miru. Bili smo prijatelji, a me po mamini nesreči nihče od njih ni nikoli poklical. Dokazali so, kakšne riti so. Ive, ne skrbi, on bo poskrbel za njih.«

Hotel sem ga vprašati, kdo je on, ki bo poskrbel za njih, a me je prehitel: »Ive, to kar se je zgodilo mami, je grozno, a potem ko sem septembra doživel neverjetno izkušnjo, sem spoznal, da je tako moralo biti in da bom iz te godlje izšel boljši in močnejši, kot sem bil pred mamino nesrečo.«

Tu je negotovo zastal, kot da še vedno ni prepričan, ali svojo skrivnost lahko deli z menoj.

Res me je zanimalo, kaj ima za bregom, in sem ga spodbudil, naj nadaljuje: »Ne razumem, kaj govoriš. Daj, povej, za kaj gre.«

Za hip se mi je zastrmel v oči, kot da ocenjuje, ali je moja duša pripravljena na njegovo izpoved, potem se je vsul iz njega plaz besed: »V začetku septembra, bilo je v torek ali v četrtek, vem, da ni bil odvajalni dan, sem mamino obiskal malo pred šesto zvečer. Obiski so samo do šestih, a vsaj za hip sem hotel biti z njo. Zelo depresiven sem bil tisti dan. V službi so se šefi spravili name in potreboval sem nekaj minut z mamino, da mi s svojim optimizmom vrne pozitivno razpoloženje. A našel sem jo v groznem stanju.

Usrana do vratu je nemočna ležala v postelji in hudičevo otožno gledala okoli sebe. Ko sem jo vprašal, zakaj ne pokliče sestre, da jo očedi, je vdana v usodo rekla, da bo potrpela še pol ure, ko jo bodo po urniku skopali in pripravili za noč. Lahko si misliš, kako me je njeno stanje šokiralo, in takoj sem pritisnil alarm. Dežurna sestra je bila hitro v sobi, a je še hitreje odšla, ne da bi mamó očedila. Si lahko misliš, kaj mi je baba zmešana rekla?»

Ustavil se je toliko, da je na eks izpraznil vsaj pol steklenice, potem je razburjeno nadaljeval: »Babnica je mirno rekla, da mami ne bo hudega, če še pol ure počaka. Ive, si lahko zamisliš muke, ki jih je mama preživljala, ko je nemočna ležala v lastnem sranju, sestra pa ji je mirno rekla, naj kar počaka, da pride po urniku na vrsto.«

»Najedli so se lastnega govna vsi, ki so mamó spravili v tako stanje,« sem si dal glasno duška, njemu pa čas za osvežilni požirek mrzlega laškega.

»Ive, tako grozno se v življenju še nisem počutil,« je razvneto nadaljeval, ko je odložil steklenico, »za hip sem pomislil, da mi bo od hudega počilo srce. Nekaj trenutkov sem kot tele stal pred mamino posteljo, potem sem brez pozdrava brezglavo pobegnil iz Soče. Kako in kdaj sem prišel domov, se ne spomnim. Zjutraj sem bil popolnoma brez energije. Najraje bi bil vzel dopust, a zaradi spora s šefi sem moral v službo.« Zopet je zastal in si opomogel z daljšim požirkom grenke tekočine. Z razumevanjem njegove duševne stiske sem tudi sam krepko srknil viski.

»Ive, si ti kdaj našel štiriperesno deteljico?« me je potem, ko si je z ustnic zadovoljno obliznil ostanek piva, kot strela z jasnega presenetil z nenavadnim vprašanjem.

Nisem razumel, zakaj ga to sedaj naenkrat zanima. Bolj kot njegovo vprašanje so moje že rahlo okajene možgane vse bolj zanimale obline priučene gostinke, ki se je nerodno smukala med mizami in okoli šanka, a sem mu vseeno kot iz topa odgovoril: »Nikoli, a je tudi nikoli nisem iskal.«

»Vidiš, Ive, jaz pa sem svojo našel,« je slavnostno rekel, si odpel srajco in na plano potegnil verižico, na kateri je namesto obeska visel majhen kartonski ovitek. S tresočimi prsti je ovitek odprl in iz njega pazljivo izvlekel drobno štiriperesno deteljico. Bila je prava. Začudeno sem gledal štiriperesno deteljico, ki mi jo je molil pred zamegljene oči. Njegovo početje je zainteresiralo tudi priučeno gostinko, ki je sedaj že z odkritim zanimanjem vlekla na ušesa, kaj govoriva, in se najverjetneje spraševala, zakaj si stari gospod slačijo srajco in razkazujejo svoje povešene prsi še starejšemu razvratnežu.

»Ive, te zanima, kako sem našel svojo štiriperesno deteljico?« me je preudarno vprašal. Samo potrdilno sem prikimal z že precej polno glavo Johnnie Walkerja.

»Ive, On mi jo je našel,« je začel z maziljenim glasom, ki ga od njega nisem bil vajen, »sončni žarek je usmeril nanjo, ko sem tisto jutro brezvoljno čakal na bus.«

»Kdo je On?« sem butasto in najbrž preglasno vprašal, ker je zala gostinka zopet zastrigla z ušesi. Mislim, da naju je sumila, da sva ostarela pedra, ki se jima nekdo tretji meša v ljubezensko razmerje.

»On, On je oni zgoraj,« je prav tako preglasno rekel in pokazal s prstom proti nebu. Zlate za razliko od mene ni nikoli hodil k verouku in ne k maši. Bil sem prepričan, da v Boga ne veruje. Besede Bog iz njegovih ust nikoli nisem

slíhal in tudi tokrat je Bogu enostavno rekel On.

Zaradi popitih viskijev in vse bolj pomilovalnih pogledov priučené gostinke, ki so mi žgali tilnik, sem mu zelo težko sledil. Skušal sem povzeti povedano: »Zlate, če te prav razumem, ti je sam Bog pokazal štiriperesno deteljico, ki jo sedaj nosiš obešeno na verižici?«

»Tako je, sam Vsemogoči mi jo je podaril. Hudičévo slab sem bil tisto jutro in, medtem ko sem čakal na bus, sem se zamotil z iskanjem štiriperesne deteljice na zelenici za postajališčem. Tega nisem počel še nikoli in ne znam si razložiti, kaj me je tistega jutra gnalo v tako početje. Nekaj časa sem z ostrim pogledom brezuspešno česal visoko travo, potem sem se obrnil k nebu in ga izzval, naj mi jo On najde, če je vsemogoč.«

Zmanjkalo mu je sape in osušeno grlo si je podmazal s požirkom svežega piva, potem je nadaljeval: »Ravno sem se hotel zriniti na bus, ko mi je On glasno ukazal, naj jo poberem, če sem že prosil zanjo. Presenečen sem se ozrl okoli sebe in na majhni zelenici za postajališčem sem pod sončnim žarkom, ki se je lomil skozi listje obcestnega drevesa, zagledal svojo štiriperesno deteljico. Da sem jo tako razločno videl z razdalje petih, šestih metrov v morju plevela in trave, Ive, pa to je pravi čudež. Nekaj časa sem še okleval, a ko sem jo utrgal, se je zopet oglasil On.«

Ustavil se je, da si je s požirkom piva navlažil suho grlo. »In kaj ti je On sporočil?« sem ga nestrpen glasno vprašal, da je priučena gostinka zopet napela ušesa.

»Ive, rekel mi je, da je sedaj moje duševne stiske konec in da bom iz te hude izkušnje izšel boljši človek. Ive, res je tako. Odkar nosim njegov dar na prsih, sem zopet po-

zitivna oseba, lahko se smejem in se veselim življenja. Vsa negativna energija, ki me je dušila več mesecev, je čudežno izginila in spet svobodno diham s polnimi pljuči.«

S svojo pripovedjo o božjem daru me je presenetil, da se mi je zataknila beseda v grlu. Nič nisem mogel reči, le tiho sem srebal že peti ali šesti viski.

Tudi on je potegnil dober požirek iz svoje že četrte ali pete steklenice in zmagoslavno rekel: »Ive, od tistega dne vem, zakaj se je morala mami zgoditi tako huda nesreča.«

»Da,« sem zainteresirano vprašal, »daj, povej, zakaj.«

»Zato, ker bomo mi, njeni otroci, sedaj boljši ljudje. Do njene nesreče smo bili objestni, nestrpni in sebični. Ive, šele sedaj, ko bo treba poskrbeti za mamo, bomo spoznali, da je v nas tudi veliko dobrega.«

Veliko resnice je bilo v tem, kar je povedal. Srknil sem viski in zamišljeno rekel: »Zlate, mislim, da imaš prav. Ko bo mama doma, se bo izkazalo, iz kakšnega testa smo.«

Oči so mu svetniško sijale, ko je preudarno izjavil: »Potem ko me je ogovoril On, sem jaz resnico o sebi že poznal.«

»Da, in kakšna je ta resnica?« sem se ga začuden vprašal. Vse bolj me je presenečal. Prej nikoli nisva govorila o takih mističnih temah.

Kratko je umolknil, nato je preroško rekel: »Tega ti ne povem. Inteligentna *faca* si, s časom boš resnico o meni sam spoznal.«

Ostal sem brez teksta, kaj le bi lahko rekel na tako apokaliptično trditev. Čustveno izčrpana sva brez besed obsedela vsak na svojem koncu mize, on s steklenico laškega, jaz s kozarcem viskija.

Z vsakim požirkom žlahtne žganjice sem presenečen spoznaval, da v bratovih očeh vse močnejše žarita dobrota in blažena milina.

17

Bilo je nekaj pred enajsto uro na Martinovo soboto dvatisočsedmega, ko sva z bratom vstopila v pisarno mamine zadnje oddelčne zdravnice. Bila je čedna, urejena ženska pri petdesetih. Poznal sem jo, večkrat sva se že srečala na hodnikih ali v mamini sobi in tudi kakšno hitro sva že rekla o napredovanju mamine rehabilitacije.

Prijazno naju je sprejela in po krajšem vljudnostnem uvodu hitro prešla na bistvo zadeve: »Gospoda, tu smo, da vas osebno obvestim o skorajšnjem odpustu vaše mame iz naše ustanove.«

Vedel sem, da bo ta dan enkrat prišel, a me je kljub temu hladno stisnilo pri srcu. »Kdaj jo boste odpustili?« sem uspel nekako iztisniti iz sebe.

»Še dva tedna ostane tu, potem bo mama vaša skrb. No, verjamem, da bosta poskrbela zanjo.«

Zastala je, in ko sva butasto prikimala z zmedenima glavama, je nadaljevala: »Vaša mama je usposobljena za vožnjo invalidskega vozička, dovolj je spretna, da sama po deski zleze iz postelje v voziček in obratno. Mi smo svoje delo opravili. Zdrava je in čas je, da zapusti naš inštitut. Ste se že dogovorili, kam jo boste namestili?« je zaskrbljeno vprašala in naju pri tem pozorno opazovala.

Vse bolj sem lezel vase od nenadnega napada strahu,

a sem vseeno dovolj odločno rekel: »Domov bo šla.«

»Ste to dobro premislili? Vaša mama je zelo pozitivna oseba, močno se je trudila na terapijah, a doma bo potrebovala nego. Problem vaše mame ni le njena invalidnost, večji problem je odvajanje blata in urina. Teh funkcij ne nadzira in doma bo potrebovala posebno nego.«

Na te njene besede sva se z bratom le mokro pogledala. Opazila je najino negotovost in pomirljivo rekla: »No, oskrba na domu že dobro deluje in mame ne bo težko takoj vključiti v njihovo mrežo.« Utihnila je in se nama vprašujoče zazrla v oči. »Ste že v stiku z Zavodom za oskrbo na domu?« je vprašala, a je po najinih bebavih izrazih hitro ugotovila, da nimava pojma, o čem nama razlaga. Na mizi je poiskala list papirja in mi ga podala: »To je njihova ponudba. V njej najdete vsa potrebna pojasnila in navodila za organiziranje oskrbe na domu. Zadeve so dobro utečene, zagotavljam vam, problemov ne bo.«

Z bratom še vedno nisva uspela reči nič pametnega, pa je ona presekala najino stisko: »Lepo, da ste se odločili mamο odpeljati domov. Doma ji bo zagotovo veliko lepše kot v domu, a s tem prevzimate veliko odgovornost. Dolžna sem vaju na to opozoriti. Še nekaj pomembnega sem skoraj pozabila: oglasita se pri fizioterapevtki, da vama pokaže najosnovnejše vaje za pravilno razgibavanje. Mamο boste morali redno razgibavati; sami ali pa boste morali koga najeti.«

Nekaj v smislu, da bova za mamο dobro poskrbela, sva uspela reči. Nisem prepričan, da sva zvenela prepričljivo. Negotovo sva se spogledovala, kot da drug v drugem zaman iščeva oporo.

»Ne bo vam lahko, ko bo mama doma, a tako sta se odločila in s tem boste morali živeti. Pojdita sedaj, veliko moči bosta potrebovala,« naju je sočutno odslovila, »vso srečo vama želim.«

»Brate, dokler je bila mama v bolnicah, je bilo vse skupaj le nežna predigra, a sedaj smo ga zares najebali,« je zletelo iz mene, ko sva bila končno sama na hodniku.

Šok, ki sva ga doživela v pisarni oddelčne zdravnišnice, je lahko odplaknila le steklenica hladnega laškega piva. Pred dnevi, ko mi je Zlate razlagal svoje božje razkritje, sem se pošteno nametal viskija in tokrat sem se odločil za pivo. No, na žalost se je izkazalo, da je ena steklenica odločno premalo za umiritev napetih živcev; za prvo rundo je sledila druga pa tretja in tako so si runde piva sledile v nedogled. Problem je bil preveč kompleksen, da bi se ga osebka omejenih intelektualnih in emocionalnih sposobnosti lotila trezna.

Za uvod v resne teme sva ob prvem pivu obdelala trenutno slovensko in svetovno športno sceno, med praznjenjem druge steklenice sva kvantala o ženskah in se drug drugemu potožila nad najinimi mizernimi seksualnimi dožitvi, ki so zagotovo posledica spolne zavrnosti, ki jo je sprožila mamina nesreča. Šele po tretjem ali četrtem pivu je duševna stiska toliko popustila, da sva lahko začela konstruktivno debato o projektu pod delovnim naslovom mamina vrnitev domov.

»Ive, torej ti verjameš, da bo mama lahko sama živila

v svojem stanovanju?» me je previdno, a še zelo razumljivo vprašal. Po treh ali več popitih pivih povprečen moški subjekt že malo težje formulira razumljiva vprašanja, a bratovi možgani so po taki dozi šele začeli brezhibno funkcionirati.

»Seveda, da bo lahko. Mama si želi in si zasluži živeti doma. Ne dam je v dom!« sem odločno rekel. Nekaj popitih piv tudi mojim intelektualnim sposobnostim še ne more do živega.

Nič ni komentiral, le krepko je potegnil iz steklenice. Zlate piva nikoli ne pije iz kozarca, vedno uživa laško le iz steklenice. Videl sem ga že piti točeno pivo, a to so bile res krizne situacije, ko je ustekleničenega zmanjkalo, njegova žeja pa še zdaleč ne pogašena.

Svež alkohol je poživil najine zaspane možgane in res sva se hitro dogovorila in si razdelila vsa najnужnejša opravila. Obvezal se je, da bo poklical Zavod za oskrbo na domu in dan pred maminim prihodom domov napolnil hladilnik, da mama doma ne bo trpela lakote. Moja prva skrb pa bo pripraviti posteljo, da bo mama lahko samostojno lezla v voziček in obratno. Nase sem prevzel obisk čedne fizioterapevtke Suzane, ki me bo poučila o pravilnem razgibavanju in masiranju maminih nepokretnih nog.

Hiter dotok alkohola v najine možganske celice je vse bolj nevarno ogrožal najino sposobnost pomnjenja in razumljivega sklepanja, a sva še pravočasno, da česa ne pozabiva, nekaj bolj ali manj pomembnih nalog napisala na list papirja.

»Pametni piše, budala pomni!« pravi dober stari pregovor, ki ga je pametno upoštevati ob takih priložnostih.

Z vsako popito steklenico piva se nama je zdela mi-

sel, da bo mama živela doma, vse bolj imenitna in v najina izmučena srca sta se požirek za požirkom vračala radost in veselje. Ko sem že bil prepričan, da sva razrešila vsa odprta vprašanja glede mamine vrnitve domov, me je ponovno pronicljivo zadel s prvim vprašanjem: »Ive, če sem te prav razumel, ti verjameš, da bo mama lahko sama živela v svojem stanovanju?«

»Zlate, seveda, da bo lahko. Po stanovanju se je v invalidskem vozičku vozila spretneje kot Schumi v svojem ferrariju,« sem jo s pijanim glasom glasno pohvalil, da so gostje v lokalu radovedno zastrigli z ušesi.

Na slišano me je Zlate pogledal izpod očesa in me izvedensko poučil: »Ive, tvoj Schumacher nima pojma. Alonso in Hamilton sta zdaj *faci*.«

»Dol mi visi za pedra Alonsa, a kje si za faco našel *špaherja* Hamiltona?« sem se uprl.

»Ive, vidi se, da o Formuli 1 nimaš pojma. Hamilton je faca in pika. Prvo leto vozi Formulo 1 in takoj je svetovni prvak. Povem ti, ni še bilo take face v Formuli 1!«

»Nabijem celo Formulo 1 z njihovim šefom Bernijem in njegovo hrvaško kurbo Slavico skupaj na svoj povešeni kurac. Naj se sami ukvarjajo s svojimi problemi. Midva imava svojo veliko težavo.«

Presenečeno me je pogledal: »Kakšno težavo? Prej si rekel, da nimava nobenih težav!«

»Rekel sem, da mama vozi voziček brez težav, a vse drugo je lahko problem,« je v pijanih možganih nenadoma zavrtal sumničav črv, »nisem več prepričan, ali bo doma za mamo res najboljše poskrbljeno.«

»Ive, ne kompliciraj. Mami bo doma super!« je pijano

zatr dil in povedano modrost zalil z obilnim požirkom piva.

»Zlate, vem, da ji doma ne bo nič manjkalo, a to s sranjem je resna težava.« Napuh mi ni dovolil glasno priznati, da sem na to malenkost trezen pozabil. Nelagodje, ki sem ga ob tem spodrsaljaju občutil, sem poplaknil z dolgim požirkom grenkega piva. Za razliko od brata pijem pivo vedno iz kozarca; poleti obvezno točeno z veliko pene. Iz vrča mi prija tudi pozimi, če ga le točijo.

»Brate, to ne more biti nerešljiv problem,« me je presenetil, ko sem ravno eksal preostanek piva iz, kdo ve, katerega vrčka že.

»Kaj ne more biti nerešljiv problem?« sem se skušal spomniti, o čem govoriva, ko sem na mizo precej trdo odložil prazen kozarec.

»Pa to s sranjem,« je nervozno dahnil in me sumljivo pogledal, »kaj si pijan ali pa se iz mene norčuješ?«

»Kaj bi bil pijan!« sem se branil, »nisem v stari formi, a pol gajbe piva še nesem.«

»Ive, če nisi pijan, potem razumeš, kaj ti govorim.«

»Brate, seveda, da razumem. Praviš, da to s sranjem ni problem.«

»Tako je, s sranjem ni *blema*,« je odločno rekel in zbegani natararici naročil novo, mogoče že deseto rundo.

Hudo me je zdelala Martinova sobota leta Gospodovega dvatisočsedmega. Do štirih zjutraj sem s pivom in z močnejšimi alkoholnimi substancami, seveda, nabiral

potrebno kozmično energijo za spopad z novimi življenjskimi izzivi, ki jih bo na moja šibka pleča naložila mamina vrnitev iz Univerzitetnega rehabilitacijskega inštituta Soča.

»Nič se nisi naučil zadnjega pol leta,« sem se obtoževal, ko sem v nedeljo okoli poldneva mukoma odpiral od alkohola otekle veke, »le nekaj piv je bilo potrebnih, da si pozabil na zle usode varovancev inštituta Soča, na njihova trpljenja in na smrad odvajalnega dne.«

Medtem ko so mačkasti možgani iz alkoholnih globčin počasi vlekli na dan dogodke preteklega dne, mi je v glavi divje razbijalo tisoče kladivc. Najprej me je presekala misel na avto. Poln paničnega strahu sem pogledal skozi okno in si oddahnil, saj je avto stal na svojem običajnem prostoru na dvorišču. Pojma nisem imel, kako sem pripeljal domov. Potem me je hudičeva sila pognala k avtu. Spal sem oblečen, zato sem bil hitro zunaj. Temeljito, ped za pedjo, sem pregledal pločevino in z velikim olajšanjem odkril, da na njej ni nobene nove praske ali vdolbine. Stranska ogledala so bila na svojem mestu, šipe, žarometi in smerokazi so bili nepoškodovani. Usedel sem se za volan, zagnal motor, vse je delovalo brezhibno. Ker avto ni bil poškodovan, sem sklepal, da nisem bil udeležen v nobeni prometni nesreči. Z olajšanjem sem si oddahnil ob tem spoznanju in mačkasto glavo na dvorišču kratko prepustil hladnemu novembrskemu pišu. Svež zrak je dobro del pijani glavi. Globoko sem vdihaval zdravilni raketniški zrak in čez čas sem se počutil malo bolje.

Spomini na včerajšnje nekontrolirano pijančevanje so bili vse bolj živi, a tudi vse bolj boleči. Hipoma me je preplaval občutek neizmerne sramu. Pred dnevi sem jih

dopolnil triinpetdeset, pa sem se še vedno obnašal neodgovorno, kot takrat, ko sem bil še smrkavec.

»Nikoli ne boš odrasel. Kakšne vse neumnosti si v pijanosti že počel, a te ni nič izučilo,« sem razočarano ugotovil, »Ivane, ti si izgubljen primer.«

Potem sem se v paniki prijel za žep. Denarnica je bila, hvala bogu, na svojem običajnem mestu. Strahoma sem jo potegnil iz žepa. Dokumenti so bili vsak v svojem prekatu, predalček za denar je bil pričakovano prazen. Dobrih sedemdeset evrov sem imel v denarnici, ko sva z bratom tiho vstopila v bife ob Linhartovi, nasproti Soče; koliko evrov je še bilo v denarnici, ko sva bife pet ali šest ur kasneje hrupno zapustila, je bilo nepomembno, ker je bila sedaj denarnica prazna.

Dejstvo, da je denar iz čvrsto zaprte denarnice čudežno izpuhtel, me ni preveč zaskrbelo, še manj začudilo. Pijan z denarjem nikoli nisem znal. Malo me je skrbelo le, ker je v gostišču Portal, kamor sva se kasneje premaknila, natakár večkrat likal mojo bančno kartico. Kolikšen je bil tam zapitek, se mi tudi sanjalo ni. Blagajniških izpisov ni bilo ne v denarnici ne v žepih.

»Pomembno je, da si cel in da očitno nisi povzročil nobene nesreče. »Denar mora krožiti, petnajstega bo zopet plača,« sem se tolažil, a se ob teh mislih nisem počutil nič bolj optimistično, nasprotno. Ob mačkastih jutrih sem običajno najprej sovražil sebe, do večera pa še ves svet povrhu.

Po tisti Martinovi soboti moje grlo polnih šest let ni okusilo drugega kot vodo in čaj. Potem so nastopile razmere, ki so me zopet potisnile na stranpoti, a to je že druga zgodba.

Alkoholni maček, ki je bil v nedeljo še velik kot tigar, je dokončno popustil šele v ponedeljek zvečer. V torek zjutraj sem bil zopet lep in pameten kot oficirsko dete.

V Soči sem bil že pred deseto dopoldne. Poznal sem mamin torkov urnik terapij in nameraval sem združiti prijetno s koristnim. Pogovoriti se z mamo o njenem skorajšnjem odpustu iz Soče in se obenem od fizioterapevtke natančno poučiti o osnovah razgibavanja maminih nepokretnih nog.

Deževen dan je bil in za vožnjo do Soče sem potreboval deset minut dalj kot običajno, a sem še prišel pravočasno. Še četrte ure je manjkalo do začetka mamine terapije, ko sem vstopil v njeno sobo; mama je že sedela v vozičku in čakala kot zapeta puška, da odbije deseta ura. Vedno je točna; tudi jaz nikoli ne zamujam na sestanke. Redoljubnost sem zagotovo podedoval po njej.

Po običajnem pozdravu je s tresočim glasom iztresla iz sebe: »Ive, zdravnica mi je včeraj rekla, da me bodo najkasneje v dveh tednih odpustili iz Soče. Pa to je grozno. Nisem še pripravljena za samostojno življenje. Taka ne morem domov.«

»Mama, pomiri se. Zdravnica pravi, da je terapija uspešno končana in da si pripravljena za življenje zunaj bolnišnic. Ni razloga, da ji tega ne bi verjela.«

»Ona lahko govori, a jaz vem, da nisem pripravljena,« je trmasto rekla, »iz vozička se v posteljo po deski upam spustiti, a obratno me je še vedno zelo strah.«

»Razumem tvojo skrb, a do odhoda domov sta še dva

tedna in v tem času boš strah premagala. O tem sem prepričan.«

Moje odločne besedo so jo malo pomirile in je mirneje rekla: »Dobro, ampak v stanovanju je treba veliko napraviti, da bom lahko tam živel.«

Na ta njen pomislek sem bil pripravljen. Vzel sem si pet minut časa in ji temeljito razložil, kako bom že naslednji konec tedna predelal njeno posteljo in uredil v stanovanju in na balkonu vse potrebno, da se bo z vozičkom čim lažje premikala in da ji bo na doseg roke vse, kar bi lahko v sili potrebovala.

»Ne boj se,« sem ji še enkrat zatrdil, »v soboto sva z Zlatom temeljito vse razmislila,« koliko piv sva ob tem spila, sem ji zamolčal, »in ne vidiva posebnih težav, da živiš doma. Pomagala ti bova in hitro se boš znašla. Doma ti bo zagotovo lepše kot v domu.«

»Doma je vedno najlepše. Sedaj me je še strah, a če mi boste otroci pomagali,« je z glasom, polnim upanja, rekla, »je mogoče res najbolje, da odidem od tu čim prej.«

»Mama, tako se govori! Pomagali ti bomo,« sem odločno začel, a sem se hitro popravil, »no, jaz ti bom zagotovo. V imenu drugih ne bom govoril. Vsak se bo odločal sam, koliko ti bo v pomoč, a name lahko stoodstotno računaš.«

Nič ni rekla, pa sem ji hitro povedal še za zavod za oskrbo na domu, a je za njihovo ponudbo že vedela. »Oni me bodo zjutraj in zvečer očedili, potrebujem pa tudi razgibavanje in masažo. Tega pa oni ne nudijo.«

»Sam te bom masiral in razgibaval,« sem rekel z glasom, ki ni trpel ugovarjanja, a je vseeno podvomila o mojih sposobnostih: »Ive, pa ne moreš me ti masirati!«

»Zakaj ne? Zato sem danes tako zgodaj tu. S teboj grem na terapijo. Fizioterapevtka mi bo pokazala vaje, ki jih potrebuješ, da ostaneš gibljiva v sklepih in dobro prekrvavljena. Od treninga karateja so mi ostale hitre in spretnke roke, ni ga prijema ali vaje, ki je ne bom sposoben izvajati. Vsaj štirikrat na teden bom pri tebi in redno bova vadila. Z malo prakse bom zate boljše poskrbel kot tukajšnji nemotivirani fizioterapevti. Njim je to služba in ne potrudijo se s teboj tako, kot se bom jaz.«

Temu ni bilo kaj dodati. Tiho je gledala nekam v zid, potem je preudarno rekla: »Noge in prste si bom lahko masirala tudi sama, če me boš pa še ti razgibaval, potem to ne bo tak problem.«

»Seveda, da ne bo. Kasneje bom sam usposobil še Zlateta in zagotavljam ti, da razgibavanje tvojih nog ne bo problem!«

Točno ob desetih sva vstopila v telovadnico. No, vstopil sem jaz, mama se je zapeljala. Zanimivo, o tem prej nisem razmišljal, a res je razlika. Z vozičkom v prostor ne vstopiš, ampak se vanj zapelješ ali pripelješ.

Fizioterapevtka Suzana je bila čedna, zgovorna mlada ženska. Razveselilo jo je, ko je slišala, da mama kmalu odhaja domov in da sem tu, da se usposobim za razgibavanje maminih zaležanih udov.

»Gospod, vaša mama je tako pozitivna oseba. Malo takih pacientov sem imela. Zelo se je trudila, vsem sem jo dajala za vzgled,« je občuteno rekla, »kakšna smola, da je doživela tako hudo nesrečo!«

Ganile so me njene besede. Mogoče bi bilo pamestneje ostati tiho, a sem se pred čedno fizioterapevtko moral

postaviti s svojo neomejeno filozofsko modrostjo. »Kaj moremo, nesreče se dogajajo,« sem pametoval, »nepošteno je, da po pravilu nastradajo le dobre duše.«

»Da, usoda je včasih res kruta, a posvetimo se raje delu,« je prekinila možno nadaljnje filozofiranje. Medtem je mamoz z vozička že spretno prestavila na veliko masažno mizo in se lotila dela.

Medtem ko je Suzana rutinsko razgibavala mamine sklepe in mi pri tem razlagala, čemu je posamezna vaja namenjena, kako se najlažje opravi in koliko ponovitev se izvaja, sem presenečen ugotavljal, kako neverjetno je mama napredovala v štirih mesecih okrevanja v Soči. Resnično sta me presenetili gibljivost njenih sklepov in moč v rokah.

Suzana je svoje delo hitro končala in potem sem bil na vrsti jaz. Odločno in brez strahu sem se lotil razgibavanja maminih nog, kolkov, nožnih prstov. V dolgih letih treninga karateja in jiu-jitsa sem spoznal celo paleto različnih vaj in spretnosti za razgibavanje in sprostitve mišičevja, vezi in sklepov. Suzana ni pokazala pravzaprav nič novega, le spomnila me je davno pozabljenih veščin. Razlika je le v tem, da zdrav človek razgibava svoje telo z močjo svojega mišičevja, invalidna oseba pa vadi pasivno s pomočjo fizioterapevta ali mehanske naprave. Ker sem imel nekaj malega izkušenj tudi z masiranjem, je bila naloga še preprostejša. Pred desetletjem in pol, ko sem vodil lastni fitness studio, sem opravil tečaj iz klasične masaže. Takrat sem imel ambicije, da bi ponudbo fitnesa razširil, in masaža je bila ena od opcij, ki pa je nisem realiziral. A sedaj se je pokazalo, da to le nista bila vstran vržen čas in denar.

Suzano je moja spretnost presenetila, a sem ostal

skromen. Nič ji nisem razlagal o svojih športnih izkušnjah, še manj, da sem pred leti opravil tečaj iz klasične masaže. »Naj verjame, da sem naravni talent,« sem si mislil, ko sem se spretno sukal okoli velike masažne mize.

Že tisti dan sem mamu razgibaval kot pravi fizioterapevt, in preden sva odšla, je Suzana rekla mami: »Gospa Francka, spreten in okreten je vaš sin. V dobrih rokah boste.«

Tudi na maminem obrazu se je videlo, da je zadovoljna z mojim delom. »Da, dobro mu je šlo od rok,« me je pohvalila, »a kako bom doma stala?«

Tisti dan se s trenjem novega oreha nisem želel preveč ubadati. »Mama, ne boj se, tudi stanje ne bo problem, sem brezbrizno odgovoril, »se bom že česa domislil, ko bo čas za to.«

19

Mama se je od prvega dne, ko se je vrnila v svoje stanovanje, hrabro spopadla s težavami življenja v invalidskem vozičku. Dobro se je znašla in ni ga gospodinjskega opravila, ki se ga ne bi lotila. Sama si kuha, pere, lika in skrbi za red in čistočo v svojem malem stanovanju.

Doma je zadovoljna, čeprav ji v invalidskem vozičku ni lahko. Veliko ji pomeni, da si kuha po svojem okusu, da v miru gleda španske, brazilske, hrvaške in, kdo ve, čigave še televizijske žajfnice, ali s prijateljicami čveka ob kavi ali ob kozarcu vina.

Česar ne zmore sama, in tega res ni veliko, ji postori-

mo otroci, dobri sosedje, prijatelji, ali dekleta iz društva invalidov in paraplegikov, ki ji za nekaj evrov mesečno enkrat tedensko temeljito pospravijo stanovanje in postorijo druga večja gospodinjska opravila. Zanimiv dogodek je vezan na mamine *pomagačke* iz društva paraplegikov, ki dokazuje, kako majhen je svet. Pogosto ji je bila dodeljena Darinka, ki je hčerka Medžimurke Nade, mamine prijateljice iz bloka, kjer je živela do očetove smrti. Obiska Darinke se je vedno razveselila, saj je tako praktično iz prve roke izvedela zadnje vesti o svoji prijateljici Nadi, ki se je po upokojitvi vrnila v rojstno Medžimurje.

Servis zavoda za oskrbo na domu deluje in brez njih bi mama težko živela doma. Moteče je le, da se mamine negovalke prepogosto menjavajo. Valerija, Mira, Klavdija, Sandra, Mateja so jo negovale v zadnjih osmih letih. Najdlje Klavdija, s katero je bila mama posebej zadovoljna, a po zadnji reorganizaciji je očitno ne bo več k njej.

Sicer je že po dveh tednih ugotovila, da ji večerni obiski ne ustrezajo. »Ive, zvečer se lahko uredim sama in se spravim v posteljo, kadar meni ustreza. Nikogar ne potrebujem,« mi je odločno rekla, »odjavi večerne obiske. Kaj bi plačevala nekaj, česar ne potrebujem.«

Mama negovalko potrebuje predvsem za pomoč pri praznjenju debelega črevesja. Če ta kompliciran ritual na odvajalne dneve uspe, potem so si punce zaslužile svojo plačo.

Sama v invalidskem vozičku ne more iz stanovanja, a vedno se najde kdo, ki namesto nje skoči v trgovino po nakupih ali ji prinese potrebna zdravila in pripomočke iz lekarne. Ob lepih dnevih jo včasih zapeljem do bližnje-

ga nakupovalnega centra. Čeprav v invalidskem vozičku, mama, kot večina žensk, še vedno uživa ob pogledu na bogato založene prodajne police, a je v nakupovanju skromna. Kupi le to, kar potrebuje, redko jo ponudba zanese v nenačrtovano zapravljanje. Včasih me povpraša za mnenje, a je moj odgovor po pravilu v stilu, da je ona možgani najinega nakupovalnega izleta, jaz pa da sem samo surova fizična moč. To ni butasta šala, ampak realnost. Jaz sem osredotočen le na najino varno premikanje po trgovini, izbira blaga je mamina skrb in v to se ne mešam. Stara resnica je, da moški lahko delamo le eno opravilo istočasno in z manevriranjem invalidskega in nakupovalnega vozička v trgovini, polni neučakanih kupcev, imam več kot dovolj dela. Gibanje z invalidskim vozičkom po prepolnih trgovinah ni enostavna zadeva, a sčasoma sem razvil neverjetno spretnost; z levico za seboj vlečem nakupovalni voziček, z desnico pa pred seboj potiskam invalidski voziček.

Tako se midva neustrašno v invalidskem vozičku gibava po trgovinah in premikava skozi življenje. Mami ni možgani in moje mišice in ni je ovire preko katere ne zmoreva.

Z maminim bivanjem doma torej ni posebnih težav, le odvajanje blata in praznjenje sečnega mehurja sta nikoli končana zgodba.

Praznjenje črevesja je za silo še obvladljivo opravilo. Zlate je imel kar prav, ko je po pol gajbe piva modro zaključil, da s sranjem ni blema. Po opravljeni veliki potrebi, kot

se sranju lepše reče, se očediš in potem je dan ali dva pred zapleti s sranjem mir.

A s praznjenjem mehurja je druga pesem. Izločanje urina, ali scanje po domače, je za paraplegika, ki ne nadzira te osnovne življenjske funkcije, posebna igra živcev. Ko sva z bratom tiste Martinove sobote kdo ve kolikokrat z zadovoljstvom izpraznila od popitega piva prepolna mehurja, na ta problem niti pomislila nisva. Scanje sploh ni bila tema razgovora. Vedela sva, da so mami v sečni mehur vstavili urinski kateter in da je ta preko cevke povezan z vrečko za zbiranje urina, ki jo ima pritrjeno na desno ali levo nogo. Kaj bi tu lahko šlo narobe? Za naju laika nič.

Da je kateter šibka točka, nisem pomislil, dokler se s težavo nisem prvič soočil. Bilo je pred božičem, slab mesec po maminem odpustu iz Soče. Sedela sva v kuhinji in ravno razglabljala o tem, da je bila odločitev, da se vrne domov, pravilna.

»Mama, mesec dni si doma. Porodne muke so za nami,« sem pametoval, »ni neobvladljivih situacij in sčasoma bo vse le še lažje.«

»Prav praviš, Ive. Ni mi vedno lahko, a doma mi je veliko lepše kot v bolnici ali v domu. Dokler bom lahko sama lezla v posteljo in nazaj na voziček, bom lahko živela doma,« je bila polna optimizma.

»Prav, da tako razmišljaš, kaj bi živela v domu, ko pa imaš svoj dom,« sem jo odločno podprl v njenih razmišljanjih.

Pomirjalo me je, ko je optimistično gledala na svoje prihodnje življenje doma. Ves čas terapije sem razmišljal in se bal, ali bo po odpustu iz bolnice lahko živela doma.

Instinktivno sem sicer ves čas verjel, da je zanjo najbolje, če živi doma. Izjema je bil trenutek slabosti, ko je pijana glava ugotovila, da bo mama potrebovala posebno nego zaradi nezmožnosti nadziranja odvajanja blata. Po izkušnji iz prvih mesec dni se je izkazalo, da je to sicer velika, a vseeno obvladljiva težava.

Iz teh pozitivnih razmišljanj me je predramil smrad po seču, tudi mama je istočasno začela vihati nos. Nekaj časa sva v tišini ovohavala zrak in se negotova ozirala okoli sebe. Potem se mi je zazdelo, da na tleh poleg prednjega desnega kolesa njenega invalidskega vozička vidim majhno lužico. Ko sem si lužo, ki je bila čedalje večja, поблиže ogledal in jo od blizu ovohal, mi je bilo takoj jasno, da je nekaj hudo narobe: »Mama, nekaj ni prav s katetrom ali z urinsko vrečko,« sem obzirno rekel. Nisem hotel dvigati preplaha, a pojma nisem imel, kaj bi lahko bilo narobe, in še manj, kako ukrepati. Zmeden sem se vrtel okoli vozička in s kuhinjsko krpo, ki mi je prva prišla pod roko, začel brisati mokra tla.

Sedaj je tudi ona otipala, da je njena desna hlačnica čisto mokra. »Kateter pušča,« je panično rekla, »nujno zdravniško pomoč moraš poklicati!«

»Nujno zdravniško pomoč naj pokličem?« sem se začudil. Sanjalo se mi ni, na katero številko naj pokličem. Nihče v Soči mi pred maminim odpustom ni o tem nič povedal in sam o tem prav tako nisem nikogar povprašal.

Sreča, da je mama ohranila mirno kri in da je vedela, kaj morava storiti. Pred odpustom iz Soče so jo poučili o možnih zapletih s katetrom in o postopkih za ukrepanje. Klic na telefonsko številko nujne zdravniške pomoči, ki

jo je imela z veliki številkami napisano na velikem listku papirja, je zmogla sama, nato sem ji pomagal v posteljo. Slekla sva mokra oblačila, a odtekanja urina nisva ustavila. Praznjenje sečnega mehurja, ko popusti urinski kateter, ni moč z ničimer ustaviti.

Edino, kar sem v paniki uspel napraviti, je bilo, da sem ji namestil plenico in jo obložil s podlogami, polivinilom in kupom brisač. Potem sva lahko le še čakala in upala, da bo dežurni zdravnik čim prej prost.

Močno sem si oddahnil, ko je kakšno uro po klicu pozvonilo pred vrati.

Mlada zdravnica in zdravstveni tehnik sta v dobrih dveh ali treh minutah rešila mamino težavo. Ko je v kuhinji pisala zdravniško poročilo, me je prijazna zdravnica poučila o delovanju katetra in o možnih zapletih pri njegovi uporabi.

Razložila mi je, da je urinski kateter enostaven medicinski pripomoček, a da ni jamstva, koliko časa bo balonček, napolnjen s sterilno vodo, dobro tesnil in držal cevko tesno v sečevodu. Hitro je lahko kaj narobe in takrat iz mehurja nezadržno teče in teče.

V letih, odkar je mama doma, je bilo podobnih težav s katetrom precej, no, sedaj postopek ukrepanja poznamo. Na delovni dan dopoldne problem reši patronažna sestra, popoldan ob koncih tedna in praznikih pa nujna zdravniška pomoč.

Zlate bi s pol gajbe piva v mehurju enostavno ugotovil, da s scanjem ni blema. Zanj, dokler nima problemov s prostato, to zagotovo velja, a za mamó je to že osem let težka mora.

Opravljanje osnovnih fizioloških potreb ni le mama nočna mora, sedaj sem tudi sam že patološko obremenjen s to zadevo. Da se razumemo, hvala bogu, težav s sranjem in scanjem ne poznam; uravnotežen bazalni metabolizem in redna fizična vadba zagotavljata dobro presnovo in redno praznjenje črevesja in mehurja.

Fenomen samostojnega opravljanja najbolj intimnih človeških fizioloških potreb me po mamini nesreči zanima s filozofsko-psihološkega stališča. Na maminem primeru ugotavljam, da živimo človeka dostojno življenje, dokler odvajanje blata in urina nadziramo in se po opravljeni potrebi sami očedimo.

Mama mi redko dovoli pomoč pri čiščenju in menjavi plenice. Le če je preutrujena, nerada sprejme mojo pomoč. Ko sem ji ob taki priložnosti pomagal pri čiščenju riti in menjavi umazane plenice, me je nevede prešinilo nenavadno vprašanje: »Kaj bi izbral, paraplegijo ali slepoto, če bi o tej izbiri bil prisiljen z Bogom ali s hudičem podpisati pogodbo?«

Ta morbidna dilema me je v zadnjih letih močno okupirala in zadeva je prišla tako daleč, da pogosto hodim po hiši z zavezanimi očmi. Sčasoma sem se gibanja v popolni temi toliko navadil, da sedaj lahko opravim vse fiziološke potrebe, večerno higieno in se spravim spat z zaprtimi očmi.

Da, sedaj vem, če bi bil prisiljen izbirati med paraplegijo in slepoto, bi se odločil za slednje. Vse zanimivo in razburljivo, kar mi je bilo usojeno, sem že doživel. Preplul

sem vsa morja in oceane, videl vse lepote in spoznal zlo tega sveta. Le starost brez razčlovečenja si še želim.

Usesti se na straniščno školjko in se po poštem sranju sam očediti, bi mi pomenilo več kot vid. Da, če bi moral izbirati, bi izbral slepoto.

20

Leta mirno tečejo in redni obiski pri mami so postali rutina. Le neodločljive službene obveznosti in poletni dopust občasno za kratek čas prekinejo utečeni vsakdan. Poleti ali spomladi jo ob lepem vremenu odpeljem v senco velikih hrastov v bližnjem parku, jeseni ali pozimi pa sediva v kuhinji, rešujeva križanke, gledava televizijo in komentirava politične ali športne dogodke. Z mamo ni nikoli dolgočas, z njo se lahko pogovarjaš o vsem.

Z leti sem postal pravi mojster v masaži in negi njenih nepokretnih nog ter bolečega hrbta. Imava ustaljen ritual vadbe. Najprej petnajst do dvajset minut razgibavanja in masiranja nog, nato z mojo pomočjo približno toliko časa stoji. Primitiven pripomoček, ki sem ga izdelal po vzorcu naprave, ki sem jo videl v telovadnici Soče, se je pokazal za zelo uporabnega. Ko mi je fizioterapevtka prikazala delovanje naprave, sem ugotovil, da morata biti izpolnjena dva pogoja, da paraplegik lahko stoji: fiksirani nogi in zadnjica ter opora za roki. Nisem potreboval dolgo, da sem iznašel pripravo, ki mami omogoča, z mojo pomočjo seveda, varno stanje na svojih nogah.

Osnova naprave je navaden kuhinjski stol. Na pred-

nji nogi stola sem z objemkami v višini maminih kolen pritrdil deset centimetrov široko in z mehko peno obloženo desko. Sam postopek je sila preprost, a deluje. Usedem se na prirejen kuhinjski stol in mama se z invalidskim vozičkom zapelje dovolj blizu, da se njena kolena naslonijo na obloženo desko. Njeni stopali namestim med nogi stola, v pasu se globoko nagnem proti njej, da se me lahko čvrsto oprime okoli vratu, z rokama pa jo istočasno objamem okoli zadnjice. S hkratnim pritegovanjem rok in dviganjem trupa do naslona stola dvignem njen trup z vozička.

Nogi stola in obložena deska onemogočijo premikanje maminih nog v smeri naprej in vstran, zadaj pa ju omejuje invalidski voziček. Zadnjico ji med stanjem čvrsto podpirajo moje roke, za oporo rok pa sta ji na voljo moj vrat in ramena. V tem položaju z mojo pomočjo brez problema stoji na nogah tudi dvajset minut. Sila enostavno, a deluje.

Zaradi redne vadbe in masaže je njeno telo dobro prekrvavljeno in nima pogostih slabosti, glavobolov, ne mučijo jo premočni krči. Njena koža je ostala mehka in gladka, kot je bila pred nesrečo.

Mojo nego sprejema z odprtimi rokami, odklanja le pomoč pri menjavi plenice. »Sin ne bo gledal moje sramote,« me vsakič nervozno zavrne, ko ji ponudim pomoč pri čiščenju mednožja. Raje se sama muči celo uro, kot da bi dovolila, da jo jaz počedim v nekaj minutah.

Dobro leto in pol bo sedaj tega, ko me presenetila

s prošnjo. »Ive, na riti se mi je odprla koža,« je negotovo začela, »prosim, poglej, ali je gaza še na mestu.«

»Rano imaš na riti? Kaj se je zgodilo?« sem bil takoj napet kot puška.

»Ne vem. Klavdija je rano opazila prejšnji teden, a pravi, da ne bo hudega,« je previdno rekla.

Obrnil sem jo na bok, previdno potegnil plenice navzdol in na njeni zadnjici se je pred mojimi očmi pokazal delno odlepljen velik obliž, pod katerim je zijala manjša odprta rana.

Hotel sem jo vprašati, zakaj mi rane ni prej pokazala, a sem odgovor poznal vnaprej in raje nisem nič spraševal. Ve, da sem občutljiv na njene težave, in me ni hotela dodatno obremenjevati.

Ob pogledu na rano na mamini zadnjici me je preblisnila neverjetna misel, da se je to, kar sedaj preživljam, napovedalo pred skoraj štiridesetimi leti, samo da tega sporočila takrat nisem razumel. Neverjetno, kako živo sem naenkrat podoživel davno pozabljeno avanturo. Veliko punc in žensk sem spoznal v življenju, a malo jih je, katerih imena se spomnim. Med nameščanjem obliža na manimo rano sem se njenega imena spomnil takoj, brez razmišljanja.

Z Mojco sva se spoznala dve ali tri leta po odsluženju vojaščini v takrat najpopularnejšem ljubljanskem lokalu Roža. Predstavil naju je sodelavec Brane, s katerim sva po službi pogosto prijateljevala ob ljubljanskih šankih. Od kod jo je on poznal, je nepomembno, saj je Brane poznal vso Ljubljano. Bila je v družbi Branetove takratne punce in prosil me je, naj jo zamotim, da se bosta s punco lahko izmuznila iz njene družbe.

Na prvi pogled mi ni bila všeč. Bila je velika, ne preveč čedna ženska, a odkloniti drobno uslugo prijatelju bi bil greh. Po popitem pivu sem ugotovil, da ima neverjetno tople oči, po drugem sem spoznal, da me privlačijo njena leta. Vsaj sedem let je bila starejša od mene in v tistih časih so me zelo privlačile izkušene ženske pri tridesetih.

Po dveh popitih pivih nisem bil pijan; alkoholna doza je bila pravšnja, da mi je beseda tekla kot namazana. Naložil sem ji komplimentov, da bi pod težo sladkih besed počepnila še močnejša kobila od nje.

»Ivan, zabaven in zanimiv fant si. Ni mi dvorilo veliko moških tako strastno kot ti,« mi je v nekem trenutku čustveno rekla, »a sedaj moram domov.«

Spoznanje, da ni ravnodušna, je pognalo mojo spolno slo v višave. »Noč se še začela ni, kam se ti mudi? Z menoj ostani,« sem ji strastno prigovarjal.

Nekaj časa me je s svojimi blagimi očmi nemo gledala, nato je otožno rekla: »Rada bi ostala, a poskrbeti moram za mater.«

Nisem razumel, kaj mi je hotela s tem povedati, vendar je nedoločen alarm v glavi opozarjal, naj ne bom nestrpen in še manj žaljiv. »Oprosti, a ne razumem, zakaj bi morala poskrbeti za mater,« sem obzirno vprašal.

Zopet je dolgo trajalo, da je odgovorila: »Moja mama je paraplegik in urediti jo moram za noč. Sami živiva in moram poskrbeti zanjo.«

Besedo paraplegik sem takrat že poznal, a kaj več o invalidnosti nisem vedel. Čustven človek sem in po izrečenih besedah in v izrazu njenega obraza sem začutil njeno globoko duševno stisko. Potlačil sem spolno slo in ji, kar

se je dalo, mirno odgovoril: »Želim si, da bi ostala nocoj z menoj, a mama je prva. Pojdi, če se ti mudi. Mogoče bo kdaj drugič čas za naju.«

Sam sebe sem presenetil s povedanim in z razumevanjem, ki sem ga začutil za njeno stisko.

»Hvala, presenečaš! Na prvi pogled ne deluješ sočutno,« je rekla in se nato hitro poslovila. Čudno sem se počutil, ko je odšla. Seksualni naboj tistega dne je bil potrošen in po tretjem popitem pivu, ki sem ga že dalj časa vrtil v rokah, sem nameraval iti domov. A preden sem uspel drugič potegniti iz steklenice, je bila nazaj.

Prva misel je bila, da ji je pred lokalom kdo težil in se je pred hudobcem umaknila v mojo varno družbo. »Se ti je zgodilo kaj neprijetnega, da si se tako hitro vrnila?« sem jo vprašal in se zaščitniško postavil poleg nje.

»Ne, nič takega, le malo sem razmišljala. Mamu spravim v posteljo in potem bi se lahko vrnila. Seveda, če si to želiš,« je rekla s strastjo, ki je od nje ne bi pričakoval.

»Seveda si želim,« sem bil zopet poln adrenalina in spolne sle.

»Lepo, potem se vrnem, a moral boš potrpeti. Precej dela imam, da mamu spravim spat,« je rekla, ko ji je v blagih očeh gorel ogenj pričakovanja.

»Ne skrb! Seveda te počakam,« sem brez pomisleka ustrelil, »doma uredi vse tako, kot mora biti. Ne hiti, do jutra počakam, če bo treba.«

»Res si neverjeten,« je navdušeno dahnila, ko so ji iz blagih oči sevali ognjeni zublji prebujene strasti, »če me do desetih ni nazaj, potem se je zgodilo kaj nepredvidljivega. Vnaprej se opravičujem, če me ne bo, a verjemi, storila

bom vse, da se čim prej vrnem.«

Poljubila me je na razgrete ustnice in hitro zapustila lokal. Potem sem čakal in čakal. Zdelo se je, da urina ka-zalca stojita na mestu. Spil sem še dve pivi in sreča, da sem v lokalu poznal nekaj mladcev svojih let, s katerimi sem se zapletel v debato o nogometu. Res sem že obupaval, ko je končno vstopila v lokal.

»Bi kaj spila?« sem vesel ponudil, ko je zopet stala ob meni.

»Ne, ne potrebujem pijače,« je nestrpno rekla in se mi z blagim pogledom zazrla v oči. Nekaj sekund sva si nemo zrla v oči, nato je odločno rekla: »Ne izgubljava časa! Saj bi seksal z menoj, ali ne?«

Potem res nisva izgubljala časa. Ni minilo pol ure, ko sva se v hotelu Union že valjala na široki postelji. Sprva je bila zadržana, malo zaradi razlike v letih, malo zaradi premočnih oblin, a se je hitro sprostila. Kasneje, ko sem v mislih podoživel najin vroči seks, sem bil prepričan, da si je ona mene bolj privoščila, kot sem si jaz njo. A mi na konec pameti ni padlo, da bi se zato pritoževal.

Okrog polnoči je nenadoma rekla: »Oprosti, domov moram.«

Bil sem izžet kot cunja, a se je še nisem naveličal. »Kam se ti zopet mudi? Dobro si se potrudila z menoj, še si te želim! Ostaniva do jutra!« Nikamor se mi ni mudilo, udobna hotelska postelja pa je prijetno gnezdo za celonočni seks.

»Ivan, hvala za prijetne urice, a moram domov. Moje življenje je zadnjih deset let podrejeno maminih potrebam in zase skoraj nimam časa.« Obmolnila je in se močneje

stisnila k meni. Hotel sem ji reči kaj lepega, jo potolažiti, a od seksa izčrpani možgani niso našli pravih besed. Bil sem mlad, neizkušen, nisem še bil v podobni situaciji in nagon-sko sem čutil, da je bolje ostati tiho.

A ona ni dolgo ostala tiho. »Ivan, prebudil si v meni zdavnaj ugasnjeno strast. Resnično si želim ostati s teboj, a žal je res zadnji čas, da se vrnem domov. Mama ne sme predolgo ležati v istem položaju.«

»Se ne more sama obrniti?« sem presenečen vprašal. Do takrat še pomislil nisem, da se odrasel človek ne bi mogel sam obrniti v postelji.

»Ne, pretežka je. Večkrat na noč jo moram obrniti, vsa je že v ranah,« je sočutno rekla.

Nič nisem razumel, o kakšnih ranah govori. Njen žalostni glas je prebudil v meni do takrat še nepoznano sočutje, vendar sem ostal brez besed. Le da razumem njeno stisko, sem uspel nekako prevaliti preko ustnic.

»Ivan, ti ostani do jutra, če želiš. Račun za sobo poravnaj jaz. V bližini imam parkiran avto in nič naj te ne skrbi zame,« je še rekla, mi na hotelski memorandum napisala svojo telefonsko številko in se kot duh izgubila iz sobe.

Brezvoljno sem sam obležal v udobni francoski postelji. Slabo sem spal tiso noč. Misel na Mojčino življenje ob invalidni materi mi ni dala miru.

»Hudičevo težko življenje živi, upam, da podobne izkušnje ne bom doživel,« sem si zaželel, preden sem se končno pogreznil v nemiren spanec.

Pustila mi je telefonsko številko, a je nisem nikoli poklical. Morebitno razmerje z njo se mi je zdelo preveč komplicirano. Vedno sem bil *jebiveter* in izgubljal energijo z žensko, ki mora skrbeti za nepokretno mater je bilo zguba časa, energije in živcev. Preveč lagodno sem živel in takrat nisem čutil prav nobene potrebe, da bi si življenje po nepotrebnem zapletel.

Po tisti noči je nisem srečal nikoli več.

Toliko let je minilo od najine avanture, a se Mojce do pogleda na mamino odprto rano nikoli nisem spomnil. Hudo slaba vest me je obšla ob tem spoznanju in mi odprla številna vprašanja: »Sem bil v mladosti preveč neodgovoren, objesten in bahav? Bom na starost plačal za mladostne zmote in stranpoti?«

Težka filozofska vprašanja, na katera pa v tem življenju zagotovo ne bom dobil odgovora.

21

Lani v začetku avgusta sva z bratom po dolgem času sedela ob pivu. Razlog za nalivanje s pivom je bil pravi. Njegova starejša hči Katarina je sredi julija rodila punčko Niko in spodobi se, da sva s ponosnim dedkom ta enkratni dogodek zalila z nekaj steklenicami hladnega laškega. Kot je ob takih priložnostih običaj, je beseda najprej tekla o vnukinjinu lepoti, čudoviti barvi njenih oči, idealni teži in višini ter o drugih neverjetnih fizičnih in mentalnih sposobnostih takrat tri tedne stare bratove prve vnukinje. Ob slavospevih na Nikin račun sva obenem uspela analizirati

potek kvalifikacij za nogometno ligo prvakov, pokomentirati nezanimivo sezono Formule 1 in se nostalgичno spomniti majskega potovanja v Stockholm na svetovno hokejsko prvenstvo. Malo sva kvantala o ženskah, ki bi jih tam lahko pofukala, a jih nisva, ker sva zvesta svojima ženkama, in še v nekaj sproščujočih tem sva mimogrede uspela dregniti.

Ne spomnim se, kako in kdaj je debata prešla na mamo. Složno sva ugotovila, da ima najina mama nezlomljivo voljo do življenja in da je neverjetno samostojna. Sama si kuha, pospravlja in v svoji nesreči celo najde moči za tolažbo nas, ki nam nič ne manjka. Potem sva na dolgo in široko razpredala, da se je, odkar je doma, kar zlila z invalidskim vozičkom in da se po stanovanju giblje spretneje in hitreje kot številne njene vrstnice na svojih nogah.

Po petem pivu me je presenetil z izjavo: »Ive, zakaj si vedno tako pokroviteljski in se stalno mešaš v naša življenja?«

Debelo sem ga pogledal: »Ne razumem, o čem govoriš. Nikoli se nisem mešal v vaša življenja.«

»Seveda si se! Če bi takrat mami dovolil, da bi se preselila k prijatelju, bi danes hodila po svetu na svojih nogah,« me je obtožil.

Nekaj dolgih sekund sem potreboval, da sem se spomnil, na kaj misli, in da se me je s to zgodbo lotil že na Münchenskem letališču, ko sva se vračala iz Stockholma. Takrat razprave nisva niti dobro začela, ker naju je prekinil poziv za vkrcanje na letalo.

Kakšno leto po očetovi smrti mi je mama ob priliki povedala, da je srečala starega prijatelja iz mladosti, ki je

tudi vdovec. Nekajkrat sta se srečala in predlagal ji je, naj se preseli k njemu. Vse se ji je zdelo prehitro in ni bila prepričana ne o svojih še manj pa o njegovih čustvih. Dvomila je, ali jo vabi k sebi v hišo zato, ker išče zastonj gospodinjstvo pomočnico ali pa si jo resnično želi kot prijateljico in partnerko. Tudi sama ni bila prepričana, ali si po očetu želi s kom deliti stare dni.

Nisem si lastil pravice, da odločam o maminem življenju, in prav nič me ni razveselila, ko me je prosila za nasvet. Sploh me ne bi motilo, če bi živela z drugim moškim, zakaj le. Od srca sem ji privoščil srečo, a ker me je prosila za nasvet, sem ji predlagal: »Vzemi si čas. Družita se, in ko boš prepričana, da si želiš živeti z njim, se preseli k njemu.«

Kakšen mesec po najinem razgovoru mi je povedala, da se s tem človekom ne bo več videvala. Nisem je spraševal o razlogih, saj se nisem počutil pozvanega, da o tem razsojam ali odločam. Mama je svoja gospodarica in v njena čustva se nisem želel, niti se po svoji vesti nisem smel, vmešavati.

»Živi in pusti živeti,« je dober pregovor, ki se ga vse svoje življenje držim kot pijanec plota.

To je bila moja plat zgodbe, ki sem jo ob šestem pivu razložil bratu, a je kar naprej trmoglavil, da nisem ravnal prav in da sem bil jaz tisti, ki je razdril njuno zvezo.

Vsa moja prepričevanja, da nima prav, da sem želel materi le dobro, so bila zaman. Vse bolj je trmoglavil, da sem zadnja leta za mater napravil premalo in da sem ga v materini nesreči pustil samega.

Ne vem, kaj ga je obsedlo, noben moj argument ga ni ustavil. Počasi mi je začel s svojim besednjakom močno

najedati živce. Na hudo slabi poti sva bila in, kdo ve, kako bi se zadeva končala, če se nama ne bi pridružili Darija in Miloja.

Zadeva mi nato nekaj dni ni dala miru. Napuh mi je velel, da mu nekako moram razložiti svoje videnje zadeve, a sem slutil, da s pogovorom ob pivu ne bo šlo. Kakšen teden kasneje mi je padla na misel ideja, da mu zadevo pojasnim pisno v obliki krajše zgodbe.

Rečeno, storjeno. Usedel sem se za računalnik in po kratkem premisleku napisal naslov:

SAGA o von Blagusih, ali kako je to zares bilo.

In potem so se dolgo potlačene misli iz podzvesti preko tipkovnice samodejno zlile na računalniški zaslon:

Prolog

V času, ko dnevne temperature dosegajo skoraj 40°C in so živci napeti kot strune na kitari, se tudi nepomembne zadeve zdijo velike kot Triglav. Besede udarjajo močnejše kot kočijaški bič in nedolžen dialog ob pivu lahko hitro preraste v nekontroliran konflikt.

Vsaka medalja ima dve plati in vsaka stvar vsaj dva konca. Tudi z resnico je podobno, raztegljiva je in vsak si jo razlaga po svoje. Ni ene in edine resnice in samo Bog ve, čigava resnica je resničnejša.

Resnica lahko boli bolj kot piškav zob in moder človek ve, da jo je najbolje servirati zavito v celofan.

Osebe in dogodki v tej sagi so izmišljeni. Podobnosti z resničnimi osebami in realnimi življenjskimi situacijami so le slučajne.

1. Poroka

Pred šestimi desetletji sta se v deželici za devetimi gorami in desetimi vodami, ki se ji danes pravi Medžimurje, spoznala zala kmetica Franciska Markač in postavni pismo-noša Pavel von Blagus. To je bila ljubezen na prvi pogled. Zala Francika, kot so jo klicale prijateljice, ki je kot mladenka neustrašno plezala po visokih topolih in iz ptičje perspektive občudovala svoje ravno Medžimurje, je pri dvajsetih, ko sta se z brhkim Pavlom, za prijatelje Pajo, ob divjih ritmičnih vaškega tamburaškega orkestra do jutra vrtela na plesišču zadružnega doma, začutila, da je prišel čas, da se namesto na sosedov topol povzpne na primernejše božje drevesce.

»Pavel je končno pravi. Postaven, čist in urejen je, pa še spoštovano službo ima,« si je šepnila, ko se je med plesom dunajskega valčka nehote večkrat zadela ob njegovo trdo božjo korenino.

Tudi Pajo je bil ob pogledu na razgreto mladenko ves na trnih ob pričakovanju blažene združitve. A kljub tudi z vrha najvišjega medžimurskega topola vidni obojestranski želji po združitvi življenjskih tekočin krepostna Francika nikakor ni pristala na zunajzakonske spolne odnose. Zaljubljena do ušes sta se Francika in Pajo kmalu zedinila, da je za potešitev hudičevih hormonov poroka edini izhod.

Mlademu Paju, ki je bil takrat član komunistične partije Jugoslavije, skojevec, udarnik na mnogih mladinskih delovnih akcijah in nasploh perspektiven družbeno-politični delavec, bi cerkvena poroka zavrla nadaljnjo delovno in politično kariero, a krepostna Francika je odločno zavrnila možnost le civilne poroke.

Izkušen sorodnik jima je predlagal, da se v Francikini vasi Goričanu poročita le civilno, kot je to bilo po komunističnih zakonih takrat obvezno. Kasneje, ko se stvar poleže, pa naj se poročita cerkveno v prestolnici Hrvatiije Zagrebu, kot so to takrat napravili mnogi mladi komunistični pari. V velikem mestu, skrita budnemu partijskemu očesu, bi kasneje v eni od številnih cerkva pred Bogom potrdila svojo ljubezen in nato spokojno uživala vse naslade in radosti zakonskega življenja. Ob tem bi Pajo nadalje nemoteno razvijal svojo delovno kariero in krepil svoj družbeno-politični status v okrilju matere komunistične partije.

A tudi to možnost je krepostna Francika odločno zavrnila: »Ne, poročiti se hočem v domači cerkvi. Naj me vsi vidijo in mi zavidajo,« je trmoglavila in Paja potiskala v vse hujšo duševno stisko.

Čeprav nerad je Pajo pod hudim pritiskom hudičevih hormonov klonil in kmalu sta se v Francikini domači vasi poročila. Bila je to pompozna poroka in vse sovaščanke so zali Franciki močno zavidale postavnega poštarja in vsi mladci Paju prekrasno ženičko.

In tako sta zvesto živela zakonsko življenje do konca svojih dni...

2. S trebuhom za kruhom

Takoj po poroki so se za Paja v službi začele težave. Dandanašnje dni bi se takemu šikaniranju reklo mobing. Predse ga je poklical šef lokalne partijske celice v rojstnem Donjem Kraljevcu, a ne da bi mu čestital za skok v zakonski stan, ampak ga je močno oštel. »Pajo, se zavedaš, kaj si

storil?« ga je karajoče vprašal. »Tvoje delo je, da dostavljaš pošto in penzije, a še pomembneje je, da med ljudmi širiš resnico o komunistični partiji, utrjuješ bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti ter vrednote NOB in komunistične revolucije. S cerkveno poroko si storil nemoralno dejanje, ki ga komunistična partija ne tolerira. Vrni partijsko knjižico in si poišči drugo delo. Svetujem ti, da hitro zapustiš službo in domači kraj, ker drugače lahko še končaš na vsaj dveletni družbenokoristni delovni akciji na Golem otoku. Na Golaču (tako se je med narodom skrajšano takrat reklo zelo priljubljenu letovišču Stalinovih privržencev) je še prostora in veliko neobdelanega kamenja za izdajalce našega ljubega maršala in matere komunistične partije,« mu je na koncu zagrozil partijski šef.

»Kaj hočeš, takšno je življenje,« si je vdan v usodo mislil Pajo. Si bom pač moral poiskati drugo delo. Šefu je vrgel na mizo člansko izkaznico komunistične partije in mu v slovo še sam zabrusil nekaj krepkih v butasti obraz. Bil je nagle jeze in nikomur, ki mu je stopil na žulj, ni ostal dolžan. Dela ga ni bilo strah pa še zalo ženko je imel in verjel je, da bo v življenju uspel tudi brez partijske knjižice.

Kmalu je odšel s trebuhom za kruhom v takrat bratsko republiko Slovenijo. Delo je našel v glavnem mestu lepega imena Ljubljana. Zala Francika je takrat že bila v blaženem stanju in je ostala doma, a takoj po porodu se mu je pridružila v lepem mestu Ljubljani.

In tako sta v gorati, a bogati deželici na južni strani Alp, pridno delala do konca svojih dni...

3. Otroci

Otroci so rasli in se razvijali v toplem domu, ki sta ga z veliko požrtovalnostjo in odrekanjem zgradila Francika in Pajo v lepem mestu Ljubljani. Svoje otroke sta vzgajala z ljubeznijo, se veselila njihovih uspehov in skupaj z njimi trpela v neuspehih in težavah.

3.1. Prvorojenec Ivan Ostroumni

Prvorojenec, ki sta ga poimenovala po Francikinem očetu Ivanu, se jima je rodil devet mesecev po poroki. Bil je droban in bolehen otrok, ki je slabo jedel, malo spal in veliko jokal. Ni stvarnih dokazov, da je svoja rosna leta preživel z babico v Medžimurju, je pa to zelo verjetna možnost. Hitra ločitev od materinih prsi je pustila hude motnje v njegovem fizičnem in duševnem razvoju. Za razliko od brata in sestre, ki sta zrasla v duševno stabilna in telesno obilna človeka, je Ivan nevrotik, majhne in drobne rasti.

Ivan je kot otrok verjel, da je bil prav tako kot Jezus Kristus brezmadežno spočet. »Mama in oče sta se poročila šestega februarja, jaz pa sem se rodil drugega novembra, kar ni devet mesecev razlike,« je računal, »torej ni druge razlage, kot da sem bil spočet brezmadežno kot božji otrok Jezus Kristus.« Ker je bil brezmadežno spočet, je verjel, da je njegovo poslanstvo na tem svetu služiti Bogu in širiti božji nauk. »Ko odrastem, bom duhovnik,« je kljub hudemu komunističnemu terorju, ki je takrat vladal v državi Jugoslaviji, neustrašno razlagal prijateljem, a tudi učiteljem in vzgojiteljem v šoli. Ob ponedeljkih, ko je bil še močno razgret od nedeljske maše, je

sošolcem med šolskimi odmori pogosto razlagal sveti nauk in župnikove pridige, kar v komunističnih časih učiteljem nika-
kor ni bilo po volji. Na najbolj podle načine, tudi z dodatnimi
šolskimi nalogami in obveznostmi, so skušali omajati njegovo
vero v Boga. A ni jim uspelo. Ivan je bil bistre glave, z lahkoto
je napravil vse dodatne domače naloge in se na pamet naučil
tudi najtežjih lekcij, ki so se jih lahko spomnili komunistični
prfoksi in je na šoli dalje neustrašno širil božji nauk.

V svojem verskem fanatizmu je ostal neomajen do
dne, ko mu je v sedmem razredu v šolskem parku starejša
punca iz osmega v usta porinila vroč, slinav jezik in ga pri tem
z mehko dlanjo še blago pobožala po palčki, ki mu je čude-
žno nabreknila med nogama. S sošolkinim živahnim jezikom
v ustih in z njenimi nemirnimi prsti v gatah je Ivan spoznal,
da bo celibat zanj najbrž pretežko breme. Ko je vročekrvna
sošolka nekaj sekund kasneje izpustila njegovo zopet mla-
havo palčko iz hudičevega prijema svojih nemirnih prstov, je
otroško željo po bogoslužju dokončno opustil.

Od tistega usodnega dogodka v šolskem parku je bož-
je in cerkvene nauke dosledno zavračal, celo zaničeval. Na-
mesto k nedeljski maši in na verouk je poslej raje hodil na
nogomet, kar je močno odobrovoljilo Paja, ki prvorojenčevih
duhovniških ambicije ni odobral.

Zgodnje meseno spoznanje ni dobro storilo njegovem
duhovnemu in spolnemu dozorevanju. Negativne posledice
usodnega dogodka v šolskem parku so se kasneje odražale v
njegovi duševni zavrtosti, slabši sposobnosti vzpostavljanja
socialnih vezi in v nerednem opravljanju zakonskih obvezno-
sti, ki jih pred zakonca postavljata gospod Bog in mati cerkev.

Poročil se je z Milojko Krepostno, punco iz čvrste parti-

zanske družine, ki se v zakonu z Ivanom ni prav osrečila. Tudi Milojka je, kar glede na njene svobodoljubne gene ni prese-
netljivo, močno odklanjala božji nauk in cerkveno gosposko. Ne preseneča torej, da sta po cerkvenem nauku predpisane
zakonske obveznosti neredno opravljala, a jima je vseeno
nekako uspelo ne brezmadežno spočeti pametnega in vse-
stransko spretnega sina, ki sta ga poimenovala Rok.

Nekaj prvih zakonskih let je bil Ivan mornar na trgo-
vskih ladjah. Medtem ko se je mornar Ivan med potovanji
po širnih morjih in oceanih brezbrizno predajal razvratu in
se ubadal predvsem s težavami, povezanimi s prekomernim
uživanjem alkohola in podobnih, zdravju bolj ali manj kori-
stnih opojnih substanc, je Milojka požrtvovalno sama vzga-
jala edinca in se ubadala z njegovimi težavami odraščanja.

Po babici Franciki je Rok podedoval nadarjenost za
matematiko in strast do višin. Sicer ni, kot njegova babi, ple-
zal na visoke topole, ampak je neustrašno osvajal vrhove naj-
višjih gora sveta. Ivan v alpinističnih podvigih svojega edinca
ni užival. Raje bi videl, da bi sin osvajal ženska srca kot visoke
gorske očake, a se v sinovo življenje ni mešal.

Ivanu in njegovi družinici ni bilo mehko postlano, a so
se nekako, predvsem zaradi Milojkine brezmejnne potrpežljivi-
vosti in čvrstega, brezmadežnega, partizanskega značaja pre-
bijali skozi trdo življenje.

3.2. Hči Zlatica Plemenita, kasneje Trmasta Meta

Drugi otrok je bila hči. Francika in Pajo sta za svojo hčer
izbrala lepo ime Zlatica. Za razliko od prvorojenca je bila Zla-
tica veliko krepkejše postave, veliko je spala in pridno jedla.

V osmem razredu osnovne šole je trener lokalnega rokometnega kluba opazil, da je Zlatica velika punca spretnih rok in jo je povabil v svoj klub, a Pajo o tem ni hotel niti slišati. Trener se je osebno pogovoril s Pajem o hčerkinih fizičnih kvalitetah in nespornem talentu za rokometno igro. Vljudno ga je prosil, naj ji dovoli na trening, a je Pajo ostal neomajen. »Sinova sta lahko športnika,« je rekel rokometnemu trenerju, »a hčeri je mesto v kuhinji.« Potem ko je trenerju še zabrusil: »Moja hči se ne bo v kratkih hlačah podila po igrišču in starim pohotnežem na tribuni kazala debele riti,« je ta dokončno obupal nad Pajevim neomajnim patriarhalnim pogledom na športno kariero svoje odraščajoče hčerke.

Kljub temu da se s športom ni ukvarjala, je zrasla v čedno in poželenja vredno dekle in marsikateri mladeček se je neuspešno trudil okusiti slasti njenih mikavnih oblin. Rada je imela otroke, zato se je odločila za humanitarni poklic in je po končani medicinski šoli vso delovno dobo preživel v skrbi za bolne in nemočne otroke in odrasle.

Zlatica se je mlada poročila s pobom iz sosesčine, ki so ga bolj kot njene obline mikale karte, nogomet in brezskrbna druženja s teniškiimi fanatiki na Slovanu, bližnjem športnem parku. Hitro po poroki je izbrancu rodila mirnega sina Blaža in dve leti kasneje še jezično hčer Ano in po avtorjevem skromnem mnenju nikakor ni do konca razvila ne izkoristila vseh svojih umskih in seksualnih potencialov.

3.3. Sin Zlatko Plemeniti

Tretji otrok, ki ni bil ravno načrtovan, se je rodil šest let za prvorojencem. Z njegovim imenom si Francika in Pajo

nista delala preveč preglavic. Bil je enostavno Zlatko. Kot najmlajši otrok je bil mamin ljubljeneček, na kar je bil Ivan zelo ljubosumen. Zlatko se nikakor ni mogel sprijazniti, da imata s sestro isti imeni in jo je hitro preimenoval v Metko. Kasneje je Zlatica za vse domače bila le še Meta.

Podobno kot Meta je bil tudi Zlatko krepkejše postave, a je bil kot otrok, za razliko od Mete, veliko bolan. Imel je neko medicinsko neugotovljeno težavo z ušesi in je bil prvih nekaj let veliko v bolnicah. Zlatko je medicinski fenomen, saj je shodil zelo pozno, menda je bil star že tri leta, ko je naredil prve nerodne korake. Še danes se strokovna medicinska javnost sprašuje, kaj je bil vzrok za to: bolezen, lenoba ali le otroška želja pustiti se nositi po umazanem svetu.

Ja, Zlatko je bil zviti otrok in ob tej ugotovitvi je treba priznati, da je bil kasneje zelo spreten na nogah. Dobro je igral nogomet, a še bolje kot na nogometnih igriščih se je znašel v plesnih arenah. V najstniških letih je bil pravi plesni tiger in marsikatero punco je uspel položiti na hrbet s pomočjo svojega neverjetnega fokstrot koraka.

Zlatko v šolo ni hodil rad. Hitro je opustil nesmiselno posedanje po šolskih klopeh, vendar se je tudi brez formalne izobrazbe skoraj ves službeni vek v Jugobanki redil kot polh v loju.

Zlatko se je poročil še zelo mlad s skrbno ženičko Darijo Potrpežljivo in ji hitro, da ne bo pomote tudi ne brezmadežno, spočel dve pridni in čedni hčerki, Katarino in Tanjo. Lepo so tri punce skrbele zanj in mu pred televizijskim zaslonom, kjer je bil brez odmora sposoben presedeti ali preležati več dni skupaj, s hladnim laškim pivom in z izbrano jedačo stregle kot turškemu paši.

...

Mladih von Blagusov nikoli niso povezovale posebej pristne duhovne vezi. Kasneje, ko so si ustvarili svoje družine, so se družili še manj. Težko bi rekli, da se ne marajo ali da se celo sovražijo, bolj drži, da enostavno nimajo skupnih interesov. So zelo različnih značajev in temperamentov in nekako ne pašejo skupaj. Včasih se zdi, kot da jih ne bi rodila ista mati.

Zanimivo je, da si nobeden od Francikinih in Pajovih otrok za življenjskega sopotnika ni izbral pripadnika hrvaškega naroda, ampak so se poročili s čistokrvnimi Slovenci. Paju to sicer ni bilo povsem po volji, a se v njihovo izbiro ni vtikal, kar je, glede na njegove patriarhalne nazore o vzgoji, sila čudna okoliščina.

In tako so Francikini in Pajevi otroci brezskrbno živeli v lepem mestu Ljubljani vsak v svoji zakonski harmoniji...

4. Pajeva smrt

Potem je po kratkotrajni hudi bolezni Pajo umrl. To je bil šok za vse. Pajo je bil vedno v gibanju, deloval je zelo vitalno in zdravo in Ivan se je pogosto pošalil, rekoč, da ga bo treba ubiti, če se ga bodo hoteli znebiti. A zahrbtni rak je dočkal svoj trenutek in Paja pokončal v treh mesecih.

Preden je umrl, je predse poklical svojega prvorojenca in mu rekel: »Zelo sem slab in očitno ne bom več dolgo tlačil ljube zemljice. Pred smrtjo te prosim dve stvari: po moji smrti poskrbi za mater in končaj prodajo hiše. Mama ni več rosno mlada, je pa neizkušena in naivna kot najstnica. Glej, da se ji

ne zgodi kaj slabega. Svet je poln izkoriščevalcev. Obvaruj jo pred nesrečo in hudobnimi ljudmi. Ti si pameten in izkušen moški, zato točno veš, kaj ti govorim in kaj te prosim.« Ivan mu je obljubil, da bo napravil vse, da materi po njegovi smrti ne bo hudega, kar je Paja zelo pomirilo.

Glede prodaje hiše je Pajo sinu naložil, da s Črnonogim Guslarjem sklene prodajo hiše tako, kot se je to že on dogovoril, kljub temu da bi se Ivan sam mogoče dogovarjal drugače. »Guslar je pošten človek, Neslovenec kot mi, ki se v deželici s štirimi šoloobveznimi Črnonogci težko prebija skozi življenje. Kar sva se s Črnonogim Guslarjem že dogovorila, moraš spoštovati,« je zahteval Pajo. Tudi to mu je Ivan obljubil, kar je še dodatno pomirilo hudo bolnega Paja.

Čez nekaj dni je Pajo doma na Francikinih rokah mirno umrl, preživeli pa so dalje mirno živeli vsak svoje življenje v svojih udobnih brlogih...

5. Dedovanje

Kmalu po Pajovi smrti je Francika poklicala k sebi prvo-rojenca in mu dejala: »Vem, da si v zemljiški knjigi zapisan kot lastnik polovice parcele. Oče mi ni nikoli točno razložil, zakaj je v zemljiški knjigi takšno stanje, a sedaj to ni pomembno. Črnonogi Guslar bo za hišo plačal 130.000 nemških mark. Meni pripada 40.000, vi pa dobite vsak po 30.000.

Težek cmok je pogoltnil Ivan, a materi ni smel niti mogoč ugovarjati. Mislil si je: »Sam sem kriv, ker nisem, ko je bil še čas, starega pritisnil, da vsem jasno pove, da sem za nakup zemlje prispeval polovico denarja.«

Pajo tudi Franciki ni zaupal, kakšen dogovor je sklenil

s prvorojencem. Ivan ga je sicer nekajkrat spomnil, da bi bilo dobro, da se zbere vsa družinica in da jim natančno povesta, kako je z lastništvom parcele, a se je Pajo resnici izogibal kot hudič križa.

Z Ivanovega zornega kota je bila zadeva jasna kot beli dan in resnica le ena in edina. Preden se je namreč pred dobrim poldrugim desetletjem podal s trebuhom za kruhom na širna morja, si je želel v lepem mestu Ljubljani kupiti stanovanje, za katerega je trdo varčeval dve leti. Stanovanj se takrat ni gradilo veliko in na natečaju za nakup 35 kvadratnih metrov velikega stanovanja Ivan ni uspel.

Takrat je Pajo ravno kupoval gradbeno parcelo, a ker za celo ni imel dovolj denarja, je k nakupu povabil sina Ivana. Pajo prvorojenca s svojim povabilom k skupnemu nakupu zemljišča nikakor ni osrečil, ravno nasprotno. Dober mesec je Ivan v hudi duševni stiski premleval, kako naj se njegovi prošnji elegantno izogne, a je Pajo znal biti nadležen kot podrepna muha, ko je kaj potreboval. Po večkratnem Pajovem nagovarjanju je Ivan naposled, čeprav nerad, pristal v skupen projekt.

Ob plačilu zemljišča in pred vpisom v zemljiško knjigo sta se dogovorila, da bo Pajo svojo hišo zgradil na levi strani parcele, Ivanu pa ostane prosta desna stran in jo bo uporabljal, kot jo bo pač želel.

Potem ko sta se o vsem lepo dogovorila in uredila papirje, se je Ivan mirno podal na širna morja v lov za srečo, avanturami in denarjem, Pajo pa se je odločno lotil gradnje hiše.

Ko se je Ivan po devetih mesecih plovbe na ladji Bra-nik vrnil v lepo mesto Ljubljano, je na parceli že stala hiša. A

šment, ne kot je bilo dogovorjeno, ampak na sredini parcele. Pajo se je izgovarjal, da ni šlo drugače in da bo za protivrednost Ivanu v hiši izgradil eno nadstropje. Težko je Ivan prebavil zadevo, a hiše je stala, kot je, in tu rešitve ni bilo. Sčasoma je servirano dejstvo prebavil, z lažjimi prebavnimi motnjami, seveda.

Potem je prišel dan zapuščinske razprave. Kot se to za složno družinico spodobi, so se pred sodno dvorano dogovorili, da se otroci odpovejo svojih deležev v stanovanju v korist matere, glede hiše pa se bodo drugi odpovedali svojih deležev v korist Ivana, ki je po zemljiški knjigi formalno že lastnik polovice hiše in parcele in bo tako sam lažje in hitreje končal Pajovo dogovorjeno prodajo hiše s Črnonogim Guslarjem.

Rečeno, storjeno. Razprava je potekala hitro in brez zapletov, tako kot se to spodobi za složne brate in sestre, ki se točno držijo vsega, kar so se prej dogovorili. A glej ga, zlomka, prelepo je bilo, da ne bi bilo v zadevi kakšnega kaveljca. Sodniku niso predložili uradne cenitve vrednosti nepremičnin in, ker so se vse tako složno dogovorili, je sodnik v sklep zapisal minimalno možno vrednost podedovanih nepremičnin.

Problem je nastopil ob overovitvi prodajnih pogodb za hišo in stanovanje in s tem povezanim plačilom davka. Ker sta bila Francika in Ivan v času sklepanja prodajnih pogodb lastnika podedovanih nepremičnin manj od zakonsko predpisanih treh let, sta bila dolžna plačati davek na kapitalski dobiček. Ta bi znašal skupaj za obe nepremičnini približno osem tisoč takratnih nemških mark. Hudo je trpel Ivan, ko se je soočil s tem problemom, a Francike, Mete in Zlatka s težavo ni obremenjeval. Angažiral je vse mogoče ljudi, ki bi mu

lahko pomagali rešiti zadevo in z veliko mero sreče in iznajdljivosti mu je naposled uspelo. Našel je sodnega izvedenca, ki je antidatiral cenitev nepremičnin in nato s pomočjo dveh prijateljev na sodišču prepričal sodnika, da je napisal nov sklep o dedovanju. Ker so bile po novem sklepu o dedovanju vrednosti nepremičnin višje kot tiste v prodajnih pogodbah, s prodajo ni bilo dobička in s tem tudi ne davka.

Ivan je, ko je bila zadeva uspešno rešena, od Mete in Zlatka zahteval participacijo po dvesto nemških mark za elaborat sodnega cenilca. Brat in sestra sta svoja deleža plačala brez ugovora, kar se za složne brate in sestre tudi spodobi, a ju ni zanimalo, kako je Ivan zadevo uspel rešiti in ali je pri tem imel še druge stroške. Samoumevno je, da je to Ivanovo delo in da njegov izgubljeni čas, denar in živci pri tem niso pomembni.

In dedovanje se je končalo, kot so se složno dogovorili...

6. Francikina nesreča

Po končanem projektu "dedovanje" je za von Blaguse nastopilo desetletje obilja in ugodja. Lepo so živeli in se razvijali vsak v svoji udobni jazbini do usodne nedelje, 13. maja. Takrat se je mati Francika pri pometanju svojega malega, a sila nerodnega balkona z metlo hudo poškodovala in ostala paraplegik.

Mamina nesreča je bila hud udarec za njene ljubeče otroke. Trpeli so hude duševne bolečine, zavedajoč se, da je konec udobnega, brezskrbnega življenja. V svoji nemoči so za svojo nesrečo obtoževali drug drugega in se spopadali

kot besni psi. Podobno kot takrat, ko so bili še otroci, so tudi tokrat bili troboj vsak proti vsakemu. V nekem trenutku se je sicer zdelo, da sta v tem spopadu tokrat brata zaveznika in da bosta složno udarila po sestri, a to je bil le privid. Najbolj pasji je bil Ivan, ki se je počutil najbolj ogroženega, saj se je upravičeno bal, da bo skrb za nepokretno mamo padla večinoma na njegova prešibka pleča.

Po dolgi terapiji se je mati Francika vrnila v svoj skromni domek. Tu je najsrečnejša, čeprav živi človeka nevredno življenje. Nikogar ne obtožuje za svojo nesrečo, nikogar nič ne prosi, še manj od koga kaj zahteva. Otrokom, sorodnikom, prijateljem in znancem prepušča odločitve, ali ji pomagajo ali ne.

Po nekajmesečnih neusmiljenih spopadih so se Francikini otroci izčrpani umirili in v hudih duševnih stiskah ob invalidni materi zaživelci nova življenja.

...

Za svojo mamo skrbi Ivan in ji pomaga, kolikor zmore ob vsem drugem delu, ki si ga je z leti nakopal na glavo. Po silnem obtoževanju in spopadih, ki so si sledili takoj po mami nesreči, se je odločil, da nikogar ne bo ne usmerjal, kaj šele prosil, da naj Franciki pomaga. Popolnoma vseeno mu je, kaj za svojo mamo napravita ali žrtvujeta Meta in Zlatko. Vsak sam zase najbolje ve, koliko mu mama pomeni in kaj je pripravljen zanjo narediti.

In tako za svojo mater vsak skrbi in žrtvuje, kolikor želi ali zmore...

7. Sklepna modrost

Sem dolgo upal in se bal, da v življenju ne uspem. Sedaj me ni več strah, a tudi upanja ni več...

Zgodbo, ki sem jo napisal na mah, sem še enkrat prebral. Všeč mi je bilo, kar sem napisal. Prijetno duševno olajšanje sem začutil. Iz puhle želje, da bi bratu razložil svoje videnje naših življenjskih zgodb, je nehotе nastal pravi leposlovni spis. Nekaj časa sem še strmel v zaslon, nato sem z odločnim klikom ikone *pošlji* sprožil prenos datoteke v bratov elektronski poštni predal.

»Me prav zanima njegova reakcija,« sem si hudomušno zamrmral v brado. Zlate je inteligenten individuum, a nisem bil prepričan, ali bo sporočilo zgodbe prav razumel.

Da, čas bi že bil, da vsi v družini končno razumejo, da nimam nobenih patriarhalnih ambicij, kot jih je imel naš oče. Nisem pokroviteljski do svoje družine in še manj do mame, brata ali sestre. Ne mešam se v tuja življenja, a rad pomagam vsakemu, ki je v stiski. Po mojem skromnem razumevanju socialnih odnosov to s pokroviteljstvom ali patriarhalnostjo nima nobene zveze.

Ko je bil prenos datoteke končan, sem še kratko posedel pred računalnikom. Že dalj časa sem čutil, da duševne stiske, ki mi je že sedem let stiskala srce, ne bom več dolgo nadziral le z dosedanjimi prijemi. Stisk depresije je bil čedalje bolj jeklen in skrajni čas je bil, da poiščem nova orožja za boj. Ko sem buljil v napisano zgodbo, sem po-

mislim, da je pisanje mogoče način za lajšanje čedalje težje obvladljivih duševnih muk.

»Jutri začnem pisati avtobiografski roman o svoji mornarski poti,« sem se po krajšem premisleku odločil, »bom videl, kako mi bo pisanje šlo od rok.«

Epilog

Danes sem prebrala sinovo knjigo. Zanimiv naslov Vrnitev v večnost, a vsebina knjige je grozna. Vsa sem se tresla, ko sem brala o njegovih burnih doživetjih s črnkami in kurbami, o drogah, o policijskih pridržanjih, o zaporih, o pretepanjih, o bojih z viharji in groznih razmerah življenja na ladji.

Če bolje razmislim, ne verjamem, da je v sinovi knjigi veliko resnice. Moj Ive že ni tak, da bi se mu vse, kar opisuje, zares primerilo. Večino zgodbic si je gotovo izmislil, a vseeno bom veliko molila zanj. Od srca mu želim, da bi pozabil vse, kar je hudega preživel in da bi zopet našel trdno vero v Boga, kot je jo je imel, ko je bil še deček.

Ive je bil prijazen, lepo vzgojen otrok. Redno je hodil k maši, celo ministriral je. V šoli se je pridno učil in z njim res ni bilo nobenih težav. Do odhoda v vojsko je bil čisto normalen fant, toda iz vojske se je vrnil popolnoma spremenjen. Saj razumem, da fantje v vojski postanejo možje, a se potem hitro umirijo, se poročijo in zaživijo normalno

družinsko življenje. A Ive doma ni več našel miru. Dobro službo je imel, veliko je potoval, a ni bil zadovoljen. Čutila sem, da uničevalen nemir razdira njegovo dušo, a mu nisem mogla ali znala pomagati.

Potem ga je nemirna kri odnesla na širna morja. Veliko sem pretrpela in molila k Bogu, naj se vrne živ in zdrav. Skoraj deset let potepanja po morjih je bilo potrebnih, da je Ive zopet našel svoj mir.

Nisem šolana ženska, a ko s hladno glavo razmišljam o vsebini njegove knjige, mislim, da je s pisanjem knjige hotel dokončno obračunati z mornarskim življenjem. Kako boš dokončni konec neke življenjske poti lažje opisal kot s smrtjo?

Da, vseh mi je konec njegove knjige. Hitro smrt brez izgube dostojanstva, kot jo opisuje v svoji knjigi, bi si sama želela.

Dvainosemdeset zim sem preživela. Nikoli si nisem mislila, da bom dočakala tako starost. Moja mama Marija je umrla že pri triinpetdesetih, oče Ivan so jih dočakali šestinšestdeset. Vitalnost in trdoživost sem najverjetneje podedovala po babici Jelki. Ona jih je doživela več kot sedemdeset; točno štiriinšestdeset jih je štela, ko nas je tiho zapustila. Ko se mi je zgodila nesreča, sem bila stara prav toliko, kot je bila babica, ko je umrla. Zanimivo, da mi je danes padla taka misel v glavo.

Vse sorodnike, svoje vrstnike, sem nadživela. Osem let sem že priklenjena na invalidski voziček, a sem še vedno trdnega zdravja in še so leta pred menoj. Do zadnjega diha se ne bom predala malodušju; mora biti razlog, da še živim.

Vse življenje sem živila skromno po božjih zapove-

dih, a mi Bog otroške kljubovalnosti očitno ni oprostil. Ko sem bila stara deset let, je od mene zahteval mojo levo nogo. Nisem mu je dala, zato mi je pri štiriinšedemdesetih vzel obe. Ampak, če je že tako moralo biti, potem je bolje, da mi je v pozni starosti vzel obe nogi, kot da bi mu v rosi mladosti bila dala eno samo. Kakšno življenje bi imela z eno nogo? Nikakršno!

Nikoli ne bi plezala na visoke topole, se zibala v njihovih vrhovih, uživala v pogledu na moj Goričan in vaške hišice, ki so se s te višine zdele majhne kot škatlice za vžigalice in je le cerkveni zvonik kljuboval višini mojih oči.

Ne bi kot otrok tekala jutranjemu soncu naproti, ko se je bleščeče dvigalo nad mojim ravnim Medžimurjem in ga občudovala, ko se je zvečer utrujeno od dolge poti kot velika goreča krogla potopilo v zeleno gmajno daleč na horizontu.

Ne bi kot mladenka dolge poletne dneve težko delala na polju in potem do jutra razigrano plesala ob prijetnih zvokih tamburic. Ker sem odrekla Bogu nogo, sem lahko doživela ljubezen, se poročila z izbrancem svojega srca, dočakala lepa leta materinstva in uživala v vzgoji najinih otrok.

Brez noge si ne bi mogla služiti vsakdanjega kruha in vsem domačim bi bila v napoto. Šantave me ne bi imel nikoli nihče rad in moje pohabljenno življenje bi se že zdavnaj bedno končalo.

»Bi bila sposobna odpustiti grehe svojim krvnikom?« sem se pred nesrečo pogosto spraševala. Lahko sem možu spregledala drobno prevaro, oprostila otrokom majhno laž, prijateljem nepomembno izdajo, toda oprostiti svojim ra-

bljem je nekaj čisto drugega.

Danes odgovor poznam. Bog že ve, zakaj se je moralo tako zgoditi in zakaj mi je naložil to hudo pokoro, a verjamem v božjo pravičnost. Prepričana sem, da je moj padec s škarpe obvaroval pred nesrečo nekoga od mojih najbližjih in v tej veri delam naloženo pokoro.

Sedim pred oknom in skozi umazano šipo strmim v sivo nebo. Nimam je volje očistiti. Pred leti bi to bila druga zgodba, a danes mi take malenkosti niso več pomembne. Komu mar za umazano šipo? Srečno bi bilo moje življenje, če bi bila umazana šipa moj edini problem.

Prejšnji teden sem jih dopolnil šestdeset. Telesno sem še vedno dobrega zdravja, a mentalno sem izžet do obisti. Ko sem dočakal abrahama, sem se počutil mladostno, bil sem poln načrtov, ki jih bom uresničil do naslednje okrogle obletnice. Boleče je spoznanje, da ničesar od načrtovanega nisem uspel do konca izpeljati.

Ko analiziram razloge za neuspešne ali nezaključene projekte v zadnjih desetih letih, lahko obrnem zadevo kakor koli, a je odgovor na koncu vedno isti. Mamina nesreča ni obrnila na glavo samo njenega življenja, ampak je ustavila tudi mene v mojih načrtih. Nisem prodal hiš, še vedno sem zaposlen in svoboda, po kateri hrepenim vse življenje, bo očitno ostala nikoli uresničen sen.

Brezvoljno se ogledujem po temačni krajini svoje Rakitne in nenadoma me preplavi val pozitivnih misli. »Ivane, glavo gor! Si pa napisal knjigo,« si ponosno zamr-

mram v brado. Nekje sem prebral, da mora moški v življenju napraviti tri stvari: spočeti sina, posaditi drevo in napisati knjigo. Vse tri zahtevane pogoje sem izpolnil, torej sem pri šestdesetih končno pravi moški.

Groba in vulgarna je vsebina moje knjige, a takšno je bilo moje mornarsko življenje. Dol mi visi, kaj si bodo znanci mislili o meni, ko bodo knjigo brali. Vsebina mogoče ni okusna, je pa embalaža vrhunska. Rokova punca Nina je knjigo imenitno grafično opremila.

S škodoželjnim nasmehom na ne več mladostnem obrazu pomislim na začudene poglede sorodnikov in prijateljev, ko sem jim na rojstnodnevni zabavi podelil svojo knjigo. Kako dobro je to delo mojemu napuhu! Zadovoljstvo me je stalo skoraj dva tisoč evrov, a izplačalo se je. Njihovi zaprepadeni obrazi so mi resnično polepšali rojstni dan.

Nenaden sunek vetra v umazano šipo prekine prijetne spomine na osuple obraze sorodnikov in znancev, ko sem jim pod nos potisnil svojo na dvesto straneh zapisano in v Ninine umetniško oblikovane platnice vezano mornarsko zgodbo.

Nekaj časa je v glavi praznina, nato se zavem, da so sunki vetra vse močnejši. Na Rakitni zna veter pošteno povleči. Prisluhnem njegovemu šumenju v krošnjah okoliških dreves in pomislim na številne orkane, ki sem jih doživel v mornarskih dneh. Nikoli me ni bilo strah vetra, vedno sem užival v njegovi neizmerni moči. Zame je veter sinonim za svobodo. Nič, kar je ustvarila narava, se ne giblje v prostoru tako svobodno in nezadržno kot veter. Včasih je nežen in blag, v naslednjem hipu ruši vse pred seboj. Z vetrom sva si

podobna, tudi jaz sem lahko neizmerno blag, a že naslednji hip skrajno razdiralen.

Orkanski veter, ki se je pred osmimi leti dvigal v meni in grozil, da poruši vse, kar sem dve desetletji mukoma gradil, je umirila mamina nesreča. Da, kdo ve, kam bi me odpihnili, če tiste majske nedelje nevidna sila ne bi mame potisnila na rob prepada, od koder sama ni zmogla koraka nazaj, nihče od razposajenih prisotnih pa ji v stiski ni znal pomagati.

Ko razmišljam o zli usodi, ki me je doletela, me presune neverjetna misel, da mi je slepa sreča pred skoraj štiridesetimi leti poslala na pot Mojco in njeno nepokretno mater, da me preizkusi.

»Neodgovorno si se poigral s čustvi požrtvovalne mlade ženske, ki je svoja najlepša dekliška leta žrtvovala materi,« ves potrta in skesan pomislim, »preizkušnje nisi prestal in sedaj delaš pokoro za storjeni greh.« Mogoče je nekaj resnice v tem. Čudna so pota Gospodova in grešnike slej ali prej doleti zaslužena kazen.

Pogosto se zadnja leta sprašujem, ali je že pred dvema desetletjema tisti mladi sikh v Bombayu začutil, da me zaradi mladostnih grehov čaka siva starost. Je bil to razlog, da mi ni hotel ali ni smel prerokovati prihodnosti?

Še mi v ušesih zvenijo njegove besede, ki jih je izrekel v svojem skromnem bivališču na ogromni terasi velike poslovne stavbe v Bombayu: »Gospod, želeli bi živeti svobodno, brez obveznosti, a do tega cilja je pred vami zelo trnova pot. Toda ne predajte se, gospod. Z leti boste modrejši in mogoče v prihodnosti uspete najti svoj mir in svobodo, po kateri tako hrepenite.«

Prav je povedal. Dolga leta sem se boril z mlino na veter in se po najboljših močeh trudil najti svojo srečo in mir, a po mamini nesreči sem se vdal v zlo usodo in iskrica upanja, ki loči človeški rod od ostalih živih bitij na planetu, v prsih že dolgo ne tli več.

Ob globokem razmišljanju o izgubljenih letih tihe glasbe iz radia skoraj ne slišim več, nato me iz črnih misli presune znan glas dobrega starega Kiće Slabinca. Prisluhnem njegovemu žametnemu glasu in presenečen prepoznam davno pozabljeno pesem, ki sem jo kot najstnik pogosto prepeval materi:

*»Da sam tvoje riječi slušao, majko,
Možda bi znao tražiti sreću i birati pute
Daleko bi tad bile duge godine puste...«*

Čustveno prepeva Kićo in me potiska v vse večjo melanholijo. »Da, mogoče bi bil danes veliko srečnejši, če bi bil poslušal mamine, a tudi očetove besede, ko sem bil mlad in ko se je usmerjala moja življenjska pot,« otožno pomislim, medtem ko mi pevčev glas in čudoviti verzi vse bolj rosijo oči.

*»Da sam tvoje suze vidio, majko,
Na mojem licu nikada suze zasjale ne bi
I znam da bih tada manje bola donio tebi...«*

Komaj še zadržujem solze. »Oprosti, mama, veliko si pretrpela in prejokala zaradi mene, a življenja ne morem vrniti,« si zamrmram v brado, »tako je bilo zapisano v zvezdah in svoji usodi se nisem mogel izogniti.«

Glasna reklamna sporočila me grobo predramijo iz melanholičnih razmišljanj in vrnejo v kruto realnost. Pretresen se za hip zopet zagledam skozi umazano šipo v sivo

jesensko nebo in se ob tem zavem, da v naročju še vedno stiskam usnjen rokovnik, ki sem ga pred dnevi našel na dnu predala v eni od maminih omar. Že večkrat sem ga držal v rokah, a ga do danes nisem odprl. Tokrat zberem dovolj volje, da previdno odprem trde platnice. Popisani so štirje prvi listi.

Mama je med madžarsko okupacijo dokončala štiri razrede osnovne šole. Nikoli ni hodila ne v hrvaške, kaj šele v slovenske šole, in presenetilo me je, da je v slovenskem jeziku sposobna, čeprav z obilico slovničnih napak, napisati toliko teksta.

Na prvem listu je z okorno mamino pisavo napisano:

V nedeljo, 13. maja 2007, se je spremenilo moje življenje. Usoda se je vmešala v moje mirno življenje, v življenje mojih otrok in mojih bližnjih.

Oprostite vsi, žal mi je za vaše trpljenje. V tej nesreči sem spoznala, kaj pomeni zdravje in samostojnost. Odvisna sem od pomoči mojih otrok in zdravniške nege in hvala vsem, ki mi pomagajo preživeti to vse.

Zopet so se mi zarosile oči, ko so zmedeni možgani končno razumeli mamine misli, pravzaprav opravičilo nam, svojim najbližjim, za naše trpljenje. Mama, za katero nobena žrtev ni bila prevelika, se v svoji neizmerni dobroti opravičuje nam slabičem in sebičnežem, ker moramo sedaj občasno poskrbeti za njene potrebe.

Takega razmišljanja je zmožna le naša mama; njena ljubezen do družine in prijateljev, potrpežljivost in nesebičnost so brezmejni. Kaj bi dal, da bi imel njeno duševno bogastvo!

Počasi obrnem list, a solzne oči brez očal ne uspejo razbrati s kemičnim svinčnikom drobno napisanega teksta na naslednjih straneh. Preveč sem ganjen, ostalo preberem kdaj drugič.

Zaprem trde platnice rokovnika, a mi mamine besede še kar zvenijo v glavi, medtem ko sedaj iz utrujenih oči solze že nezaustavljivo tečejo.

Utrujen sem, zelo sem utrujen, hudo me je zdelalo zadnjih osem let, a ni predaje. Vsaj še svojega vnuka ali vnukinje se moram dočakati, potem pa naj se moja duša mirno vrne v večnost.

Nekaj misli h knjigi
Ivana Blagusa DRUGA POT

Ni še poteklo leto od izida prve Blagusove knjige, avtobiografskega romana Vrnitev v večnost, ki je izšla ob njegovi 60-letnici. Naslov dela nikakor ni želja po vsečnosti, ki naj bi vzbudila bralčevo radovednost, ampak logično sledi poteku burnega pisateljevega življenjskega obdobja, ki se na koncu ujame s predsmrtno izkušnjo.

Osrednja zgodba zajema čas njegovega desetletnega mornarskega življenja, kamor je krenil po spletu različnih okoliščin; delno z željo po ureditvi eksistenčnih težav, še bolj pa z željo doživeti nekaj čisto novega, neznanega. Avtor to drugačno življenje, doživetja neskončnih morskih širjav, trdo delo, zapletene medsebojne odnose, avanturistične prigode, opiše brez kakršnega koli olepševanja, »krvavo resnično«. Pove tudi tisto, kar njega samega, takrat mladega človeka, ki ne ravna vedno po napisanih in nenapisanih pravilih našega ozkega pogleda na svet, prikaže skrajno realno. Ravna se pač po lastnih pravilih in merilih, v katerih pa vendarle zmaguje poštenost, občutek za dostojanstvo,

čeprav mu to kdaj omejuje svobodo, po kateri najbolj hrepeni. Bralec zasluti, da ga je pri pisanju vodila neizprosna želja po očiščenju, po izpovedi res vsega doživetega.

Tej želji je prilagojen tudi jezik, poln dvogovorov, ki bi preveč leporečen, celo posladkan, gotovo pokvaril vzdušje mornarskega okolja. Takšen kot je, ustreza moškim pogovorom, razmišljanju, besednemu spopadanju, pa tudi tistemu pravemu, s pestmi. Kombinacija zanimivo grajene pripovedi sočnega, skoraj pogovornega jezika s primesmi žargona, povezana s pobegi v »nadstvarnost«, naredi delo izredno berljivo, prepričljivo, potegne nas vase.

Zdaj je pred nami že druga knjiga, tudi avtobiografska, ki se v marsičem navezuje na prvo. Tudi tokrat nosi zgovoren naslov DRUGA POT, ki je pomensko močno povezan tako s prvo knjigo kot z avtorjevo izbiro *druge* življenjske poti.

Delo je posvečeno danes 82-letni materi, ki je otroška in mladostna leta preživljala v Medžimurju, po poroki in prvem otroku pa v Ljubljani. Tam sta se rodila še dva otroka, Ivanova brat in sestra. Materini spomini segajo v leta druge svetovne vojne, ki je poleg vojnega zla odigrala pomembno vlogo v njenem življenju in jo na več načinov zaznamovala.

Pisatelj z materino zgodbo torej posega v njeno otroštvo, nadaljnji potek njenega življenja pa večkrat prekinja z utrinki iz svojega in skupnega družinskega življenja, s čimer doseže pripovedno razgibanost. Pomembna za njeno poznejše življenje so njena mistična, »nadčutna« doživetja, ki so se ji pojavljala že kot majhnemu dekletu. Posebej izstopata srečanja s skrivnostno črno oblečeno žensko, ki ji

v hudi stiski najprej pomaga v otroštvu, pojavi pa se tudi v njenih starejših letih, ko se po težki nesreči prebudi v bolnišnici. Padec po strmini je bil usoden za njeno nadaljnje življenje, saj je kljub skrbnemu zdravljenju in operaciji hrbtenice postala paraplegik.

Njena nesreča pa ne poseže usodno zgolj v njeno življenje, ampak posredno obrne tudi tok dogajanj Ivanovega življenja. Prav v trenutku materine nesreče se že skoraj odloči zaživeti popolnoma drugače; želi se osvoboditi rutine v službi in doma, pobegniti nekam, kjer bo morda našel drugačne vrednote, kot jih ponuja naš zmaterializirani svet. Želi se osvoboditi zunanjih in notranjih pritiskov, družbenih nesoglasij in političnih nesmislov, ki njemu, svobodnjaku, nikakor ne ugajajo. Prav na tej točki pa je življenje ubralo *drugo pot*. Njegova želja po osebni svobodi (ali je ta sploh kdaj uresničljiva?) postane nepomembna ob dejstvu, da ga mati potrebuje. Le njegova pomoč in pomoč drugih dveh otrok ji lahko zagotovi možnost, da se po zdravljenju vrne domov in si osmisli življenje. Tako Ivan sledi njeni želji in svojemu srcu...

Knjiga odpira veliko vprašanj vsakemu izmed nas. Katere so pravzaprav življenjske prioritete. Je to pridobitev čim boljše življenjske eksistence? Je to družina s partnerjem in z otroki? Je to doseganje vedno novih pomembnih uspehov? Je to tek za skrajno težko uresničljivim ciljem – biti svoboden? Ali pa je vendarle, preprosto, mešanica vsega tega.

Tudi to, drugo Blagusovo delo, je skrajno odkritosrčno, iskreno, zato ne more zgrešiti cilja – pritegniti bralca.

Nada Granduč

Nekaj časa je v glavi praznina, nato se zavem, da so sunki vetra vse močnejši. Na Rakitni zna veter pošteno povleči. Prisluhnem njegovemu šumenju v krošnjah okoliških dreves in pomislim na številne orkane, ki sem jih doživel v mornarskih dneh. Nikoli me ni bilo strah vetra, vedno sem užival v njegovi neizmerni moči. Zame je veter sinonim za svobodo. Nič, kar je ustvarila narava, se ne giblje v prostoru tako svobodno in nezadržno kot veter. Včasih je nežen in blag, v naslednjem hipu ruši vse pred seboj. Z vetrom sva si podobna, tudi jaz sem lahko neizmerno blag, a že naslednji hip skrajno razdiralen.

ISBN 978-961-283-291-9

9 789612 832919